HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI,

IN REM

THEOLOGIÆ CANDIDATORVM

PER SEX MVNDI ÆTATES AB ORBE

condito ad Natale uſque JESU CHRISTI,
Servatoris Noſtri, continenti ordine producta,
variiſque Colloquiis digeſta:

VBI RES PRÆCIPVÆ QVÆ VEL AD

Hiſtoriam Sacram & ejus Chronologiam, Legem, ac Diſciplinam Hebræorum ſpectant, vel quæ ad Prophetarum Geſta, Vaticinia in JESV CHRISTO ad amuſſim impleta, & ad Divinam Sacrorum Librorum, quibus continetur Hiſtoria Veteris Teſtamenti, Auctoritatem attinent, per breves Interrogationes & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

OPVS IN TRES TOMOS
DISTRIBVTVM.

Sanctiſſimo Domino, Pontif. Max.

BENEDICTO XIII.

Nuncupatum;

AVCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Sacri Ordinis Prædicatorum.

TOMVS TERTIVS.

CVM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO
ET CVM PERMISSV SVPERIORVM.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,

SVMPTIBVS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH, ET JOANNIS FRATRIS HÆREDVM
ANNO M DCC XXVIII.

NAPOLI

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ in hocce tertio Tomo continentur.

Colloquia in Hiſtoriam Quintæ Mundi Ætatis.

Quæ incipit à quarto Regni *Salomonis* anno, quo jacta ſunt Templi Hieroſolymitani fundamenta, & producitur uſque ad Captivitatem Babylonicam. Pag. 1

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo, juxtà Hiſtoriam, cùm Sacram tùm Prophanam, Series & Geſta Regum Judæ, & Iſraëlis deſcribuntur, eâdemque operâ, eorum regiminis accuratus annorum traditur calculus 1

Tabula Chronologica Regum Judææ Davide uſque ad Sedekiam. 17

Tabula Chronologica Regum Iſrael. In qua breviter annotantur eorum anni, & præcipua geſta uſquè ad integram Regni Iſraelitici everſionem. 18

Series Regum Romanorum, & anni, per quos Romæ regnarunt. 26

COLLOQUIUM II.

In quo excutiuntur ac breviter diluuntur præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circà Sacram Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis proponere ſolent. 27

Canon Chronologicus ab anno undecimo Joakimi, *Regis Juda, quo cœpit captivitas Babylonica, uſquè ad annum primum Regni, quod* Cyrus *iniuit in Babylonia tanquam ſupremus Monarcha.* 41

COLLOQUIUM III.

In quo deſcribuntur Vitæ Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, ſeu antè Captivitatem Babylonicam, vixerunt, & ſub Regibus Judæ, & Iſraelis plura fuderunt Oracula, quæ in JEſu Chriſto, vero Meſſia, clariſſimo exitu fuerunt adimpleta. 57

Colloquia in Hiſtoriam Sextæ Mundi Ætatis.

Quæ à Captivitate Babylonica ſumit initium, & finem habet in Natali JEſu Chriſti Salvatoris noſtri. 86

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo deſcribuntur res præcipuæ, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt ſub Monarchia Regum Babyloniorum, eorumque exhibetur ſtatus, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, ſub Monarchia Perſarum, ſub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, & poſt illius obitum, ſub Regibus Ægypti, & Syriæ. 87

Tabula Chronologica, Exhibens initium & finem Monarchiæ Perſicæ, per continuam ſucceſſionem Regum, qui ei præfuerunt. 96

Series Regum, qui ſucceſſerunt Alexandro Magno in Regno Macedoniæ. 100

Series Regum, qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti ſucceſſerunt. 101

Series duodecim priorum Regum, qui defuncto Alexandro Magno in Regno Syriæ ſucceſſerunt, 108

COLLOQUIUM II.

In quo proponuntur ac diluuntur Dubia, quæ circà Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, tàm Theologi, quàm Scripturæ Sacræ Interpretes agitare ſolent. 112

COLLOQUIUM ULTIMUM.

In quo produntur res præclaræ, geſtæ à Machabæis, qui poſt Captivitatem Babylonicam, ſummâ apud Judæos auctoritate potiti ſunt uſque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus eſt JESUS Chriſtus, ibidemque attexuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Hiſtoriæ Romanæ monumenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica uſque ad Natale Chriſti Domini interfluxerunt. 140

Tabula Chronologica Sextæ Mundi Ætatis, hoc eſt, à captivitate Babylonica, uſque ad Natale Chriſti Domini, non tantùm per annos à creatione Mundi, ſed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonaſſaris, *& à condita Roma, accuratè digeſta & ordinata.* 165

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI,

SEU

QUINTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit à quarto Regni Salomonis *anno, quo jacta ſunt Templi Hieroſolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captivitatem Babylonicam.*

HISTORIA quintæ Mundi Ætatis, quæ ab anno quarto Regni *Salomonis*, quo ab eodem Rege jacta ſunt Templi Hieroſolymitani fundamenta, ducit exordium, & protenditur usque ad Captivitatem Babylonicam, non ſolùm complectitur ſeriem & Geſta Regum Juda & Iſraël, necnon Acta Prophetarum, qui ſub illis Regibus Vaticinia fuderunt; verùm etiam arctam habet agnationem & affinitatem cum Hiſtoria Prophana, ſeu Regum Ægyptiorum, & Chaldæorum, ſeu Babyloniorum. Quocircà, ut compendioſam quidèm, ſed accuratam rerum omnium, quæ vel ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Ætatis attinent, vel ſpectant Hiſtoriam Prophanam, cum qua connexionem aliquam habet eadem Hiſtoria Sacra, notitiam aſſequi poſſis, tria, juxtà nobis præfixam methodum, in deſcribenda Hiſtoria quintæ Mundi Ætatis, inſtituemus Colloquia; in quorum primò dabimus, juxtà Hiſtoriam, cùm Sacram, tùm Prophanam, ſeriem & Geſta Regum tàm Juda, quàm Iſraël, & eorum regiminis exactum annorum calculum. In altero Colloquio aliquot Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circà Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis movere ſolent, maximè circà auctoritatem Librorum, cùm Moralium, tùm Hiſtoricorum, quos ſacri quintæ Mundi Ætatis Scriptores exararunt, diſcutiemus, breviterque diſſolvemus. In poſtremo Colloquio texemus Hiſtoriam Prophetarum, qui ſub Regibus Juda & Iſraël antè captivitatem Babylonicam, tàm in Regno Judæ, quàm in Regno Iſraël, vixerunt, ibidèmque oſtendemus, benè multa in his, quos, divino afflati ſpiritu, libris conſcripſerunt, extare Oracula, quæ ad Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, totiusque generis humani Redemptorem, ſemotâ omni caligine, referuntur.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo, juxtà Hiſtoriam, cùm Sacram, tùm Prophanam, Series & Geſta Regum Judæ, & Iſraëlis deſcribuntur, eâdemque operâ, eorum regiminis accuratus annorum traditur calculus.

D. JAM ſcio, *Salomonem* anno quarto Regni ſui jeciſſe fundamenta Templi Hieroſolymitani (cujus formam delineaverat pater ipſius *David*, Rex) illudque miris impenſis & laboribus

exor-

exornaſſe, ac tandèm ſeptem annorum ſpatio in monte *Moria* ædificaſſe, eique ultimam admoviſſe manum. At, optarem nunc, ut hujus magnificentiſſimi Templi ſtructuram ac formam paucis verbis deſcriberes, quam tàm ſapiente, tàmque potente Architecto dignam fuiſſe nullus dubito.

M. Materia Templi Hieroſolymitani potiſſimùm ſita erat in lignis cedrinis, abiegnis, olivarum, ære, argento, auro puriſſimo, & in lapidibus exquiſitiſſimis, ita fabrorum arte & induſtriâ, dolatis, politis, perfectis, aptèque inter ſeſe conjunctis, ut tota indè aſſurgens ſtructura, oculos intuentium in admirationem raperet. Hinc, Chriſto Domino, egredienti è Templo Hieroſolymitano, *ait unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ*, ſicut legitur cap. 13. verſ. 1. Evangelii *S. Marci.* Formam quòd attinet Templi Hieroſolymitani, conatus eſt Rex *Salomon* in extruendo ex lapidibus Templo Hieroſolymitano exprimere, quantùm potuit, formam antiqui Tabernaculi, à *Moyſe* juſſu Dei in Deſerto erecti, quod tamen, ſicut oſtendimus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam quartæ Mundi Ætatis, portatile tantùm erat, & ex pellibus compactum. Duplex autem erat forma Templi Hieroſolymitani, interior una, exterior altera. Duæ ejusdem Templi partes interiores erant, quarum una ſimpliciter dicebatur *Sancta*, & in ea erant Altare thyimiamatis: Menſæ decem aureæ Panum Propoſitionis, & decem Candelabra aurea. Hæc pars Templi quadraginta cubitos longitudine habebat, latitudine verò viginti. Pars altera appellabatur *Sanctum Sanctorum*, quæ muro & velo intermedio à priori parte, quæ *Sancta* vocabatur, erat ſeparata, atque in ea recondita erat Arca Fæderis, & Deus Reſponſa, ſeu Oracula, reddebat Summo Sacerdoti, ipſum per *Urim* & *Thummim* conſulenti. Pars exterior Templi Hieroſolymitani dicebatur *Atrium*, idque erat multiplex, videlicèt primò erat Atrium Sacerdotum, quod continebat Altare Holocauſtorum, & Mare æneum, ſeu labrum aquæ ampliſſimum. Secundò, erat Atrium populi, quò viri & fæminæ Iſraëlitæ ad orandum & Deo debitum cultum deferendum convenire ſolebant. Tertiò, erat Atrium Gentilium, quò prophanæ Gentes adire poterant, & in eo ſtare; ſed eis ultrà progredi nefas omninò erat. Porrò, Atria cùm Sacerdotum, tùm Iſraëlitarum cingebantur porticibus, exedris, gazophylaciis, paſtophoriis, variis conclavibus, & cellis, ſivè ad reponendum ſal, quo aſpergebantur membra victimarum; oleum, quod infundebatur lucernis Candelabrorum; vinum, quod effundebatur in Sacrificiis; ſivè etiam ad ſervandas Veſtes Sacerdotum, Vaſa, Candelabra, Pateras, Phialas (quarum uſus erat ad excipiendum victimarum ſanguinem) Cantharos, Lances, Cratetes, Acerras, & alia id genus inſtrumenta ſacra, numero & magnificentiâ penè incredibili; ſivè denique ut apta & commoda domicilia haberent Sacerdotes, Levitæ, & alii Templi Miniſtri, qui in ordine vicis ſuæ, ſeu toto eo tempore, quo miniſteriis vacabant, hoc eſt, à Sabbato ad aliud Sabbatum, à Templo non diſcedebant. Ad veſtibulum Templi Hieroſolymitani duæ extabant columnæ æreæ æquales, quarum una erat à dextris, & vocabatur *Jachin*, altera à ſiniſtris, quæ nuncupabatur *Booz*, (utroque nomine *firmitatem* ſignificante.) Infinitus profectò eſſem, & præſcriptos brevitatis cancellos excederem, ſi in præſentia vellem Templi Hieroſolymitani, quod artificio, ſymetriâ, architecturâ humanam induſtriam longè ſuperavit, hic repræſentare formam, omnesque illius enumerare partes, in quibus ars cum materia certare videbatur. Hoc unum dumtaxàt dicam, undè hujus Templi magnificentiam, & gloriam poteris facilè æſtimare, videlicèt, pavimenta illius Templi, parietes, tectum, capitella, teſſellato opere, laminis aureis, tegulis æneis, cælaturis, & gemmis pretioſiſſimis fuiſſe tanto cum ſplendore adornata, ut, teſtibus *Villalpando* & *Saliano*, trigeſies centies millia aureorum, ſeu, juxtà uſitatum noſtrum loquendi morem, tria millia millionum auri in ſtructura ſumptuoſi Templi Hieroſolymitani impenderit Rex *Salomon*. Sed de forma Templi Salomonici, quæ deſcribitur lib. 3. Regum cap. 6. lib. 2. *Paralipomenon* cap. 3. & *Ezechielis* cap. 41. ſi plura ſcire aveas, legeſis *Joſephum*, Hebræum, lib. 8. Antiqu. Jud. cap. 2. *Theodoretum* Quæſtione 24. in lib. 3. Regum, *Bedam* lib. de Templo, *Ariam Montanum* in Apparatu Regiorum Bibliorum, *Villalpandum* in Ezechielem, *Riberam* lib. 1. De *Templo*, quibus adde *Torniellum*, & *Salianum* in ſacris annalibus Veteris Teſtamenti, nec non recentiorem Scriptorem, perdoctum Congregationis Oratorii Presbyterum, *Bernardum l'Amy*

in

in ſuo Apparatu Biblico, ubi Tabulam in æs inciſam inſeruit, quæ formam Templi Hieroſolymitani, ac ſingulas, quibus conſtabat, partes accuratè exhibet.

D. Reliquitne *Salomon*, præter hanc fabricam Templi Hieroſolymitani, alia magnificentiæ ſuæ monumenta?

M. Abſolutâ omni ex parte Templi Hieroſolymitani fabricâ, Rex *Salomon* in Regiæ ſuæ domûs ſtructura tredecim annis occupatus eſt. Dein, ut fines ac ditionem Regni ſui amplificaret, opes, vires, potentiamque augeret, claſſes inſtruxit in *Ophir*, & in *Tharſim* transmittendas, quæ magnam vim auri, argenti, gemmarum pretioſarum, lignorum thyniorum, ehoris, &c. ſingulis annis advehebant. Quo factum eſt, ut illius mercaturæ beneficio *Salomon* opibus cæteros mortalium prætergreſſus, nominis ſui famam longè latèque propagaverit, & Regnum Iſraëliticum ad eam virtutem atque dignitatem ſublimaverit, quam antehàc non habebat. Tantæ potentiæ & ſapientiæ *Salomonis* percrebeſcente ubique rumore excitata *Regina Saba*, Hieroſolymam venit, ibique Domûs Regiæ elegantiam, Sacrificiorum magnificentiam, menſarum apparatum, ſervorum diſciplinam admirata, ac tantùm non ſtupore correpta prorupit in hæc verba: *Major eſt ſapientia tua & opera tua, quàm rumor, quem audivi.* E Hieroſolymis diſcedens Regina Saba, poſtquàm Regis *Salomonis* ſapientiam quibusdam propoſitis ænigmatibus, hoc eſt, difficillimis Quæſtionibus, probaſſet, multis muneribus hunc Regem cumulavit, centum & viginti auri talentis, gemmarum pretioſiſſimarum copiâ, innumeris aromatibus, ſed præſertim, teſte *Joſepho*, Hebræo, Balſami plantâ, cujus feraciſſima eſt Palæſtina. Rex itidèm *Salomon* mutuis muneribus gratum animum Reginæ Saba teſtatus eſt, ipſique prætereà dedit *omnia quæ voluit, & petivit ab illo*, ſicut legitur lib. 3. Regum cap. 10. v. 13. Fabularum tamen loco accenſeri jure merito debet, quod rerum Æthyopicarum Scriptores litteris conſignarunt, Reginam ſcilicèt Saba ex *Salomone* concepiſſe filium. Id enim fabuloſum eſſe patet, primò ex ſilentio priſcorum Scriptorum, qui de *Salomone*, & Regina Sabâ tàm multa tradiderunt, & ea de re ne ullum quidèm verbulum fecerunt, non Scriptores ſacri, non Rabbini, non *Joſephus*, in Antiquitatibus Judaicis verſatiſſimus. Deindè, veroſimile non eſt, *Salomonem*, Regem tùm religioſſimum, & Deo probatiſſimum, voluiſſe Reginæ Sabæ, cujus ſapientia cum ſingulari pietate conjuncta prædicatur, quamque Chriſtus Dominus in ſupremo judicio contra Judæos ſurrecturam teſtatur, tentare ac violare pudicitiam, hancque Heroinam fœminam ſe *Salomoni* proſtituiſſe. Tàm putidam ergò apage fabulam.

D. Frequentaruntne Iſraëlitæ antè tempora Regis *Salomonis* mercaturam cum Gentibus & Nationibus prophanis?

M. Collocaverat Deus Hebræos in regione undiquè montibus circumdatâ, ne, proptèr illorum in Idololatriam propenſionem, ullum commercium, ſocietatemve haberent cum prophanis Nationibus, ſibique Deus in Populo Iſraëlitico Regnum ſervavit, quod, ſicut in ſuperioribus noſtris Colloquiis jam obſervavimus, *Theocratiam* jure optimo appellant antiqui Patres. Hebræis tantummodò animum, curam, operamque ponentibus in colendo uno veroque Deo, & in cuſtodiendis cæremoniis ac Legibus, quas à Deo acceperant, quæque ad conſervationem ſocietatis, & anim ſanctitatem dirigebantur; adeò ut à navigatione, & mercatura prorsùs alieni, vitam cum virtute & citrà moleſtiam degerent. Verùm, Iſraëlitico Regno ad *Salomonem*, filium *Davidis* Regis, devoluto, ſapientiſſimus ille Rex, ut Regni ſui fines & ditionem amplificaret, vires, potentiamque augeret, non ſolùm aliquot urbes condidit, ſed etiam præcipuas curas atque cogitationes ſuas contulit, ut res difficillimas & ampliſſimas ſuſciperet, præſertim mercaturam cum aliis Nationibus exercendam. Eam ob rem, ad naves conſtruendas animum appulit Rex *Salomon*, inivitque ſocietatem cum *Hiramo*, Rege Tyriorum, qui terrâ marique mercabantur. Tunc Hebræi facti ſunt *Viri bellatores*, ut ait Scriptura Sacra cap. 9. v. 22. lib. 3. Regum, artemque navigationis & mercaturæ didicerunt, procurante *Hiramo*; Rege Tyriorum, qui miſit ſervos ſuos nauticos & gnaros maris ad dirigendam claſſem *Salomonis*, ſicut teſtatur Scriptura Sacra v. 26. & ſeq. ejusdem capitis lib. 3. Regum mox à me citati: *Claſſem quoquè fecit Rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt juxtà Ailath in littore maris rubri, in Terra Idumææ, miſitque Hiram* (Rex Tyriorum) *in claſſe illa ſervos ſuos, viros nauticos, & gnaros maris cum ſervis Salomonis; qui, cùm veniſſent in Ophir, ſumptum indè aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad Regem Salomonem.* Nec tantùm in *Ophir*, ſed etiam in *Tharſim* claſſem ſuam transmittebat

Salomon, & ex mercibus, quæ indè devehebantur, ingentem ſibi opum copiam comparavit, totumque Regnum locupletavit. At, de ſitu *Ophir*, & *Tharſis* extat inſignis controverſia inter duos egregios Scriptores, illuſtriſſimum *Danielem Huetium*, Epiſcopum Abrincenſem, & *Samuelem Bochartum*, quorum prior exiſtimat, *Ophir* eſſe Africæ oram orientalem, & ſpeciatìm *Sopholam*. Cenſet etiam, *Tharſim* eſſe oram occidentalem Africæ & Hiſpaniæ, præcipuè loca Boetis oſtiis proxima. Denique, oſtendit idem Epiſcopus, temporibus *Salomonis* ex Mari Rubro ad fretum Gaditanum, & ex freto Gaditano ad Mare Rubrum navigari ſolitum eſſe, atque ex *Tapobobrane*, ex *Sophola*, orâque, ei vicinâ, aurum, gemmasque pretioſas advehi & aſportari potuiſſe. *Samuel* verò *Bochartus* ivit in ſententiam *Salmaſii*, opinantis, *Ophir* fuiſſe *Tapobobranem*, quam *Seilam* vocant, ait inſupèr, *Tharſim* eſſe Inſulam in Occeano proximam *Ophir*, vel *Tapobobrane*, in quas navigaret claſſis *Salomonis*. In dirimenda iſtâ controverſiâ judicium meum interponere nolo, ſed utramque opinionem, ſuis fultam conjecturis, in medio relinquo. Hæc autem obitèr obſervaſſe ſufficiat circà Hebræorum, temporibus Regis *Salomonis*, mercaturam, de qua ſi plura ſcire deſideres, legeſis perdoctam Diſſertationem *De Antiquorum Mercaturis*, quam edidit Cl. & exoticarum linguarum callentiſſimus *Blaſius Cariophilus*, Neapolitanus, quæque eſt ordine prima in *Miſcellaneorum* libro, quem Romæ paucis abhinc annis publicâ luce donavit.

D. Peſſima atque inſidioſiſſima res eſt opulentia, quippè quæ multos ſubvertit, iisque ſæpenumerò immedicabilium malorum extitit cauſa. Fortuna etiam ſecundior eos, quibus affulget, inſolentes ut plurimùm reddit, atque ab opibus in luxum & vitia præcipitare ſolet. Hinc, ſicut narrabat mihi nudiuſtertiùs vir eruditus, Rex *Salomon*, proſperis blandientis fortunæ eventibus clarus, & opum, quibus affluebat, copiâ ſuperbiens, ſenſim ſine ſenſu à recto virtutis calle deſcivit, & tandèm ſenectutem ſuam effræni, cui indulſit, libidine, & Idolorum cultu turpiſſimè fœdavit.

M. Ita eſt. Rex *Salomon*, partâ divinitùs ſapientiâ, & opibus longè mortalibus omnibus antecellens, dùm ad finem vitæ ſuæ vergeret, ſecundarum rerum magnitudinem non tulit, ſed fœminarum, quibuscum inſanâ libidine adhæſit, factus eſt vile mancipium. At enim, prætèr filiam *Pharaonis*, Regis Ægyptiorum, quam ſibi matrimonio copulavit, multas alienigenas, contrà præceptum Dei, uxores duxit, Moabitidas, Ammonitidas, Idumæas, Sidonias, & Hethæas, ita ut, inaudito hactenùs exemplo, ſeptingentas uxores, Reginarum nomine inſignes, & trecentas concubinas haberet, quibus ut placeret, antè Idola, quæ colebant, luxurioſus ſenex procubuit, falſisque Numinibus thus adolevit, victimas obtulit, poſuitque deniquè Templa, videlicèt *Aſtarthæ*, id eſt, *Veneri*, Deæ Sidoniorum, *Molocho*, Deo Ammonitarum, & *Chamoſo*, Deo Moabitarum. Doctiſſimus *Paulus Pezronus*, Ordinis Ciſtercienſis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate temporum reſtitutâ ac propugnatâ*, cenſet, *Salomonem* regnaſſe per octoginta annos, hoc eſt, per quadraginta annos piè ſapientèrque regnaſſe, & deindè per alios quadraginta Regni ſui annos illecebris mulierum captum, impotenti ſuæ libidini fræna laxaſſe, & Idola coluiſſe, ſicque in integrum regnaſſe annos octoginta. Qua in re *Paulus Pezronus* conſentientem habet *Joſephum*, Hebræum; ſed dubium non eſt, quin ambo illi Scriptores in putandis annis Regni *Salomonis* fallantur; cùm Scriptura Sacra cap. 11. v. 42. lib. 3. Regum apertè innuat, Salomonem regnaſſe dumtaxàt annos quadraginta. Sic enim habet: *Dies autem, quos regnavit Salomon in Jeruſalem ſuper omnem Iſraël quadraginta anni ſunt.* Mortuus eſt igitùr *Salomon*, cùm annos quadraginta regnaſſet. De illius pœnitentia & ſalute nihil certi ex ſacris Litteris elici poteſt, nec adhùc convenit inter Sanctos Patres & eruditos Scriptores, ſicùt opportuniùs oſtendemus in ſequenti Colloquio, ubi nonnulla Dubia, quæ circà Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis proponi ſolent, brevitèr diſſolvemus, ibidèmque Libros ſacros, videlicèt *Proverbia*, *Eccleſiaſten*, & *Canticum Canticorum* Salomoni, ceu legitimo parenti, vindicabimus. Sufficiat hìc obſervare, *Claviculam*, & *Annulum Salomonis*, aliaque Opera Magica, quæ *Salomonis* nomine impii quidam homines inſignire auſi ſunt, eſſe ſpurios fœtus, & prorsùs indignos, qui *Salomoni* adſcribantur.

D. Facilè mihi perſuadeo, *Salomonem* ex ſeptingentis illis, quas duxit, uxoribus, & trecentis, quas habuit, concubinis, numeroſam ſuſcepiſſe prolem.

M. *Salomon* unicum de tot thalamis filium ſuſcepit *Roboamum*, & duas filias, quarum una vocabatur *Taphet*, altera *Baſemath*, quarum meminit Hiſtoria

Sacra

Sacra lib. 3. Regum cap. 4. v. 11. & 15. Defuncto *Salomone*, ejus filius *Roboamus* patrium Regnum renere cæpit, anno ætatis ſuæ quadrageſimo primo, ſicùt legitur cap. 12. verſ. 13. lib. 1. Paralipomenon: *Quadraginta & unius anni erat* (Roboamus) *cùm regnare cæpiſſet.* Corrigendum eſt itaque mendum, quod irrepſit in librum primum *Hiſtoriæ Sacræ Sulpitii Severi*, ubi elegans ille Scriptor ait, *Roboamum* ſucceſſiſſe patri ſuo *Salomoni*, Regnique primordia iniiſſe anno ætatis ſuæ decimo ſexto. Inauſpicatum fuit Regni *Roboami* exordium, ac peſſimum omnium malorum, quæ indè ſcaturierunt, augurium. Rogatus quippè *Roboamus* à populo, ut dutiſſimum Tributorum jugum, ſibi à *Salomone* impoſitum, minueret, idque ſeniores viri, qui *Salomoni* quondàm à conſiliis fuerant, nomine populi ei ſuadebant; ille, relicto ſeniorum conſilio, ex ſententia juniorum, quos ſtolidè ſibi conſiliarios adhibuit, non ſolùm preces ſupplicum ſuperbè repudiavit, nihilque de vectigalibus remittere voluit, ſed etiam ſic durè & minacitèr eos affatus eſt: *Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.* Hæc novi Regis intempeſtiva & aſpera reſponſio ita plebem, paſſam in tàm juſta petitione repulſam, efferavit, ut, nullâ interpoſitâ motâ, decem Tribus à Rege *Roboamo* defecerint, & *Jeroboamum*, filium *Nabati*, Ephraimitam, ſibi Regem præfecerint. Duæ tamen Tribus, videlicèt *Judæ*, & *Benjamini*, penès *Roboamum*, Regem, ſteterunt, & in ejus fide conſtantèr permanſerunt. Tunc in duo Regna ſciſſum eſt Judaicum nomen, quorum unum dictum eſt Regnum *Judæ*, & huic præfuit *Roboamus*; alterum appellatum eſt Regnum *Iſraëlis*, cujus primus Rex à decem Tribubus conſtitutus eſt *Jeroboamus*. Quapropter, ne confundamus Reges *Judæ* cum Regibus *Iſraëlis*, dabimus dumtaxàt hìc ſeriem & geſta Regum *Judæ* usque ad captivitatem Babylonicam, & ſub finem hujusce noſtri Colloquii ſubnectemus Tabulam Chronologicam, quæ non ſolùm exhibebit annos, per quos ſupremum dominium obtinuerunt Reges Judæ, verùm etiam præfiget annos, per quos Reges Iſraël ſummâ rerum potiti ſunt, eorumque geſta brevitèr indicabit.

D. Potuitne *Roboamus*, Rex Judæ, poſtquàm ab ipſo decem Tribus defecerunt, reſiſtere *Ieroboamo*, ad quem, ut mox ajebas, decem Tribus Regnum Iſraël detulerunt?

M. *Roboamus* ex duabus Tibubus Judæ, & Benjamini, quæ ab ipſo ſtabant, Exercitum centum octoginta millium militum paravit, bellumque adversùs decem Tribus, quas à ſe alienaverat, bellum gerere decrevit. Sed hanc Expeditionem *Semeias*, Propheta, impedivit, monens *Roboamum*, dùm jam acies promoverentur, & in procinctu certaminis eſſent, ne contrà fratres pugnaret, nevè reſiſteret Dei voluntati, cujus arbitrio hæc decem Tribuum defectio in pænam peccatorum *Salomonis* contigerat. Ad hujus Prophetæ vocem à cæpto deſtitit *Roboamus*, tantusque bellatorum diffluxit Exercitus. Poſthæc, Judæi in Idololatriam prolapſi, & in omnem libidinem, cæterarum Gentium more, effuſi ſunt. Rex etiam *Roboamus*, contrà Dei voluntatem, ſibi à *Semeia* Prophetâ denunciatam, perpetuum bellum adversùs *Ieroboamum* geſſit, ut majorem Regni partem, ſibi ab illo Rege Iſraëlis ereptam, armis repeteret, ſibique vendicaret. Sed fruſtrà. Deus quippe, ad exterminandas abominationes, quibus ſe fædebant Judæ, & caſtigandam perfidiam Regis *Roboami*, immiſit in Judæam *Seſacum*, Regem Ægypti, qui potentiſſimo munitus Exercitu, ex Ægypto, Lybiâ, Troglodytide, & Æthyopiâ collecto, munitiſſimas Regni Judæ Civitates occupavit, & Hieroſolymam usque perveniens, compulit *Roboamum*, ut ſuam, ſuique populi libertatem nefando ſacrilegio redimeret, theſauris videlicet & donariis Templi, quibus onuſtus *Seſacus*, Rex Ægypti, Hieroſolymis receſſit. *Roboamus* verò, Rex Juda, poſtquàm regnaſſet ſeptemdecim annos, abiit è vivis anno ætatis ſuæ quinquageſimo octavo.

D. Quis eſt iſte *Seſacus*, Rex Ægypti, quem Deus adversùs *Roboamum* cum ingentibus copiis evocavit in Judæam?

M. Iſte *Seſacus*, Ægyptiorum Rex, idem planè eſt ac *Seſoſtris*, Ægyptiorum Rex, ſicut teſtatur *Joſephus*, Hebræus, lib. 10. Antiq. Jud. cap. 4. Id etiam non obſcurè innuunt *Herodotus* lib. 2. Hiſtoriæ, & *Strabo* lib. 17. qui aſſerunt, extitiſſe etiam ſuis temporibus *in Syria Paleſtina* monumenta victoriæ, quam *Seſoſtris*, Ægypti Rex, ibidèm reportavit. Quod ſanè quadrat optimè in eum Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra *Seſacum* appellat. Ille etenim *Seſacus*, Regi *Roboamo* infeſtus, validiſſimo, ut jam diximus, inſtructus exercitu, irruit in Palæſtinam, ſeu Judæam, eamque vaſtavit ac diripuit. Iſte autem *Seſoſter*, Rex Ægypti, quem Scriptuta appellat *Seſa-*

cum, in Verſione Latina *Diodori Siculi* vocatur *Seſooſis*, & *Seſonchis*, apud verò LXX. Interpretes nuncupatur *Seſachis*. Ut ut ſit de diverſis illis nominibus, certò conſtare debet, illum Regem Ægyptiorum, qui contrà *Roboamum*, Regem Juda, bellum geſſit, quemque Scriptura Sacra *Seſacum* vocat, eundem eſſe ac *Seſoſtrim*, ſeu *Sezouchim*, Ægypti Regem, qui jam *Salomonis* temporibus regnabat, quemque in viginti duorum Regum Ægyptiorum Dynaſtia, quæ *Bubatiſtarum* eſt, primum collocant *Manetho*, Rerum Ægyptiacarum Scriptor, & *Julianus Africanus* apud *Georgium Syncellum* in ſua Chronographia. Hunc *Seſacum*, dictum apud Græcos *Seſoſtrim*, aut *Seſonchim*, regnaſſe in Ægypto annis quinquaginta novem ſcribit mox laudatus *Manetho*.

D. Quem in Regno Judæ ſucceſſorem habuit *Roboamus?*

M. Ex uxoribus decem & octo, & concubinis ſexaginta, quas duxerat Rex *Roboamus*, ſuſcepit viginti octo filios, & ſexaginta filias, ſuumque in Regno Judæ ſucceſſorem ex omnibus filiis, quos procreaverat, elegit *Abiam*, quem ex *Maacha*, uxore perdilectâ, genuit, quemque ideò cæteris fratribus, etiam antiquioribus, præpoſuit. Impietate & flagitiis *Abias* patri ſuo ſimillimus fuit, ſed in bello ſtrenuum, & acerrimum ſeſe prodidit. Secundo marte contra *Ieroboamum*, Regem Iſraëlis, qui octingenta millia militum in aciem eduxerat, pugnavit, & illum cum quadringentis hominum millibus aggreſſus, tantâ clade affecit, ut ex ejus exercitu quingenta hominum millia cæciderit; partamque victoriam perſecutus, tres munitiſſimas Regni Iſraëlitici civitates, nimirùm *Bethleem*, *Ieſanam*, *Ephronem* cum ſuis pagis ei eripuerit, ſuamque in poteſtatem redegerit. Verùm, *Abias* hunc felicem prælii exitum, non Deo, cujus tamen maximo in diſcrimine conſtitutus opem imploraverat, eamque præſentiſſimam fuerat expertus, retulit acceptum, nec ad meliorem frugem, utì debuerat, ſeſe recepit, ſed vano intumuit faſtu, & in impietate callum obduxit. *Abiam* ſex annos regnaſſe ſcribit *Sulpitius Severus* lib. 1. *Hiſtoriæ Sacræ*, ſed perperàm; cùm diſertè lib. 2. Paralip. cap. 13. ſcriptum ſit, *Abiamum* tres tantùm annos regnaſſe. *Tribus annis*, inquit Scriptura Sacra, *regnavit Abias in Hieruſalem.* Quatuordecim uxores habuit Rex *Abias*, ex quibus viginti duos filios, & ſexdecim filias ſuſcepit. Poſt ejus obitum, *Aſa*, illius filius, Regnum Judæ obtinuit.

D. Fuitne Rex *Aſa* melior patre ſuo *Abiâ?*

M. Regni *Aſæ* exordia laudatiſſima fuerunt, utpotè ſtabiliéndo divino cultui, & abolendis omnibus paternæ Idololatriæ veſtigiis conſecrata. Fecit *Aſa*, inquit Scriptura Sacra cap. 14. lib. 2. Paralipomenon, *quod bonum & placitum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit Altaria peregrini cultus, & Excelſa, & confregit ſtatuas, lucosque ſuccidit. Et præcepit Judæ, ut quæreret Dominum patrum ſuorum, & faceret Legem, & univerſa Mandata, & abſtulit de cunctis urbibus Juda aras, & fana, & regnavit in pace.* Eo regnante, *Zara*, Æthyopum Rex, qui cum decies centenis millibus militum, & curribus trecentis in Judæam irruperat, piis Regis *Aſæ* precibus, obſecundante Deo, in valle *Sephata* propè *Mareſam*, oppidum, in fugam datus eſt, totusque numeroſus illius Exercitus, Cælo pro *Aſa*, Rege Judæ, pugnante, fuſus ac profligatus fuit. Nec in Deum de tàm inſigni reportatâ victoriâ ingratus fuit Rex *Aſa*, ſed in ſpem adfuturæ ſibi deinceps protectionis divinæ erectus verbis Prophetæ *Azariæ*, qui ei victori occurrit, ardentiori ſtudio inſtaurandæ Religioni, divino cultui propagando, & radicitùs extirpandis Idololatriæ reliquiis incubuit; ut his pietatis monumentis ſui ergà Deum, qui victoriam in illius partes traxerat, grati animi ſignificationem exhiberet. Verùm, cùm nihil ſit ex omni parte beatum, nec aliquid tàm pium, cui non ſint ſuæ additæ labes, contigit ut *Aſa*, Rex licèt optimus, aliquid humani paſſus fuerit, & aliquas contraxerit maculas, quæ illum coràm Deo culpabilem reddiderunt. At enim, ſummam proſperitatem, quâ fruebatur *Aſa*, Rex Judæ, ægrè admodùm ferens *Baaſa*, Rex Iſraël, cum multis copiis occupavit, ut Judæis noceret, *Ramam*, urbem tantùm ſtadiis quadraginta Hieroſolymis diſtantem, eamque vallis ac muro communivit. Quorsùm tenderet tàm audax *Baaſæ*, Regis Iſraël, conſilium, animadvertit quidem facilè *Aſa*, Rex Juda, ſed conſilii inops, planèque immemor auxiliatricis Dei manûs, quam toties expertus fuerat, confugit ad *Benadadum*, Syriæ Damaſcenæ Regem, eumque ad faciliùs retundendas æmuli ſui *Baaſæ*, Regis Iſraël, molitiones, ſacrilegâ nundinatione, hoc eſt, auro & argento, quod in Templi Ærario, Regiisque Theſauris asſervabatur, ſibi conciliavit. Miſit confeſtim *Benadad*, Rex Syriæ, copias ſuas contrà civitates Regni Iſraëlis, quibus repellen-

repellendis impat *Baaſa*, Rex Iſraël, captam urbem *Ramam* deſerere, ſuamque in ditionem maturatâ fugâ redire compulſus eſt. At, diuturna non fuit de recuperanda libertate ſuâ *Aſæ*, Regis Judæ, concepta lætitia. Ad eum quippè Deus Prophetam *Ananum* protinùs miſit, ut ei ſacrilegam illam ſocietatem, quam cum *Benadado*, Syriæ Rege, inierat, exprobraret. Correptionem Prophetæ, non æquo & pænitenti, ut par erat, animo excepit *Aſa*, Rex Juda, ſed reprehenſionis impatiens, ad diffidentiam adjecit crudelitatem. Vatem enim dedit in vincula, & multos è populo, de hoc facto obloquentes, interemit. Ex eo tempore *Aſa*, Rex Judæ, pænas ab illo exigente numine, continuis bellis laceſſitus eſt, & podagræ doloribus per triennium vehementèr conflictatus; in qua tamen infirmitate non quæſivit Dominum, nec in eo ſpem ac fiduciam collocavit, ſed totus in Medicorum artem intentus, humanis præſidiis dolorem pedum, quo torquebatur, delinire ſtuduit. Quo ei Scriptura Sacra vitio vertit, quia, ut appoſitè obſervat *Theodoretus* Quæſtione XLVIII. in librum tertium Regum: *Qui verò pietate ſunt præditi, utuntur Medicis tanquàm Dei miniſtris. Sciunt tamen quod nihil poteſt ars Medicorum Deo nolente, ſed tantùm poteſt, quantùm ipſe vult.* Obiit Rex *Aſa* anno Regni ſui quadrageſimo primo, cumque maculas illas, quas exiſtimationi ſuæ aſperſiſſe mox diximus, pænitentiâ eluiſſe innuit Scriptura Sacra, quæ illum (cap. 15. lib. 3. Regum) piis Principibus ac juſtis accenſet. *Aſæ*, Regi Judæ, ſucceſſit filius *Joſaphatus*, pietati ac zelo patri non modò non impar, ſed ſuperior.

D. Narra, ſi placet, res præclarè geſtas *Joſaphati*, filii *Aſæ*, ejusque in Regno Judæ ſucceſſoris; quas eò lubentiori animo auſcultabo, quòd ille Princeps, Religionis virtutibus clarus, ſe ad imitationem *Davidis*, Regis contulerit, præcepta Dei accuratè ſervaverit, & intèr Reges Juda fuerit eximius pietatis cultor.

M. Regnum Judæ ad ſummum decus extulit *Joſaphatus*, & in ipſo ſui regiminis exordio primam conſtituendæ Religionis, ſtabiliendi Dei cultûs, & in tota ditione ſua profligandæ Idololatriæ curam habuit. Hinc ità potens & opulentus evaſit, ut in ejus gloriam ac divitias cælum atque terra conſpirare viderentur, ſicùt teſtatur Scriptura Sacra cap. 17. v. 3. & ſeq. lib. 2. Paralipomenon, his verbis: *Fuit Dominus cum Joſaphat, quia ambulavit in viis David patris ſui primis, & non ſperavit in Baalim, ſed in Deo patris ſui, & non juxta peccata Iſraël; confirmavitque Dominus Regnum in manu ejus; & dedit omnis Juda munera Joſaphat: factaque ſunt ei divitiæ multæ, & multa gloria, cùmque ſumpſiſſet cor ejus audaciam proptèr vias Domini, etiam excelſa, & lucos de Juda abſtulit.* Animadvertens autem Rex *Joſaphat*, Idololatriam apud Judæos ex ignorantia, vel ex Legis Dei neglectu profectam eſſe; miſit anno tertio Regni ſui Sacerdotes, Levitasque in urbes univerſi Regni ſui, qui populum Legem Domini edocerent, ſicque omnes Idololatriæ fibras evellerent. Hunc *Joſaphati* zelum gratum habuit Deus, eumque reddidit ſuis apprimè charum, & finitimis Gentibus ita formidabilem, ut Philiſtæi & Arabes vectigalia, ſeu tributa, ultrò ac certatim ei penſitarent, haberetque ipſe in ſuo exercitu undecies centena & ſexaginta millia virorum bellatorum, non numeratis his militibus, quos in præſidiis conſtituerat, ſicut legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 17. Verùm, dùm altâ pace, ſummâque Regni felicitate gauderet *Joſaphatus*, eccè Moabitæ Ammonitæ, Idumæi, & Syri, qui ejus potentiam ægris oculis videbant, conjunctis viribus & cum ingenti exercitu in Judæam irrumpunt, & imparatum Regem invadunt. In tanto tamen diſcrimine animum non deſpondit Rex *Joſaphatus*, ſed in Deo omne præſidium collocans, ardentiſſimas ad eum preces effudit, & è veſtigio turbati ac commiſſi intèr ſe barbari certatunt. Ammonitæ, & Moabitæ in Idumæos; tùm verò illi in ſemetipſos arma verterunt, ſeſeque mutuâ clade confecerunt. Quò factum eſt, ut Rex *Joſaphatus* non tam armis, quàm ſacris canticis Sacerdorum & Levitarum, quos ſecum deduxerat, hoſtes illos in ſe conjuratos debellaverit, & triumphantis ritu Hieroſolymam reverſus, Deo, victoriæ tàm inſignis auctori, immortales in Templo gratias egerit, ſicut narrat ſacer Auctor lib. 2. Paralipomenon cap. 20. Prætèr hæc pietatis Regis *Joſaphati* monumenta, duo alia refert Scriptura Sacra (lib. 2. Paralipomenon cap. 19.) quæ ſilentio prætermittere non debemus. Conſtituit enim pius ille Rex in ſingulis totius Regni ſui oppidis ſubſellia Judicum, quos ſapientiâ & prudentiâ præditos ſelegit, huicque obeundo muneri præfecit, illos

gravi

gravi iſtâ admonitione adhortans: *Sit timor Dei vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: Non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.* Digna ſanè religioſiſſimo Principe Sententia! Prætereà, conſtituit Hieroſolymis Rex *Joſaphatus* Levitas, Sacerdotes & Principes familiarum, qui ſacris judiciis præeſſent, & dirimerent quæſtiones, quæ inter Judæos circà Legem, Mandata, Cæremonias, & juſtificationes emergere poterant, *præcepitque eis dicens: ſic agetis in timore Domini fidelitèr & corde perfecto . . . . Oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira Dei ſuper vos, & ſuper fratres veſtros. Sic ergò agentes non peccabitis.* Hæ ſunt in ſumma res, quas præclarè geſſit *Joſaphatus*, Rex Judæ, quasque laudat Sctiprura Sacra. At, duo ſunt Regis *Joſaphati* facinora, quæ ei Scriptura Sacra crimini dat, quæque hìc brevitèr indicabimus. Et primò quidèm, Rex *Joſaphatus* inauſpicatò celebravit nuptias filii ſui *Jorami* cum *Athalia*, peſſimi *Achabi*, Regis Iſraëlis, & crudeliſſimæ *Zezabelis*, filiâ. Has illicitas nuptias, quas familiæ *Davidis*, Regis, funeſtiſſimas fuiſſe, mox fatalis eventus probabit, redarguit Deus per Prophetam *Jehu*, filium *Hanani*, & ad correptionem illius Prophetæ, culpam ſuam agnovit Rex, pænitentiam egit, nec deſtitit veniam flagitare, donec Deus per eumdem Prophetam ei denunciaverit, ſe intuitu bonorum illius operum, pietatis præſertìm ac zeli, cujus in evertendis Idolis ſpecimen præbuerat, hoc delictum, ſeverâ alioquì animadverſione dignum, ei condonare. Deindè, Scriptura Sacra non ſolùm culpat Regem *Joſaphatum*, quòd ſuum ſanguinem miſcuerit cum impii *Achabi*, Regis Iſraëlis, ſanguine, verùm etiam, quòd claſſem inſtructurus, quæ *Ophiram*, inquirendi auri causâ, proficiſceretur, ad hujus expeditionis ſocietatem admiſerit *Ochoſiam*, filium *Achabi*, Regis Iſraël. Hoc fædus, quod cum *Ochoſia*, nequiſſimo Iſraëlis Rege, pepigit *Joſaphatus*, Rex Judæ, improbavit Dominus, miſitque Prophetam *Eliezer*, qui *Joſaphato* ſignificaret, claſſem, quam paraverat, in ipſo portu *Aſiongaber*, antequàm ſolveret, perituram. Quod reapsè, ſicut prædixerat Propheta, contigiſſe, legitur cap. 22. lib. 3. Regum, & cap. 20. lib. 2. Paralipomenon. Poſtremò, Rex *Joſaphatus* anno ætatis ſuæ ſexageſimo Regni vigeſimo quinto diem ultimum clauſit, & Hieroſolymis cum patribus ſuis ſepultus eſt, ut narrat Scriprura.

D. Ut quid mox dixiſti, nuptias, quas *Joramus*, filius Regis *Joſaphati*, cum *Athalia*, Regis ſceleſtiſſimi *Achabi*, & truculentæ *Zezabelis* filiâ, contraxit, familiæ *Davidis*, Regis, totique Regno Iudæ funeſtiſſimas fuiſſe?

M. Prædictas nuptias familiæ *Davidis*, Regis, totique Regno Judæ funeſtiſſimas fuiſſe, heu nimium! crudelis eventus comprobavit. Mortuo quippè *Joſaphato*, pio Regi, ſucceſſit in Regno Judæ filius ejus, natu maximus, *Joramus*, qui, inſtigante *Athalia*, peſſimâ conjuge ſuâ, *Achabi*, Regis Iſraëlis, & *Zezabelis*, filiâ, ſeſe non minùs crudelem in homines, quàm impium in Deum toto Regni ſui tempore prodidit. In primis, ut quietiùs regnaret, ſex è ſuis fratres ſuſtulit, & aliquot proceres, qui ergà illos benè erant affecti, interemit. Dein, excuſſo Religionis jugo, Idololatriam in Regnum Judæ invexit, & Idolo *Baal* Templa conſecravit. Tàm ſacrilegam impietatem non diù impunitam tulit flagitioſiſſimus ille Rex. A Deo ſiquidèm proptèr graviſſima illius crimina derelictus, perdidit totam Idumæam, quæ à *Davide* Rege, olim ſubacta, Judaico Imperio hactenus paruerat, nec eam unquàm recuperare potuit. Idumææ defectionem imitata itidèm eſt *Lobna*, munitiſſima Judææ civitas. Philiſtæi, & Arabes in Judæam irruerunt, fædè devaſtarunt, Regiam diripuerunt, & in his depopulationibus non pepercerunt Regiæ Soboli, ſed interfecerunt omnes filios Regis *Jorami*, ſolo ſuperſtite relicto *Joachaz*, alitèr dicto *Ochozia*, natu minimo. Tandèm ad omnium malorum cumulum, inſanabili putreſcentium viſcerum dolore à Deo percuſſus eſt impius ille Rex, ac integro biennio diris tormentis vexatus, longâ conſumptus tabe, & à ſuis omninò neglectus, miſerrimè periit, cùm viſcera ſua egeſſiſſet vivus. Annis octo regnavit Rex *Joram*, & licèt Hieroſolymis ſepulturam habuerit, fuit tamen è tumulo Regum Majorum ſuorum excluſus, & Regio funere privatus, ſicut legitur cap. 21. lib. 2. Paralipomenon.

D. Utinam! omnes Reges hoc terribili in *Joramum*, iniquiſſimum Regem Judæ, divinæ vindictæ exemplo intelligerent, ſe ita Imperium gerere debere, ut actionum ſuarum rationem vel reddere, vel ſaltèm à ſemetipſis exigere poſſint. Futurum eſt enim aliquandò, ut Deus ab eis rationem exigat, apud quem nihil

nihil eis profuerit potentes fuiſſe in tertis, niſi quòd tantò rigidiorem habituri ſunt Judicem, quanta grandior poteſtas fuerit eis commiſſa. Sit unus licèt ſupremus totius Orbis Monarcha, qui pro arbitrio imperet, Deum tamen exactorem, & præpotentem ſcelerum ultorem, nec effugere, nec fallere, nec terrere, nec corrumpere unquàm poterit. Sed perge, quæſo te, ſeriem texere Regum, qui poſt *Joramum*, Regnum Judæ obtinuerunt.

M. Sicùt fructus naturam arborum ſequuntur, ita ferè liberi parentum mores imitari, indolem quoque ſimillimam referre ſolent. Hujus parentum in filios transfuſæ morum ſimilitudinis funeſtum in *Ochozia*, qui patri ſuo *Ioramo*, Regi Judæ, ſucceſſit, habemus exemplum. Hic quippè, viginti duos annos natus, paterni Regni, ſicut ejus impietatis hæres; atque improbæ matris ſuæ *Athaliæ* nefariis conſiliis auſcultans, Idololatriam promovit, ſeque cultùs Idoli *Baal* fautorem præbuit. Expeditionem militarem unà cum avunculo ſuo *Ioramo*, Rege Iſraëlis, contrà *Hazaëlem*, Regem Syriæ, ſuſcepit. Sed poſt infelicem certaminis exitum, à *Iehu*, infenſiſſimo familiæ *Achabi*, Regis Iſraëlis, inimico, trucidatus fuit, cùm uno dumtaxàt anno regnaſſet in Juda. Ejus cadaver Hieroſolymam delatum in ſepulchro Majorum conditum eſt. Hinc facilè intelligere potes, me non immeritò paulò antè obſervaſſe, familiæ *Davidis*, Regis, funeſtas fuiſſe illas, quas *Joſaphatus*, Rex Judæ, celebravit nuptias filii ſui *Jorami* cum *Athalia*, Regis Iſraelis *Achabi*, & *Zezabelis* filia.

D. Probè intelligo, ejusmodi illicitas nuptias gravitèr diſpicuiſſe Deo, & in familiam *Davidis*, Regis, iliadem malorum importaſſe. Sed multò acerbiori pænâ Deum, proptèr has illicitas nuptias, in familiam Regis *Salomonis* animadvertiſſe ajebat nupertimè Theologus, in ſacris litteris haud parùm exercitatus, aſſerebatque ſtirpem Regis *Salomonis* defeciſſe in *Ochozia*, & *Joam*, qui in Regno Judæ ſucceſſit *Ochoziæ*, non è *Salomonis* proſapia oriundum eſſe, ſed de *Nathanis*, alterius filii *Davidis*, progenie fuiſſe. Id autem an verum ſit, & ſacris litteris conſentaneum? nunc à te ſcire vehementèr cupio.

M. Cum bona venia illius Theologi, qui iſthæc tibi narravit, dixerim, oppidò falſum eſſe, ſtirpem Regis *Salomonis* extinctam fuiſſe in *Ochozia*, *Joamque*, qui in Regno Judæ ſucceſſit *Ochoziæ*, non de *Salomonis*, Regis, ſed de *Nathanis* progenie extitiſſe. Hæc, inquam, falſa eſſe, è ſacris litteris facilè pateſcit. Quarti enim libri *Regum* cap. 11. v. 1. & ſeq. ita legitur: *Athalia verò mater Ochoziæ, videns mortuum filium ſuum* (ſeu Ochoziam) *ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium. Tollens autem Ioſaba, filia Regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas, filium Ochoziæ, furata eſt de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & abſcondit eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.* Et cap. 12. ejusdem libri quarti *Regum: Tulit Ioas, Rex Iudæ, omnia quæ conſecraverant Ioſaphat, Ioram, & Ochozias, patres ejus &c.* Et cap. 13. *Anno vigeſimo tertio Regis Ioas, filii Ochoziæ Regis Judæ &c.* Capite etiam tertio lib. 1. *Paralipomenon* in poſteritate Regis *Salomonis* diſertè recenſetur *Ioas*, filius *Ochoziæ*, idque Evangeliſta *Matthæus* explicatè confirmat, inquiens: *Ioſaphat genuit Ioram, Ioram autem genuit Oziam, Ozias autem Ioathan, Ioathas autem genuit Achas, Achas autem genuit Ezechiam.* Generatione ergo omnes iſti Reges Judæ prodierunt ex ſtirpe Regis *Ioſaphati*, ac proindè *Salomonis*, non verò *Nathanis*. Nemo itaque contrà hæc apertiſſima Scripturæ Sacræ teſtimonia aſſeverare poteſt, ſtirpem Regis *Salomonis* in *Ochozia* defeciſſe. Fateor tamen, hanc fabulam de ſtirpis *Salomonis* defectione narrari in libro, qui *De Temporibus* inſcribitur, quemque noſter *Ioannes Annius*, Viterbienſis, vindicat *Philoni*, Judæo; at conſtat nunc apud omnes Criticæ Diſciplinæ peritos, hunc librum eſſe ſpurium *Philonis*, Judæi, fœtum, tùm quia *Euſebius* lib. 2. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* cap. 18. & *S. Hieronymus* in *Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum* Opera *Philonis*, Judæi, diligenti Criterio cenſuerunt, & tamen nullum memorant Opus, in quo *Philo* res geſtas Regni cujusquam tempora notarit: tùm quia etiam liber ille multa falſa, multa abſurda, non nulla contrà Scripturam Sacram profert, totque mendaciis, & anilibus fabulis à capite ad calcem refertus eſt, ut nemo, qui tantiſpèr eum lectitare voluerit, ſtatim non fateatur, hunc librum planè indignum eſſe, qui perito *Philoni*, Judæo, adſcribatur. Sed & aliud, quod hìc prætermittere minimè debeo, ſuppetit argumentum, quo evinci poteſt, ſtirpem Re-

gis *Salomonis* in *Ochozia* non defeciſſe. Nam ſi ſtirps *Salomonis* exaruiſſet omninò in *Ochozia*, ſequeretur primò, jus regnandi devolutum eſſe non ad nepotes *Salomonis*, ſed ad poſteros *Nathanis*, alterius filii *Davidis*, Regis; quod ſanè abhorret ab omni veri ſpecie, quia legimus cap. 11. lib. 2. Paralipomenon, *Roboamum*, filium *Salomonis*, genuiſſe viginti octo filios; *Abiam*, filium *Roboami*, genuiſſe viginti duos cap. 13. *Joſaphatum* verò, filium Regis *Abiæ*, genuiſſe ſeptem liberos, cap. 21. Credibile autem non eſt, tàm numeroſam ſtirpem nepotum *Salomonis*, qui à tempore *Roboami* uſque ad *Ochoziam*, filium *Jorami*, in plures familias ſuccreſcere potuerunt, ita poſt obitum Regis *Ochoziæ* fuiſſe extinctam, ut ne ullus quidèm ex ſtirpe *Salomonis* ſuperſtes fuerit, qui jus habuerit ad regiam dignitatem, & ad eam poſteros *Nathanis* adſciſcere opus fuerit. Præteteà, ſi ſtirps *Salomonis* planè defeciſſet in *Ochozia*, ſequeretur, poſt obitum *Ochoziæ* tranſiiſſe à Salomonidis ad Nathanitas, hoc eſt, à linea *Salomonis* ad lineam *Nathanis* promiſſionem à Deo factam de naſcituro Meſſia ex ſemine *Davidis*, adeò ut divina illa promiſſio impleta non fuerit in linea *Salomonis*, ſed in linea *Nathanis*. Quod ſanè antiquorum Patrum, & Theologorum ſententiæ adverſatur, qui docent, promiſſionem divinam de proditur Meſſia è ſemine *Davidis*, Regis, completam fuiſſe in linea *Salomonis*, & non in linea *Nathanis*. Sed de ſucceſſione *Salomonis* nunquàm interruptâ, & per veram & naturalem nepotum procreationem uſque ad ortum Chriſti Domini jugiter continuatâ, ſi pluta ſcire aveas, legeſis Diſſertationem quartam Tractatûs, quem ſecundis curis anno MDCCXXIV. Romæ edidi: *De Myſteriis & annis Jeſu Chriſti, Servatoris noſtri*, ubi conciliare ſtudui antilogiam, ſeu apparentem contradictionem, quæ videtur eſſe *Matthæum* inter & *Lucam*, Evangeliſtas, in ea, quam deſcribunt, genealogia Jeſu Chriſti, Salvatoris noſtri.

D. Ea, quæ adduxiſti, momenta invictè probant, ſtirpem *Salomonis* non fuiſſe in *Ochozia* extinctam, ſed *Joaſum*, qui in Regno Judæ ſucceſſit *Ochoziæ*, verà, naturali, & carnali generatione filium eſſe *Ochoziæ*, illumque ſubindè non è *Nathanis*, ſed è *Salomonis* progenie originem traxiſſe. Sed nunc, obſecro te, compendioſâ narratione deſcribe quid poſt obitum Regis *Ochoziæ* contigerit, & res, quas ejus filius, & in Regno Judæ ſucceſſor, *Joaſus*, memoriâ & commendatione dignas potiſſimùm geſſit, ſummatim perſtringe.

M. Poſt Regis *Ochoziæ* obitum, *Athalia*, vidua Regis *Jorami*, & mater Regis *Ochoziæ*, mulier imporens & ambitioſa, atque Idoli *Baal* cultui addictiſſima, ſeſe tanquàm inferni furiam, crudelitatis & impietatis monſtrum exhibuit. Regnum Judæ, morte filii ſui *Ochoziæ* vacuum, confeſtim occupavit. Immanem in populum per ſex annos integros crudelitatem exercuit, & ſicut mox obſervavimus, in ſuum ſanguinem ſævit, ac nepotes ſuos, Regis *Ochoziæ* filios, impotenti regnandi libidine abrepta, occidi curavit. Unus dumtaxàt è Davidico ſemine truculentiſſimam illam cladem evaſit *Joas*, filius Regis *Ochoziæ*, anniculus puer, quem amita *Joſaba*, Regis *Ochoziæ* ſoror, & uxor *Jojadæ* Pontificis, ab imminenti morte eripuit, eumque cum nutrice in Templo per ſexennium occultavit, ipsâ tantùm, ejuſque marito *Jojadâ*, Pontifice, hujus rei conſciis, quibus ſubindè *Joaſus* vitam & ſceptrum accepta referre debuit. At, poſtquàm *Joaſus* per ſex annos latitaſſet in Templo, viſum eſt tùm Populo tùm *Jojadæ*, Pontifici, opportunum tempus tyrannidem *Athaliæ* excutiendi, populum in libertatem vindicandi, & *Joaſo*, ceu legitimo hæredi, reddendi Regnum, quod ei *Athalia*, crudelis illius Avia, ſpretis divinis & humanis Legibus, præripuerat. *Jojadas* itaque Pontifex, urgente populo, tyrannidis *Athaliæ* diutius ferendæ impatienti, *Joaſum*, tùm temporis ſeptennem, ritu ſolemni Regem Judæ in Templo inauguravit, eumque, depulsâ *Athalia*, in paternum ſolium, feſtivis omnium aclamationibus & gratulationibus reſtituit. Hæc ubi reſciviſſet *Athalia*, excanduit, & tantùm non furore correpta ad Templum feſtina acceſſit, populatem motum ſedatura, & conjurationem impeditura. Sed ad nihilum reciderunt impiæ illius mulieris conatus. Eam quippè abſque mora extrà Templi ſepta educi, ac necari juſſit Pontifex *Jojadas*. E vivis ſublatâ illâ furiâ, longè crudeliori dignâ ſupplicio, *Joaſus* tranquillum Regnum obtinuit, & quamdiù *Jojadam*, ſummum Pontificem, paterntis loco, uti debebat, habuit & coluit, ſeſe divini cultûs obſervantiſſimum, & optimum Principem præbuit. Templum Idoli *Baalis* evertit, Aras

deſtruxit, Idola confregit, ***Mathanem***, Baalis Sacrificum, cotàm Altari hujus Idoli jugulari ac mactari juſſit. Sarta tecta Templi, ***Athalia*** neglecti & vaſtati, inſtauravit, magnisque ſumptibus illud exornavit. Verbo dicam, quamdiù Rex *Joaſus* Præceptore & adminiſtro Principe ***Jojada*** uſus eſt, expreſſit in ſe imaginem Principis omnibus virtutum numeris abſoluti, omnibus proſpiciens, paternum in omnes gerens animum, religione nihil prius & antiquius habens, ſemper vigilans, quò ſuis ſubditis ſuppeteret tranquillitas, & illorum commodis conſuleret. At, poſtquàm *Jojadas*, Pontifex, anno ætatis ſuæ trigeſimo ſuprà centeſimum è vita migraſſet, *Joaſus*, ſui juris factus, & Aulicorum adulationibus (ut apud Principes fieri aſſolet) delinitus, eorumque pravis conſiliis corruptus, iram Dei meruit, & populi odium ſibi conflavit. Templi enim, quod nuper religioſè inſtauraverat, curam abjecit, veræ avitæque Religioni cultum Idoli *Baalis* antepoſuit, ad Lucos & Idola reſpexit, hisque nefariis ſuperſtitionibus indigniſſimam addidit necem ***Zachariæ***, Sacerdotis, & filii ***Jojadæ***, illius Pontificis, cui vitam, Regnumque debebat, quòd hic Propheta, Spiritu Domini afflatus, Regis, populique impietatem argueret. Hujus, inquam, Prophetæ ***Zachariæ*** zelum non tulit Rex *Joaſus*, ſed in iram concitatus, & ſummam impietatem cum ingratiſſimi animi vitio jungens, ſanctum illum virum ***Zachariam*** (qui alter eſt ab eo ***Zacharia***, qui inter Minores Prophetas undecimus eſt) in Atrio Templi, proh ſcelus! lapidibus obrui juſſit. Hanc ſacrilegam mortem ***Zachariæ***, intèr ſaxorum grandinem vindictam expoſcentis, graviter Deus ultus eſt. Vix enim vertente anno poſt cædem hujus ſancti viri, Deus ſic animos Syrorum extulit, ut ***Hazael***, Syriæ Rex, cum exercitu in Judæam irruperit, ***Gebum*** urbem ceperit, & hac inflatus victoriâ, poſt depopulatam ac vaſtatam Judæam, versùs Hieroſolymam, totius Regni Judæ caput, rectà contenderit, àque potitus fuiſſet, niſi Rex *Joas* theſaurum omnem, qui in ſacro Ærario aſſervabatur, ablatum victori in prædam tradidiſſet, & Templi auro turpiſſimam pacem redemiſſet. Sic ***Hazael***, Rex Syriæ, quo, tanquàm virgâ, ad flagellandum Regem *Joaſum* Deus uſus eſt; poſt numeratam ſacram, prophanamque pecuniam, poſt direptam victricibus armis Judæam, poſt primarios Regni viros internecione deletos, abſceſſit, hisque pœnis, Regi *Joaſo* illatis, contentus fuit Deus, qui graviores tamen exigere potuiſſet. At, non multò poſt *Hazaelis* Syriæ Regis, diſceſſum miſerrimâ ac diuturnâ ægritudine confectus *Joas*, Rex Judæ, à ſuis in lecto decumbens trucidatus eſt ineunte anno Regni ſui quadrageſimo, nec in ſepulturam Regum illatus eſt, ſicut legitur lib. 4. Regum cap. 12. & lib. 2. Paralipomenon cap. 24.

D. Cùm peſſimum ſit adulationis genus, mirari profectò non ſubit, quòd juvenis adhùc Regis *Joas* animum, ad pietatem inclinatum, peſtilenti adulatione corruperint viri Aulici, qui, ſicut funeſta ſæpiùs nos docet experientia, tantùm abeſt, ut pravas vulgi opiniones ex animis Regum, quibus ſerviunt, revellant, ſi quæ inſident, & ſalutares bono Principe dignas inſerant; ut potiùs ſuum agentes negotium, ſuisque privatis commodis ſtudentes, rationem publicæ utilitatis negligant, & Reges, quorum favorem aucupari ambiunt, allentationibus, alloquiis, & obſequiis illiberalibus inficiunt, & ad ea ſollicitant, quæ ſunt parùm digna Regibus. Sed mittamus has Regnorum & Rerumpublicarum peſtes, & proſequamur Hiſtoriam Regum Judæ.

M. *Joaſo* in Regno Judæ ſucceſſit ***Amaſias***, ejus filius, annos natus viginti quinque. Parentem ſuum *Joaſum* tàm in primis, quàm in ultimis Regni ſui annis æmulatus eſt, & ſicut illius Regni principia laudatiſſima, & paternis initiis ſimillima fuerunt, ita in ultimis Regni ſui annis in pravos mores degenerans, infelicem, perindè ac ipſius patens, nactus eſt exitum, cæterisque impiis Regibus reliquit magnum divinæ vindictæ documentum. At enim, ***Amaſias*** in exordio Regni ſui ſuſtulit quidèm è medio eos, qui in ipſius patrem *Joaſum* conjuraverant, eique necem intulerant; liberis tamen eorum, juxtà Legem à Deo per *Moyſem* datam, pepercit, probè ſciens, Deum, qui ſummus eſt vitæ ac mortis arbiter, id pœnæ genus ſibi ſoli reſervaſſe, ut patenrum peccata usque ad quartam generationem caſtiget, quò acerbitate, diuturnitate, & amplitudine pœnæ, improbi homines, qui non virtutis amore, ſed tantùm formidine pœnæ poſſunt à crimine ſubmoveri, dùm ſibi, ſuisque metuunt, injecto libidini fræno, peccare deſiſtant. Bellum totis Regni ſui viribus adversùs Idumæos adortus Rex

Rex *Amaſias*, trecenta ſuorum millia armavit, quibus centum millia ex Regno Iſraëlitico in auxilium accita, centum talentorum anticipatâ ſolutione, adjungere ſtatuerat. Sed, ad vocem unius Prophetæ, prohibentis, ne talium militum, qui Deo erant exoſi, auxilio uterentur, confeſtìm eos domum dimiſit, & Idumæos commiſſo certamine aggreſſus, inſignem, ſupremo favente Numine, victoriam de illis reportavit. Sed, ô inauditam, & plusquàm belluinam ingratitudinem! Rex *Amaſias*, victoriæ, ſibi à Deo conceſſæ, planè immemor, Idola, quæ intèr direptas hoſtium manubias reperta ſunt, cultu ac ſacris proſequi non erubuit, neque ab illa deteſtanda ſuperſtitione abſterrentem Prophetam auſcultare voluit, ſed eum conviciis & minis durè excepit. Sic rebus proſperis ac ſecundis ſolent inſoleſcere mortales, ac ferrea & ſaxea geſtantes pectora, beneficiorum Dei penitùs oblíviſci. Non diù tamen tantæ ingratitudini debitam ultionem diſtulit Deus. Et primò quidèm, pænas dedit *Amaſias*, Rex Judæ, dùm in prælio, quod inconſultè cum *Joaſo*, Rege Iſraëlis, conſeruit, captus eſt, & perductus Hieroſolymam, in quam *Joaſus*, triumphantium more, ingreſſus eſt per labem muri, dirutis videlicèt ad quadringentorum cubitorum longitudinem mænibus, ut, cùm libêret, eamdem urbem cum ſuis copiis faciliùs ſubire poſſet. Nec his contentus victor Rex Iſraël, theſauros omnes & ſacros & prophanos expilavit, *Amaſiam*, Regem Judæ, ſibi vectigalem fecit, acceptisque primariorum civium liberis obſidibus, ſua relegit veſtigia, & Samariam reverſus eſt. Dein, *Amaſias*, Rex Judæ, poſtquàm huic cladi perquindecim annos ſuperſtes fuiſſet, potiùs quàm præfuiſſet, iterùm pænas luit. In eum quippè facta eſt valida Optimatum, & populi conjuratio, eo potiſſimùm nomine, quòd Rex *Amaſias* imprudentiâ & ignaviâ ſuâ Regnum Judæ vectigale ac tributarium Regi Iſraelis reddidiſſet. Quam injuriam ferre non valentes, in Palatium irruperunt, Regem ad mortem depoſcentes, cùmque ipſe versùs *Lachim* civitatem arripuiſſet fugam, eum inſecuti ſunt, ibidèmque ceciderunt, cùm regnaſſet in Judæa annis viginti, ſicut narratur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 25.

D. Quem Regni Judæ hæredem ad ſucceſſorem reliquit Rex *Amaſias?*

M. Regni Judæ hæredem ac ſucceſſorem reliquit Rex *Amaſias* filium ſuum *Oziam*, ſivè *Azariam*, annos dumtaxàt ſexdecim natum, qui paternum Regnum adeptus, Deum ſincerè coluit, & *Zachariæ*, Prophetæ (qui alter fuit ab eo *Zacharia*, qui intèr Minores Prophetas undecimus cenſetur) conſiliis plurimùm uſus, & ab ipſo ad omnem ſanctimoniam probè informatus, præcipuam curam obſequendi præceptis Dei habuit, Regnumque felicitèr ac proſperè, quamdiù Deo fidelis fuit adminiſtravit. Philiſtæos, Arabes, & Ammonitas, divino tectus præſidio, debellavit. Urbem *Elath*, ad Mare Rubrum ſitam, & à Judæ Regno jam pridèm divulſam, ditioni adjecit, & ad neceſſitatem atque magnificentiam diligentèr communivit. Alias munitiſſimas urbes *Jabniam*, *Getham*, & *Azotum*, machinis bellicis verberatas, vi cepit, ac ſpoliavit mænibus. Firmiſſima præſidia, & oppida in terra hoſtili extruxit, eòque Judæorum colonias deduxit, ut tuti ac ſecuri agros colerent, victique Philiſtæi in officio continerentur. Urbem Hieroſolymam novis propugnaculis, munitionibus, & turribus ſolidiſſimis firmavit, aliisque rebus præclarè geſtis nomen ſuum tam longè latèque celebravit, ut Ægyptiis, aliisque circùm Gentibus formidandum eſſet. Tantâ illâ felicitate clarus Rex *Oſias*, ſui omninò oblitus eſt, nec Regio Sceptro contentus, thuribulo manum admovere, & ſacra jura, quæ ad ſolos pertinent Sacerdotes, ſibi in Templo arrogare ſacrilegâ temeritate præſumpſit. Sed id non impunè tulit. Confeſtìm ſiquidèm leprâ correptus, & è Templo à Sacerdotibus expulſus, reliquum vitæ tempus privatis in Ædibus, contubernio hominum prohibitus, miſerè transegit; translatâ in *Joathamum*, ejus filium, procuratione Regni Judæ, ac tandèm toto vitæ ſuæ tempore inuſtam corpori ſuo turpem criminis notam ferens, mortuus eſt *Ozias* anno Regni quinquageſimo ſecundo, uti legitur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 26. Felicem profectò Regem *Oziam*, ſi intrà terminos, ſibi à Deo præſcriptos, permanſiſſet. *Alii* namque (ut ait *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia IV. de Verbis Iſaiæ: *Vidi Dominum*) *ſunt termini Regni, alii termini Sacerdotii. Hoc Regnum illo majus eſt . . . . . . Regi corpora commiſſa ſunt, ſacerdoti animæ. Rex maculas corporum remittit; Sacerdos autem maculas peccatorum. Ille neceſſitate. Hic conſilio. Ille habet arma ſenſibilia, hic arma ſpiritualia . . . . . Verùm, Rex Ozias,*

ſua

ſua tranſiliens ſepta, modumque Regni tranſgreſſus, conatus eſt aliquid addere, atque ingreſſus in Templum cum auctoritate incenſum adolere volens. Ob hanc ſuperbiam, omnium vitiorum mattem, Deus Regem *Oziam*, intra Sacrorum veſtibulum tanta eum impudentia irrumpentem, leprâ percuſſit, dignum ſanè, qui mille fulminis ictibus, extremo ſupplicio, cruciatuque afficeretur, quandoquidèm illi, qui hæc primùm auſi ſunt, hanc dedêre pænam, videlicèt *Dathan*, *Core*, & *Abiron*, multò magis Regem *Oziam* ad hunc modum puniri oportuit, qui ne illorum quidèm calamitatibus à patrando illo ſacrilegio non fuit deterritus. Verùm, hoc non fecit Deus, ſed in pæna, quam inflixit Regi *Oziæ*, ſeverum ſimul & bonum ſeſe exhibuit, ut ſimul & tertore & bonâ ſpe ad pænitentiam excitaret eum, qui lapſus erat.

D. Utinàm Reges ac Principes Laici, quibus Deus quæ ſunt in terris commiſit, nunquàm ſacra jura & officia ſacerdotum temerè ſibi arrogare præſumant, ſed potiùs diligentèr ſatagant, ut ſempèt ſarta tecta vigeat concordia Sacerdotii & Imperii. At, nunc ſcire velim, an *Ioathan*, quem patri ſuo *Oziæ* in Regno Judæ ſucceſſiſſe mox inſinuaſti, piè, proſperèque regnaverit? & an patris ſui eruditus exemplo à ſacrorum contactu abſtinuerit?

M. Paternæ pietatis æmulator fuit *Ioatham*, Rex Judæ, & ſacra Sacerdotum jura non invaſit, quòd ſciret, patrem ſuum iram Dei in ſe provocaſſe, & lepræ obnoxium vitam finiiſſe quia adversùs ſacra adyta ſumpſit audaciam, in Sancta Sanctorum ſeſe ſuperbè intruſit, & hunc locum, qui omnibus, præterquàm ſummo Pontifici, erat inacceſſus, prophanare auſus eſt. Regni ſui exordium à rebus Religionem ſpectantibus auſpicatus eſt *Joathamus*, annos natus viginti quinque, & Templum Hieroſolymitanum ſumptuoſis ædificiis exornavit. Poſteà, ad bellum contrà Ammonitas gerendum ſe accinxit, quos, bellicæ fortitudinis gloriâ illuſtris, domuit, & ſtipendium, ſeu Tributum, præſtare coëgit. Obiit Rex *Ioathamus* anno ætatis ſuæ quadrageſimo primo, cum regnaſſet annos ſexdecim. *Ioathamo* in Regno Judæ ſucceſſit *Achas*, ejus filius, viginti annorum juvenis, ſed impius, & ad omnem ſupetſtitionem, & idololatriam projectus, ideòque Deo maximè inviſus, & ob ſua execranda delicta à Deo derelictus, & *Razini*, Regi Syriæ, & *Phacee*, Regi Iſraëlis, caſtigandus traditus. Enim verò, duo illi Reges ſuas conjunxêre vires, Hieroſolymam obſederunt, ſed eam expugnare haud potuerunt, uti prædixerat Propheta *Iſaias*, ſicùt opportuniùs oſtendemus in Colloquio tertio in Hiſtoriam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi Prophetarum geſta & vaticinia breviter deſcribemus *Razin*, Rex Syriæ, & *Phacee*, Rex Iſraëlis, obſidionem Urbis Hieroſolymæ ſolvere coacti, in Regem *Achazum* acriùs invecti ſunt, eique, ac toti Regno Judæ maximam cladem intulerunt. Prior ſiquidèm, ſeu Rex Syriæ, *Achazum*, Regem Judæ, in urbem *Damaſcum* abduxit captivum. Alter verò, ſeu *Phacee*, Rex Iſraëlis, centum & viginti millia hominum ex ditione Regis *Achazi* cecidit, opimâ prædâ potitus eſt, & ducenta millia mulierum, puerorum Samariam deportavit, quibus tamen, ad vocem *Oded*, Prophetæ, ex Samaria vaticinantis, conceſſa eſt libertas, & facultas ſeſe Hiericuntem recipiendi. Nec ſolùm duo illi Reges, ſcilicèt, Syriæ, & Iſraëlis, in *Achazum*, Regem Judæ, quem Deus deſtituerat, inſurrexerunt, verùm etiam Idumæi, & Philiſtæi magnam Judæorum ſtragem ediderunt, multa ſpolia abſtulerunt, & civitates Regni Judæ facto impetu plurimas occuparunt. Tot finitimarum gentium bellis miſerè attritus Rex *Achazus*, non ad Deum confugit, ſed in malitia ſua obduratus, *Teglathphalaſarem*, Aſſyriorum Regem, in auxilium acivit, & confeſtìm ille Aſſyriorum Rex, magnâ ſpe prædæ, auri & argenti illectus, objectum hamum devoravit, Regi *Achazo* ſuppetias tulit, *Razinem*, Syriæ Regem, bello aggreſſus, *Damaſcum*, Regni Syriæ Metropolim, expugnavit, diruit, incolas Cyrenem deportavit, *Razinem*, Regem, interfecit. Victorem *Teglathphalaſarem*, Regem Aſſyriorum, venientem Hieroſolymâm, Rex *Achaz* non ſolùm magnificentiſſimè, ceu liberatorem ſuum, excepit, multoque auro, argentoque, tàm ſacto, quàm prophano, donavit, ſed etiam illius Regis gratiam, Patriæ Religionis deſertione, & Aſſyriaca Idololatriæ æmulatione magis ac magis promereri ſtuduit, juſſitque ut clauderetur Templum, & Idola per univerſam urbem ſpargerentur ac colerentur, ſicùt colligitur ex cap. 28. lib. 2. Paralipomenon, ubi hæc leguntur: *Direptis itaque Achaz omnibus vaſis Domûs Dei; atque confractis, clauſit januas Templi Dei, & fecit ſibi Altaria, in univerſis angulis Jeruſalem. In omnibus quoque urbibus Iuda extruxit Aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.* In hoc nefariæ mentis piaculo abiit è vivis *Achaz*, omnium Regum Judæ nequiſſimus,

mus, anno ætatis ſuæ trigeſimo ſexto, Regni decimo ſexto, indignus habitus, cujus corpus ſepulchris Regum inferretur.

D. Vah ſceleſtiſſimum illum Regem Judæ *Achazum!* non tantùm pœnis,quæ, dùm viveret, in ejus caput incubuerunt, juſtè à Deo caſtigatum, ſed etiam dignum, cujus familia tota extingueretur, ſicque ipſe abſque prole, quæ ei in Regno ſuccederet, moreretur!

M. Sunt nonnulli Scriptores, qui exiſtimant, *Ezechiam*, qui *Achazo*, Regi Judæ, ſucceſſit, non fuiſſe verum & naturalem filium *Achazi*, eò quòd lib. 2. Paralipomenon cap. 28. dicitur *Achazum*, Idoli *Baalis* cultorem, filios ſuos ritu gentium, igne luſtraſſe, ſeu flammis combuſſiſſe. Sed dubium non eſt, quin fallantur iſti Scriptores. Nec enim *Achazus*, Rex licèt impiiſſimus, combuſſit filios ſuos, ſed illos duntaxàt traduxit per ignem, hoc eſt, filios ſuos, juxtà ſacrilegam Gentium ſuperſtitionem, igne luſtravit, & conſecravit Idolo *Molochi*, illos tamen in honorem illius Idoli holocauſto non conſumpſit. *Ezechias* igitur, qui *Achazo* in Regno Judæ ſucceſſit annos natus viginti quinque, verus ac naturalis fuit ejus filius, paterni tamen multùm diſſimilis ingenii. Hic ſiquidèm religioſiſſimus Rex, divinæ Legis zelo ſuccenſus, Deorum Statuas omnes ac fana disjecit, lucos ſuccidit, excelſa ſuſtulit, Altaria prophana demolitus eſt, ſerpentem Æneum, olim à *Moyſe* in deſerto erectum, cui Populus Judaicus vanâ ſuperſtitione thus adolebat; confregit, ſoliuſque veri Dei cultum non modò in Regno Judæ, ſed in finibus Tribuum *Ephraim* & *Manaſſes* latè propagavit. Sic ad religionem, verique Dei cultum converſis omnium animis, Levitas, Sacerdoteſque omnes ad celebranda, ſecundùm Legem Moſaicam, Sacrificia ordinavit, & Paſcha, quod jam pridèm fuerat omiſſum, celebrari inſtituit, illudque cum tanta ſolemnitate, & omnium, ad factum conventum Hieroſolymam confluentium, publicâ lætitiâ peregit, ut ſolemnis adeò celebritas à diebus Regis *Salomonis* peracta Hieroſolymis non fuerit, ſicùt legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 30. Nec minori induſtriâ, quâ divina curavit Rex *Ezechias*, rem bellicam adminiſtravit. Philiſtæos frequentibus prœliis ac cladibus contudit, jugum Regis Aſſyriorum, quod pater ejus, volens nolens, ſuſceperat, excuſſit, eique tributa negavit. Hinc *Sennacherib*, filius *Salmanaſaris*, Rex Aſſyriorum, bellum Regi *Ezechiæ* intulit, & magno cum exercitu Judæam ingreſſus, latè agros vaſtavit, civitates munitiſſimas aut cepit, aut evertit, nulloque obſiſtente, urbem Hieroſolymam obſedit. Sed, Rex *Sennacherib*, accepto nuncio, quòd Ægyptii, cum Æthiopibus fœderati, in Regnum Aſſyriorum irrupiſſent, hanc Hieroſolymorum obſidionem protinùs ſolvit, arma in Ægyptios & Æthyopes vertit, iiſque magnam includit cladem. Ab hac expeditione reverſus *Sennacherib* formidoloſum exercitum Hieroſolymorum mœnibus iterùm admovet, ſuperbas ad Regem *Ezechiam* Epiſtolas ſcribit, blaſphemat, minatur excidium, inſultat, maturam deditionem imperat. Intereà temporis, Rex *Ezechias* dolore confectus, hoſtiſque viribus longè inferior non auſus manum conſerere, ferventiſſimis precibus divinum præſidium imploravit, & illicò Deus ejus precibus annuens, Angeli operâ centum octoginta Aſſyriorum millia in caſtris interfecit. Quâ inexpectatâ ſtrage attonitus Rex *Sennacherib*, in oppidum Niniven trepidus confugit, ibique à filiis occiſus, dignum ſe tulit exitium. Lethali morbo decumbens Rex *Ezechias*, mortem, ſibi per Prophetam *Iſaiam* denunciatam, fuſis ad Deum precibus & lacrymis avertit, ſanitatem, & vitæ, Regnique prorogationem, in quindecim annos obtinere meruit. De illius ſalute, miſsâ honorificâ Legatione, Rex Babyloniorum *Merodach Baladan* gratulatus eſt. Sed Regi *Ezechiæ* theſauros ſuos nimio faſtu Oratoribus Babyloniis oſtendenti, denunciavit Deus per Prophetam *Iſaiam* imminentem captivitatem Babylonicam, in quam poſteri ejus, atque Judæi abduci debebant. Mortuus eſt Rex *Ezechias* anno Regni ſui vigeſimo nono, & *Manaſſem*, filium ſuum Regni Judæ hæredem ac ſucceſſorem reliquit.

D. Preſſitne Rex *Manaſſes* religioſiſſimi patris ſui *Ezechiæ* veſtigia?

M. *Manaſſes*, Regno Judæ duodenis potitus, à patre ſuo *Ezechia*, pietate in Deum, cæteriſque virtutum officiis clariſſimo, multùm degeneravit, plurimiſque horrendis ſceleribus ſeſe inquinavit, quæ poſteà, flagellis à Deo emendatus, & ad meliorem frugem converſus, precibus, lacrymis, & pœnitentiâ expiare, Deumque placare ſategit. Hæc autem ſunt nefanda crimina, quorum Rex *Manaſſes* reum ſe conſtituit, & quibus relicto Domino, in ſacra pariter & humana graſſatus eſt. In primis, nihil intentatum reliquit *Manaſſes*, ut Dei Legem violaret, cultumque poſſet funditùs evertere. Excelſa, in quibus colebantur Idola, quæque pater ipſius *Ezechias* diruerat, reparavit, lucos, Idolorum cultui itidèm deſtinatos, reſtituit, Aras *Baali* erexit; ſidera, tanquàm Numi-

Numina, veneratus eſt, illiſque conſecravit Altaria, filium ſuum per ignem, juxtà ſuperſtitioſum Gentium ritum, traduxit, ariolos, pythones, augures, aruſpices, & magnorum, incantatorum, veneficiorumque omne genus conſuluit, verbo dicam, nihil reliquum fecit Rex *Manaſſes*, ſuaſque curas eò potiſſimùm contulit, ut patriam Religionem aboleret, ſuoque exemplo, & publicatis Edictis, populum in Idololatriam præcipitaret. Præterea, *Manaſſes* non tantùm in Deum impius, ſed in homines crudelis fuit. Hieroſolymam quippè innumeris cædibus cruentavit, in Sacerdotes, & Levitas, qui ejus impietatem increpabant, truculentèr ſæviit, ſed præſertìm in Prophetam *Iſaiam*, qui, licèt è Regio genere ortus, & centum circitèr annorum ſenio venerandus, juſſu tamen immanis illius Regis, ſerrâ ligneâ à vertice per medium umbilicum diſſectus eſt. Hìc vides depictam imaginem Tyranni, qui metu, dolo, ac malis artibus Regnum adminiſtrat, qui ſuſpectos habet & inviſos cives illos, qui pietate, virtute, prudentiâ, & auctoritate pollent, qui delectatur, aut ſceleratis, quibus ad ſuæ Tyrannidis præſidium abuti poſſit, aut adulatoribus, à quibus audiat quod libenter facit, qui metui ſtudet, non amari; qui denique Leges divinas & humanas, fœdera, conſtitutiones, edicta, ſacra prophanaque vel contemnit, vel ad ſui capitis tutelam pertrahit, cùm tamen hæc omnia publico bono metiri deberet. Talis fuit Rex *Manaſſes*, quem Deus flagellis emendare volens, tradidit in poteſtatem Aſſyriorum. Captus namque fuit *Manaſſes* à Principibus Exercitûs, quem *Aſſaradinus*, Babyloniorum ſimul & Aſſyriorum Imperator, in Judæam miſerat, & compedibus vinctus Babylonem abductus eſt, ubi malis edoctus, toto pectore ad Deum converſus eſt, eoque propitio, poſt aliquot annos in integrum reſtitutus eſt à *Saoſduchino*, ſucceſſore *Aſſaradini*. Libertati ac Regno reſtitutus *Manaſſes*, in alium hominem immutatus eſt. Cultum Dei, quem peſſumdederat, reſtauravit, prophanas Aras ſolo æquavit, Idola confregit, omnia ſuperſtitionis impiæ monumenta abraſit, & populum, quem ſuo exemplo ſeduxerat, ad avitæ Religionis, divinæque Legis obſervantiam, facti pænitens, reduxit, ac tandèm mortuus eſt, cùm annos quinque ſuprà quinquaginta regnaſſet. Apocrypha eſt ea, quæ ad calcem Bibliorum edita eſt *Manaſſis Oratio*. Patri ſuo *Manaſſi* ſucceſſit in Regno Judæ *Amon*, qui eum peccantem ſecutus eſt, ſed non pænitentem. Falſorum Numinum cultum redintegravit, & nova ſimulachra, & Idololatriæ monumenta erigendo, Deum deſeruit, & ab ipſo viciſſim deſertus eſt. Hinc ſuorum conjuratione & inſidiis circumventus *Amon* cæſus eſt in Palatio, anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto, poſtquàm ſceleratiſſimè ad biennium uſque regnaſſet.

D. Perſtititne diù deploratiſſimus ille ſtatus, ad quem Judæos redegit impius Rex *Amon*?

M. Funeſtum illum Judæorum, regnante nequiſſimo *Amone*, ſtatum, in quo neglectæ fuerunt cæremoniæ, divinæ Legis præcepta inſupèr habita, ſacrorum codicum prætermiſſa lectio, cultus veri Dei penè extinctus, & Idololatria latiſſimè diffuſa; hunc, inquam, infauſtum Judæorum ſub impio Rege *Amone* ſtatum immutavit, & Regni Judæ decus reparavit piiſſimus Princeps *Joſias*, filius ejuſdem Regis *Amonis*, quique octennis tantùm puer in paterno ſolio à populo conſtitutus eſt. Ad virtutem & pietatem à teneris annis factus Rex *Joſias*, ſummâ curâ, ut par erat, divina adminiſtravit, Idola deſtruxit, ſuccidit, contrivit, Excelſa, Lucos, & prophanas Aras, totiès iniquo victimarum ſanguine pollutas, ſubvertit, vaſa omnia falſorum Numinum cultui olim conſecrata, ac ſingula Idololatriæ inſtrumenta juſſit amoveri è Templo Domini. Delevit etiam aruſpices, & ſacrificulos *Baalis*, Solis, Lunæ, ac Siderum, nulla reliquit Idololatriæ veſtigia, ſicque urbem Hieroſolymam, ac Templum repurgavit ac mundavit, ut hæc *Civitas Sancta*, illud verò *Sedes Dei* jure optimo dicerentur. Eo regnante, *Helcias*, invenit librum Legis Domini autographum, ſeu *per manum Moyſis* (ſicùt legitur lib. 4. Regum cap. 21. & lib. 2. Paralipomenon cap. 34.) cùmque hunc librum coràm *Joſia* legiſſet *Saphan*, Scriba, audiſſetque Rex *verba Legis, ſcidit veſtimenta ſua*, & indoluit maximè, quòd Judæi cæremonias & præcepta Dei tamdiù neglexiſſent, quod ne deinceps contingeret, librum Legis coràm omni populo congregato in Templo Legi præcepit, fœdus Deum inter & populum innovavit, & accuratam divinæ Legis obſervationem populo perſuaſit, eodemque anno, ſeu decimo octavo Regni ſui, tanto apparatu Paſcha Hieroſolymis celebrandum indixit, ut teſtetur Scriptura, non eſſe factum Paſcha tale à diebus Judicum, & Regum Iſraël & Juda. Tandèm Rex *Joſias* adversùs *Nechaonem*, Regem Ægypti, qui bellum Syriæ inferebat, prælium, inconſulto Deo, committere volens, priùſquàm acies inter ſe concurrerent, ſagittâ ictus eſt, & ex eo vulnere, in urbem

relatus,

relatus, deceſſit, cùm regnaſſet in Juda annis triginta & uno.

D. Ne longiùs, quàm par ſit, in texenda ſerie Regum Judæ, eorumque deſcribenda Hiſtoria noſtrum protrahatur Colloquium, breviter nunc, quæſo te, conſtringe omnia, quæ poſt mortem Regis *Ioſiæ*, ſub aliis Regibus Judæ contigerunt uſque ad captivitatem Babylonicam, ita tamen, ut, brevitati ſtudens, nihil ex eorum Regum Judæ geſtis, quod ſit memoriâ dignum, ſubducas.

M. Occiſo *Ioſiæ*, Regi Judæ, in prælio Magedonnenſi, ſuffectus eſt *Ioachazus*, ejus filius, qui tamen paucos poſt menſes à *Nechaone*, Rege Ægypti, exutus Regno, in Ægyptum captivus abductus eſt, ibidèmque mortuus. Regi *Ioachazo* demortuo in Ægypto, *Nechao*, Rex Ægypti, ſucceſſorem dedit *Eliakim*, fratrem ipſiuſmet *Ioachaſi*, & alterum filium Regis *Ioſiæ*, qui etiam *Ioakim*, & *Iechonias* eſt nuncupatus. Hic autem Regnum Judæ per annos undecim variâ & ancipiti fortunâ tenuit, ſed tandèm ab Ægyptiorum ſervitute, cui erat mancipatus, recedens, & *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, cui ſe addixerat, fidem datam violate, & impoſitum ſibi jugum excutere volens, ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, ex turmis Chaldæorum, Syrorum, Moabitarum, & Ammonitarum conflato, captus & interfectus eſt anno undecimo Regni ſui, à quo ultimo Regni *Ioakimi* anno, qui concurrit cum anno octavo Regni *Nabuchodonozoris*, Chaldæorum Regis, exordium Judæorum captivitatis Babylonicæ, quæ ſeptuaginta annis duravit, duci debet, indèque nonnulli decipiuntur Chronologi, qui initium 70. annorum captivitatis Babylonicæ accerſunt ab anno undevigeſimo Regni *Nabuchodonozoris*, & ab anno undecimo ultimi Regis Judæ, ſeu *Sedekiæ*, quandò videlicèt *Nabuchodonozor*, Rex Chaldæorum, miſit Ducem *Nabuzardam*, qui ſacrum Templum, domos, muroſque Civitatis Hieroſolymæ diruit, evertit, incendit, ac ſolo æquavit, ſicùt Sacræ Litteræ produnt lib. 4. Regum cap. 25. Sed de exordio & fine ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, opportuniùs, propitio Numine, diſſeremus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis. Redeamus itaque ad ſeriem Regum Judæ. *Eliakim*, Rex Judæ, qui, ut mox diximus, anno Regni ſui undecimo ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum Regis, occiſus eſt, reliquit filium binominem, dictum *Ioakim*, & *Iechoniam*. Sed hic paternæ impietatis hæres, tribus menſibus in Regni adminiſtratione exactis, deportatus eſt in Babylonem, & in ejus locum ſubrogatus eſt *Matthanias*, dictus *Sedekias*, patruus Regis *Ioakimi*, in Babylonem deportati, filiuſque Regis *Ioſiæ*. Hic eſt ille *Sedekias* ultimus Judæ Rex, qui anno undecimo Regni ſui occæcatus, & vinctus in captivitatem Babylonicam ductus eſt. Eodem anno undecimo Regni *Sedechiæ* venit Hieroſolymam *Nabuzardam*, Exercitûs Babylonici Princeps, qui Templum, Regiam, domos univerſas concremavit, urbis mænia circumquaque evertit, & Hieroſolymis homines dumtaxàt tenuioris fortunæ colendis agris vineiſque reliquit, quibus *Godoliam* præfecit. Sed *Godolia* cum pluribus Judæis, & Chaldæis ab *Iſmaele*, Ammonita, occiſo, reliqui Judæi, qui Hieroſolymis remanſerant, profecti ſunt in Ægyptum, ſocios ſe eis adjungentibus Prophetis, *Hieremiâ*, & *Barucho*, qui ſub Regibus *Ioakimo*, & *Sedekia* imminentem captivitatem Babylonicam, & conflagrationem Templi prædixerant, ob idque ab illis Regibus, qui lucentem veritatem amabant, oderant redarguentem, variis, acerbiſque pænis affecti ſunt, ſicùt commodiùs oſtendemus in tertio Colloquio in Hiſtoriam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi datâ operâ illuſtriora Prophetarum Geſta referemus, eorumque vaticinia expendemus. Habes nunc ſeriem & Hiſtoriam Regum Judæ, à quarto anno Regni *Salomonis* uſque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus Regum Judæ.

D. Memoriâ quidèm teneo Hiſtoriam Regum Judæ uſque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus, & in quo nobiliſſimum Judæ Regnum omninò extinctum eſt, ita volente Deo, qui, ut ait Scriptura Sacra, *mutat tempora & ætates, & transfert Regna atque conſtituit.* Optarem tamen, ut, ad meæ memoriæ ſubſidium hìc inſereres accuratam Tabulam Chronologicam, quæ mihi indigitaret annum à creatione Mundi, quo Reges Judæ à *Davide* uſque ad *Sedekiam*, Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti ſunt.

M. Tabulas Chronologicas à creatione Mundi uſque ad quartum Regni *Salomonis* annum, quo jacta ſunt Templi Hieroſolymitani fundamenta, memini, me jam in præcedentibus Colloquiis, juxtà calculum ſacri Textûs Hebræi, contexuiſſe, nunc, ut votis tuis faciam ſatis, inhærendo eidem Chronologiæ, quam in putandis annis à creatione Mundi accuratiorem tradidi in ſingulis Mundi Ætatibus, attexam Tabulam Chronologicam, quæ tibi indicabit annum Mundi, quo Reges

Reges Judæ à *Davide* uſque ad *Sedekiam* Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti ſunt.

TABULA CHRONOLOGICA REGUM JUDÆ,

à Davide uſquè ad Sedekiam.

DAvid Regnum Judæ iniit anno à creatione Mundi ter milleſimo ſeptuageſimo quinto. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno Mundi ter milleſimo centeſimo decimo quinto antè Æram vulgarem, ſeu antè Natale vulgare Chriſti, anno milleſimo vigeſimo quarto.

Salomon Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo decimo quinto. Regnavit annis quadraginta, & exceſſit è vivis anno Mundi ter milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto, antè Æram vulgarem anno nongenteſimo octogeſimo quarto.

Roboamus Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo centeſimo quinquageſimo quinto. Regnavit annis ſeptemdecim, & vitâ functus eſt anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, antè Æram vulgarem anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo.

Abias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo. Regnavit tribus annis, & abiit è vivis anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo quinto, antè Æram vulgarem anno nongenteſimo ſexageſimo quarto.

Aſa Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo quinto. Regnavit annis quadraginta & uno, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo decimo ſexto, antè Æram vulgarem anno nongenteſimo vigeſimo tertio.

Joſaphat Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo decimo ſexto. Regnavit annis viginti quinque, & obiit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo, antè Æram vulgarem anno octingenteſimo nonageſimo octavo.

Joram Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo. Regnavit octo annis, & deceſſit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono, antè Æram vulgarem octingenteſimo nonageſimo.

Ochoſias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono. Regnavit uno dumtaxàt anno, & abiit è vivis anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quinquageſimo, antè Æram vulgarem anno octingenteſimo octogeſimo nono.

Athalias mater *Ochoſiæ*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quinquageſimo. Regnavit ſex annis, & interfecta eſt anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, antè Æram vulgarem anno octingenteſimo octogeſimo tertio.

Joas Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto. Regnavit annis quadraginta, & diem ultimum clauſit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto, antè Æram vulgarem anno octingenteſimo quadrageſimo tertio.

Amaſias, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto. Regnavit annis viginti novem, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo trecenſimo vigeſimo quinto, antè Æram vulgarem anno octingenteſimo decimo quarto.

Oſias, ſeu *Azarias*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo vigeſimo quinto. Regnavit annis quinquaginta duobus, & vitam cum morte commutavit anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, antè Æram vulgarem anno ſeptingenteſimo ſexageſimo ſecundo.

Joathas, Regnum Judæ auſpicatus eſt anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. Regnavit ſexdecim annis, & obiit anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio, antè Æram vulgarem anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto.

Achaz, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio. Regnavit ſexdecim annis, & migravit è vita anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nono, antè Æram vulgarem anno ſeptingenteſimo trigeſimo.

Ezechias, Regnum iniit anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nono. Regnavit annis viginti novem, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo, antè Æram vulgarem anno ſeptingenteſimo primo.

Manaſſes Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo. Regnavit annis quinquaginta quinque, & obiit anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio, antè Æram vulgarem anno ſexcenteſimo quadrageſimo ſexto.

Amon, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio. Regnavit duobus annis, & mortuus

mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto, antè Æram vulgarem anno ſexcenteſimo quadrageſimo quarto.

Ioſias, Regnum Judæ inivit anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto. Regnavit annis triginta & uno, vitâque functus eſt anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, antè Æram vulgarem anno ſexcenteſimo decimo tertio.

Ioachas, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, quod tamen per tres dumtaxat menſes deguſtavit, eoque fuit exutus à *Nechaone*, Rege Ægypti. Quò fit, ut tres illi menſes Regni *Ioachazi* confundantur cum annis Regni *Eliakim*, qui fuit ejus frater, & in Regno Judæ ſucceſſor.

Eliakim, qui *Ioakim*, & *Iechonias*, dictus eſt, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto. Regnavit undecim annis, & interiit anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, antè Æram vulgarem anno ſexcenteſimo ſecundo. Ab hoc anno undecimo Regni hujus *Eliakim*, ſeu *Ioachim*, duci debet initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. *Ioakim*, dictus etiam *Iechonias*, poſt mortem patris ſui *Eliakim*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo. Sed, cùm regnaſſet per tres tantùm menſes, captivus in Babylonem abductus eſt, ideòque tres illius Regni menſes computantur cum annis *Sedechiæ*, illius patrui, & in Regno Judæ ſucceſſoris.

Sedekias Regum Judæ ultimus, iniit Regnum Judæ anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo. Regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrit cum anno decimo nono Regni *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, Hieroſolymitana Civitas à *Nabuzardane*, Exercitûs Regis *Nabuchodonozoris* Principe, devaſtata & incenſa eſt, Rex *Sedekias* in Babyloniam, ubi regnabat *Nabuchodonozor*, deportatus eſt, ac penitùs à Chaldæis everſum auguſtiſſimum Templum Hieroſolymitanum, poſtquàm à Rege *Salomone* condi cæptum eſt, annis CCCCXVIII. ab initio autem Regni *Davidis* anno CCCCXLII. à creatione verò Mundi juxtà accuratiorem, quam ſequor, Chronologiam, anno ter milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octavo.

D. De Regno Judæ, ejuſque Regibus hactenùs ſatis. Veniamus nunc ad Regnum Iſraëlis, ita dictum, quòd, ſicùt anteà obſervaſti, decem Tribus, durius Regis *Roboami*, filii *Salomonis*, jugum excutientes, ab eo defecerunt, & novum Regnum Iſraëlis, à Regno Judæ omninò diſtractum, conſtituerunt, ſibique *Ieroboamum* Regem præfecerunt. Ea igitur, quæ ſpectant Regnum Iſraëlis, expendamus, ſi placet. Sed, ne in tanta argumenti amplitudine ultrà præſcriptos brevitatis cancellos noſtrum excurrat Colloquium, abundè ſufficiet hìc ſubjicere Tabulam Chronologicam, in qua ſtrictìm deſcribes initium iſtius Regni Iſraëlitici, ſeriem Regum, annos, per quos Regnum tenuerunt, præcipua eorum geſta, ac tandèm ejuſdem Regni Iſraëlis everſionem.

M. Poſtquàm decem Tribus à Rege *Roboamo* defeciſſent, accerſiverunt ex Ægypto *Ieroboamum*, Ephraimitam, *Nabatti* filium, eumque ſibi præfecerunt Regem, nec ſolùm à domo *Davidis*, Regis, ſed à veri Dei cultu deſciverunt, & in Idololatriam prolapſi ſunt. Hoc pacto unum illud, quod antè *Roboamum* erat apud Judæos Imperium, in duo Regna, ſub initium Regni *Roboami*, diſtractum eſt, & ſi ita loqui fas eſt, dilaceratum. Uni, ſeu Regno Judæ, quod duabus Tribubus, ſeu *Iudæ*, & *Benjamini* conſtabat, præfuit Rex *Roboamus*; alteri verò, ſeu Regno Iſraëlis, quod decem reliquas Tribus complectebatur, præpoſitus eſt *Ieroboamus*, cujus geſta, & in Regno Iſraëlitico ſucceſſorum ſeriem, annos, & Acta uſque ad integram illius Regni Iſraëlitici deſtructionem brevitèr, ut optas, annotabo in ſequenti Tabula Chronologica Regum Iſraël. Hoc unum tamen velim in anteceſſum obſerves, id potiſſimùm occurrere diſcriminis Reges Judæ intèr & Reges Iſraëlis, quòd intèr Reges Judæ fuerunt quidèm nonnulli peſſimi, ſed aliqui tamen optimi & religioſiſſimi Reges, ſicùt ſuperiùs oſtendimus; contrà verò, omnes ad unum Reges Iſraël ſeſe omnibus flagitiis, abominandis Gentium ſuperſtitionibus, & Idolorum cultu infames reddiderunt.

TABULA CHRONOLOGICA REGUM ISRAEL.

In qua brevitèr annotantur eorum anni, & præcipua geſta uſque ad integram Regni Iſraëlitici everſionem.

IEroboamus, Ephraimita, qui fuerat ſervus *Salomonis*, cuique Regnum prædixerat *Abias* Silonites, Propheta, conſtitutus eſt primus Rex Iſraëlis à decem Tribubus, quæ à Rege *Roboamo* defecerunt. Porrò, *Ieroboamus*, qui *Therſæ* Regiam ſuam

ſuam collocavit, ut Gentem ſibi Regnumque firmaret, omnemque Iſraëlitis, quibus imperabat, aditum præcluderet ad Templum Hieroſolymitanum, & ad Regem Judæ recurſum, impio conſilio, & ſacrilegâ uſus politicâ, eos novâ ſacrorum ſpecie à Templo Hieroſolymitano adeundo, & à defectione ad Regem Judæ avertit, duobus aureis Vitulis, qui ab inſano, deluſoque populo colerentur, erectis, uno in *Bethel*, altero in *Dan*. Regem *Jeroboamum* Vitulo aureo litantem ſupèr Altare, quod extruxerat in *Bethel*, gravitèr quidèm increpuit Propheta (quem *Judonem* appellat *Joſephus*, Hebræus) eumque inſigni miraculo, quo ejus manus confeſtìm exaruit, deterruit Deus; ſed, poſtquàm inflictæ illius pænæ gratiam *Jeroboamus*, ad preces converſus, obtinuiſſet a Deo, ad ſaniorem mentem non rediit, ſed in Schiſmate, quod in Religione fecerat, obfirmato animo perſiſtens, fana in excelſis excitavit, Sacerdotes *Aaronis* & Levitas rejecit, & de levi plebecula promiſcuè aſſumpſit Sacerdotes Idolorum. Quò factum eſt, ut Sacerdotes *Aaronis*, & Levitæ, prædiis ſuburbanis, & poſſeſſionibus ſuis deſertis, in Judæam ſeſe receperint, eoſque multi ex decem Tribubus ſecuti ſint, ut Hieroſolymis Deo Majorum ſuorum ſacrificarent. Obiit *Jeroboamus*, impius Rex Iſraëlis, poſtquàm regnaſſet annis viginti duobus.

Nadab, *Jeroboami* filius, ei in Regno Iſraëlis ſucceſſit, fuitque paternæ impietatis hæres. Sed anno Regni ſui ſecundo, cùm *Gebbethonem*, Philiſtæorum urbem, obſideret, à *Baaſa* occiſus eſt. Regnavit dumtaxàt annis duobus.

Baaſa, interfector *Nadab*, ei in Regno Iſraelis ſucceſſit, totam Regis *Jeroboami* ſtirpem extinxit, ſecundùm Prophetæ *Abiæ* Silonitis vaticinium, cùmque animadvertiſſet, *Aſam*, Regem Judæ, avitam Religionem, Deique cultum inſtauraſſe, & multos in ſuo Regno Iſraëlitico ad eum, Religionis causâ defeciſſe, ut in fædus Dei convenirent, & idola abjicerent; perpetuum cum illo Rege Judæ bellum indixit. Urbem *Ramam* Regni Judæ occupavit, dùmque eam munire, & muro circumdare pararet, ut impediret, ne quis è Hieroſolymis egrederetur, aut è Regno ſuo aditet *Aſam*, Regem Judæ: urgente *Benadado*, Syriæ Rege, qui cum *Aſa*, Rege Judæ, erat fæderatus, cæptas urbis *Ramæ* munitiones penitùs deſerere coactus eſt. Idolorum cultui addictiſſimus fuit *Baaſa*, Rex Iſraël, cùmque *Jehu* Propheta execrabile illud crimen ei exprobraret, & ipſi ac toti ſtirpi ejus integrum excidium denuntiaret, par huic, quod intulerat ſtirpi *Jeroboami*; hujus reprehenſionis impatiens ille impius Rex, adeò ira excanduit, ut hunc ſanctum Prophetam illicò occiderit. Obiit *Baaſa*, Rex Iſraël, poſtquàm regnaſſet annis viginti tribus.

Ela, filius *Baaſæ*, ei in Regno Iſraelis ſucceſſit. Sed, cùm eſſet omnibus vitiis deditus, bibens ac temulentus in domo *Arſæ*, Præfecti urbis *Therſæ*, oppreſſus eſt à *Zamri*, ſervo perduelli, qui, juxtà vaticinium Prophetæ *Jehu* totam Regis *Baaſæ* familiam delevit. Duobus ſolùm annis *Ela* regnavit ſupèr Iſraël.

Zamri, infamis parricida *Elæ*, Regnum Iſraëlis actutùm occupavit, & per ſeptem dies in urbe *Therſa* tyrannidem exercuit, ſed populus caſtra habens contrà *Gebbethonem* Philiſtæorum urbem, elegit *Amri*, qui erat Princeps militiæ, quo *Therſam*, ubi erat tyrannus, obſidente, ad has anguſtias redactus eſt *Zamri*, ut, deſperatâ ſalute, ſe ſuoſque unà cum Palatio combuſſerit.

Amri, quem populus Regem Iſraelis elegerat, habuit, poſt mortem Tyranni *Zamri*, unum ejuſdem Regni æmulum, ſeu *Thebnem*, filium *Ginathi*. Prævaluit tamen Rex *Amri*, & mortuo, quatuor poſt annos, æmulo ſuo *Thebni*, ſolus in Iſraele regnare cæpit, & poſtquàm Therſæ regnaſſet ſex annis, regni Iſraelis ſedem tranſtulit Samariam, quam ædificavit in monte, quem emit à *Somer* duobus talentis argenti. Regnavit in integrum *Amri* annis duodecim, & exceſſit è vivis, & Samariæ ſepultus eſt.

Achab, mali Regis *Amri* peſſimus filius, ei in Regno Iſraëlitico ſucceſſit, omneſque Reges Iſraelis crudelitate, & impietate longè ſuperavit. *Jezabelem*, filiam *Ethbaal*, Regis Sidoniorum, inferni furiam, duxit in matrimonium, ejuſque inſtinctu Idolo *Baali* Aram, Lucoſque conſecravit. Hæc eſt ſceleſtiſſima juxtà ac crudeliſſima *Jezabel*, quæ *Nabothum*, vineam ſuam Regi *Achabo* vendere nolentem, falſis teſtibus oppreſſum lapidari curavit, &, conculcatis divinis, humaniſque Legibus, Regem *Achabum*, virum ſuum, in vineæ *Nabothi* poſſeſſionem miſit. Quamobrem, Propheta *Elias* impio Regi *Achabo* cum tota ejus poſteritate, necnon ſceleſtiſſimæ *Jezabeli* ipſius conjugi, excidium denuntiavit, quod diù non fuit dilatum. *Achabus* ſiquidèm bellum Syris illaturus, in prælio, ad *Ramoth Galaad* commiſſo, licèt habitum diſſimulaſſet, occiſus eſt, juxtà vatici-

nium Prophetæ *Michææ*, quem nequiſſimus ille Rex de futuro belli exitu antehàc conſuluerat. Poſt verò elapſos aliquot annos *Jezabelem*, Regis *Achabi* uxorem, è feneſtra proſpicientem, *Jehu*, qui tùm temporis erat Rex Iſraël, deturbari juſſit, & in eam, ab equis priùs calcatam, irruentes canes, ſecundùm Prophetæ vaticinium, prædam devorarunt, nihil prætèr calvariam, & manuum pedumque extrema relinquentes. Mox idem *Iehu*, Rex Iſraël, ſeptuaginta Regis *Achabi* filios è medio tolli imperavit, & quadraginta cognatos *Ochoziæ*, filii *Achabi*, ſuique in Regno Iſraëlis deceſſoris, letho dedit, ſicque totam impii Regis *Achabi* ſtirpem radicitùs extirpavit. Viginti duobus annis regnavit ſupèr Iſraël *Achabus*, obiitque, & Samariæ ſepultus eſt. Impietati Regis *Achabi*, ejuſque uxori *Iezabeli*, ſeſe tanquàm murum æneum oppoſuit Propheta *Elias*, multaque inſignia edidit miracula. Sed de *Elia*, aliiſque Prophetis diſſerendi opportunior ſeſe dabit occaſio in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujus quintæ Mundi Ætatis, ubi Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate tàm ſub Regibus Judæ, quàm ſub Regibus Iſraël vaticinati ſunt, illuſtriora Geſta & Oracula, quæ ad Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, collimant, referemus.

Ochozias in Regno Iſraëlis ſucceſſit patri ſuo *Achabo*. Is cùm æger corpore eſſet, miniſtros miſit, qui *Beelzebud*, Accaronitarum Deum, pro ſalute ejus recuperanda conſulerent. Legationem illam Propheta *Elias*, à Deo monitus, vehementèr improbans, obviam ſe miniſtris Regis obtulit, illoſque increpitos renunciare ei jubet, mortem illius conſequuturam. Tùm Rex Ira percitus, multos miſit ſatellites, qui *Eliam* comprehenderent, eumque ad ſe vel invitum deducerent. Sed miſſi illi ſatellites cælesti igne ad vocem Prophetæ *Eliæ* conſumpti ſunt, & Rex *Ochozias*, ut idem prædixerat Vates, mortuus eſt, poſtquàm biennium in adminiſtratione Regni Iſraëlitici exegiſſet.

Ioramus, frater *Ochoziæ*, qui abſque prole defunctus eſt, ei in Regno Iſraëlis ſucceſſit, & *Ieroboami* in Vitulorum cultu, firmandoque ſchiſmate impietatem imitatus eſt. Bellum contrà Moabitas, fœderatus cum *Ioſaphato*, Rege Judæ, & Idumæorum Rege, felicitèr geſſit, Propheta *Eliſæo*, ei, in gratiam Regis *Ioſaphati*, victoriam prædicente, ejuſque exercitui, in Idumeæ Deſerto, ſiticuloſâ regione, potûs inopiâ periclitanti, ſubveniente, eique miraculosè aquam à Deo impetrante. *Ioramus* à *Iehu*, ab Exercitu Rege Iſraëlitarum acclamato & inaugurato, occiſus eſt, cùm Regno Iſraëlis præfuiſſet annis duodecim.

Iehu, qui Regi *Iorамо* mortem intulit, Regnum Iſraëliticum adeptus eſt, & ſtatim totam ſtirpem impii Regis *Achabi*, ut mox obſervavimus, funditùs delevit. Sacrificulos etiam omnes *Baalis*, quos, ſimulando per dolum, ſe hoc Idolum colere velle, eique ſolemne offerre ſacrificium, unum in locum congregavit, & jugulari præcepit, ſimulachrum ſuccendit, prophanam ædem demolitus eſt. At, iſta ſimulatio, quâ Rex *Iehu* finxit, ſe Idolum *Baalis* colere velle, meritò à ſanctis Patribus damnatur, quia fuit mendacium pernicioſum, ſcandalum publicum, & profeſſio Idololatriæ, ſicùt *S. Auguſtinus* lib. *contrà Mendacium* cap. 2. probat contrà Hæreticos *Priſcillianiſtas*, qui hoc *Iehu* exemplo ad occultandam Religionem fas eſſe adhibere mendacium perperàm contendebant. Idem cum *S. Auguſtino* docet Angelicus Doctor 2ª. 2ᵉ. Quæſt. 3. Art. 1. ad 2. ubi hæc habet: *Simulationem verò Iehu non eſt neceſſe excuſari à peccato, vel mendacio, quia malus fuit, ut potè ab Idololatria Hieroboam non recedens.* Quandò igitur Scriptura Sacra cap. 10. v. 30. lib. 4. Regum ait, *Iehu*, Regem Iſraëlis, à Deo fuiſſe commendatum, & præmio temporali donatum, id de dolo, & ſimulatione Regis *Iehu* minimè eſt intelligendum, ſed de zelo, quo ille Rex deſtruxit cultum *Baalis*, ſicùt loco mox à me laudato explicat *S. Thomas*, dicens: *Iehu commendatur, & temporalitèr remuneratur à Deo, non pro ſimulatione, ſed pro zelo, quo deſtruxit cultum Baal.* Quâ in re *S. Thomas* conſentientem habet *S. Auguſtinum*, qui lib. *contrà Mendacium* cap. 2. hæc de *Iehu*, Rege Iſraëlis, ſcribit: *Cùm verò ſcriptum ſit, eum rectum cor non habuiſſe cum Deo: quid ei profuit, quòd pro nonnulla obedientia, quam de domo Achab omninò delenda, pro cupiditate ſuæ dominationis exhibuit, aliquantam mercedem tranſitoriam Regni temporalis accepit.* Quamvis autem *Iehu*, Rex Iſraëlis, cultum *Baalis* aboleverit, omneſque illius Idoli ſacrilegos Sacerdotes è medio ſuſtulerit, attamen à *Ieroboami* colendis aureis vitulis nequaquàm receſſit, ſed quandiù regnavit, jam apud Iſraëlitas inveteratæ Idololatriæ patrocinatus eſt. Obiit *Iehu*, Rex Iſraëlis, cum annos regnaſſet viginti octo.

Ioachaz, Regis *Iehu* filius, ei in Regno Iſraëlis ſucceſſit. *Ieroboami* vitulorum aureorum cultui addictiſſimus fuit, & proptèr hanc ſuperſtitionem, ab *Hazaele*,

Rege Syriæ, fuit oppreſſus, multisque malis unà cum Iſraëlitis afflictus eſt & attritus. Obiit, poſtquàm regnaſſet annis ſeptemdecim.

Joas, filius Regis *Joachazi*, ei in Regno Iſraëlitico ſucceſſit. Æmulator quidèm paternæ impietatis, patre tamen felicior. Vicit enim tribus præliis *Benadadum*, Syriæ Regem. Regnum Iſraëlis obtinuit Rex *Joas* per ſexdecim annos, & mortuus eſt.

Jeroboamus, ſecundus hujus nominis Iſraëlitarum Rex, filius *Ioaſi*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Iſraëlis. Sub hoc Rege *Jeroboamo II.* qui Regno Iſraëlitico præfuit annis quadraginta & uno, ad ſummam culmen perductum eſt Regnum Iſraëlitarum. Sed, eo mortuo, omnia in pejus ruere cœperunt, multis exortis motibus; qui primùm ruinæ domus *Ieroboami*, dein, Regni totius Iſraëlitici prævii fuerunt, induxeruntque Anarchiam, ſeu Intertegnum, quod undecim annorum & dimidii ſpatio continuatum eſt.

Interregnum poſt mortem Regis *Ieroboami II.* duravit apud Iſraëlitas per annos circitèr duodecim.

Zacharias, filius Regis *Ieroboami II.* poſt elapſum illud annorum circitèr duodecim Interregnum, ei ſucceſſit in Regno Iſraëlitico, paternæ impietatis hæres. Sed dumtaxàt per ſpatium ſex menſium Regno potitus eſt, & poſt iſtud tempus ſemeſtre à *Sellumo*, filio *Iabes*, trucidatus eſt. In hoc *Zacharia*, Rege Iſraëlis, defecit omninò poſteritas *Iehu*, Regis Iſraelis, quartâ nimirum generatione, ſicùt Deus prædixerat lib. 4. Regum cap. 10. v. 30.

Sellumus, filius *Iabes*, Regnum Iſraeliticum, quod parricidio invaſerat, unico tantùm menſe occupavit, & poſt illud menſtruum tempus occiſus eſt à *Manabemo*, filio *Gadi*.

Manabemus, Regnum Iſtaeliticum parricidio itidèm aſſecutus, turbato rerum ſtatu, de Regni poſſeſſione per undecim ferè menſes contendit, ſed poſteà per decem annos pacificè regnavit, & mortuus eſt.

Phaceia, filius Regis *Manabemi*, ei in Regno Iſraelitico ſucceſſit; cùmque per biennium regnaſſet, conjuratione *Phacee*, filii *Romeliæ*, è vivis ſublatus eſt.

Phacee, filius *Romeliæ*, interempto Rege *Phaceia*, Regnum Iſraeliticum occupavit, quod poſtquàm per viginti annos adminiſtraſſet, conjuratione *Oſee*, filii *Elæ*, occiſus eſt.

Oſee, Regum Iſraëlis ultimus, interfecto Rege *Phacee*, Iſraëliticum Regnum uſurpavit, ſed emergentibus turbis & ſeditionibus eò ſtatim potiri haud potuit; Republicâ ad Anarchiam quamdam, ſeu Intertegnum, per novem annorum ſpatium recidente, ſed turbis domeſticis poſteà compoſitis, regnavit novem annis, & ſub finem anni noni illius pacifici Regni Samatiam expugnavit & cepit *Salmanaſſar*, Rex Aſſyriorum, totum Regnum Iſraëliticum ſuam in poteſtatem redegit, & Iſraëlitas, ſeu decem Tribus, quæ Regnum Iſraëliticum conſtituebant, deportavit in Aſſyriam, ſicut prædixerant Prophetæ, præſertìm *Iſaias* cap. 7. v. 8. Hoc pacto, Regnum Iſraëliticum, quod à *Jeroboamo* primo Rege per defectionem Tribuum à *Roboamo*, Rege Judæ, exordium habuit, planè extinctum eſt in *Oſee*, ultimo Iſraëlitarum Rege, non ob aliam certè cauſam, niſi quia omnes Reges Iſraëlis, peſſimis moribus imbuti, Deum patrum ſuorum reliquerunt, coëgeruntque Iſraëlitas malos & impios fieri, vel ex hoc ipſo, quòd illos à Deo, & ab avita Religione averterunt, ut falſorum Numinum Idola colerent. Quam in rem hæc appoſitè lib. 5. *Divin. Inſtitut.* cap. 6. *Lactantius* ait: *Quid mirum, ſi omnis multitudo, inſolito metu preſſa, in unius* (id eſt, Regis) *adulationem conceſſerat? hunc venerabantur, huic honorem maximum deferebant. Et quoniam mores ac vitia Regis imitari, genus obſequii judicatur, abjecerunt omnem pietatem, ne exprobrare Regi ſcelus viderentur, ſi piè viverent. Sic aſſiduâ imitatione corrupti divinum fas reliquerunt, & paulatim malè vivendi conſuetudo, mos factus eſt . . . . . Sed exploſa juſtitia, & veritatem ſecum trahens, reliquit hominibus errorem, cæcitatem, & ignorantiam. Hæc autem expulſio juſtitiæ, nihil aliud, quàm deſertio divinæ Religionis putanda eſt &c.* Sed de Regibus Iſraëlis, quorum ſeriem, geſta, & annos in iſta Tabula Chronologica brevitèr deſcripſimus, ſat ſuperque dictum ſit.

D. Præclaram hìc protuliſti *Lactantii* Sententiam, & dignam ſanè, quæ in Aulis Regum ac Principum litteris aureis inſcriberetur. Verè enim *Lactantius* ait, deſertionem divinæ Religionis & defectionem ad Deorum cultum eſſe fontem omnium malorum. Quæ eſt enim ſuperſtitio Deorum? quæ vis? quæ diſciplina? quæ origo? quæ ratio? quod fundamentum? quæ ſubſtantia? quò tendit? quid docet, niſi ſacrilegia & impieta-

pietatem ? aut quid pollicetur niſi caducas & obſcænas voluptates, honores, & divitias ? quæ omnia damnat divina Religio, quæ à ſuis cultoribus exigit bonam mentem, purum pectus, innocentem vitam, ut cæleſtia, quæ illis promittit, bona conſequantur. Sed animadverto, imminere tempus Colloquio noſtro finem imponendi. Quocircà, te etiam atque etiam rogo, ut quidquid ſupereſt temporis impendas in tradenda notitia rerum, quæ ſpectant Hiſtoriam prophanam, quæque cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Aetatis affinitatem aliqnam habere, vel ad eam illuſtrandam conducere poſſunt.

M. Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Aetatis multam affinitatem habet cum Hiſtoriis Tyriorum, Aegyptiorum, Aſſyriorum, Medorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, Græcorum, & Romanorum. Cùm igitur ex illarum Gentium Hiſtoriis haud parùm adversùs Atheos & incredulos confirmari poſſit veritas & antiquitas Hiſtoriæ Sacræ, breviter res dumtaxàt hìc prælibabimus, quæ in iſtarum Nationum Hiſtoriis aliquam cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Aetatis affinitatem, ſeu connexionem habere poſſunt. Nec enim animus eſt integras harumce Gentium Hiſtorias, & Regum, qui eis præfuerunt, ſeriem lato calamo hìc deſcribere, cùm nos in tàm amplo verſari argumento non patiantur noſtrorum Colloquiorum anguſtiæ. Si tamen harum rerum uberiorem habere notitiam deſideres, conſulere poteris, ſi tibi per otium liceat, *Annales Veteris Teſtamenti*, quos edidit *Uſſerius*.

D. Incipe, quæſo, à rebus Tyriorum, quæ aliquam cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Aetatis affinitatem habent.

M. Per illud tempus, quo ambobus Hebræorum Regnis *Judæ* videlicèt & *Iſraëlis*, præfuerunt Reges, quorum ſeriem jam in Tabulis Chronologicis dedimus, ac longo, poſt utrumque extinctum Regnum, ſpatio, regnatum eſt apud urbem *Tyrum*, Sidoniorum coloniam, quam annis ducentis & quadraginta antè conditum à Rege *Salomone* Hieroſolymitanum Templum fundatam fuiſſe, ex Tyriorum Annalibus prodit *Joſephus*, Hebræus, lib. 8. Antiq. Jud. cap. 2. In iis Tyriorum Annalibus fit mentio Regis *Salomonis*, & *Hiromi*, ſeu *Hirami*, Regis Tyriorum, qui, ut dicitur lib. 3. Regum cap. 5. conceſſit *Salomoni* cæſores lignorum ad Templi Hieroſolymitani conſtructionem. Plures Epiſtolas à Rege *Salomone* ad *Hiramum*, Regem Tyriorum, & vieiſſim ab *Hiramo* ad Regem *Salomonem* ultrò citròque ſcriptas fuiſſe aſſerit idem *Joſephus* cap. 2. lib, 7. Antiq. Jud. atque, eum, qui vult habere exempla harumce Epiſtolarum, petere ea poſſe à publicis Tyriorum Archivorum cuſtodibus. Referuntur etiam cap. 5. lib. 3. Regum, & cap. 2. lib. 2. Paralypomenon Litteræ, quas ad *Hiramum*, Regem Tyri, *Salomon* ſcripſit, ut mitteret ad eum *ligna cedrina & arceuthina, & pinea de Libano*, promittens ei, ſe ſervis illius, ſeu operariis, qui ligna cæſuri erant, daturum *in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidèm, & vini viginti millia metretas, olei quoque ſata viginti millia*. Rejici tamen debet tanquàm planè commentitia & ſuppoſititia hæc Epiſtola, quam *Eupolemus*, Scriptor Ethnicus, in ſuo quodam de *Elia* Opere, ab *Euſebio*, Epiſcopo Cæſarienſi, laudato lib. 9. *Præparationis Evangelicæ* cap. 31. ait: Regem *Salomonem* ſcripſiſſe ad *Suronem*, Regem Tyri, Sidonis, ac Phænicia. Hanc, inquam, *Salomonis* Epiſtolam confictam ac ſuppoſititiam eſſe, quilibet ex ſolo ipſius titulo facilè judicare poteſt. Rex quippè Tyri, temporibus Regis *Salomonis* non appellabatur *Suron*, ſed *Hiromus*, ſeu *Hiramus*, ut conſtat ex *Menandro Epheſio*, & ex *Dione*, Rerum Phæniciarum Scriptore, apud *Joſephum*, Hebræum, lib. 1. contrà *Apionem*, & lib. 8. *Antiquit. Judaicarum*, cap. 2. Eumdem Regem Tyri, ſeu *Hiromum*, vel *Hiramum*, miſiſſe Nuncios ad *Davidem*, Regem, patrem *Salomonis*, & ligna cedrina, artificeſque lapidum, à quibus *Davidis* Palatium extructum eſt, narrat Scriptura Sacra lib. 1. Paralipomenon cap. 14. v. 1. Regnavit *Hiromus*, ſeu *Hiramus*, annis ad minus quinquaginta duobus, ſicut pluribus monientis evincit lib. 9. *De Doctrina Temporum* cap. 62. doctiſſimus *Petavius*, contra *Joſephum*, Hebræum, qui lib. 1. contra *Apionem*, & lib. 8. Antiquit. Jud. cap. 2. ex *Menandro Epheſio*, qui Tyriorum Hiſtoriam litteris prodidit, refert, *Hiromum*, ſeu *Hiramum*, regnaſſe poſt mortem patris ſui *Abibali*, Regis Tyriorum, annis dumtaxat viginti quatuor. Miſſos facio alios Tyriorum Reges, tùm quia illorum, qui antè *Abibalum*, patrem *Hiromi*, ſeu *Hirami*, regnarunt, nomina, teſte *Joſepho*, loco mox à me laudato, planè ignoramus; tùm quia

aliorum

aliorum Regum Tyri, qui poſt *Hiramum* regnarunt, Hiſtoria nullam cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem habet. Carthago condita à Tyriis, ſeu Phænicibus, dicitur anno poſt Templum *Salomonis* inchoatum centeſimo quadrageſimo quarto. Hæc eſt Carthago, urbs in Africa celeberrima, olim Romæ æmula, quam poſteà *Scipio*, Conſul Romanus, & Bello Punico Præfectus, expugnavit, funditùsque delevit. Eadem tempeſtate, quâ in Africa Carthago condita eſt à Tyriis, Rempublicam *Lacedæmoniorum* in Græcia ſaluberrimis Legibus celebrem reddidit *Lycurgus*, de quo *Plutarchus* in ejus vita.

D. Hiſtoria Regum Ægypti haberne cum Sacra Hiſtoria quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem?

M. Scriptura Sacra trium Regum Ægypti mentionem facit, quorum notitia haud parùm Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Ætatis illuſtrare poteſt. Primus Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra cap. 14. v. 25. lib. 3. Regum, eſt *Seſacus*. Sic enim habet: *In quinto autem anno Regni Roboam, aſcendit Seſac, Rex Ægypti, in Hieruſalem, & tulit theſauros domûs Domini, & Theſauros regios, & univerſa diripuit, ſcuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon.* Hunc Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra apellat *Seſacum*, alium non fuiſſe, quàm *Seſoſtrem*, Regem Ægyptiorum, dictum etiam *Seooſim*, & *Seſonchim*, quique juxtà *Manethonem* regnavit annis quinquaginta novem, ſuperiùs, referendo geſta Regis *Roboami*, oſtendi ex *Joſepho*, Hebræo, *Diodoro*, & *Strabone*. Quapropter, de hoc Ægyptiorum Rege, quem Scriptura Sacra appellat *Seſacum*, quique, regnante *Roboamo*, filio *Salomonis*, irrupit in Judæam, eamque diripuit, ac depopulatus eſt, plura hìc dicere non vacat. Alter Ægyptiorum Rex, cujus meminit Scriptura Sacra, eſt *Nechao*, hujus nominis II. qui Syris bellum inferens, miſſis ad *Joſiam*, Regem Judæ, ſibi ex adverſo cum exercitu occurrentem, Nuntiis, ait: *Quid mihi & tibi eſt, Rex Juda? Non adversùm te hodiè venio, ſed contrà aliam pugno domum, ad quam me Deus feſtinatò ire præcepit. Deſine adversùm Deum facere, qui mecum eſt, ne interficiat te. Noluit Joſias reverti, ſed præparavit contrà eum bellum, nec acquievit ſermonibus Nechao ex ore Dei; verùm perrexit, ut dimicaret in prælio Maggedo; ibique vulneratus à ſagittariis, dixit pueris ſuis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus ſum ..... & aſportaverunt eum in Hieruſalem, mortuusque eſt*, lib. 2. Paralipomenon, cap. 35. v. 21. 22. 23. & 24. Idem *Nechao*, Rex Ægypti, *Joachazum*, Regem Judæ, *Ioſiæ* filium, duxit captivum in Ægyptum, & tributo Judæis impoſito, *Ioakimum*, qui etiam *Eliakim*, & *Iechonias* dictus eſt, Hieroſolymis Regem Judæ conſtituit, ſicùt legitur lib. 4. Regum cap. 23. v. 33. & 34. Tertius Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra, dicitur *Apries*, ſed à LXX. Interpretibus vocatur *Vapres*, & à Latino Interprete Prophetæ *Ieremiæ* cap. 64. v. 30. appellatur *Ephree*. Ad hunc Ægyptiorum Regem, captâ ab Aſſyriis Hieroſolymorum urbe, Judæorum reliqui confugerunt. Ejusdem Ægyptiorum Regis exitium vaticinati ſunt *Ieremias*, loco mox à me laudato, & *Ezechiel*, qui cap. 29. v. 3. eum nominat *Draconem magnum* ob illius ſuperbiam. Periit ille *Apries*, Rex Aegypti, in prælio, quod conſeruit cum *Amaſi*, cui Aegyptii Regnum detulerunt, cùm à Rege *Aprie* defeciſſent. Captus enim in hoc prælio Rex *Apries* fuit ab Aegyptiis ſtrangulatus. Sed de tribus illis Aegypti Regibus, quorum meminit Scriptura Sacra, & quorum notitia non nihil lucis afferre poteſt Hiſtoriæ Sacræ quintæ Mundi Ætatis, hæc carptim obſervaſſe ſufficiat.

D. Video ſanè Hiſtoriam Sacram præclarè cum Annalibus Tyriorum, & Aegyptiorum conſentire, adeòque Atheos, aliosque incredulos, & projectæ conſcientiæ viros, quos Scripturæ Sacræ veritatem & auctoritatem negare, aut in dubium revocare non pudet, poſſet ex ipſis prophanarum Gentium Hiſtoriis facili negotio convinci. Sed perge, quæſo, eâdem brevitate cum claritate conjunctâ oſtendere connexionem, ſeu affinitatem, quam habent Hiſtoriæ Aſſyriorum & Medorum cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Aetatis.

M. *Sardanapalo*, poſtremo Aſſyriorum Rege, ob luxum & ſocordiam, quâ omnes ſuos Majores ſupergreſſus eſt, à Præfecto Medorum *Arbace* contempto, &, poſt fuſum illius exercitum, mori compulſo, Imperium Aſſyriorum deſtructum eſt, & ad Medos translatum. Quot annis ſteterit Aſſyriorum Imperium, ob varias Scriptorum ſententias, certò ſtatui non poteſt, ſicut commonſtravi in Diſſertatione quinta Tractatus,

quem

quem Romæ edidi, *De annis & Myſteriis Jeſu Chriſti Servatoris noſtri.* Ab Aſſyriorum jugo liberatis Medis autonomiam reddidit *Arbaces*, id eſt, ipſis permiſit, ut Reipublicæ more ſuis Legibus viverent. Quamdiù hæc ſub *Arbace* duraverit Medorum autonomia? non conſtat. Hoc unum certum eſt, Medos, anarchiæ incommoda ferre non valentes, *Dejocis* imperio ſeſe ſubjeciſſe. Hic eſt ille *Dejoces*, Medorum Rex, *Herodoti* libris celebratus, à quo condita eſt urbs *Hecbatanis*, quique alio nomine in Sacra Hiſtoria *Juditha* nuncupatur *Arphaxad*, quod nomen ab Arbace (qui, ut mox dixi, contrà *Sardanapalum*, poſtremum Aſſyriorum Regem, rebellavit, & Medorum Monarchiam inſtituit) ductum uſurpabant Medorum Reges. *Arbaces* ſiquidèm aliâ vocis inflexione *Arpacad*, tùm pinguiore ſono *Arphaxad* dicebatur. *Dejoces* itaque, dictus etiam *Arphaxad*, poſt deſtructum in *Sardanapalo* Aſſyriorum Imperium, fuit primus Medorum Rex. Sed dùm novum Medorum Imperium aſſurgeret, Aſſyrii jugum ſervitutis, quod ipſis impoſuerant Medi, ſtatim excuſſerunt, novumque Regnum in urbe Ninive excitarunt, & ſibi eum Regem præfecerunt, quem Scriptura Sacra cap. 15. v. 29. lib. 4. Regum appellat *Teglatphalaſſarem.* Porrò, hic Rex Aſſyriorum *Teglatphalaſſar* magnam Iſraëlitis intulit cladem regnante *Phacee*, Rege Iſraëlis. Multis enim eorum civitatibus occupatis, tres Tribus in Aſſyriam deportavit, ſicùt legitur cap. 15. v. 29. lib. 4. Regum. In belli ſocietatem ab *Achazo*, Rege Judæ, vocatus *Teglathphalaſſar*, Aſſyriorum Rex, contra *Rezinem*, Syriæ Regem, Damaſcum vaſtavit, Damaſcenos Cyrenem tranſtulit, & Rezinem, Regem, interfecit, ſicùt narrat ſacer Auctor lib. 4. Regum cap. 16. Mortuo Rege *Teglathphalaſſare*, Regnum Aſſyriorum obtinuit *Salmanaſſar*, qui Regnum Iſraëlis omninò deſtruxit, & decem Tribus in Aſſyriam tranſtulit, uti legitur cap. 16. & 18. lib. 4. Regum. *Salmanaſſari*, Regi Aſſyriorum, ſucceſſit *Sennacherib*, qui, munitiſſimis Regni Judæ civitatibus occupatis, *Ezechiæ*, Regi Judæ, graviſſimum tributum indixit, totamque Judæorum Gentem funditùs deleviſſet, niſi Deus per Angelum ſuum octoginta quinque millia Aſſyriorum in ejus caſtris unâ nocte intereniſſet. *Sennacheribo*, Aſſyriorum Regi, ſucceſſit *Aſſaradon*, ejus filiorum natu minimus, qui, deficiente Regum Babyloniorum ſtirpe, Babyloniæ Regnum occupavit, ſicque Babylonicum & Aſſyriacum Regna, antehàc diviſa, conjunxit. Miſit etiam Aſſaradon, Aſſyriorum Rex (quem Scriptura Sacra appellat *Aſſar-haddonem*) colonias in urbem Samariam; & *Manaſſem*, Regem Judæ, in Babylonem captivum abduxit.

D. Clariùs, ſi placèt, expone, quî factum fuerit, ut *Aſſaradinus*, Aſſyriorum Rex, Babylonium & Aſſyriacum Regna, anteà diviſa, conjunxerit, & utrumque obtinuerit?

M. Regnante apud Judæos *Joathamo*, ſeu anno decimo quinto *Joathami* Regis Judæ, Chaldæi, ſeu Babylonii, Medorum dominationis pertæſi, excuſſo jugo, Babyloniæ Regnum excitarunt, & *Nabonaſſarum*, Regem crearunt anno Mundi, juxtà Chronologiam, quam ſequor, ter milleſimo trecenteſimo nonageſimo ſecundo; Periodi Julianæ ter milleſimo nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Olympiadis octavæ anno ſecundo, à conditâ Roma anno ſeptimo, antè Æram vulgarem anno 747. die primo menſis Aegyptiaci *Thot*, id eſt, die vigeſimâ ſextâ menſis Februarii. Indè exordium ſumit celebris illa apud Chronographos Epocha, quæ *Æra Nabonaſſari* nuncupatur. De qua Æra conſule quæ diximus in Apparatu Chronologico, quem adjecimus ad calcem Tractatûs, quem edidimus *De Myſteriis & annis Jeſu Chriſti*, ubi de omnibus Cyclis, Periodis, Æris, & Epochis latè diſſeruimus, ibidèmque accuratum texuimus Canonem Chronologicum à creatione Mundi uſque ad annum primum Æræ vulgaris per nobiliores Periodos, Æras, & Epochas, tàm Græcas, quàm Latinas, productum. Intèr ſucceſſores *Nabonaſſari*, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum Regis, perceſet Canon Ptolomaicus Babyloniorum Regum *Mardokempadum*, quem Propheta *Iſaias* cap. 39. v. 1. appellat *Merodoch Baladan*, quique, ut docent periti Scripturæ Sacræ Interpretes, miſit ad *Ezechiam*, Regem Judæ, Legatos & munera, ut huic Regi de recuperata ejus valetudine gratularetur, ſicùt legitur lib. 4. Regum cap. 20. v. 12. Babyloniæ Regnum à tempore *Nabonaſſari* uſque ad *Aſſaradonem*, Regem Aſſyriorum, ſuos habuit Reges diverſos omninò à Regibus Aſſyriorum. Sed *Aſſaradon*, ſeu *Aſſaradinus*, Regnum Babylonium, poſt anarchiam octo annorum invaſit

invaſit, & ambobus conjunctis Regnis, Babylonio & Aſſyrio, quæ priùs diviſa erant, ſolus ipſe Aſſyriis ſimul & Babyloniis imperavit. *Aſſaradoni*, ſeu *Aſſaradino*, Aſſyriorum & Babyloniorum Regi, ſucceſſit *Saosduchinus*, qui itidèm utrumque Regnum adminiſtravit. *Saosduchinus* in adminiſtratione utriuſque Regni, Aſſyrii & Babylonii, excepit *Chinaladanus*. Poſt *Chinaladanum* regnavit *Nabopolaſſar*, ſeu *Nabuchodonozor primus*, pater *Nabuchodonozoris Magni*, qui patri ſuo *Nabopolaſſari* ſucceſſit, & anno Regni ſui octavo, qui concurrit cum anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, captivos in Babyloniam abduxit Judæos, à quo anno, ſicùt memini, me jam obſervaſſe, ducendum eſt exordium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. *Nabuchodonozor*, dictus *Magnus*, ſucceſſores habuit, qui tamen ad ſacram Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis, quam in præſentia deſcribimus, quæque finem habet in captivitate Babylonica, non pertinent. Quocirca illorum Babyloniæ Regum, qui *Nabuchodonozori* ſucceſſerunt, ſeriem & geſta opportuniùs referemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam Sacram ſextæ Mundi Ætatis, quam ex notitia Babyloniorum Regum, *Nabuchodonozoris* ſucceſſorum, haud parum lucis mutuari poſſe breviter oſtendemus.

D. Regum Tyriorum, Ægyptiorum, Aſſyriorum, Medorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, notitiam, quæ illuſtrandæ Sacræ Hiſtoriæ quintæ Mundi Ætatis inſervire poteſt, hactenùs tradidiſti. Præſtat nunc, ut ſummatim perſtringas res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Ætatis referuntur.

M. Res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Ætatis referuntur, delibabo dumtaxàt, ne longior ſim, eaſque in pauca capita contraham, ex quibus compendioſam quidèm Rerum Græcorum hauries notitiam, quæ tamen tibi, Sacræ Hiſtoriæ ſtudioſo, abundè ſufficere poterit.

Et primò quidèm in quinta Mundi Ætate cæpit celebrari in Græcia clariſſimum *certamen olympicum*, & habita eſt prima *Olympias* anno trigeſimo octavo *Oziæ*, ſeu *Azariæ*, Regis Judæ, anno à creatione Mundi ter milleſimo trecenteſimo ſexageſimo tertio. Periodi Julianæ ter milleſimo nongenteſimo trigeſimo octavo. Antè Æram vulgarem, ſeu Chriſtianam, anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Videſis *Canonem Chronologicum*, quem ad calcem *Tractatûs*, quem edidimus, *De Myſteriis & annis Jeſu Chriſti*, attexuimus à creatione Mundi uſque ad annum primum Æræ Chriſtianæ per celebriores Periodos, Æras, & Epochas continuatum. In Olympiadibus deſinit illud temporibus intervallum, quod à *Varrone*, in libello *Cenſorini* de die natali, *Mythicum*, ſeu fabuloſum, appellatur, incipitque apud Græcos tempus, quod dicitur hiſtoricum, quia res in eo geſtæ veris Hiſtoriis continentur.

Secundò, *Salomone* Regnum ineunte, Athenienſis Reſpublica ab Archontibus, ſivè Prætoribus perpetuis, regebatur. Sed *Joathami*, Regis Judæ, temporibus, Athenienſes Archontes ſuos, anteà perpetuos, decennali poteſtate contentos eſſe voluerunt. Decreverunt poſteà Athenienſes, teſte *Euſebio* in Chronico, ut Archontes ſingulis annis eligerentur, & noveni Magiſtratuum conſtitueretur Imperium. Corinthiis, Lacedæmoniis, Argivis, & Spartanis Reges præerant. Urbes celeberrimæ à Græcis, durante quintâ Mundi Aetate, conditæ ſunt, videlicèt *Smyrna*, *Chalcedon* in Bithynia, *Byzantinum* in Thracia, *Maſſilia*, urbs Galliæ Narbonenſis, portu & emporio præſtantiſſima.

Tertiò, apud Græcos in quinta Mundi Aetate conditum eſt Regnum Macedonicum, cui aliquot Reges, quorum tamen incertus eſt numerus, præfuerunt ante *Alexandrum Magnum*, qui fuit *Philippi*, Macedonum Regis, filius, quique, devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Rege (ſicùt oſtendemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſextæ Mundi Aetatis) Regnum Perſarum tranſtulit ad Græcos.

Poſtremò, in quinta Mundi Aetate floruerunt in Græcia multi clariſſimi Poëtæ, præſertim *Homerus*, & *Heſiodus*. In Philoſophia verò primas tenuerunt ſeptem dicti *Sapientes*, quorum unus fuit *Solon*, Athenienſium Legislator. Sed quàm arrogantèr illi Græci ſapientum nomen ſibi tribuerent, elegantèr *Lactantius* lib. 4. *Inſtitutionum Divinarum* cap. 1. declarat his verbis: *O miſerum calamitoſumque ſæculum, quo per orbem totum ſeptem ſoli fuerunt, qui hominum vocabulo cierentur! Nemo enim poteſt jure dici homo, niſi qui ſapiens eſt. Sed ſi cæteri omnes, præ-*

tèr ipſos ſtulti fuerunt, ne illi quidèm ſapientes: quia nemo ſapiens eſſe verè, judicio ſtultorum poteſt. Adeò abfuit ab his ſapientia, ut ne poſteà quidèm increſcrente doctrinâ, & multis magniſque ingeniis in idipſum ſemper intentis, potuerit perſpici veritas & comprehendi. Nam poſt illorum ſeptem ſapientum gloriam, incredibile eſt, quanto ſtudio inquirendæ veritatis Græcia omnis exarſerit. Ad primum nomen ipſum ſapientiæ arrogans putaverunt, ſeque non ſapientes, ſed ſtudioſos ſapientiæ vocaverunt. Quo facto & illos, qui temerè ſapientum ſibi nomen aſciverant, erroris ſtultitiæque damnaverunt, & ſe quoque ipſos ignorantiæ, quam quidèm non diffitebantur. Sed de Rebus Græcorum ſatis.

D. Supereſt ut pauca dicas de Rebus Romanorum. Et primò ſcire velim, quiſnam fuerit urbis Romæ conditor? Dein, ſub quo Rege Judææ condita fuerit Roma? Denique, quænam fuerit prima Regiminis Romæ forma?

M. Roma nomen accepit à Romulo, qui eam condidit, quique recens à ſe conditam urbem fraterno ſanguine fœdavit. Anno autem nono Regni *Joathas*, Judæorum Regis, juxtà Epocham Varronianam, *Romulus* condidit Romam, hoc eſt, anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo octogeſimo ſexto. Anno Periodi Julianæ ter milleſimo nongenteſimo ſexageſimo primo. Anno tertio Olympiadis ſextæ. Anno antè Æram vulgarem ſeptingenteſimo quinquageſimo tertio. Hæc autem Epocha Varroniana de anno, quo condita eſt Roma, præferenda eſt aliis Epochis, ſeu *Capitolinæ*, *Catonianæ*, *Polybianæ*, *Fabianæ*, tùm quia hac Epocha Varroniana, ſic dictâ à *Terentio Varrone*, ſemper in publicis monumentis uſi ſunt Romani, & celebriores eorum Scriptores, *Cenſorinus*, *Vellejus Paterculus*, *Plutarchus*, *Cornelius Tacitus*, *Aulus Gellius*, *Eutropius*, *Plinius*, &c. Tùm quia etiam eamdem Epocham Varronianam de condita Roma tanquàm pro norma habuerunt Imperatores Romani, *Auguſtus*, *Claudius*, *Domitianus*, *Severus*, & *Philippus*, ſicut ex ludis ſæcularibus, ab unoquoque eorum celebratis, clarè conſtat. Hos ſiquidèm lodos omnes apud *Cenſorinum* legimus, qui in alia Epocha locum non habent, præterquàm Varronianâ. Quod ſpectat primam Romæ Reguninis formam, certum eſt, primævum illius ſtatum fuiſſe Monarchicum, ſeu Reges cum ſuprema auctoritate ei præfuiſſe, quorum ſeriem, & annos, per quos regnarunt, breviter hic indicabo.

SERIES REGUM ROMANORUM,

Et anni, per quos Romæ regnarunt.

R*Omulus*, Urbis Romæ conditor, fuit primus Rex, & regnavit annis triginta ſeptem.

Poſt mortem *Romuli*, fuit INTERREGNUM unius anni.

Numa Pompilius fuit ſecundus Rex, & regnavit annis quadraginta tribus.

Tullius Hoſtilius fuit tertius Rex, & regnavit annis triginta duobus.

Ancus Martius fuit quartus Rex, & regnavit annis viginti quatuor.

Tarquinius Priſcus fuit quintus Rex, & regnavit triginta octo annis.

Servius Tullius fuit ſextus Rex, & regnavit quadraginta quatuor annis.

Tarquinius Superbus fuit ſeptimus & ultimus Rex, & regnavit annis viginti quinque.

Ex his annis Regum Romanorum ſimul collectis emergit ſumma ducentorum & quadraginta quatuor annorum, per quos Reges cum ſuprema auctoritate Romæ præfuerunt. Verùm, ob ſtuprum, quod *Sextus*, filius Regis *Tarquinii Superbi*, caſtiſſimæ *Lucretiæ* intulit, regia poteſtas Romæ in integrum extincta eſt, & in Regum locum ſuffecti ſunt Conſules. Anno igitur ducenteſimo quadrageſimo quinto à condita Roma, incipiunt Faſti Conſulares, quibus adſcribuntur nomina Conſulum Romanorum, & in quibus digerendis atque emendandis ſtrenuam navarunt operam doctiſſimi viri *Onuphrius*, *Sigonius*, *Pighius*, *Pagius*, & Cardinalis *Noriſius*, quos, ſi tibi per otium liceat, conſulere poteris, plura enim de his impræſentiarùm dicere non vacat. Hoc unum tamen, ut faciliùs retundere poſſis impietatem Atheorum, & Incredulorum, qui Hiſtoriæ Sacræ omnem fidem & authoritatem derogant, addam huic, quam hactenùs tradidi, notitiæ Rerum variarum Gentium, quæ cum Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem habent, addam, inquam, nonnullos eſſe Scriptores prophanos, quorum teſtimonia Atheis & Incredulis ſuſpecta eſſe haud poſſunt, qui rerum, quas narrat Hiſtoria Sacra quintæ Mundi Ætatis, meminêre, earumque veritatem confirmarunt. *Menander*

xander in Hiſtoria, quam deſcripſit, Phœnicum, meminit Prophetæ *Eliæ*, qui in Regno Iſraëlis vaticinatus eſt, ſummamque ſiccitatem indictis ſupplicationibus depulit. Hujus prophani Scriptoris teſtimonium refert *Joſephus* lib. 8. Antiq. Jud. cap. 7. *Joakimi*, Regis Judæ, & Prophetæ *Jeremiæ* meminêre *Eupolemus*, & *Alexander Polbyſtor*, ut videre eſt apud *Euſebium* lib. 9. Præparationis Evangelicæ cap. 39. Babylonicæ Judæorum captivitatis ſub *Nabuchodonoſore*, Babyloniorum Rege, meminit *Beroſus*, Rerum Chaldaicarum Scriptor, laudatus à *Joſepho* lib. 10. Antiq. Jud. cap. 11. *Joſephi* locum *Euſebius* inſeruit lib. 9. *Præparationis Evangelicæ* cap. 11. Quâ fronte ergò audent Athei, aliique profligatæ conſcientiæ homines increduli, in dubium revocare Sacram Judæorum Hiſtoriam, cui tamen Annales variarum Gentium Tyriorum, Aegyptiorum, Aſſyriorum, Medorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, Græcorum, & Romanorum luculentiſſimum perhibent teſtimonium, eamque extrà omnem dubitationis aleam ponunt.

D. Grates tibi rependo maximas, quòd non tantùm Hiſtoriæ Sacræ quintæ Mundi Aetatis notitiam dederis, ſed etiam ejus veritatem, contrà Atheos, aliosque id genus incredulos homines, comprobaveris ex ipſiſmet Annalibus variarum Gentium, nec non ex prophanis Scriptoribus, quorum teſtimoniis, ſi viri increduli, qui ſacrilegâ temeritate omnia Hiſtoriæ Sacræ monumenta in Sacrorum Scriptorum libris contenta repudiant, aſſentiri nolint, digni profectò ſunt, quos in ſuis plusquàm cimmeriis tenebris immerſos relinquamus.

M. Eo de argumento pleniùs diſſerui in Tractatu, quem edidi, *De Scriptura Sacra*, in cujus priori parte pluribus momentis adſtruo Antiquitatem, Revelationem, Inſpirationem, & divinam authoritatem Sacrorum Librorum, qui complectuntur Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, ibique diſflavi Atheorum, & Incredulorum ficulneas objectiones. Hunc igitur Tractatum, ſi plura ſcire aveas, adire & legere non te pigeat. Nunc autem colligamus vaſa, poſtridiè alterum habituri Colloquium, in quo excutiemus, eâdemque operâ diluemus præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circà Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Aetatis proponere ſolent.

COLLOQUIUM SECUNDUM.

In quo excutiuntur ac breviter diluuntur præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circà Sacram Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis proponere ſolent.

D. INTERFUI nuperrimè virorum eruditorum cætui, in quo de æterna ſorte Regis *Salomonis* hinc & indè acerrimè diſputatum eſt. Alii *Salomonem* damnatum eſſe affirmabant, hiſce momentis fulti. Primò, quia Scriptura Sacra, lapſum *Salomonis* deſcribens, de ejus pænitentia, ne verbum quidem facit, ſed altum ſervat ſilentium. Porrò, ſi Rex *Salomon* poſt lapſum reſipuiſſet, & ad meliorem frugem ſeſe recepiſſet, ejus pænitentiam non celaſſet Scriptura Sacra, ſicùt non tacuit Regis *Davidis* pænitentiam, ſed potiùs diſertam de ea mentionem facit. Prætereà, ſi *Salomonem* reverà poſt lapſum pænituiſſet, deſtruere omninò debuiſſet Fana, ſeu Templa, quæ falſis Numinibus conſecraverat. At, ejuſmodi Templa, Idolis erecta, nunquàm à *Salomone* fuiſſe diruta, ſed uſque ad *Joſiam*, Regem Judæ, permanſiſſe teſtatur Scriptura Sacra. Denique, ad probandam æternam Regis *Salomonis* damnationem, citabant viri illi eruditi non ſolùm *Tertullianum*, antiquum Scriptorem, lib. *De Præſcriptione* cap. 2. ſed etiam Sanctos Patres, & Scriptores Eccleſiaſticos, videlicèt *S. Cyprianum* Epiſt. 6. ad *Rogatianum*, & lib. *De Unitate Eccleſiæ*. *S. Auguſtinum* lib. 22. contrà *Fauſtum*, Manichæum; cap. 81. lib. 3. De Doctrina Chriſtiana cap. 21. lib. 12. *De Civitate Dei* cap. 20. & Enarratione in Pſalmum 126. *S. Joannem Chryſoſtomum* Sermone *De Pœnitentia*, *S. Gregorium Magnum* lib. 2. *Moralium* cap. 2. quibus adjungebant *S. Nilum*, *Bedam*, *Lyranum*, *Toſtatum*, *Bellarminum*, aliosque modernos Scriptores, qui ſententiæ de perpetua *Salomonis* damnatione apertè ſuffragantur. Verùm, hæc de æterna *Salomonis* damnatione ſententia non arridebat aliis ejuſdem cætûs viris eruditis, qui *Salomonem* æternâ ſalute donatum eſſe magnis animis pertendebant, idque ſe his momentis evincere poſſe autumabant. Primò, quia *Salomon*, poſt ſuum lapſum, ſcripſit librum, dictum *Eccleſiaſten*, in quo pænitens & dolens, quòd Idolorum cultui, & vanis mulierum amoribus vacaſſet, exclamat cap. 1. v. 1. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.*

Secundò, quia veteres Rabbini teſtantur, *Salomonem*, pænitentiâ ductum, poſtquàm ſeſe in templo virgis acritèr flagellaſſet, Regno ſe abdicaſſe, & ſcipione nixum, oſtiatim emendicaſſe, & in circulis ac compitis Hieroſolymorum clamaſſe: *Ego Salomon fui olim Rex ſuper Iſraël.* Tertiò, proferebant viri illi eruditi plumbeos quosdam Granatenſes Libros Arabicè ſcriptos, quos Hiſpani à *S. Jacobo*, Apoſtolo, aut ab ejus Diſcipulis exaratos credunt, in quibus locupletiſſimum de pænitentia *Salomonis* extat teſtimonium, his verbis expreſſum: *Et flevit ſcelus fletu vehementi, & condonatum eſt illi, & obiit fidelis & ſervus.* Denique, ajebant illi viri eruditi, in hanc ſententiam de pænitentia *Salomonis*, ac ſubindè de æterna illius ſalute, ultrò deſcendere *S. Hieronymum*, *S. Gregorium Taumaturgum*, *Rupertum*, ac benè multus recentiores Scriptores. Hactenùs fidelitèr retuli quidquid viri eruditi illius, cui interfui, literarii cætûs pro æterna *Salomonis* ſorte ultrò citròque dixerunt. Tuum, nunc eſt breviter oſtendere, quænam probabilior ſit ſententia, quam ipſe, obviis, ut ajunt, ulnis confeſtim amplectar.

M. Auctor tibi ſum, ut de æterna *Salomonis* ſorte neutram ſecteris ſententiam. Nec enim damnatum eſſe *Salomonem* ex eo colligi poteſt, quòd Scriptura Sacra ejus lapſum commemoret, ejus verò pænitentiam omninò reticeat, quia eadem Scriptura Sacra nec *Adami*, nec *Lothi*, nec *Sampſonis* pænitentiæ meminit, eos tamen pænitentiam egiſſe, eosque in cælis eſſe receptus, conſtans eſt omnium ſententia. Nec ſimilitèr *Salomonis* pænitentia probari poteſt ex libris, quos edidit, *Eccleſiaſte*, & *Proverbiorum*, quia doctiſſimi viri, quos intèr cenſetur *Bellarminus* in lib. *De Verbo Dei*, docent, libros, *Eccleſiaſten*, *Proverbiorum*, & *Canticum Canticorum* fuiſſe à *Salomone* conſcriptos antequàm ſeſe in libidinem effunderet, & in Idololatriam prolaberetur, idque colligunt ex eo quod *Salomon* his in libris nullam prorsùs mentionem faciat ſui lapsûs, ſuæque Idololatriæ, nec ſuæ pænitentiæ, quod tamen, ſi eum verè pænituiſſet, facere omni procul dubio debuiſſet, ut ſcandalum, quod peccans dederat, pænitens reſarciret. Quod verò de *Salomone* retuliſti, eum videlicèt pænitentem virgis, ſeſe in Templo verberaſſe, Regno abdicaſſe, & oſtiatim emendicaſſe, id, inquam, Rabbinorum venam ſapit, & purum figmentum eſt, craſſo filo contextum, Scripturæ Sacræ oppoſitum, cujus nullum in ſanctis Patribus, & Scriptoribus Eccleſiaſticis, vel minimum apparet veſtigium. Procul hinc ergò tàm malè conſarcinata fabula. Libros autem illos Granatenſes, Arabicè ſcriptos, in quibus de pænitentia *Salomonis* expreſſum extat teſtimonium, tanquàm ſpurios, & pſeudopigrapha continentes monumenta, jure optimo explodunt viri eruditi, quò fit, ut hujus furfuris libros, tanquàm genuinos *S. Jacobi*, vel ejus diſcipulorum fœtus, in tanta doctrinarum luce, in tanta doctiſſimorum Criticorum frequentia venditare, atque fucum facere fruſtrà tentarint nonnulli Scriptores Hiſpani.

D. Quid ergò tu de æterna *Salomonis* ſorte ſentis? Video enim, tibi neutram, quam adduxi, virorum eruditorum, probari ſententiam.

M. Sentio, nihil certi de æterna *Salomonis* ſorte pronuntiari poſſe ſivè ex Scriptura Sacra, quæ, ut mox diximus, eâ de re ſilet, ſivè ex communi Sanctorum Patrum conſenſu, quia intèr illos alii ſaluti *Salomonis* adverſantur, alii patrocinantur, ſivè denique ex judicio Eccleſiæ Catholicæ, quæ ſuper hac re nihil hactenùs definivit. Quocircà, hæc de æterna *Salomonis* ſorte controverſia eſt adhùc inſtar litis ſub judice pendentis, de qua in utramque partem, ſalvâ & inculpatâ fide, diſputandi libera permittitur poteſtas. Dubiam autem & incertam *Salomonis* ſortem eſſe voluit Deus, ut omnibus metum ſanctum incuteret & ſalutarem, doceretque nos perituras Mundi fugere delitias, à ſæcularibus pompis abhorrere, atque ſatagere diligentèr, ut per bona opera certam noſtram vocationem faciamus, & cum timore ac tremore ſalutem noſtram indeſinentèr operemur. *Qui ergò ſtat, videat ne cadat.*

D. Legebam nuperrimè in Scriptura Sacra cap. 2. lib. 3. Regum, *Salomonem*, ut ſuum firmaret Regnum, non ſolùm præcepiſſe, ut interficeretur *Adonias*, ipſius frater primogenitus, qui Regnum, ad quod jus habebat, affectabat, verùm etiam, *Abiatharem*, Summum Sacerdotem, exauctoraſſe, & *Joabum*, militiæ Principem, in Tabernaculo, ad quod confugerat, capitis damnaſſe. Quæro igitur nunc, an Rex *Salomon* in his indicendis pænis juſtè ſe geſſerit, aut peccaverit?

M. *Salo-*

M. *Salomon*, qui à patre ſuo *Davide*, conſentiente omni populo, Rex fuerat conſtitutus, non iniquè egit, quandò *Adoniam*, fratrem ſuum primogenitum, occidi juſſit. Nam primò *Adonias* Regnum invadere, & in *Salomonem*, Regem legitimum, conjurando, eum è ſolio totis viribus deturbare moliebatur. Verum quidèm eſt, *Adoniam*, vivente adhuc patre ſuo *Davide*, veniam affectatæ tyrannidis, & conjurationis criminis à *Salomone* obtinuiſſe, eâ tamen Lege, ut nihil deinceps novi moliretur, nec ambitu ac faſtu ſuo novarum turbarum, aut ſuſpicionum anſam præberet. Huic autem conditioni non ſtetit *Adonias*. Sed poſt mortem *Davidis*, patris ſui, in novam contra Regem *Salomonem*, cui fidem ſuam obſtrinxerat, conjurationem prorupit, Regiam dignitatem denuò uſurpare tentavit, ſicque perfidiæ, perduellionis, & criminis læſæ Majeſtatis factus reus, juſtè à *Salomone* occidi juſſus eſt. Prætereà, *Adonias*, licèt primogenitus eſſet, jus tamen nullum ad Regnum ſibi vindicare poterat, tùm quia Deus, in cujus manu ſunt omnia jura Regnorum, ſe non *Adoniæ*, ſed *Salomoni* daturum Regnum ſignificavit *Davidi* per Prophetam *Nathanem*, ſicùt legitur lib. 2. Regum cap. 7. v. 12. Hanc autem divinam diſpoſitionem probè notat *Adonias*, quippè qui ſic *Bethſabeam*, matrem *Salomonis*, affatus eſt: *Sed tranſlatum eſt Regnum, & factum eſt fratris mei, à Domino enim conſtitutum eſt ei.* Tùm quia etiam *David*, nullâ habitâ ratione primogenituræ *Adoniæ*, potuit citrà ullam injuſtitiam ſuum Regni inſtituere ſucceſſorem filium *Salomonem*, quia ſicùt in præcedenti Colloquio obſervavimus, ſucceſſio Regni apud Judæos ex patris voluntate pendebat. Hinc Rex *Roboamus* ex viginti ſeptem, quos procreavit, filiis, *Abiam*, non primogenitum, ſed quartum, & ex tertia uxore ſuſceptum, Regni Judæ ſuum conſtituit ſucceſſorem. Deniquè, Rex *Salomon* juſtâ de cauſa *Abiatharem* Sacerdotio exauctoravit, & *Ioabum*, qui, regnante *Davide*, erat militiæ Princeps, capitali pænâ mulctavit, quia ambo, ut teſtatur Scriptura Sacra, conjurationis *Adoniæ* in *Salomonem*, Regem legitimum, conſcii erant, ejuſque partes ſuis conſiliis & auctoritate juverant, faverant, atque promoverant. In his ergo pænis, quas *Salomon* inflixit *Adoniæ*, fratri ſuo, Sacerdoti *Abiathari*, & militiæ Principi *Ioabo*, juſtè ſe geſſit, nullamque peccati maculam contraxit.

D. Multà mihi tàm circà libros, quos edidit Rex *Salomon*, quàm circà alios libros, quos in quinta Mundi Ætate Scriptores, Spiritu Sancto afflati, exararunt, ſuppetunt proponenda Dubia. Legi etenim, ne ad hoc præſens noſtrum Colloquium imparatus accederem, lucubrationes quorumdam virorum eruditorum, qui de Libris Sacris lato calamo diſſeruerunt, ex quibus nonnullas excerpſi difficultates, quæ ſpectant Authores, doctrinam & numerum Sacrorum Librorum, qui in quinta Mundi Ætate fuerunt conſcripti. Quæ omnia, juxtà brevem & expeditam methodum, quæ tibi familiaris eſt, meoque captui magis accommodata, explanandi curam ut in præſentia ſuſcipias te etiam atque etiam rogo. Et inprimis, à te ſcire velim, quot libros *Salomonis* Eccleſia Catholica ſuo in Canone Librorum Sacrorum percenſeat?

M. Tres dumtaxàt *Salomonis* libros, videlicèt *Eccleſiaſten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum* Catalogo Librorum Sacrorum accenſet Catholica Eccleſia, ut conſtat ex his Romanis Pontificibus, Conciliis, & ſanctis Patribus, qui Sacrorum Librorum Indices ſcripſerunt, *Innocentio I. Gelaſio I. Eugenio IV.* Conciliis Carthaginenſi III. Laodiceno, & Æcumenico Tridentino, *Melitone*, *Origene*, Auctore Synopſeos Scripturæ Sacræ, *S. Athanaſii* nomine inſcriptæ, *S. Gregorio Nazianzeno*, *Cyrillo Hieroſolymitano*, *Hilario*, *Epiphanio*, *Hieronymo*, *Auguſtino*, & *S. Joanne Damaſceno*. Sed, ſi, prætèr Canonem Eccleſiaſticum, ſingillatìm expendamus tres illos libros, videlicèt *Eccleſiaſten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, compertum atque exploratum erit, *Salomonem* eſſe legitimum illorum parentem. Verùm enim verò, ut ab *Eccleſiaſtis* libro incipiamus, certum eſt, neminem unquàm negaſſe, aut in dubium revocaſſe, *Salomonem* eſſe auctorem iſtius libri, exceptis Talmudiſtis, & *Hugone Grotio*. Talmudiſtæ ſiquidèm putant, auctorem Libri Eccleſiaſtis eſſe *Ezechiam*, Regem Judæ. *Grotius* verò eſſe *Zorobabelem* auguratur. Sed iſti oppidò falluntur. Nam hæc verba, quibus hic liber inchoatur: *Verba Eccleſiaſtæ, filii David Regis Hieruſalem*, & iſta, quæ ſequuntur: *Locutus ſum in corde meo dicens: Eccè magnus effectus ſum, & præceſſi omnes ſapientiâ, qui fuerunt antè me in Hieruſalem*, hæc, inquam, verba nec in Regem *Ezechiam*, nec in *Zorobabelem* quadrare poſſunt, ſed dumtaxàt conveniunt *Salomoni*, qui fuit filius *Davidis*, Regis, quique ſapientiâ & magnificentiâ nullum parem habuit. Prætereà, ſi capita ejuſdem libri ſeptimum & octavum, ubi

fit ſermo de Sapientia, attentè legas, multa in his comperies, quæ ſoli *Salomoni* aptari & congruere poſſunt. Addo deniquè, Auctorem iſtius libri *Eccleſiaſtis* disertè cap. 12. teſtari, ſe multas compoſuiſſe Parabolas: *Cumque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, compoſuit Parabolas multas*. Quod ſanè alteri, quàm *Salomoni* competere nequit.

Quòd ſpectat librum *Proverbiorum*, una eſt omnium ſententia, *Salomonem* eſſe auctorem hujus libri, idque declarat capitis primi libri iſtius initium: *Parabolæ Salomonis, filii David, Regis Iſraël.* Dubitant tamen nonnulli, an integer Proverbiorum liber fuerit à *Salomone* conſcriptus? hiſque momentis ducuntur. Primò, quia caput vigeſimum quintum hujuſce libri ab his verbis exordium ducit: *Hæ quoque Parabolæ Salomonis, quas tranſtulerunt viri Ezechiæ, Regis Iuda.* Quæ verba innuere videntur, præcedentes quidem Parabolas à *Salomone* eſſe ſcriptas, & ſubſequentes Parabolas, ſeu illas, quæ à capite vigeſimo quinto uſque ad finem, ſeu ad caput trigeſimum primum inſeruntur, adſcribendas eſſe viris *Ezechiæ*, Regis Juda. Hanc dubitationem confirmant hæc verba, quibus incipit caput trigeſimum libri Proverbiorum: *Verba congregantis filii vomentis*, quæ verba ex Textu Hebræo ſic juxtà Verſiones Chaldaicam, & Syriacam, verti debere docent viri eruditi: *Verba Agur, filii Jake; Prophetiam dixit vir ad Ithiel, ad Ithiel & Ucbal.* Non ergò Proverbiorum liber eſt unius dumtaxàt *Salomonis*, ſed ex aliorum Scriptorum Parabolis collectus & concinnatus. Deniquè libri Proverbiorum caput ultimum, ſeu trigeſimum primum, his verbis auſpicatur: *Verba Lamuelis Regis* &c. Harum itaque Parabolarum, quæ continentur in poſtremo capite libri Proverbiorum auctor non eſt *Salomon*. His momentis ducti nonnulli, dubitant, num liber Proverbiorum, totus quantus eſt, *Salomoni* aſſeri ac vindicari debeat? Sed præpoſteram eſſe illam dubitationem oſtendit illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis, in ſua *Demonſtratione Evangelica*, Propoſitione IV. pag. 190. ubi doctiſſimè obſervat, Parabolarum *Salomonis* collectionem factam eſſe diverſis temporibus, partim antè *Ezechiam*, Regem Juda, partim temporibus ejuſdem Regis *Ezechiæ*, partim deniquè *Aguris*, filii *Jake*, temporibus. Nam antè captivitatem Babylonicam ter mille Parabolæ *Salomonis* in Templi Tabulariis aſſervabantur. Sed, combuſtis in excidio Hieroſolymitano Sacris Codicibus, quibus deſcriptæ continebantur *Salomonis* Parabolæ, *Eſdras*, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, ex ingenti *Salomonis* Parabolarum numero aliquot tantùm particulas, ſanctorum virorum diligentiâ, & ſingulari Dei providentiâ flammis exemtas nactus eſt, & collegit. Hinc factum eſt, ut priora viginti tria capita libri Proverbiorum cum viginti duobus primis verſibus capitis vigeſimi quarti nullâ ex parte mutilata ſint, ſed talia extent, qualia à *Salomone* deſcripta ſunt. Reliquorum autem libri Proverbiorum ſeptem capitum compilatio cum poſtrema ejuſdem libri capitis vigeſimi quarti parte, multorum, id eſt, tam virorum, quos in hunc finem ſelegit Rex *Ezechias*, quàm *Aguris*, & *Lamuelis* collectio eſt, Parabolis *Salomonis*, hinc indè excerptis conflata, & ab *Eſdra*, qui, poſt captivitatem Babylonicam, Spiritu Sancto afflatus Libros Sacros recognovit, & à mendis, quæ in eos irrepſerant, repurgavit, in ordinem digeſta. Sed ſatis diluta manent hæc quorumdam Scriptorum circà Auctorem totius libri Proverbiorum dubitationis adducta momenta, quæ profectò tanti non ſunt, ut quemquàm à communi ſententia quæ integrum Proverbiorum librum *Salomoni* adjudicat, divellere debeant.

Supereſt nunc, ut brevitèr oſtendam, *Salomonem* eſſe Auctorem libri *Cantici Canticorum*. Et primò quidèm Titulus iſtius Operis *Cantici Canticorum*, tàm in Hebraico Exemplari, quàm in LXX. Interpretum Verſione, *Salomonem* indicat Auctorem. Prætereà, in hoc Sacro Libro ſæpiùs citatur *Salomon*, ſicùt, Exempli gratiâ cap. 3. v. 7. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt.* Et v. 9. *Ferculum fecit ſibi Salomon de lignis Libani.* Et v. 11. *Egredimini & videte filiæ Sion, Regem Salomonem, in diademate, quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis ſuæ, & in die lætitiæ cordis ſui.* Quæ verba, juxtà ſenſum litteralem, apertè denotant nuptias, quas cum filia Regis *Pharaonis* inivit Rex *Salomon*. Addo etiam, ſingularem opinionem Talmudiſtarum, qui librum *Cantici Canticorum* non *Salomoni*, ſed Regi *Ezechiæ*, adſcribunt, totius Eccleſiæ Catholicæ judicio, & communi Doctorum calculo jure optimo, ceu falſam repudiari.

D. Exiſtimabam ipſe, *Salomonem* non tantùm edidiſſe tres illos, quos ei vindicaſti, libros, videlicèt *Eccleſiaſten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, ſed etiam, eum eſſe Auctorem librorum *Sapientiæ*,

pientiæ, & *Eccleſiaſtici*, quos *Salomoni*, ſicùt nuperrimè legebam, tribuunt quidam Scriptores Eccleſiaſtici.

M. Libros *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici* fuiſſe *Salomoni* ab antiquis quibuſdam Scriptoribus tributos, fatetur *S. Auguſtinus* lib.2. *De Doctrina Chriſtiana* cap.8. & lib. 17. *De Civitate Dei* cap. 20. Sed ibidèm ait, id factum eſſe *proptèr quamdam eloquii ſimilitudinem. Nam Salomonis non eſſe nihil dubitant quique doctiores.* Addo etiam, antiquos illos Scriptorei non in eò ſenlu libros *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici* tribuiſſe *Salomoni*, quòd putarent, hoſce duos libros fuiſſe à *Salomone* editos, diſpoſitos, ordinatos, ac digeſtos, ſicùt nunc ſunt; ſed ſolùm eo in ſenſu, quòd alii Scriptores, poſt *Salomonis* mortem, ex libris ab ipſo exaratis, & hàc illàc diſperſis, quorum etiam nonnulli injuriâ temporum perierunt, Sententias & Parabolas collegerunt. Scripſit enim *Salomon* (ſicùt legitùr cap. 4. v.32. lib. 3. Regum) tria millia parabolarum, & quinque millia carminum, ex qua immenſa copia alii Scriptores, Spiritu Sancto afflati, mortuo *Salomone*, Ipſius Sententias, & documenta excerpſerunt, litteriſque mandarunt, ut ipſamet teſtatur Scriptura Sacra cap. 25. libri Proverbiorum. In hoc itaque ſenſu libri *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici* à veteribus Scriptoribus *Salomoni* tribuuntur, quamvis concors ſit omnium eruditorum ſententia, prædictos libros, quales nunc extant, à *Salomone* non fuiſſe conſcriptos. Cæterùm, quinam ſint Auctores librorum *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici?* mòx, juxtà probabiliorem virorum eruditorum opinionem, indicabimus.

D. Licèt tres illos *Salomonis* libros, *Proverbia*, *Eccleſiaſten*, & *Canticum Canticorum*, ſine ullo prorsùs errore conſcriptos, divinâque pollere auctoritate conſtantiſſimè profitear, nonnulla tamen in his, ſed præſertìm in *Eccleſiaſte*, & *Cantico Canticorum*, circà doctrinam & mores leguntur, quibus, uti obſervant doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes, abutuntur viri impii, & ex quibus Hæretici occaſionem arripiunt ſacram illorum librorum auctoritatem labefactandi. Hæc autem loca, quibus viri impii, & Hæretici perperàm abutuntur, quæque intèr legendum eruditorum Scriptorum Opera annotavi, & ne è memoria exciderent, in his ſchedulis deſcripſi, nunc proferam, quò, illis ſemel à te dilucidatis, promptior ac paratior ſim, ad elidenda impiorum hominum, & Hæreticorum argumenta. Ordiar autem à libro *Eccleſiaſtis*, quem Athei, Epicurei, aliique ejuſdem furfuris homines, qui negant immortalitatem animæ, ac vitam, belluarum more, tranſigunt, impiæ ſuæ doctrinæ favere dictitant, eò potiſſimùm nomine, quòd cap.2.v.23. iſtius libri dicitur: *Nonne melius eſt comedere, & bibere?* Et cap. 13. v.19. & ſeq. *Idcircò unus interitus eſt hominis & jumentorum, & æqua utriuſque conditio. Sicùt moritur homo, ſic illa moriuntur. Et nihil habet homo jumento ampliùs ..... Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſùm, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſùm.* Quibus verbis, inquiunt Athei, & Epicurei, apertè innuit Auctor libri *Eccleſiaſtis*, nihil poſt hanc vitam ſperandum eſſe, perſuaderque hominibus, ut ſeſe obſcænis voluptatibus, quæ guſtu, aliiſque corporis ſenſibus percipiuntur, ingurgitent, quamdiù hac communi luce fruuntur.

M. Mirum ſanè, quòd Athei, & Epicurei, qui omnem fidem derogant Scripturæ Sacræ, ejuſque divinam auctoritatem, revelationem, & inſpirationem negant, velint in Sacro Eccleſiaſtis Libro aliquod ſacrilegæ ſuæ doctrinæ expiſcari præſidium. Sed quàm fruſtrà id moliantur, multis momentis evincam. Primò, quia *Salomon*, Libri Eccleſiaſtis Auctor, hæc verba, quibus abutuntur Athei, & Epicurei, non ex ſententia ſua profert, ſed ex perſona ſtultorum & impiorum hominum, quorum varias opiniones de finibus bonorum & malorum producit in medium, diſcutit, & examinat, ac tandèm diſputationi ſuæ coronidem his verbis imponit: *Finem loquendi paritèr omnes audiamus. Deum time, Mandata ejus obſerva. Hoc eſt enim omnis homo, & cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſivè bonum, ſivè malum illud ſit*, cap.12. v.13. & 14. Libri Eccleſiaſtis. Præterquàm quòd, etſi darem, *Salomonem* hæc verba: *Nonne melius eſt comedere, & bibere* &c. non ex perſona impiorum, ſed ex ſua protuliſſe ſententia, indè tamen colligi dumtaxàt poſſet, *Salomonem* approbaſſe modeſtum, temperatum, & legitimum bonorum temporalium uſum, ſicut ipſemet mentem ſuam clariſſimè aperit cap. 3. v. 13. ejuſdem libri, dicens: *Omnis homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt.* Porrò, uſus tantùm modeſtus & legitimus bonorum temporalium meritò appellari poteſt *Donum Dei*, non verò effrænis & immoderata illorum fruitio. Hinc *Salomon* in hoc Eccleſiaſtis libro eum in finem unicè collimare videtur, ut coërceat libidinem impiorum hominum, qui, cupiditati ſuæ laxan-

laxantes habenas, impotenti æſtu indulgent voluptatibus, & deliciis carnalibus, quas vanas, fluxas, & humani cordis explendis deſideriis omninò impares eſſe luculentèr oſtendit. Pluribus verbis etiam inculcat, ne vitæ emendatio uſquè ad ſenectutem procraſtinetur, tùm proptèr juventutis celeritatem, tùm proptèr ſenectutis, quam multa ſolent circumvenire incommoda, fragilitatem, calamitatem, & finem, qui eam conſequitur, ſeu amaram mortem, & ſtrictam divini judicii exactionem. Quæ certè omnia jugulant Atheorum, & Epicureorum impietatem. Pari perſpicuitate *Salomon* adſtruit eodem in libro immortalitatem animæ, & ſupremum Dei judicium. Sic enim cap. 3. v. 16. ait: *Vidi ſub Sole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem, & dixi in corde meo: juſtum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.* Et cap. 12. v. 1. *Memento*, inquit, *Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequàm veniant dies afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent.* Subdit poſteà verſu ſeptimo ejuſdem capitis: *Et revertatur pulvis in terram ſuam, undè erat, & ſpiritus ad Deum, qui dedit illum.* Quo ſanè ad ſtabiliendam contrà Atheos, & Epicureos ſpiritualitatem animæ, ejuſque immortalitatem nihil evidentius dici poteſt. Sed quorsùm, dices, *Salomon* aliis in locis ejuſdem Libri Eccleſiaſtis, aſſerit, *unum interitum eſſe hominis, & jumentorum, & æquam utriuſque conditionem?* ut quid etiam affirmat *Salomon*, neminem noſſe *ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſursùm, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorsùm?* Numquid ejuſmodi locutiones innuere videntur, *Salomonem* dubitaſſe ſaltem de immortalitate animæ? At ipſe reſpondeo, ex his locutionibus colligi nullo pacto poſſe, *Salomonem* negaſſe, aut in dubium revocaſſe animæ immortalitatem. Ratio in promptu eſt, quia ſi Athei ex his verbis: *Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſursùm?* inferant, *Salomonem* negaſſe, aut in dubium vertiſſe rationalis animæ immortalitatem, non abſimili ratione ex iſtis verbis: *Quis novit, ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorsùm?* oportebit, ut Athei, & Epicurei colligant, *Salomonem* negaſſe, vel in dubium vocaſſe mortalitatem jumentorum, ſeu brutorum animantium. Quis autem eò deſipiat, ut ſuum in animum inducat, tàm abſurdam ſententiam, & ineptam dubitationem in mentem *Salomonis*, Regis, poſt homines natos ſapientiſſimi, cadere potuiſſe. Crediderim ergò ipſe, *Salomonem* per hæc verba: *Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſursùm? & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorsùm?* voluiſſe deplorâre ignorantiam & cæcitatem impiorum, qui, omnibus vitiis dediti, quaſi degenerant in belluas, ſibique falsò ex his, quæ apparent ſenſibus, perſuadent, unum, eumdemque eſſe hominis & jumentorum interitum, quaſi diceret *Salomon*, qui in Libro Eccleſiaſtis perſonam ſacri Oratoris agit; *Tanta eſt impiorum hominum ignorantia & cæcitas, ut perperàm ſibi perſuadeant, unum interitum eſſe hominis & jumentorum. Quis enim intèr illos impios novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſursùm? & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorsùm?* Eâ locutione, quæ ſacris verbis Dei Præconibus familiaris eſt, uſus eſt *Salomon* in Libro Eccleſiaſtis, ut oſtenderet, ſceleſtos & impios homines ita Dei, ſuique immemores vivere, ut nec Deum timeant, nec perſpectam habeant immortalitatem animæ, planèque ignorent præclaras dotes, quibus homo diſcrepat à belluis. Deniquè, quandò *Salomon* in Libro Eccleſiaſtis dicit, *unum interitum eſſe hominis & jumentorum, & æquam utriuſque conditionem*, id intelligit de corpore hominis, non de ipſius animâ. Una quippè in belluis dumtaxàt concipitur ſubſtantia, videlicèt materialis & corporea, quâ pereunte, nihil reſidui in his permanere poteſt. At, in homine gemina diſtinguitur ſubſtantia; una nimirùm, quæ materialis eſt, trinâque extenſione in longum, latum, & profundum prædita, & eſt corpus. Altera in homine ſubſtantia eſt expers materiæ, & ſpiritualis, utpotè ex naturâ ſuâ capax cogitationis, intellectionis, & volitionis. Quò fit, ut, deficiente in homine ſubſtantiâ corporeâ, ſuperſtes ſit ſempèr anima, quæ eſt ſubſtantia incorporea & immortalis. Sed hæc ad vindicias Libri Eccleſiaſtis, dicta ſufficiant, ex quibus facilè etiam intelliges, quàm ſiniſtrum, juxtà ac inſulſum ſit judicium, quod de eo libro profert Hæreſiarcha *Lutherus*, quem in ſuis *Convivalibus Colloquiis De Libris Veteris & Novi Teſtamenti*, hæc effutire non puduit: *Eccleſiaſtes Liber*, inquit, *non eſt plenus, multa habet abrupta; neque ocreis, neque calcaribus indutus eſt, hoc eſt, nullam habet perfectam ſententiam? Equitat in arundine longa, ſicuti ego, dùm eram in Monaſterio.* Dignum ſanè patellâ operculum! nimirùm *Lutherus* Salomonem ex ſuo voluit metiri ingenio, & quia ipſe, vinolentiæ & crapulæ deditus, non niſi pleniſſimè potatus animum ad ſcriben-

dum, vel concionandum appellere ſolebar, ideò ludicrè ait, Auctorem Libri Eccleſiaſticis non eſſe plenum, eumque abſque ocreis, & calcaribus equitare in arundine longa. Sed mittamus ſacrilegas iſtius Heræſiarchæ facetias, quibus palàm declaravit, ſe in corde *Lucianum*, Deum, hominumque irriſorem, aut alium quemdam de grege *Epicuri* porcum, grandem inhalantem crapulam, aluiſſe.

D. Non minori petulantiâ Hæretici inſurgunt contrà *Salomonis* librum, qui per excellentiam dicitur *Canticum Canticorum.* Ajunt enim, ſicùt nuperrimè legebam, hunc librum nihil præ ſe ferre divinum, ſed eſſe obſcænam impudici amoris cantilenam, ſeu garritum conjugum intèr ſe, ſeu intèr *Salomonem*, & filiam Regis Ægypti, quam uxorem duxerat. Aſſerunt, *Salomonem* in hoc libro ſecretiora nuptiarum arcana, leneſque conjugum ſub noctem ſuſurros, honeſtis tamen verborum involucris eâ arte obtexiſſe, ut ſine ullâ diſtortione latentes ſenſus poſſit à lectoribus inveniri. Quocircà, audactèr pronuntiant, ab illius libri lectione omnes arceri debere, ne intèr illum legendum ad amorem prophanum alliciantur. Hanc igitur Hæreticorum petulantiam, quæſo te, ut brevitèr hìc retundas, & germanum aperias *Cantici Canticorum* ſenſum.

M. Hunc Hæreticorum errorem, librum *Salomonis*, qui inſcribitur *Canticum Canticorum*, prophanos amores, & nuptiarum arcana exprimere impiè aſſerentium, jam olim *Theodoretus* Præfatione in *Canticum Canticorum* doctiſſimè confutavit. Verùm, quia eumdem errorem poſtremis hiſce temporibus recoxerunt Anabaptiſtæ, aliique moderni Hæretici, non abs re erit paucis verbis illum diſpungere. In primis, *Eſdras*, qui poſt laxatam captivitatem Babylonicam Canonem Sacrorum Librorum condidit, *Canticum Canticorum* intèr Sacras Scripturas collocavit. Eccleſia etiam Catholica, cujus judicium indeficiens eſt, & falli omninò neſcium, divinam *Cantico Canticorum* auctoritatem vindicavit. Credibile autem ne eſt, *Eſdram*, & Eccleſiam Catholicam voluiſſe *Canticum Canticorum* accenſere Catalogo Librorum Sacrorum, ſi reverà hic liber, ut blaterant Hæretici, prophanum aliquid ſaperet, & obſcæni eructaret ſcintillas amoris? Præterea, ſancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici *Origenes*, *Euſebius*, *Cyprianus*, *Baſilius*, uterque *Gregorius*, *Diodorus*, *Joannes Chryſoſtomus*, & alii poſteriorum temporum Scripturæ Sacræ Interpretes, qui librum *Cantici Canticorum* doctiſſimis Commentariis illuſtrarunt, ejuſque arcanos ac myſticos ſenſus piè ac ſagacitèr ſcrutati ſunt, docent, iſtud *Canticum Canticorum* complecti Colloquium Chriſti vel cum Eccleſia, quam acquiſivit ſanguine ſuo, quamque ſibi mediâ Incarnatione deſponſavit, vel cum anima, quam per fidem ſibi ſponſam itidèm copulatam imbuit ſanctitatis doctrinâ, & vitæ ſpiritualis perfectione per metaphoras, ſimilitudines & parabolas inſtituit. Hæc eſt doctrina Sanctorum Patrum, quos veroſimile non eſt hunc *Cantici Canticorum* librum Commentariis illuſtrare voluiſſe, ſi hic liber, prophanum, ut garriunt Hæretici, aleret amorem. Addo etiam, Paraphraſtem Chaldæum, & *Moſem Mammonidem*, Rabbinorum doctiſſimum, aſſerere, *Salomonem* iſto Dramate, ſeu *Cantico Canticorum*, expreſſiſſe amorem Dei ergà dilectum ſibi ac fidelem populum Iſraëliticum. Non ergò prophanum & obſcænum amorem ſpirat liber *Cantici Canticorum*, ſed divinum & ſpiritualem, ſicùt oſtendit *S. Hieronymus* lib. 1. contrà Hæreticum *Jovinianum*. Non inficior tamen, Hebræos non permittere juvenibus lectionem hujuſce libri, cujus reconditos ſenſus penetrare haud poſſunt, utpotè necdùm perfecti, tamque ſolidi cibi capaces. Sed ex hac prohibitione nihil adversùs divinam libri *Cantici Canticorum* auctoritatem extundi poteſt, quia, ut appoſitè obſervat *Origenes* Homilia 1. in *Canticum Canticorum*, Hebræi prohibent paritèr lectionem principii libri Geneſis, ſicùt initium ac finem Prophetiæ *Ezechielis*; & tamen Hebræi, non obſtante illâ prohibitione, integro Geneſis libro, ſicùt initio & fini Prophetiæ *Ezechielis* divinam attribuunt auctoritatem. Quæ cùm ita ſe habeant, æquumne eſt, ut, deſpectâ Eccleſiæ Catholicæ, & Sanctorum Patrum auctoritate, aurem præbeamus nefariis Hæreticis, qui in ſacrum *Cantici Canticorum* librum temerè, & perfrictâ fronte debacchantur, eumque pro ſuo nutu & arbitrio eximunt è Sacrorum Librorum Canone, quem *Eſdras*, ſpeciali Spiritûs Sancti lumine illuſtratus, contexuit, & Catholica approbavit Eccleſia?

D. Expeditam nunc habeo & paratam ſolutionem argumentorum, quæ ad convellendam, vel elevandam ſacram librorum, quos edidit *Salomon*, auctoritatem ex contraria parte opponi poſſunt. Juvat modò, ſi placet, tantiſpèr inquirere in

in Auctores librorum *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici*, quos ex Ethicarum *Salomonis* Scriptionum, ſeu Sententiarum compilationibus decerptos eſſe ſuperiùs quidem obſervaſti, ſed illorum ordinem, contextum, ac compoſitionem eſſe alterius Scriptoris, à *Salomone* planè diſtincti, inſinuaſti. Cedo itaque nomina Auctorum, à quibus conſcripti ſunt libri *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſtici*, eâdemque operâ ſummam exhibe rerum, quas præcipuè complectuntur ſacri illi duo libri.

M. Quamvis certum ſit, librum *Sapientiæ* ex variis *Salomonis* Sententiis hàc illàc diſperſis fuiſſe conflatum, ac ſubindè doctrinam, eo in libro contentam, eſſe *Salomonis*, ſicùt declarat ejusdem Sacri Libri Titulus, qui in Græca, Syriaca, & Arabica Verſionibus nomen *Salomonis* præfert: Attamen, quis ſit Auctor ille, qui doctrinam *Salomonis*, ſeu Ethicas ejus Sententias collegit & compilavit, easque in hoc *Sapientiæ* libro, quem nunc habemus, digeſſit, diſpoſuit, & ordinavit? incertum omninò eſt. Utut ſit, certiſſimè conſtat, Auctorem iſtius *Sapientiæ* libri, qualem nunc habemus, fuiſſe à Deo inſpiratum, & ſpiritu prophetico afflatum hæc de Paſſione Chriſti Domini capite ſecundo ſcripſiſſe: *Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet eum, & liberabit eum de manibus contrariorum. Contumeliâ & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius. Morte turpiſſima condemnemus eum* &c. Quæ verba ſi conferantur cum iis, quæ cap. 27. Evangeliſtæ *Matthæi* leguntur, planum erit, hoc eſſe illuſtre de Paſſione Chriſti Domini Vaticinium. Advertere tamen debes, hunc *Sapientiæ* librum non extare in Hebræorum Canone, quem *Eſdras* poſt ſolutam captivitatem Babylonicam condidit, inſertum tamen eſſe Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Canonici, quem Catholica contexuit Eccleſia, quæ infallibili, quo pollet, judicio defectum Canonis Hebræorum ſarſit, & divinam libro *Sapientiæ* aſſeruit auctoritatem. Quò fit, ut nullus, niſi Hæreticus, hunc *Sapientiæ* librum eſſe ſacrum ac divinum inficias ire poſſit. Continet autem hic *Sapientiæ* liber undeviginti capita, quorum hæc ſumma eſt. Primò, hortatur hujus ſacri libri Scriptor, Reges, Principes, & Magiſtratus ad zelum, ſtudium, & amorem Sapientiæ, eisque ſuadet ſervare juſtitiam, quæ viam ſternit ad veram acquirendam ſapientiam. Juſtorum vitam & mortem felicem eſſe oſtendit, impiorum verò vitam neque diuturnam eſſe neque felicem, mortem inhonoratam, & poſt mortem coràm Tribunali Dei fletus, miſerum in Inferno ſtatum, æternosque cruciatus. Prætereà, explicat Sapientiæ originem, docet modum illam acquirendi, ejusque excellentiam commendat. Poſtremò, plurimis exemplis illuſtrium Patriarcharum, & totius populi Iſraëlitici palàm facit utilitates, fructus, & effectus Sapientiæ.

Auctor libri, qui dicitur *Eccleſiaſticus*, non alius eſt, quàm *Jeſus filius Sirach*, qui ex variis *Salomonis* moralibus excerptis Sententiis, & in ordinem digeſtis hunc librum concinnavit. Quam plurimas enim *Salomonis* Sententias ex libris *Proverbiorum*, *Eccleſiaſtis*, & *Sapientiæ* in iſtum *Eccleſiaſtici* librum translatas fuiſſe luculenter demonſtrat *Druſius* lib. 1. *Obſervationum*, & illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Abrincenſis Epiſcopus, in ſua *Demonſtratione Evangelica*, *Propoſitione IV*. Nec ſolùm Jeſus filius Sirach, Hieroſolymitanus, *Salomonis* Sententias compilavit ac digeſſit in libro, qui *Eccleſiaſticus* appellatur, verùm etiam ad *Salomonis* Sententias adjecit ſuas, ſicùt legitur in Prologo iſtius libri: *Avus meus Jeſus, poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiam lectionis Legis & Prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt, voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent, ut deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam.* Et capite 50. verſ. 29. ejusdem libri: *Doctrinam ſapientiæ, & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Jeſus filius Sirach, Jeroſolymita, qui renovavit ſapientiam de corde ſuo.* Undè liquet, Jeſum filium Sirach, eſſe Auctorem libri *Eccleſiaſtici*, quia (ut perdoctè obſervat illuſtriſſimus Abrincenſis Epiſcopus in ſua *Demonſtratione Evangelica*, *Propoſitione IV*. pag. 204.) ſicùt domûs opifex cenſetur is, non qui materiam cædit, aut cæmenta tundit, ſed qui hæc aliundè ſubminiſtrata ordine collocat, & ſuis quoque locis ad condendam domum diſponit; ita Sententias à *Salomone* ferè excogitatas, tanquàm cæmenta ac materiam collegit Jeſus Sirachi filius, & in ejus, quo nunc utimur, Operis fabricationem digeſſit. Hunc librum *Eccleſiaſtici*, ſicùt & librum *Sapientiæ* non recenſet Canon Eſdrinus, ſeu Hebræorum Canon, quem *Eſdras* poſt laxatam captivitatem Babylonicam condidit,

didit, tùm quia hi duo libri, qui ex moralibus *Salomonis* Sententiis à diverſis auctoribus magnam partem conflati ſunt, necdùm prodierant tempore *Eſdræ*: tùm quia etiam, perturbato adhuc poſt captivitatem Babylonicam ſtatu Reipublicæ Hebræorum, duo iſti libri ad notitiam *Eſdræ* non pervenerunt, ac dumtaxàt reperti ac noti fuerunt, poſtquàm *Eſdras* Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Canonem jam clauſiſſet & obſignaſſet. Cæterùm, Eccleſia Catholica, cui ex officio incumbit de libris Canonicis tàm Veteris, quam Novi Teſtamenti proferre judicium, nulli errori obnoxium, libros *Eccleſiaſtici*, & *Sapientiæ* tàm in Concilio Laodiceno, quàm in Æcumenica Synodo Tridentina Seſſione 4. juxtà traditionem ſanctorum Patrum, accenſuit Canoni Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti. Teſtatur *S. Athanaſius* in Epiſtola Feſtali, libros *Sapientiæ*, *& Eccleſiaſtici* fuiſſe in antiqua Eccleſia Cathecumenis, præ cæteris aliis Scripturæ Sacræ libris, prælectos, utpotè faciliores, & efformandis moribus magis idoneos. Sicùt enim liber *Sapientiæ*, ut mox obſervavi, ſuppeditat ſalutaria documenta, & pias, rudibusque etiam pervias Sententias morales, quæ homines, quovis in ſtatu ad ſapientiam & virtutem probè inſtituere poſſunt: ita Auctor libri *Eccleſiaſt.* dat præcepta de ſingulis virtutibus, præclara etiam complectitur documenta, quæ non ſolùm ad propriam proficiendam excolendamque perſonam, ſed ad familiam, & Rempublicam gubernandam vel utilia ſunt, vel neceſſaria; denique, omnium virtutum, & documentorum exempla, quæ tradidit, elogiis Patriarcharum, Prophetarum, & Principum illuſtrium Veteris Teſtamenti concludit.

D. *Salomonis*, aliorumque Regum tàm Judæ, quàm Iſraëlis geſta in ſuperiori Colloquio compendiusè narraſti, eaque, ſicùt memini, te ibidèm annotaſſe, excerpſiſſi ex ſacra Hiſtoria Regum, quæ in quatuor libris Regum, & in duobus libris Paralipomenon fusè deſcripta legitur. Sed, ut major huic Hiſtoriæ concilietur auctoritas, ſuaque ei conſtet antiquitas, debes nunc proferre in medium Sacros Scriptores, qui prædictam Hiſtoriam in quatuor libris Regum, & in duobus libris Paralipomenon litteris mandarunt, atque ſummatim delibare ſingula, quæ ſeorsìm in iſtis libris continentur.

M. Quisnam ſit quatuor librorum Regum Auctor? non ſatis conſtat. Probabilius tamen cenſent viri eruditi, *Samuelem*, qui Regis *Saulis* ætate vixit, eſſe Auctorem lib. 1. Regum usquè ad caput vigeſimum quintum, finem verò ejusdem libri, totumque ſecundum librum Regum fuiſſe exaratum à Prophetis *Gad*, & *Nathan*, qui geſta *Davidis*, Regis, litteris conſignarunt, ejusque temporibus floruerunt. *Geſta autem David Regis, priora & noviſſima ſcripta ſunt in libro Samuelis videntis, & in libro Nathan Prophetæ, atque in volumine Gad videntis.* Liber tertius Regum usque ad obitum *Salomonis* ſcriptus fuit à *Nathan*, *Abia Silonite*, & *Addo*, Prophetis, qui, regnante *Salomone*, vixerunt, ejusque res geſtas memoriæ prodiderunt, ſicùt legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 9. v. 29. *Addo*, & *Semeias*, ejusdem ævi Prophetæ, commendarunt res geſtas à Rege *Roboamo*, filio *Salomonis*, ut legitur cap. 12. lib. 2. Paralipomenon. Res *Abiæ*, Regis Juda, ſcripſit *Addo*, Propheta, ſicùt legitur cap. 13. lib. 2. Paralipomenon. Res geſtas *Joſaphati*, Regis Juda, ſcripſit Propheta *Jehu*, filius *Hanani*, ſicut legitur cap. 20. lib. 2. Paralipomenon. Denique *Iſaias*, Propheta, qui in diebus *Oziæ*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechiæ*, Regum Juda, vaticinatus eſt, ſcripſit res memorabiles geſtas à Regibus Juda *Ozia*, & *Ezechia*. Hinc geſta *Ezechiæ*, Regis Juda, quæ narrantur libri quarti Regum capitibus 18. 19. & 20. deprompta ſunt ex quatuor integris capitibus Prophetiæ *Iſaiæ*, videlicèt ex capitibus 36. 37. 38. & 39. Probabilius itaque eſt, *Eſdram*, qui, poſt captivitatem Babylonicam, divino afflatus Spiritu, Sacram Scripturam inſtauravit, Hiſtoriam Regum tàm Judæ, quàm Iſraëlis, ex his Prophetarum, ſeu Sacrorum Scriptorum, de geſtis Regum Commentariis excerpſiſſe, eamque in compendium redactam, in unum codicem coëgiſſe. Quod ſpectat duos libros Paralipomenon, in quibus itidèm deſcribitur Hiſtoria Regum; conſtans eſt Hebræorum opinio, illos ab *Eſdra* fuiſſe lucubratos. At, illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Abrincenſis Epiſcopus, in ſua *Demonſtratione Evangelica, Propoſitione IV.* exiſtimat, duos Paralipomenon libros non ex Actis ſolùm diurnis collectos fuiſſe, ſed etiam ex Prophetarum, quos ſuperiùs laudavimus, videlicèt *Semeiæ*, *Addo*, *Jehu*, *Nathanis*, *Abiæ Silonitis*, *Iſaiæ*, aliorumque de geſtis Regum Scriptionibus, ſeu Commentariis, digeſtos & concinnatos eſſe ab *Eſdra*, poſtquàm Iſraëlitæ, è captivitate Babyloni-

bylonica ſoluti, ad natale ſolum jam rediſſent.

D. Si verum ſit, *Eſdram* Hiſtoriam Regum tàm Judæ, quàm Iſraëlis hauſiſſe, & compendioſam teddidiſſe ex variis Commentatiis, quos de geſtis Regum antehàc Scribæ, ſeu Prophetæ, fuſiori calamo ſcripſerant; cur, quæſo, viri eruditi paucis abhinc annis tanto æſtu in *Richardum Simonium* eo potiſſimùm nomine invecti ſunt, quòd hic celebris Scriptor in ſua *Hiſtaria Critica Veteris Teſtamenti* probandum ſuſcepiſſet, *Moyſem* eſſe quidèm Auctorem Legis, quæ deſcripta eſt in Pentateucho, veroſimilius tamen eſſe, Hiſtoriam, quæ narratur in Pentateucho non eſſe ſcriptam à *Moyſe*, ſed potiùs exaratam fuiſſe poreſt mortem *Moyſis* ab aliquo publico Scriba, qui à Republica Hebræorum ſcribendis eorum Annalibus erat deſtinatus, quique ex veteribus aliorum Scribarum, qui *Moyſis* temporibus coævi fuerunt, Diariis, & Commentariis excerpſit monumenta Hiſtoriæ, quæ Pentateucho continentur; eaque in ordinem digeſſit, & in compendium tedegit. Hoc *Richardi Simonii* Syſtemate, non minuitur, opinot, ſacra Pentateuchi auctoritas, ſicùt viri eruditi nihil omninò derogant ſacræ ac divinæ auctoritati quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, tametſi fateantur, *Eſdram*, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, Hiſtoriam Regum Judæ, & Iſraëlis, his libris comprehenſam, excerpſiſſe ex Commentariis veterum Scribarum, qui Regum Judæ, & Iſraëlis, ſub quibus floruerunt, res geſtas datâ operâ in litteras tetulerunt, fuſiùsque deſcripſerunt.

M. Jure optimo novum iſtud *Richardi Simonii* Syſtema ab omnibus viris eruditis fuit exploſum. Nam primò, ſi *Moyſes*, ut pertendit ille Scriptor, ſit tantùm Auctor Legis, ſed non Sacræ Hiſtoriæ, quæ in Pentateucho continetur, indè ſequitur planè, *Moyſem* non eſſe Auctorem totius Pentateuchi. Quod ſanè adverſatur Scripturæ Sacræ, quæ expreſsè ac disertè innumeris in locis integrum Pentateuchum *Moyſi*, ceù verò ac legitimo parenti, adſcribit ac vindicat. Sacræ etiam auctoritati, & antiquitati Pentateuchi derogat novum iſtud *Richardi Simonii* Syſtema, palàmque favet impietati *Obbeſii*, Scriptoris Angli, *Eduardi Herberti*, *Spinoſæ*, *Peyrerii*, qui, leviſſimis adducti rationibus, auſi ſunt perfrictâ fronte negare, *Moyſem* eſſe Auctorem Pentateuchi, ut hoc pacto Sacræ Scripturæ auctoritatem, & antiquitatem penitùs labefactarent, viamque munirent ad Atheiſmum. Prætereà, nullâ efficaci ratione, nullâ alicujus ponderis ratione, nullo prorsùs antiquitatis monumento fulcitur hoc ſyſtema *Richardi Simonii*, qui capitibus primo, ſecundo, & tertio *Hiſtoriæ Criticæ Veteris Teſtamenti* aſſerit, in Republica Hebræorum fuiſſe publicos Scribas, qui à *Moyſe*, *Joſue*, cæterisque aliis Sacrorum Librorum Scriptoribus erant omninò diſtincti, quique à Republica auctoritatem habebant res memorabiles ſuis temporibus geſtas litteris conſignandi. Sed hoc purum putumque commentum eſt, quia de illis publicis Scribis, quos in Republica Hebræorum fuiſſe dictitat *Simonius*, quosque ab Scriptoribus, qui Spiritu Sancto afflati Sacros Libros exararunt, affirmat fuiſſe diverſos, ne apex quidèm in tota Scriptura Sacra, ac ne minimum quidèm occurrit veſtigium. Immò, *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. contrà *Apionem* teſtatur, penès dumtaxàt Prophetas, qui *antiquiſſima & veterrima, ſecundùm inſpirationem à Deo factam* cognoſcebant, poteſtatem fuiſſe libros, quos ceu ſacros ac divinos recipiebat Reſpublica Hebræorum, conſcribendi. Nunquàm igitur in Republica Hebræorum extiterunt illi publici Scribæ, ut finxit *Simonius*, quibus ex officio incumberet res memorabiles ſuis temporibus geſtas in litteras referre, quique eſſent diverſi à *Moyſe*, *Joſue*, & à cæteris aliis Scriptoribus, qui, inſpirante Deo, Sacros Veteris Teſtamenti Libros ediderunt. Poſtremò, non eſt par ratio de Pentateucho *Moyſis* ac de quatuor libris Regum, & de duobus libris Paralipomenon, quia Scriptura Sacra, ut anteà oſtendimus, apertè indicat Prophetas, ſeu Sacros Scriptores, qui geſta Regum, ſub quibus claruerunt, fusè deſcripſerunt, ex quorum Commentariis *Eſdras*, ſpeciali Spiritus Sancti aſſiſtentiâ illuſtratus, poſt laxatam captivitatem Babylonicam excerpſit, & in Epitomen redegit Hiſtoriam Regum, tàm Judæ, quàm Iſraëlis, ſicùt eam nunc habemus comprehenſam quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon. At, nullibi Scriptura Sacra ait, tempore *Moyſis* fuiſſe Scribas, ſeu Prophetas, qui Hiſtoriam rerum, quæ ſub *Moyſe*, Reipublicæ Hebræorum Duce, contigerunt, in litteras retulerint. Nullibi etiam Scriptura Sacra innuit, fuiſſe poſt mortem *Moyſis* aliquem Scribam, ſeu Prophetam, qui Hiſtoriam rerum geſtarum tempore *Moyſis* exſcripſerit ex Commentariis veterum Scribarum, quos *Richardus Simo-*

nius

nius fingit *Moyſi* fuiſſe coævos. Hæc, inquam, non tantùm ſilet Scriptura Sacra, ſed etiam clariſſimè teſtatur, *Moyſem* eſſe Auctorem totius Pentateuchi, hoc eſt, non ſolùm Legis, ſed & Hiſtoriæ rerum geſtarum, quæ in eo referuntur. Jure itaque ac meritò viri eruditi improbarunt ſyſtema *Richardi Simonii*, qui, etſi fateatur, *Moyſem* eſſe Auctorem Legis, quæ continetur in Pentateucho, aſſerit tamen, Hiſtoriam rerum, quæ ibi narrantur, à *Moyſe* ſcriptam non eſſe, ſed à publicis Scribis, qui *Moyſi* coævi erant, fuiſſe exaratam, eamque poſt *Moyſis* obitum, ex veterum illorum Scribarum Commentariis excerptam eſſe ab aliquo publico Scriba, qui ejusmodi Hiſtoriam rerum geſtarum ſub *Moyſe*, in Epitomen redegit, qualem nunc habemus in Pentateucho *Moyſis*. Hoc autem *Richardi Simonii* ſyſtema falſi convincitur non ſolùm ex Scriptura Sacra, ſed ex perpetua, ſibique ſemper conſtanti traditione, quæ, ut alibi obſervavimus, viguit ſemper apud Judæos, Samaritanos, & Chriſtianos, quâque omni ævo creditum eſt, *Moyſem* eſſe Auctorem totius Pentateuchi.

D. Video nunc parem non eſſe rationem de Auctore Pentateuchi, ac de Auctore librorum quatuor Regum, & duorum Paralipomenon. *Moyſem* quippè eſſe totius Pentateuchi Auctorem extrà omnem dubitationis aleam poſitum eſt; ſed quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon diverſi aſſignantur Scriptores (non quidèm publici illi in Republica Hebræorum Scribæ, quos proprio marte & è ſuo cerebro finxit *Simonius*, quique in rerum natura nunquàm extiterunt) ſed Prophetæ, quos ex Scriptura Sacra indicaſti, videlicèt *Samuel*, *Abio Silonites*, *Nathan*, *Addo*, *Semeias*, *Jehu*, & *Iſaias*, qui geſta Regum, ſub quibus vaticinati ſunt, litteris tradiderunt, eaque ex eorum Commentariis *Eſdras*, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, Deo afflante & inſpirante, excerpſit, digeſſit, & compendiosè in quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon deſcripſit. Hæc modò nota ac explorata habeo. Sed, ut faciliùs memoriâ tenere poſſim ordinem, quem in digerenda in his libris Hiſtoria Regum tenuit *Eſdras*, obnixè te rogo, ut hìc quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, quales nunc habemus, mihi Analyſin exhibeas.

M. Annuò quidèm lubentiſſimè, ſed eâ tamen Lege, ut tu ipſe ſacros illos libros, ſicùt & totam Scripturam Sacram in fonte legas, quò illam tibi familiarem reddere poſſis, & divinam, quam complectitur, doctrinam in purum putumque, ut dici ſolet, ſuccum pro viribus vertere ſtudeas. Ordior autem à primo libro Regum, qui in quatuor partes diſtribui poteſt. In prima agitur de ortu, & geſtis *Samuelis*, de peccatis filiorum *Heli*, Summi Pontificis, & de funeſta illius morte poſt acceptum nuncium de Arca Fœderis, captâ à Philiſtæis. In ſecunda parte deſcribuntur *Saulis* inaugurario in Regem Iſraël, & *Samuelis* obitus. In tertia parte narrantur *Davidis* victoriæ, ejusque unctio in Regem Iſraël. In poſtrema parte referuntur perſecutiones, quibus *David* ab ingrato *Saule*, Rege, fuit exagitatus. Continet hic primus liber Regum in Editione Vulgata capita triginta & unum.

In ſecundo libro Regum deſcribuntur res geſtæ à morte *Saulis*, Regis, usquè ad finem Davidici Regni. Dinumerantur omnes victoriæ quas *David*, poſtquàm fuit conſtitutus Rex ſupèr Regnum Judæ, & ſupèr totam Gentem Hebræam, reportavit. Narrantur fuga *Abſalonis*, filii *Davidis*, Regis, proptèr necem, quam intulit *Ammoni* fratri ſuo, qui ſuam & *Abſalonis* ſororem conſtupravit, ejusque reditus Hieroſolymam, & conjuratio in *Davidem* Regem, patrem ſuum, quem è ſolio exturbare molitus eſt. Deniquè, recenſentur Dei flagella, queis populus Iſraël afflictus, & à quibus Dei benignitate liberatus eſt. Complectitur hìc ſecundus liber Regum in Editione Vulgata capita viginti quatuor.

Tertius liber Regum exhibet Hiſtoriam ab obitu *Davidis*, & unctione filii ejus *Salomonis* in Regem totius Iſraël usquè ad mortem *Joſaphat*, Regis Juda, & *Achabi* Regis Iſraël. In primis referuntur exordia Regni *Salomonis* qui, juſſu *Davidis*, patris ſui, Rex Iſraëlis ſalutatus, multa præcepta ac conſilia, ſibi ab eo antè mortem relicta, executioni mandavit, morti addicendo *Adoniam*, fratrem ſuum, qui Regno inhiabat, *Abiatharem*, Summum Pontificem, *Joabum*, militiæ Principem, qui à partibus *Adoniæ* ſtabant, & *Semei*, qui *Davidem*, Regem injuriis laceſſiverat. Præctereà, in hoc tertio Regum libro deſcribitur magnificentia Regis *Salomonis*, potiſſimùm in ſtructura Templi Hieroſolymitani, Domûs Regiæ, & plurium civitatum. Commendatur ejusdem *Salomonis* ſapientia, poſt homines natos maxima, necnon ipſius oſtenditur Idololatria, cum ardenti

in mulieres libidine conjuncta, à qua antè mortem receſſiſſe, & ad meliorem frugem ſe recepiſſe minimè legitur. Poſtremò, texitur Hiſtoria Regis *Roboami*, qui fuit *Salomonis* filius, & cujus jugum excutientes decem Tribus Iſraël *Jeroboamum* ſibi præfecerunt Regem, geſtaque produntur non ſolùm Regum Juda, qui poſt *Roboamum* regnarunt, videlicèt *Abiæ*, *Aſæ*, *Joſaphati*, ſed etiam Regum Iſraëlis, qui, poſt *Jeroboamum*, ſupremum in decem Tribus obtinuerunt dominium, ſcilicèr *Nadab*, *Ela*, *Zamri*, *Amri*, & *Achabi*. Habet hic liber rertius Regum in Editione Vulgara capita viginti duo.

In quarto libro Regum texitur primò Hiſtoria Regum Judæ, qui ab obitu Regis *Joſaphati* regnarunt usquè ad captivitatem Babylonicam, id eſt Regum *Jorami*, *Ochoſiæ*, *Athaliæ*, *Joaſi*, *Amaſiæ*, *Oziæ*, ſeu *Azariæ*, *Joathas*, *Achazi*, *Ezechiæ*, *Manaſſis*, *Amonis*, *Joſiæ*, *Joachazi*, *Eliakimi*, *Joakimi*, & *Sedeciæ*, qui ultimus fuit Regum Juda, & à *Nabuchodonozore*, Babyloniotum Rege, in Babyloniam captivus deportatus. Deindè, deſcribunrur geſta Regum Iſraëlis ab obitu impii *Achab*, Regis Iſraël, usquè ad captivitatem Aſſyriacam, nempè Regum *Ochoſiæ*, *Jorami*, *Jehu*, *Joathazi*, *Joaſi*, *Jeroboami II.* *Zachariæ*, *Sellumi*, *Manahemi*, *Phaceiæ*, *Phacee*, & *Oſee*, qui fuit poſtremus Regum Iſraëlis, quemque *Salmanazar*, Aſſyriorum Rex, unà cum decem Tribubus Iſraëliricis duxir in captivitatem Aſſyriacam, totumque Iſraëlitarum Regnum, quod à *Jeroboamo I.* exordium habuit, penitùs everſum ſuam in poteſtatem redegit, ſuoque Aſſyriorum adjecir Imperio. Continet hic liber quartus Regum in Editione vulgara viginti quinque capita. Habet nunc brevem Analyſin retum, quæ narrantur in quatuor libris Regum. Nunc attexam Analyſin duorum librorum Paralipomenon, qui ita appellantur, quia ſunt velùt Chronicon, Diarium, & reaſſumptio plurium, quæ vel prætermiſſa, vel non ita fusè narrata ſunt in quatuor libris Regum, quorum videntur eſſe veluti ſupplementum. Paralipomenon ſiquidèm vox Græca eſt, quæ Latinè redditur *Prætermiſſorum*, ſeu *Reſiduorum*. Duo libri Paralipomenon, teſte *S. Hieronymo* in Prologo, unum dumtaxàt librum apud Hebtæos efficiunt, qui ab illis vocatur: *Verba dierum*, ſed proptèr ſui magnitudinem, in duos libros à Chriſtianis diſtributus eſt. In primo libro Paralipomenon, qui in Editione vulgata conſtat capitibus viginti novem, contexitur Genealogia, ſeu propagatio Gentis Iſraëlitarum ab Adamo, primo hominum parente, usquè ad *Davidem* Regem. Poſteà, Regis *Saulis* præmiſsâ Hiſtoriâ, ejusque reprobatione & morte, deſcribuntur *Davidis* inauguratio in Regem, atque heroica illius adversùs Iſraëlitarum hoſtes geſta, & victoriæ, necnon præclaræ, quibus pollebat, virtutes, præſertim verò zelus, quo flagrabat, promovendi Dei cultum, eximia pietas, & felix Regni adminiſtratio. Alter Paralipomenon liber, qui in Editione vulgata in triginta ſex capita diviſus eſt, complectitur Hiſtoriam Regis *Salomonis*, & aliorum Regum Juda, qui regnarunt usquè ad captivitatem Babylonicam, & ad calcem ejusdem libri fit mentio de reditu Judæorum è captivitate Babylonica in Judæam anno primo *Cyri*, Perſarum Regis.

D. Captivitas illa Aſſyriaca, in quam, ut mox dixiſti, decem Iſraëlitarum Tribus à *Salmanazare*, Aſſyriorum Rege, abductæ ſunt, præceſſitne tempore captivitatem Babylonicam, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, fuerunt deportati?

M. Captivitas Aſſyriaca, præceſſit captivitatem Babylonicam annis centum viginti duobus. Captivitas ſiquidèm Aſſyriaca decem Iſraëlirarum Tribuum, contigit, ut convenit inter omnes Sacræ Chronologiæ peritos, anno nono Regni *Oſee*, qui fuit ultimus Iſraëlirarum Rex. Annus autem nonus Regni *Oſee*, concurrit cum anno ſexto Regni *Ezechiæ*, Regis Juda, ut fatentur itidèm omnes Chronologi. Hac autem ſemel poſitâ captivitatis Aſſyriacæ Epochâ, proclivè eſt oſtendere, hanc captivitatem antevertiſſe centum & viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quia ab anno ſexto Regni *Ezechiæ*, à quo petitur initium Aſſyriacæ Tribuum Iſraëlitarum captivitatis, usquè ad annum undecimum Regni *Joakimi*, Regis Juda, cui anno, juxtà probabiliorem opinionem, præfigendum eſt Judæorum captivitatis Babylonicæ exordium, certum eſt interfluxiſſe centum & viginti duos annos, ſicùt ex iſto annorum Regum Judæ calculo, quem hìc ſubjicio, facilè colligi poteſt. *Ezechias*, Rex Judæ, regnavit in integrum viginti novem annis, & anno ſexto Regni ſui contigit Aſſyriaca decem Tribuum Iſraëlis captivitas. *Ezechias* igitur, poſt Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlis captivitatem, regnavit adhùc viginti tribus annis. Porrò, ſi illis viginti tribus annis, per quos *Ezechias* regnavit poſt Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlis captivita-

vitatem, addas annos quinquaginta quinque Regni *Manaſſis*, duos annos Regni *Amonis*, annos triginta & unum Regni *Joſiæ*, & annos undecim Regis *Joakimi* (anno quippè undecimo Regni *Joakimi* illigari debet initium captivitatis Judæorum Babylonicæ) confeſtim, ſubducto iſtorum annorum calculo, comperies, ab anno ſexto Regni *Ezechiæ*, Regis Judæ, quo cœpit Aſſyriaca decem Tribuum Iſraëlis captivitas, usque ad Regni *Joakimi*, Regis itidèm Juda, annum undecimum, à quo ducendum eſt principium captivitatis Judæorum Babylonicæ, confeſtim, inquam, reperies, interfluxiſſe annos centum viginti duos, quibus Aſſyriaca decem Tribuum Iſraëlis præceſſit Babylonicam Judæorum captivitatem. Porrò, circà illam Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlitarum captivitatem tria occurrunt ſingulari obſervatione digna, quæ hìc prætermittere minimè debemus. Primò, hanc Aſſyriacam decem Tribuum captivitatem, quam Deus inflixit Iſraëlitis, ob illorum impietatem, & idololatriam à *Jeroboamo*, primo eorum Rege, cœptam, & ad hæc usquè tempora continuatam; prædixit Propheta *Amos* cap. 5. v. 27. his verbis: *Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercitum nomen ejus*. Hoc autem vaticinium edidit *Amos* annis ſexaginta quinque antè excidium Regni Iſraëlitici, ſeu antè deportationem decem Tribuum Iſraëlis in Aſſyriam. Prophetavit enim *Amos* anno vigeſimo quinto *Oſiæ*, Regis Judæ. Jam ſi ab anno Regni *Oſiæ* vigeſimo quinto numeres, ſupererunt ex annis Regni *Oſiæ*, qui regnavit quinquaginta annis duobus, anni viginti ſeptem. His adde annos quindecim Regni *Joathan*, ſexdecim *Achaz*, & ſex *Ezechiæ* (anno quippè ſexto Regni *Ezechiæ* accidit, ut anteà diximus, Aſſyriaca, decem Tribuum Iſraëlis captivitas) & habebis ſummam annorum ſexaginta quinque, qui effluxerunt à vaticinio Prophetæ *Amos* usquè ad Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlis captivitatem. Hinc facilè explicatur, quo pacto intelligendus ſit Propheta *Iſaias*, qui cap. 7. v. 8. non ſolùm prædicit Regni Iſraëlitici excidium, ſed & illius deſignat tempus his verbis: *Adhùc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus*. Hujus autem Epochæ annorum ſexaginta quinque initium arceſſiri haud poteſt ab eo tempore, quo *Iſaias* hoc ſudit vaticinium videlicèt à diebus *Achaz*, Regis Judæ ſub quo prophetavit; quandoquidèm à diebus Regis *Achaz* usquè ad decem Tribuum deportationem non ſexaginta quinque anni, ſed dumtaxàt viginti tres anni decurrerunt. *Achaz* enim Rex Judæ, regnavit annos dumtaxàt ſexdecim, quibus ſi annos ſex Regis *Ezechiæ* addideris (anno quippè ſexto Regni *Ezechiæ* facta eſt decem Tribuum Iſraëlis deportatio) emerget ſumma annorum tantùm viginti trium. Initium itaque illius Epochæ ſexaginta quinque annorum de futura decem Tribuum Aſſyriacâ captivitate, quam prædixit *Iſaias*, referendum non eſt ad tempus, quo ille Propheta ſub Rege Juda *Achazo* vaticinatus eſt, ſed ad tempus, quo Propheta *Amos* eamdem Aſſyriacam decem Tribuum deportationem futuram prædixit, id eſt, ad annum vigeſimum quintum *Oſiæ*, Regis Judæ. Ab anno ſiquidèm vigeſimo quinto illius Regis, quo Propheta *Amos* hanc Aſſyriacam captivitatem futuram prædixit, usquè ad annum ſextum Regni *Ezechiæ*, quo in Aſſyriam deportatæ ſunt decem Tribus Iſraëlis, numerantur anni ſexaginta quinque, ſicùt mox oſtendimus.

Præterea, obſervare debes, poſt Iſraëlitici Regni excidium, & decem Tribuum deportationem, novos colonos tàm in urbe Samariæ, quæ antehàc erat caput Regni Iſraëlitici, quàm in aliis Samariæ Civitatibus, loco Iſraëlitarum, qui in Aſſyriacam abducti fuerunt captivitatem, collocatos eſſe à Rege Aſſyriorum *Aſaradone*, qui lib. 1. *Eſdræ* cap. 4. v. 10. vocatur *Aſenaphar*. Sed cùm iſti novi coloni, quos de *Babylone*, de *Cutha*, de *Avath*, & *Emath*, & de *Sapharvaim* illùc miſerat hic Aſſyriorum Rex, Deum Iſraëlis non colerent, à leonibus infeſtati ſunt. Quod ubi Regi Aſſyriorum innotuiſſet, unum ex Iſraëlitis Sacerdotibus è Samaria in Aſſyriam deportatis, qui Ritum colendi Deum Iſraël ipſos edoceret, miſit Rex ad illos, qui tamen cum vero Dei cultu, quem ab iſtis Iſraëlitis Sacerdotibus edocti fuerant, vitulinam ſuperſtitionem, & Idolorum ſuorum cultum pertinaciſſimè retinuerunt, ſicùt legitur lib. 4. Regum cap. 17. Hæc fuit prima origo perpetui Judæos intèr & Samaritanos diſſidii, quod progreſſu temporis ita exarſit, ut intèr illos, nihil conſuetudinis & ſocietatis eſſet, ſicùt mulier Samaritana dicebat Chriſto Domino: *Non coutuntur Judæi Samaritanis*, cap. 4. v. 9. Evangelii S. *Joannis*.

Denique, præſtat ut obſerves, durationem hujus Aſſyriacæ Iſraëlitarum captivitatis perpetuam fuiſſe, nec ex

ea

ea unquàm decem Tribus Iſraëlis liberatas, ad natale ſolum fuiſſe reverſas, ſicùt prædixerant Prophetæ, præſertim *Oſee*, qui cap. 1. v. 6 hæc nomine Domini denunciat domui Iſraël: *Non addam ultrà miſereri domui Iſraël, ſed oblivione obliviſcar eorum.* Paucos tamen ex Iſraëlitis, ſed ex viliori plebe, in patria reliquerunt Aſſyrii, nec eos in captivitatem deportarunt, ſicùt prædixerat *Iſaias* cap. 17. v. 6. His verbis: *Et relinquetur in eo ſicùt racemus, & ſicùt excuſſio oleæ duarum, vel trium olivarum in ſummitate rami, ſivè quatuor, aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Iſraël.* Sed ſatis hactenùs dictum ſit de Aſſyriaca decem Tribuum Iſraëlis captivitate, quæ contigit anno nono *Oſee*, Rege Iſraëlis, & anno ſexto *Ezechiæ*, Regis Judæ; ſub *Salmanazare*, Aſſyriorum Rege, quem perperàm Hebræi confundunt cum *Senacheribo*, altero Aſſyriorum Rege, qui, ut jam in ſuperiori Colloquio obſervavimus, regnante *Ezechia*, Hieroſolymorum urbem cum validiſſimo exercitu obſidione vallavit, eamque expugnaſſet, ni Deus audaciam ejus fregiſſet, & ad preces *Ezechiæ*, Regis Judæ, centum octoginta quinque millia Aſſyriorum in ejus caſtris per Angelum interemiſſet.

D. Nunc ſcio, Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlis captivitatem contigiſſe anno nono *Oſee*, qui fuit ultimus Iſraëlitarum Rex, & anno ſextò *Ezechiæ*, Regis Judæ, eamque præceſſiſſe centum & viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quum anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, cæpiſſe, memini, te ſuperiùs obſervaſſe. Optarem tamen, ut paulò fuſiùs oſtenderes modò, Judæos reverà in captivitatem Babylonicam fuiſſe abductos anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda. Legi etenim nonnullos Scriptores, quorum alii initium captivitatis Babylonicæ arceſſendum putant ab anno quarto *Joakimi*, Regis Juda. Alii hujus captivitatis exordium referunt ad annum undecimum *Sedekiæ*, qui Regum Judæ ultimus fuit. Profer igitur in medium ea, quæ tibi ſuppetunt, momenta, ad præfigendum initium captivitatis Babylonicæ anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ.

M. Captivitatis Babylonicæ initium ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, ducendum eſſe, hoc unum mihi perſuadet argumentum. Captivitas Babylonica, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, ducti ſunt, ſeptuaginta annorum intervallo in Sacris Litteris definitur *Jeremiæ* cap. 25. *Danielis* c. 9. & l. 2. Paralipomenon c. 36. illorum vero ſeptuaginta captivitatis Babylonicæ annorum exitum & finem in anno primo Regis *Cyri* conſtituendum eſſe conſtat ex mox citato capite lib. 2. Paralipomenon. Atqui ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regis *Cyri*, qui laxavit captivitatem Babylonicam, effluxerunt anni ſeptuaginta; initium igitur captivitatis Babylonicæ peti debet ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ. Ut autem clariùs intelligas, intervallum ſeptuaginta annorum reapsè interfluxiſſe ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usquè ad annum primum Regis *Cyri*, debes accuratè diſtinguere duplicem Epocham Regni *Cyri*. Prima Epocha Regni *Cyri* deſumitur ab anno primo, quo *Cyrus* in Perſide regnare cæpit, qui annus concurrit cum anno primo Olympiadis quiquageſimæ quintæ. Hæc eſt prima Epocha Regni, quod *Cyrus* in Perſide inivit. Altera Epocha Regni *Cyri* ea eſt, quæ auſpicatur anno vigeſimo octavo Regni, quod *Cyrus* inivit in Perſide, eo ſiquidèm anno Rex *Cyrus*, poſtquàm debellaſſet *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, Babylonico Imperio potitus, Monarchiam Perſicam inſtituit, hoc eſt, tanquàm ſupremus Monarcha in Babylone regnare cæpit anno primo Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ. *Cyrus* itaque regnavit in integrum triginta annos, ſicùt ei Hiſtorici omnes conſtantèr tribuunt, ſed annos viginti ſeptem regnavit in Perſide, alios verò tres ultimos regnavit in Babylone tanquàm ſupremus Monarcha. Quandò igitur in Scriptura Sacra legitur, captivitatem Babylonicam laxatam eſſe anno primo Regis *Cyri*, id intelligi non debet de anno primo, quo *Cyrus* in Perſide regnare cæpit (nam ſicùt fatentur omnes periti Chronologi, *Cyrus* Regnum Perſicum obtinuit anno primo Olympiadis quinquageſimæ quintæ, quo quidèm tempore necdùm *Cyrus* Aſiam, & Babylonem occupaverat) ſed id intelligi oportet de anno primo Regni, ſeu Imperii, quod *Cyrus*, poſt devictum *Darium Medum*, ſeu *Nabonidum*, tanquàm ſupremus Monarcha, in Babylonia regnare cæpit. Id autem ut mox diximus, contigit anno vigeſimo octavo Regni *Cyri* in Perſide initi, ſeu anno primo Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ, & antè Æram Vulgarem anno quingenteſimo trigeſimo ſecundo. Hac præmiſsâ obſervatione de duplici Regis *Cyri* Epochâ, quam multi

Chrono-

Chronologi promiſcuè confundentes, in conſtituendis exordio & fine ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, à veritatis tramite deflexerunt; hac, inquam, præmiſsâ de duplici Regis *Cyri* Epocha obſervatione, luculentèr ex iſto, quem hìc ſubjicio, Canone Chronologico, conſtabit, ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, uſquè ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perſide, ſed in Babylonia inivit, effluxiſſe ſpatium ſeptuaginta annorum, per quos duravit captivitas Babylonica.

CANON CHRONOLOGICUS

Ab anno undecimo Joakimi, *Regis Iudæ, quo cæpit captivitas Babylonica, uſquè ad annum primum Regni, quod* Cyrus *inivit in Babylonia tanquam ſupremus Monarcha.*

JOakim, Rex Judæ, regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, cæpit captivitas Babylonica, quæ duravit ſeptuaginta annis.

Nabuchodonozor, Babyloniorum Rex, regnavit annis quadraginta tribus, cùmque Judæos in captivitatem Babylonicam abduxerit anno ineunte octavo Regni ſui, ſequitur, illum, poſt abductos Judæos in captivitatem Babylonicam, regnaſſe triginta ſex annis, & mortuum eſſe anno trigeſimo ſexto captivitatis Babylonicæ.

Evilmerodachus, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & obiit anno ab incepta captivitate Babylonica trigeſimo octavo.

Balthazar eum *Nirigliſſare*, patre ſuo, & *Nabuchodonozoris* genero, regnavit quatuor annis, & è vivis exceſſit anno ab incepta captivitate Babylonica quadrageſimo ſecundo.

Darius Medus, dictus *Nabonidus*, & *Labynitus*, interfecto *Balthaſare*, fuit à Babyloniis Rex electus, & regnavit annos viginti ſeptem, deſiitque regnare anno ab incepta captivitate Babylonica ſexageſimo nono. *Beroſus* ſcribit, hunc *Darium Medum*, regnaſſe in Babylonia annis viginti ſeptem, & tandèm anno ultimo Regni ſui victum ac fugatum a *Cyro*, Perſarum Rege, Borſippen ſeſe recepiſſe, ubi *Cyri*, cum inſequentis, arbitrio ſe permiſit, & ab ipſo Caromaniæ Præfecturâ donatus eſt. At, Joſephus, Hebræus, ſcribit, *Cyrum* anno decimo ſeptimo *Darii Medi* fuiſſe è Perſide, ubi regnabat, egreſſum, &, univerſâ ſubactâ Aſiâ, in Babylonem impetum feciſſe. Quæ res movit plures Chronologos, ut dicerent, *Darium Medum* regnaſſe annis dumtaxàt ſeptemdecim. Verùm, ipſe cum doctiſſimo Ludovico *Capello* in ſua *Chronologia Sacra*, probabilius cenſeo, errorem eſſe in numero, & 27. loco 17. eſſe legendum. Vel, ſi nullus ſit error in numero, dicendum eſt, Regem *Cyrum* è Perſide fuiſſe egreſſum anno decimo ſeptimo *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, ſed decennium in ſubigenda Aſia, priuſquàm Babyloniam expugnaret, impendiſſe, adeò ut ſolùm ſub finem anni vigeſimi ſeptimi Regni *Darii Medi* Babyloniam occupaverit, novumque Regni primordium, debellato *Dario Medo*, *Cyrus* in Babylonia acceperit, ac Perſicam Monarchiam inſtituerit anno vigeſimo octavo Regni, quod in Perſide inierat, qui annus vigeſimus octavus Regni *Cyri* in Perſide initi fuit itidèm annus primus Regni, ſeu Imperii, quo tunc *Cyrus* in Babylonia potiri cæpit, & ſimul annus ab incepta Captivitate Babylonica ſeptuageſimus, quo *Cyrus*, ut perhiber Scriptura Sacra, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ ad ſeptuaginta annos protracta eſt.

Ex hoc Canone Chronologico clarè, ni mea me fallat mens, colligi poteſt, ab anno undecimo *Ioakimi*, Regis Judæ, uſquè ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perſide, ſed in Babylonia, devicto *Dario Medo*, inivit, elapſos fuiſſe annos ſeptuaginta, ac ſubindè, initium captivitatis Babylonicæ, quæ ſeptuaginta duravit annos, arceſſendum eſſe ab anno undecimo Regni *Joakimi*, non verò ab anno quarto illius Regni, ſicùt per errorem obrepſit benè multis Chronologis, qui duplicem Epocham, quam mox aſſignavimus, Regni *Cyri* nullo pacto diſcernentes, ſibi, aliiſque perſuadere tentarunt, initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ſumendum eſſe ab anno quarto *Joakimi* Regis Judæ, eorumque finem & exitum peti debere ab anno primo Regni Cyri in Perſide initi, quod ſanè oppidò falſum eſt, cùm ab anno *Joakimi*, Regis Judæ, quarto, qui concurrit cum anno primo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, uſque ad annum primum, quo *Cyrus* Regnum in Perſide inivit, interfluxerint dumtaxàt anni quinquaginta. Nihilò probabilior eſt Sententia *Joſephi*, Hebræi, lib. 1. contrà *Apionem*, & quorumdam antiquorum Scriptorum, qui exordium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducunt ab anno undecimo Regni *Sedekiæ*, qui fuit Regum Judæ

Judæ ultimus, & eorumdem ſeptuaginta annorum finem atque exitum completum fuiſſe dictitant in anno primo Regni *Cyri*; hæc, inquàm, Sententia quorumdam antiquorum Scriptorum omni prorsùs probabilitate caret. Primò, quia ab anno undecimo Regni *Sedekiæ*, Regis Judæ, qui ſucceſſit *Joakimo*, uſque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* ſivè in Perſide, ſivè in Babylonia inivit, ſeptuaginta anni numerari haud poſſunt. Secundò, quia antiqui illi Scriptores initium & finem ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ malè confuderunt cum initio & fine ſeptuaginta annorum deſolationis Templi & Civitatis Hieruſalem. Licèt enim verum ſit, initium ſeptuaginta annorum deſolationis Templi, & urbis Hieruſalem ſumendum eſſe ab anno Regis *Sedekiæ* undecimo, qui concurrit cum anno undevigeſimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, qui hoc anno (ſicùt jam in ſuperiori Colloquio obſervavimus) miſit *Nabuzardanem*, Principem Exercitûs, à quo civitas Hieruſalem vaſtata & incenſa eſt, Templumque toto Orbe auguſtiſſimum dirutum, ſoloque æquatum: quamvis, inquam, initium ſeptuaginta annorum hujus deſolationis Templi, & Hieroſolymorum urbis, fateantur omnes Chronologi petendum eſſe ab anno Regis *Sedekiæ* undecimo, qui fuit annus decimus nonus Regni *Nabuchodonozoris*, falſum tamen eſt, & Scripturæ Sacræ contrarium, quod ſibi perſuaſerunt quidam antiqui Scriptores, videlicèt, initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ eſſe itidèm repetendum ab anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Juda; cùm tàm ex Scriptura Sacra, quam ex accurato annorum calculo certum ſit, captivitatem Babylonicam contigiſſe ſub *Joakimo*, Rege Judæ, deſolationem verò Templi, & urbis Jeruſalem accidiſſe ſub *Sedekia*, Rege Judæ, & *Joakimi* ſucceſſore. Similitèr, licèt verùm ſit, captivitatem Babylonicam, quæ ſeptuaginta duravit annos, finem habuiſſe anno primo Regni, quod *Cyrus* non in Perſide, ſed in Babylonia, devicto *Dario Medo*, inivit, ſicut anteà expoſuimus. Falſum tamen, & Sacræ Chronologiæ oppoſitum eſt, quod antiqui illi Scriptores, quos intèr cenſentur *Julius Africanus* in Chronographia apud *Euſebium* lib. 10. Præparationis Evangelicæ cap. 10. *Cyrillus Alexandrinus* lib. 8. contrà *Julianum*, Imperatorem Apoſtatam, & *Julius Hilario* in Libello *De Mundi Duratione*, aſſerunt, finem ſeptuaginta annorum deſolationis Templi, & Civitatis Hieruſalem ducendum eſſe à *Cyro*, Perſarum Rege; cùm tamen omnium Sacræ Chronologiæ peritorum, & Sanctorum Patrum *Hieronymi* in Prologo Commentarii in *Aggæum* Prophetam, *Auguſtini* lib. 18. *De Civitate Dei* cap. 26. & *Theodoreti* in cap. 1. *Zachariæ* Prophetæ, conſtans ſit, & ſacris litteris maximè conſentanea ſententia, ſeptuaginta annos deſolationis Templi & Civitatis Hieruſalem finem exitumque habuiſſe in anno ſecundo *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, qui poſt *Cyrum* regnavit, ſicùt operoſiùs oſtendemus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, ad quam referenda eſt Hiſtoria Regum Perſarum, ſub quibus finem habuerunt tàm ſeptuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quæ cæpit anno undecimo *Joakimi* Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, quàm ſeptuaginta anni deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, quæ accidit anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Judæ, & anno undevigeſimo ejuſdem *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis.

D. Quamvis ultrò conſentiam, ut Hiſtoriam Regum Perſarum, ſub quibus finem, exitumque habuerunt tàm ſeptuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quam ſeptuaginta anni deſolationis Templi, & civitatis Hieruſalem, remittamus ad Colloquia noſtra in Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, obitèr tamen hic, cum bona tua veniâ, proponam difficultatem, quam nuperrimè legi apud doctiſſimum *Melchiorem Canum*, qui cap. 5. libri 11. *De Locis Theologicis* in ſententiam eorum, qui finem ſeptuaginta annorum deſolationis Templi referunt ad annum ſecundum *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, acritèr invehitur his verbis: *Mihi profectò, ut dixi, nulla via explicandorum eorum teſtimoniorum apparet, niſi planè conſentiendo, quod ad annum primum Cyri, ſeptuaginta deſolationis anni interfluxerunt. Intelligo autem quoſdam rei bujus ſummam ita diſtinguere, ut captivitatis*, ſeu Babylonicæ, *ſeptuaginta annos à tranſmigratione ad primum annum Cyri computent: at in ſecundo Darii*, ſeu Hyſtaſpis, *anno ſeptuaginta deſolationis annos abſolvant. Quod ſi verum eſſet, diſcrepantium opinionum probabilis ſanè concordia eſſet inventa. Sed nihil falſiùs invenio, cùm ad veritatem cæpi revocare rationem. Tranſmigratio enim*, ſeu captivitas Babylonica, *fuit in anno Nabuchodonozori octavo, ut 4. Regum libro cap. 24. ſcribitur. Deſolatio verò in ejuſdem Regni anno undevigeſimo facta eſt, 4. Regum cap. 25. Vaſtatio ergò*, id eſt, deſolatio Templi & urbis Hieruſalem, *poſt unde-*

undecim annos tranſmigrationi, ſeu captivitati Babylonicæ, *ſucceſſit. A primo autem anno Cyri ad Darii ſecundum; ſine controverſia plures quàm triginta anni interfluxerunt. Nullo ergò modo fieri poteſt, ut à tranſmigratione Jechoniæ*, ſeu *Joakimi*, Regis Juda, *ad annum Darii ſecundum ſeptuaginta anni numerentur.* Et poſt nonnulla interjecta, ſubdit Melchior Canus: *ſed ſeptuaginta everſionis*, ſeu deſolationis Templi, *annos non in primo Cyri, ſed in Darii ſecundo expletos eſſe, id verò conſtantiſſimè pernegamus, non noſtrâ opinione nos, ſed Scripturæ teſtimonio freti.* Hactenùs propoſui *Melchioris Cani* argumentum, quod adversùs tuam militat ſententiam. Nunc, quæſo, aperi viam, quâ me ex eo extricare valeam.

M. In hanc antiquorum Scriptorum Sententiam ideò ivit *Melchior Canus*, vir alioqui acerrimi judicii, & non minùs doctrinâ, quam facundiâ clarus, quia non diſtinxit geminam Epocham, quam ſuperiùs aſſignavimus, Regni *Cyri*, videlicèt Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in Perſide, ubi regnavit viginti ſeptem annis, & alteram Epocham Regni, quod devicto *Dario Medo*, inivit idem *Cyrus* in Babylonia, ubi, tanquàm ſupremus Monarcha, regnavit tribus annis. Hinc *Melchior Canus*, nullâ factâ diſtinctione duplicis illius Epochæ Regni *Cyri*, aſſerit primò, *Cyrum* regnaſſe triginta annis, ut teſtantur omnes Hiſtorici, qui de *Cyro* ſcripſerunt. Quod quidèm verum eſſe lubens profiteor, ſi hoc in ſenſu intelligatur, quòd *Cyrus* regnaverit viginti ſeptem annis in Perſide, & deindè tribus annis in Babylonia tanquàm ſupremus Monarcha. At, *Cyrum* regnaſſe triginta annis in Perſide conſtantèr pernego. Secundò, ait *Melchior Canus*, deſolationis Templi annos ſeptuaginta, finem habuiſſe anno primo Regni *Cyri*, quod à veritate Hiſtoriæ prorſùs alienum eſt. Nam ſeptuaginta anni captivitatis Babylonicæ, quæ initium habuit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, completi ſunt non anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Perſide, ſicùt ſupponit *Melchior Canus*, ſed anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Babylonia, ubi, tanquàm ſupremus Monarcha, imperavit tribus annis, ſicùt oſtendimus in Canone Chronologico. Cùm igitur deſolatio Templi & urbis Hieruſalem poſt undecim duntaxàt annos ſucceſſerit captivitati Babylonicæ (contigit quippè deſolatio Templi anno undecimo *Sedekiæ*, Regum Judæ ultimi, & anno decimo nono *Nabuchodonoſoris*) nullâ ratione fieri potuit, ut ſeptuaginta anni deſolationis Templi finem habuerint ſivè in anno primo Regni, quod *Cyrus* inivit in Perſide, ubi regnavit viginti ſeptem annis, ſivè in anno primo Regni, quod idem *Cyrus*, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, ubi tribus annis imperavit. Tertiò, *Melchior Canus* pertendit, à primo anno Regni *Cyri* uſque ad annum ſecundum *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, plures quàm triginta numerari annos. Sed, quamvis id verum ſit, ſi calculus annorum ducatur ab anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in Perſide, falſum tamen omninò eſt, ſi annorum ſupputatio fiat ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia uſquè ad annum ſecundum *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis. Tantùm enim abeſt, ut ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, velùt ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, & eodem anno laxavit captivitatem Babylonicam, quæ per ſeptuaginta duravit annos, numerentur uſquè ad annum ſecundum *Darii Hyſtaſpis* plures quàm triginta anni, ſicùt affirmat *Melchior Canus*, ut potiùs undecim circitèr duntaxàt interfluxerint anni, quod ſic brevitèr demonſtro. *Cyrus* anno primo Regni, quod, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, laxavit captivitatem Babylonicam, & regnavit in Babylonia tribus annis. *Cyro* in Monarchia Perſarum ſucceſſit ejus filius *Cambyſes*, qui regnavit ſeptem annis. *Cambyſi* ſucceſſit *Smerdes Magus*, qui uno tantùm anno imperavit. *Smerdi Mago* ſucceſſit *Darius Hyſtaſpis*, cujus Regni anno ſecundo, finem exitumque habuerunt ſeptuaginta anni deſolationis Templi & urbis Hieruſalem. Patet itaque ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, ut ſupremus Perſarum Monarcha, inivit in Babylonia, & quo captivitatem Babylonicam ſolvit, uſquè ad annum *Darii Hyſtaſpis* ſecundum, quo diximus, finem exitumque habuiſſe ſeptuaginta annos deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, interfluxiſſe duntaxàt annos circitèr undecim, non verò plures quàm triginta numerari annos, ſicùt ait *Melchior Canus*, ſecutus ſententiam quorumdam antiquorum Scriptorum, qui non diſtinguerent duplicem Epocham Regni *Cyri*, videlicèt Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in Perſide, ubi viginti ſeptem annis Regnavit; & alteram Epocham Regni, quod *Cyrus*, tanquàm ſupremus Monarcha, inivit in Babylonia, eôque per tres annos potitus eſt; ſacram Chronologiam, circà initium & finem ſeptuaginta annorum

tàm captivitatis Babylonicæ, quàm deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, inexplicabili confuſiooe perturbarunt. Sed de his iterùm redibit ſermo in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, ubi annotum *Cyri*, Monarchiæ Perſicæ conditoris, necnoo ejus in Monarchia Perſica ſucceſſorum, accuratam ſeriem dabimus, uſquè ad *Darium Codomanum*, qui fuit ultimus Perſatum Monarcha, & devictus ab *Alexandro Magno*, natione Græco, à quo planè deſtructâ Mooarchiâ Perſicâ, initium habuit Monarchia Græcorum.

D. Nuoc mentem tuam circà initium & finem ſeptuaginta annorum tàm captivitatis Babylonicæ, quàm deſolationis Templi & urbis Hieruſalem, aſſecutus ſum, &, ſuppoſitâ ſemel duplici Epocha Regni, quod inivit *Cyrus*, facilè iotelligo, initium ſeptuagiota annotum captivitatis Babylonicæ peteodum eſſe ab anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anoo octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniotum Regis, qui Judæos in captivitatem Babylonicam abduxit; finem verò ſeptuaginta annotum captivitatis Babylonicæ referendum eſſe ad annum primum Regni, quod inivit *Cyrus*, non in Perſide, ſed in Babylonia, ubi Monarchiam Perſicam iuſtituit, ibidèmque, tanquàm ſupremus Monarcha, tribus annis imperavit. Similitèr, facili negotio intelligo, initium ſeptuaginta annorum deſolatioois Templi, quæ cootigit undecim annis poſt exordium captivitatis Babylonicæ, ſumendum eſſe ab anno undecimo *Sedekiæ*, Regis Juda, & ab anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis; finem verò ſeptuagiota annorum ejuſdem deſolatioois Templi arceſſendum eſſe ab anno ſecuodo Regni *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, cùm ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquàm ſupremus Mooarcha inivit in Babylonia, eodemque anno laxavit captivitatem Babylooicam, numerentur uſque ad annum ſecundum *Darii Hyſtaſpis* anni circitèr undecim, quibus deſolatio Templi, & urbis Hieruſalem, poſterior fuit captivitate Babylonicâ. Horum itaque, quæ ſpectant initium & finem ſeptuaginta annotum tàm captivitatis Babylonicæ, quàm deſolationis Templi, tàm claram, tàmque perſpicuam tradidiſti notitiam, ut majorem deſiderate haud poſſim. At, circà Regem *Nabuchodonozorem*, qui Judæos in Babyloniam captivos abduxit, hoc unum mihi ſupereſt proponendum dubium. Legi etenim non multis abhinc diebus apud Prophetam *Danielem* cap. 4. v. 30. terribilem calamitatem, quâ Deus, præpotens ſcelerum ultor, ſuperbiam *Nabuchodonozoris* edomuit: *Eâdem horâ*, inquit Daniel, *ſermo completus eſt supèr Nabuchodonozor, & ex hominibus abjectus eſt, & fænum, ut bos, comedit, & rore Cæli corpus ejus infectum eſt, donec capilli ejus in ſimilitudinem Aquilarum creſcerent, & ungues ejus quaſi avium.* Quæro igitur, an Rex *Nabuchodonozor*, terribili illâ ſententiâ cælitùs ipſi denunciatâ, humanam formam amiſerit, & ſtupendâ metamorphoſi io belluam fuerit converſus?

M. Neque formam humanam, neque corporis figuram perdidit Rex *Nabuchodonozor*, ſed juſto Dei judicio, perturbatâ ipſius phantaſiâ, in dementiam ac furorem incideos, Regno, & homioum ſocietate pulſus eſt, & io ſolitudinem cum feris ablegatus, ubi herbis, quadrupedis inſtar, prono corpore veſcebatur, nec humano more articulatas voces proferebat; ſed ritu beſtiarum inconditos ſooos reſonabat, noctes ac dies jacens ſub dio, pluvias, gelu, & æſtum patiens, alium corporis induit colorem, pilis toto corpore hiſpidus evaſit, ejus cæſaries, per vultum, cervicem, humeroſque fluitavit, & ungues io morem avium rapacium creſcentes obriguerunt. Sic *Nabuchodonozor*, ſe feram eſſe ratus, per ſaltus, aviaque diſcurſans, vitam, poſt hominum memoriam, longè infelicillimam, per ſeptennium traduxit, *divinâ* (ut inquit *Theodoretus* io cap. 4. Danielis) *providentiâ deſtitutus, & ne propinquorum quidèm curâ potitus, cùm tamen ipſi adeſſent uxor, liberi, & cognati .... Nam quia homo cùm eſſet, & in honore maximo, non intellexit; ſed comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis, & qui in ſibi ſubditos ferina mente & animo fuerat, meritò etiam ferinâ & agreſti vitâ juſtiſſime damnatus fuit.* At, poſt exactum hujus à ſæculis inauditæ pænitentiæ ſeptennium, Deus, qui mortificat & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, ſalutem mentis, & Regnum reſtituit *Nabuchodonozori*, qui apud *Danielem* cap. 4. v. 33. hæc de ſe ipſo teſtatur: *In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt ad me*, (id eſt, rationis uſus) *& ad honorem Regni mei, decoremque perveni, & figura mea reverſa eſt ad me;* noo quòd antehàc corporis ſui figuram perdidiſſet, ſicùt perperàm quidam ioterpretantur, ſed quòd abſterſis ſordibus, reſectis unguibus, & pilorum ſilvâ, quâ in ſolitudine agens, horrebat, cultum corporis, priſtinamque munditiem recuperarit. Hinc *Nabuchodonozor*

in

in tanti beneficii à Deo accepti gratiarum actionem erumpens, ait verſu ſequenti mox laudati capitis lib. Danielis: *Nunc igitur ego Nabuchodonozor laudo, & magnifico, & glorifico Regem Cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.* Ex his *Nabuchodonozoris* verbis Sancti Patres, *Hieronymus* Epiſt. 7. & *Auguſtinus* Epiſt. CXI. alias CXXII. ad *Victorianum* colligunt, *Nabuchodonozorem* ad Deum verum eſſe converſum, & æternam ſalutem conſecutum. Eidem ſententiæ adſtipulantur, prætèr *Pſeudo-Dorothæum*, & *Pſeudo Epiphanium* in *Vitis Prophetarum*, *Theodoretus* in Comment. in Danielem, *Lyranus*, *Dionyſius* Carthuſianus, & alii, quos citat *Salianus* in Annalibus Veteris Teſtamenti ad annum Mundi 3472. Sed, ipſe de æterna *Nabuchodonozoris* ſalute nihil certi pronunciare audeo, quia, licèt Scriptura Sacra *Nabuchodonozorem* agnoviſſe quidèm Deum, & laudaſſe disertè teſtetur, nullibi tamen ſignificat, eum ab Idololatria deſciviſſe, ſecundùm Deum, ejuſque ſanctam Legem, vixiſſe, atque in juſtitia perſeveraſſe. Salutem itaque Regis *Nabuchodunozoris*, vel ejus damnationem, in medio relinquo. Hoc unum tantùm dicam, debere omnes Reges ac Principes Terræ, quàcumque polleant auctoritate, ſemper præ oculis habere præclaram illam Sententiam, quam Rex *Nabuchodonozor*, flagellatus à Deo, & ad bonam frugem converſus, protulit, dicens: *Igitur poſt finem dierum*, id eſt, poſt ſeptennium pænitentiæ, *ego Nabuchodonozor oculos meos ad Cælum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi, quia poteſtas ejus, poteſtas ſempiterna; & regnum ejus in generationem, & generationem: Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxtà voluntatem enim ſuam facit tàm in virtutibus cæli, quàm in habitatoribus terræ, & non eſt, qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?* cap. 4. lib. *Danielis* v. 31. & 32.

D. Cùm captivitas Aſſyriaca, quæ anno nono Regni *Oſee*, ultimi Iſraëlitarum Regis, & anno ſexto *Ezechiæ*, Regis Judæ, contigit, & in quam *Salmanazar*, Aſſyriorum Rex, decem Tribus Iſraëliticas abduxit, præceſſerit, ſicùt jam obſervaſti, centum viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quæ accidit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, qui Judæos in Babyloniam deportavit; maximam profectò à me inires gratiam, ſi hìc deſcribere velles *Tobiæ* Hiſtoriam, quam in hujusce Aſſyriacæ decem Tribuum Iſraëlis captivitatis tempora incidiſſe ajebat mihi nuperrimè vir eruditus.

M. Intèr Iſraëlitas, quos *Salmanazar*, Aſſyriorum Rex, poſt expugnatam Samariam, & everſum Iſraëliticum Regnum, in Aſſyriacam captivitatem deportavit, unus fuit *Tobias ſenior*, ex Tribu & Civitate Nephtali oriundus, qui unà cum uxore *Anna*, & filio *Tobia juniore*, in eamdem captivitatem, ſeu *Ninivem* translatus eſt. Commendatur maximè hic *Tobias Senior* in libro, qui ejus nomine inſignitur, ab eximia, quam habuit, in Deum fide ac pietate, à vitæ innocentia, à fuga conſortii malorum, à divinæ Legis obſervatione, à cibis vetitis abſtinentia, à charitate & miſericordia, quam ergà pauperes & ſuos contribules captivos exercuit, à cura ſepeliendi mortuos, denique ab invicta animi conſtantia, & heroica patientia, quæ enituit tùm in rebus adverſis, quas paſſus eſt ſub *Sennacheribo*, Aſſyriorum Rege, *Salmanaſari* filio, & ſucceſſore, qui odio & furore in Iſraëlitas percitus, quotidiè plurimos morte afficiebat, eò quòd tempore *Ezechiæ*, Regis Judæ, urbem Hieroſolymorum obſidens, fuſis ab Angelo centum octoginta quinque Aſſyriorum millibus in caſtris, ipſe turpi, præcipitique fugâ è Judæa, in quam irruperat, excedere, ſuaque relegere veſtigia coactus fuiſſet: tùm etiam in illo extraordinario & inopinato caſu, quo *Tobias*, dùm à ſepeliendis popularibus mortuis nimiùm fatigatus, & parieti incumbens placidum ſomnum carperet, calidis ſtercoribus, è nido hirundinum in ejus oculos incidentibus, excæcatus eſt. In his, inquam, ſumma enituit patientia *Tobiæ*, qui jacturam bonorum, quibus à *Sennacheribo* Rege exutus, ad extremam paupertatem fuit redactus, & cæcitatem quâ Deus illum, piis operibus vacantem, probare voluit, æquiſſimo animo toleravit. Dederat mutuò *Tobias Senior* Gabelo, agnato ſuo, qui unus erat ex Iſraëlitis in Aſſyriam deportatis, & habitabat in *Rages*, civitate Medorum, decem talenta argenti, ad quæ recipienda filium ſuum *Tobiam juniorem*, optimis præceptis inſtitutum, miſit. Hujus peregrinationis junioris *Tobiæ* ſeſe comitem, ac itineris ducem præbuit *Raphael*, Archangelus, qui interrogatus à *Tobia* ſeniore, undè eſſet? è qua proſapia ſuam haberet originem? reſpon-

reſpondit : *Ego ſum ex fillis Iſraël : Ego ſum Azarias , Ananiæ magni filius. Novi & omnia itinera ejus* , id eſt , Regionis Medorum , *frequentèr ambulavi, & manſi apud Gabelum, fratrem noſtrum.* His dictis , junior *Tobias* profectus eſt cum Archangelo *Raphaele* , ejusque conſilio piſcem, qui juxtà flumen Tygris in illum inſilierat , apprehendit , in terram traxit , & exenteravit , atque ipſius fel ac jecur in uſum medicamentorum præparandi modum ab eodem Angelo edoctus eſt. Cæpto itinere pergentes viatores , ad domum *Raguelis* , qui utriusque *Tobiæ* conſanguineus erat , diverterunt , ibique *Tobias* junior ab Angelo monitus , *Saram* , filiam *Raguelis* unicam , ampliſſimi patrimonii hæredem , uxorem petiit , cujus ſeptem viros , Dæmon Aſmodæus , luxuriæ Princeps , occiderat , & ab Angelo didicit *Tobias* , quo fine conjugium inire , eoque uti deberet , ſervatâ videlicèt per tres dies continentiâ , fuſis unà cum uxore ardentiſſimis & concordibus ad Deum precibus , combuſtoque piſcis jecore , cujus ſuffitu abigeretur impurus ille Dæmon , & in ſuperioris Ægypti Deſertum ablegaretur. Hæc omnia Angeli Mandata, cùm ſedulò obſervaſſet *Tobias* junior , virginem cum timore Dei , & circà libidinem accepit , cum illa nuptias celebravit , & receptâ curis Archangeli *Raphaelis* à *Gabelo* pecuniâ , ad proprios lares cum ſua conjuge *Sara* remigravit , poſtquàm *Raguel* , pater *Saræ* , utrique benè precatus fuiſſet , dicens : *Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducatque vos incolumes , & inveniatis omnia rectè circà parentes veſtros , & videant oculi mei filios veſtros , priusquàm moriar. Et apprehendentes parentes filiam ſuam* (ſeu *Saram* , Tobiæ junioris conjugem) *oſculati ſunt eam , & dimiſerunt ire , monentes eam , honorare ſoceros , diligere maritum , regere familiam , & gubernare domum , & ſe ipſam irreprehenſibilem exhibere* , ſicut legitur cap. 10. lib. *Tobiæ*. Ad paternas ædes cum uxore , familiâ , & dote locuplete reverſus junior *Tobias* , patris ſui , quem amantiſſimè complexus eſt , oculos felle piſcis linivit , eoque remedio excuſſit albuginem, quæ ei videndi facultatem adimebat. Tunc Archangelus *Raphael* ſeſe eis notum fecit , dicens : *Manifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem. Quandò orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos , & derelinquebas prandium tuum , & mortuos abſcondebas per diem in domo tua , & noctè ſepeliebas eos , ego obtuli orationem Domino ; & quia acceptus eras Deo , neceſſe fuit , ut tentatio probaret te. Et nunc miſit me Dominus , ut curarem te ; & Saram , uxorem filii tui , à Dæmonio liberarem. Ego enim ſum Raphael Angelus , unus ex ſeptem , qui aſtamus antè Dominum.* Ita legitur cap. 12. libri *Tobiæ*. Hæc ubi dixiſſet Archangelus *Raphael* , in laudes Dei , & gratiarum actionem erupit *Tobias* ſenior , qui tùm temporis annos ſexaginta natus erat , & vixit adhùc , poſt receptum ab eodem *Raphaele* viſum , annos quadraginta duos , & obiit anno ætatis ſuæ centeſimo ſecundo , fuitque honorificè ſepultus in Ninive , ut legitur cap. 14. libri *Tobiæ* , juxtà Editionem Vulgatam. Propedièm moriturus , *Tobiam* , filium ſuum , & ſeptem nepotes accerſivit , ad pietatem , ad eleemoſinam erogandam pauperibus adhortatus , urbis Ninives everſionem , & reditum Iſraëlitarum in Judæam prædixit , juſſitque filio ſuo, ut poſt mortem matris , Ninive diſcederet unà cum uxore , & filiis ſuis. Mandatis ſanctiſſimi patris obtemperavit junior *Tobias* , ab ejus pietate nequaquàm degener. Mortua matre , reverſus eſt ad ſoceros ſuos cum uxore , filiis, & nepotibus , *viditque quintam generationem , filios filiorum ſuorum , & completis nonaginta novem annis in timore Domini , cum gaudio ſepelierunt eum* , cap. 14. lib. *Tobiæ*. Habes nunc ſummam Hiſtoriæ *Tobiæ* , quæ incidit in tempora Aſſyriacæ decem Tribuum Iſraëlis captivitatis , quæque quatuordecim capitibus comprehenſa legitur in libro *Tobiæ*.

D. Pronis auribus hanc , quam delibaſti , *Tobiæ* Hiſtoriam auſcultavi ; ſed, ne quid diſſimulem , tria in hac Hiſtoria occurrunt , quæ necdùm planè aſſequor , quæque mihi exponas velim. Primum eſt , cùr Deus , qui nunquàm affigit innocentes , voluerit , ut *Tobias* , vir juſtus , & divinæ Legis obſervantiſſimus cultor , per multos annos graviſſimis perſecutionibus eſſet obnoxius , & viſu orbatus , infelicem vitam duceret ? Alterum eſt , quâ ratione , & arcanâ vi combuſtio & fumus jecoris piſcis potuerint abigere Dæmonium ? Poſtremum iſtud eſt , quo pacto Archangelus *Raphael* citrà mendacium dixerit *Tobiæ* ſeniori : *Ego ſum Azarias , Ananiæ magni filius , & manſi apud Gabelum,*

fratrem

fratrem noſtrum? cùm tamen reverà nec eſſet *Azarias*, nec frater *Gabeli*.

M. Hæc tria facilè dilucidari poſſunt. In primis, afflictiones illæ, quas per plures annos paſſus eſt ſenior *Tobias*; demonſtrant ſpecialem Dei providentiam in Electos, quos Deus, qui omnia ſapientèr moderatur, adverſis fortunæ caſibus interdùm jactari permittit, eorumque patientiam rebus aſperis in hac mortali vita exercet ac probat, ut illos poſt conſtantem in exantlandis laboribus fortitudinem, maximis cumulet beneficiis, & internis ſolatiis atque incredibili lætitiâ perfundat, ſicùt de ſemetipſo teſtatur Apoſtolus *Paulus*: dicens: *Superabundo gaudio in tribulationibus meis.* Hic eſt certè Electorum triumphus, qui & in afflictionibus ſibi ſempèr conſtantes ac invicti ſunt, muniti præſidio Dei, & dùm ipſis aliquid proſperitatis affulget, id totum gratis animis acceptum referunt bonitati, munificentiæque divinæ. Quò fit, ut nec, ſæviente fortunâ, deſpondeant animum, nec rebus ſecundis inſoleſcant. Falleris autem, dùm aſſeris, Deum nunquàm affligere innocentes. Numquid enim *Abrahamus*, & *Job* fuerunt viri innocentes? & tamen, ſicut in ſuperioribus noſtris Colloquiis oſtendimus, Deus obedientiam *Abrahami*, & patientiam *Jobi* multis, iisque acerbiſſimis afflictionibus probavit. Nonne innocens erat Dei-para? de ea tamen *Lucæ* cap. 2. dicitur: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Nonne tandèm, ut alia mittam exempla, innocens erat Chriſtus Dominus, ſicut ait Apoſtolus *Paulus* cap. 7. Epiſtolæ ad Hebræos? & tamen *oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam*, ſicut legitur cap. 24. Evangelii *S. Lucæ*. Hinc jure optimo *S. Pius V.* proſcripſit hanc *Michaelis Baii*, Doctoris Lovanienſis, propoſitionem, quæ eſt ordine ſeptuageſima ſecunda. *Omnes omninò juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum, undè Job, & Martyres, quæ paſſi ſunt, proptèr ſua peccata paſſi ſunt.* *Clemens* verò *XI.* Pontifex Maximus, in ſua Conſtitutione *Unigenitus Dei Filius* &c. confixit huic geminam propoſitionem *Queſnelli*, quæ eſt ordine ſeptuageſima, & his verbis concepta: *Nunquàm Deus affligit innocentes, & afflictiones ſemper ſerviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.* Sed nunc brevitèr explicandum eſt, quâ ratione & virtute fumus combuſti cordis, ſeu jecoris piſcis, potuerit abigere Dæmonium, cùm fumus ſit res materialis & ſenſibilis, quæ in ſubſtantiam purè ſpiritualem, quâ præditus eſt Dæmon, agere minimè poſſit? ſed dico, ſuffitum illum aſſati cordis, ſeu jecoris piſcis, nullam habuiſſe virtutem occultam expellendi Dæmonem, ſed merum dumtaxàt fuiſſe ſignum temporis, quo expellebatur Dæmon, & efficaciæ precum ad ſolium Dei aſcendentium, non ſecùs ac ignis, qui è Cælo miſſus conſumebat victimas, quas *Abel* offerebat Deo, ſignum erat, ſacrificia *Abelis* Deo grata & accepta eſſe. Vel etiam dico cum peritis Scripturæ Sacræ Interpretibus, hunc fumum efficaciam quamdam habuiſſe ab ipſo Deo, naturæ auctore, cordi, & jecori piſcis inditam ad fugandos Dæmones, quia Deo, ad manifeſtandam omnipotentiam ſuam, aliquandò placet ſuperbos illos ſpiritus rebus corporeis ſubjicere. Poſtremò, difficile non eſt, Archangelum *Raphaelem* ab omni mendacio excuſare. Potuit enim abſque mendacio aſſerere, *ſe eſſe ex filiis Iſraël*, quia Iſraëlitas, & præſertim Tribum Nephtali cuſtodiendi provincia fuerat ei à Deo demandata. Potuit citrà mendacium appellare Gabelum *fratrem ſuum*, quia, ut ait *S. Gregorius Niſſenus* in libro *De Vita Moyſis*, Angelus eſt quodam modo frater hominis ob naturæ ſpiritualis ſimilitudinem, vel quia Angeli, ſicùt & homines, eumdem patrem habent, videlicèt Deum; gratiæ ſanctificantis adoptionem, & divinæ, æternæque hæreditatis poſſeſſionem. Potuit etiam Archangelus *Raphael* dicere, ſe eſſe *Azariam*, quia formam & ſimilitudinem *Azariæ* præferebat, perindè ac Angelus cap. 31. lib. Geneſis ait ſine mendacio, ſe Deum eſſe, quia perſonam Dei repræſentabat, ejusque defungebatur officio. Sæpiùs autem ſigno tribuitur nomen ſignificati, ſicùt imago *S. Petri* dicitur *S. Petrus*. Deniquè, Archangelus *Raphael*, interrogatus à *Raguele*, undenàm ipſe, & *Tobias* junior, quem ſecum ducebat, eſſent? abſque mendacio reſpondit: *Ex Tribu Nephtali ſumus*, quia reverà *Tobias* ſuum ex Tribu Nephtali genus ducebat, Angelus autem *Raphael*, comes *Tobiæ*, licèt ad Tribum Nephtali per naturæ generationem non pertineret, ſpeciali tamen deputatione ad Tribus Nephtali cuſtodiam, ſicùt mox diximus, erat à Deo deſtinatus. Hæc itaque Archangelus *Raphael* abſque mendacio & amphibolia protulit, ſubindeque in ejus verbis reſtrictionum, ut ajunt, mentalium, & dubiæ ancipi-

tisque

tisque ſignificationis vocum uſum fruſtra expiſcari conari ſunt laxiores quidam Theologi, quorum error à Sede Apoſtolica fuit jure merito Cenſurâ perſtrictus.

D. Quiſnam eſt Auctor libri *Tobiæ?*

M. Liber *Tobiæ*, qui Chaldaico ſermone & charactere in Aſſyriorum regionibus, ubi uterque *Tobias* captivus egit, primùm fuit ſcriptus, complectitur quatuordecim capita, quorum duodecim priora eſſe à ſeniore *Tobia* exarata, vero quàm ſimillimum videtur, tùm quia in his duodecim capitibus ſenior *Tobias* in propria perſona loquitur, juxtà interpretationem Græcam, ad quam Syriaca & Hebræa ſunt expreſſæ: tùm quia etiam hic erat ſolemnis Hebræorum mos, ut res ſuas in Commentarios referrent; tùm quia denique Archangelus *Raphael* (ſicut legitur cap. 12. lib. *Tobiæ*) præcepit ſeniori *Tobiæ*, ejusque filio, ut in libro ſcriberent quæ ipſis evenerant. Vulgata quippè lectio ſic habet: *Narrate omnia mirabilia ejus.* Et Græcus Interpres, qui eſt antiquiſſimus, ſic vertit: *Scribite in libro quæ evenerunt.* *Tobias* itaque ſenior, mandato Angeli morem gerens, duodecim priora hujuce libri capita conſcripſit, ſed caput decimum tertium ejusdem libri, & partem capitis decimi quarti, in quo refertur *Tobiæ* ſenioris interitus, *Tobias* filius litteris mandavit, duo verò poſtremi verſiculi capitis decimi quarti fuerunt adjecti à *Tobiæ* junioris filiis, aut nepotibus, qui ejus mortem ac ſepulturam ſcripto tradiderunt. De hoc libro *Tobiæ* nullam *Joſephus*, Hebræus, in Antiquitatibus Judaicis mentionem fecit, quod tibi mirum videri baud debet. Primò, quia Hiſtoria *Tobiæ*, clam veluti geſta, & intrà unius familiæ terminos domeſticos clauſa, non pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ Hiſtoriam, quam dumtaxàt litteris conſignandi *Joſephus* officium in ſe ſuſceperat. Eâdem de causâ, *Joſephus* in libris, quos edidit, *De Antiquitatibus Judaicis*, prætermiſit omninò Hiſtoriam *Jobi*, quæ ad Judaicæ Nationis Hiſtoriam minimè ſpectabat. Prætereà, cùm *Joſephus* Judæorum Hiſtoriam ex monumentis Hebraicis collegerit atque concinnarit, librum *Tobiæ* prætermiſit, quia non hebraicè, ſed chaldaicè, ut mox diximus, erat conſcriptus. Denique, libri *Tobiæ* ideò *Joſephus* non meminit, quia hic liber non extabat in Canone primario Judæorum. Sunt enim perdocti Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, Judæos duplicem habuiſſe Sacrorum Librorum Canonem; unum videlicèt primarium, qui continebat libros Prophetarum conſcriptos usque ad tempora *Esdræ*, à quo, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, primarius ille Sacrorum Librorum Canon fuit clauſus & obſignatus: Alterum verò quaſi ſecundarium Sacrorum Librorum Canonem, qui continebat libros, prophetico quidèm ſpiritu exaratos, ſed quodam inferiori Prophetiæ genere. Apud Judæos ſiquidèm duplex Prophetiæ genus diſtinguitur, unum excellentius ſub priori Templo, quod vocant *Spiritum Sanctum*, quodque deſiit circà tempora *Esdræ*; & aliud obſcurius Prophetiæ genus, quod nuncupant *Filiam Vocis*, id eſt, *Inſpirationem*, divinam quidèm, ſed obſcuriorem, quàm eſſet prior inſpiratio. Hoc itaque ſecundo inſpirationis genere ſcriptos libros Judæi tanquàm divinos, & Agiographos admittebant quidèm, ſed illos tamen non in eodem gradu & auctoritatis loco habebant, quo libros, in primo Prophetiæ genere erant conſcripti; undè ejusmodi libros, primario Sacrorum Librorum Canoni non accenſebant. Hinc *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. contrà *Apionem* hæc habet: *Ab Artaxerxe* (qui fuit poſt laxatam captivitatem Babylonicam Perſarum Rex) *usque ad noſtrum tempus, ſingula quidèm conſcripta, non tamen prioribus ſimili fide ſunt habita, eò quòd non fuerit certa ſucceſſio Prophetarum.* Non mirum igitur eſſe debet, ſi *Joſephus*, Hebræus, de libro *Tobiæ*, qui in primario Sacrorum Librorum apud Judæos Canone non extabat, nullam in Judaicis, quas deſcripſit, Antiquitatibus mentionem fecerit.

D. Agnoſcitne Eccleſia Catholica librum *Tobiæ* tanquàm Sacrum & Canonicum?

M. Eccleſia Catholica, in Concilio Æcumenico Tridentino congregata, librum *Tobiæ* Canoni Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti adſcribendum eſſe ſanxit ſeſſione quarta, in qua Catalogum Sacrorum Librorum cùm Veteris, tùm Novi Teſtamenti datâ operâ contexuit. Quâ in re Patres Concilii Tridentini non aliquid novi moliti ſunt, ſicut obſtrepunt Hæretici noſtri temporis, ſed, in texendo Sacrorum Librorum Canone, avitæ traditioni indivulsè adhæſerunt. Sequuti enim ſunt *Innocentium I.* Summum Pontificem, in Epiſtola

Epiſtola 3. ad *Exuperium*, Epiſcopum Toloſanum, Concilium Hipponenſe, celebratum anno 393. Concilium Carthaginenſe tertium anno 397. Concilium Carthaginenſe quartum anno 419. Concilium Generale Florentinum anno MCCCCXXXVIII. *S. Auguſtinum* lib. 2. *De Doctrina Chriſtiana* cap. 8. & *Gelaſium I.* Papam, in Concilio Romæ habito anno 494. Huic publico & infallibili Eccleſiæ judicio obtemperare debent omnes fideles, quia, ut inquit Chriſtus Dominus cap. 18. Matthæi: *Si quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicùt Ethnicus & Publicanus.* Quam in rem appoſitè *S. Auguſtinus* in libro contrà Epiſtolam Fundamenti cap. 5. ait: *Evangelio non crederem, niſi Eccleſiæ me commoveret auctoritas.* Huic auctoritati, & falli neſcio Eccleſiæ Catholicæ judicio parère detrectantes Hæretici, nullam habent Regulam Fidei, & ſub obtentu internæ, quam ſe habere mentiuntur, aſſiſtentiæ Spiritûs Sancti, qui potiùs eſt ſpiritus vertiginis, & Eccleſiæ diviſor, ſùs deque omnia miſcent, & plusquàm dictatoriam ſibi arrogantes auctoritatem, librum *Tobiæ*, & alios, quos volunt, è Sacrorum Librorum Canone, quem texuit Catholica Eccleſia, temerè, & pro arbitratu ſuo expungunt. Sed quis non videt, quòd, ſi ſemel non ex publico Eccleſiæ judicio, ſed ex verſatilibus privatorum hominum opinionibus de Sacris & Canonicis Libris eſſet judicandum, peſſimè fuiſſet Eccleſiæ à Deo conſultum. Nam, quandò variarent, ut ſæpè contingere aſſolet, privatorum hominum opiniones, & alius librum quemdam cenſeret eſſe Canonicum, alius verò negaret, quis, amabo, obortam litem dirimeret, & certum, cui ſtandum eſſet, pronunciaret judicium, ſi id juris ad Eccleſiam non pertineret? Sic in re tanti momenti contentiones, quæ perpetuò emergerent, corpus Eccleſiæ varias in partes & factiones diſtraherent, ejus ſacram auctoritatem humanæ opiniones penitùs labefactarent, impunè graſſarentur errores, Hæretici à nullo Judice argui, damnari, & in ordinem redigi poſſent; tot eſſent Religiones, quot capita; eſſemus ſicut parvuli fluctuantes omni vento doctrinæ, &, quod caput eſt, nulla eſſet Summorum Pontificum, nullæ Epiſcoporum, nulla Legum Eccleſiaſticarum, & Conciliorum auctoritas, nulla in fidelibus obedientia. Certè hoc unum argumentum, è judicio Eccleſiæ Catholicæ petitum, nobis inſtàr omnium eſſe debet ad retundendam audaciam Hæreticorum, qui librum *Tobiæ*, & nonnullos alios, quibus Eccleſia divinam aſſeruit auctoritatem, audent ſacrilegâ temeritate è Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Canone eximere. Sed hìc debemus occurrere duplici Hæreticorum objectioni. Dicunt enim primò, librum *Tobiæ* non extare in Canone Sacrorum Librorum, quem habent Judæi, quemque ſecuti ſunt antiqui Sancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici, nimirùm *Melito Sardenſis*, *Origenes*, *Athanaſius* in Epiſtola Feſtali, Auctor Synopſis Scripturæ Sacræ, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 1. v, *S. Hilarius* Præfatione in Pſalmos, *Amphilochius*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, *Ioannes Damaſcenus*, *Leontius* & multi alii veteres, doctrinâ ac pietate conſpicui, quibus addi debet Synodus Laodicena, quæ in Canone, quem condidit, Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti, librum *Tobiæ* non reponit. Hæc eſt prima Hæreticorum objectio, quam ut facilùs diluere poſſit, velim obitèr obſerves, Veteris Teſtamenti libros alios eſſe, qui dicuntur *Protocanonici*, alios verò, qui appellantur *Deuterocanonici*. Libri Protocanonici ſunt illi, qui ſemper & ubique & ab omnibus fuerunt recepti, ſicut Ex. Gr. Pentateuchus Moyſis. Libri Deuterocanonici Veteris Teſtamenti ſunt hi, qui licet in Sacrorum Librorum Canonem ſint modò ab Eccleſia Catholica relati, antiquitùs tamen à quibusdam Eccleſiis, & ab aliquot Sanctis Patribus, necnon Scriptoribus Eccleſiaſticis, tanquàm Canonici non admittebantur, ſed anceps adhuc erat eorum auctoritas. Ejusmodi ſunt in Veteri Teſtamento libri *Tobiæ*, *Iuditha*, *Sapientiæ*, *Eccleſiaſtici*, ſex poſtrema capita libri *Eſtheris*, quædam Prophetæ *Danielis* capita, & primus ac ſecundus Machabæorum libri. Hac præmiſsâ obſervatione, dico, quòd cùm ab *Esdra*, qui poſt captivitatem Babylonicam, ſeu tempore *Artaxerxis Longimani*, filii *Xerxis*, Perſarum Regis, floruit, clauſus & obſignatus fuiſſet Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Canon, non potuit vetus Synagoga librum *Tobiæ*, & alios libos, mox à me citatos, Veteris Teſtamenti Deuterocanonicos, inſerere Canoni, non quòd reipsâ Canonici non eſſent, ſed quia, ut ait *Joſephus*, Hebræus, loco mox à me laudato, jam tùm temporis defecerat ſeries Prophetarum, quorum auctoritate libri in ſacrum Canonem referebantur. Verùm, hæc auctoritas refe-

referendi libros in Sacrum Scripturæ Canonem, quæ id ætatis, feneſcente Synagogâ, jam defecerat, revixit in Eccleſia Chriſti, quæ in Conciliis Generalibus Florentino, & Tridentino, libro *Tobiæ*, & aliis libris, quos memoravi, Deuterocanonicis Veteris Teſtamenti, de quorum ſacrâ & canonicâ auctoritate antehàc dubitaverant privatæ quædam Eccleſiæ, necnon aliqui Sancti Patres, ac Scriptores Eccleſiaſtici, divinam auctoritatem decretorio tandèm judicio aſſeruit ac vindicavit. Quò fit, ut, poſt hanc ſolemnem Eccleſiæ Catholicæ definitionem, nemini integrum ſit in dubium revocare ſacram auctoritatem libri *Tobiæ*, & aliorum librorum, quos Canoni Scripturæ Sacræ indeficienti judicio accenſuit Eccleſia, tametſi potuerint antiquitùs, id eſt, priuſquàm Eccleſia Catholica Canonem Librorum Sacrorum condidiſſet, ac promulgaſſet, quædam privatæ Eccleſiæ, & aliqui Sancti Patres, ac Scriptores Eccleſiaſtici ſalvâ ac inculpatâ fide ſequi Sacrorum Librorum Canonem Eſdrinum, in quo liber *Tobiæ*, & alii Veteris Teſtamenti Libri Deuterocanonici, à me aſſignati, deſiderantur; non ſecùs ac apud omnes tanquàm Hæreticus, jure merito audiret ille, qui *Millenariorum* errorem, jam ſolemni Eccleſiæ definitione, in Conciliis Florentino & Tridentino promulgatâ, proſcriptum, poſtliminiò revocare ac pertinacitèr propugnare vellet, quamvis aliundè certiſſimè conſtet, aliquos antiquos Patres, & Scriptores Eccleſiaſticos, antequàm hæc doctrina *Millenariorum* ab Eccleſia fuiſſet eliquata ac confixa, eidem doctrinæ, citrà ullam tamen erroris notam, patrocinatos eſſe.

Sed aliam objectionem contrà librum *Tobiæ* inſtaurant Hæretici, quam inſolutam prætermittere haud debemus. Ajunt enim, in libro *Tobiæ* manifeſtam offendi antilogiam, ſeu contradictionem, in hoc ſitam, quòd cap. 3. & 5. hujus libri dicitur, *Saram* cum patre ſuo *Raguele* manſiſſe in *Rages*, civitate Medorum, & juniorem *Tobiam*, cùm ad eamdem civitatem perveniſſet, apud eos divertiſſe, & fuiſſe commoratum. At, capite nono ejuſdem libri dicitur, Archangelum *Raphaelem* miſſum fuiſſe à juniore *Tobia* ad *Gabelum*, in urbe *Rages* manentem, ut ab eo reciperet decem talenta argenti, quæ ipſius pater *Tobias* ſenior, ei mutuò dederat. Quo in loco, inquiunt Hæretici, manifeſtâ contradictione ſeſe implicat libri *Tobiæ* auctor, non ſecùs ac ille palàm ſibi contradiceret, qui, Romæ exiſtens, diceretur mittere aliquem ſervum Romam ad amicum ſuum. Verùm, huic Hæreticorum objectioni reſpondent Polemici Scriptores Catholici, hanc non veram, ſed apparentem duntaxàt eſſe antilogiam, quæ facilè conciliari poteſt. Nam primò, veroſimile eſt, duas extitiſſe civitates ejuſdem nominis *Rages* cum aliqua vocum diſtinctione, quæ in Verſionibus ſenſim intercidit. Secundò, dici poteſt, *Gabelum*, & *Raguelem*, cives quidèm fuiſſe ejuſdem urbis *Rages*, ſed *Raguelem* cum filia Sarâ, ac totâ familiâ ſuâ manſiſſe in Villula rurali ab urbe *Rages* aliquot milliaris diſtante; *Gabelum* verò ſuum habuiſſe domicilium in ipſamet urbe *Rages*. Quo ſemel poſito, facilè intelligitur, Archangelum *Raphaelem* ex ea rurali domo *Raguelis* miſſum fuiſſe à juniori *Tobia* ad *Gabelum*, in ipſa urbe *Rages* manentem. Denique in Textu Hebræo, & in Verſione Græca lib. *Tobiæ* cap. 3. legitur, *Raguelem* cum filiâ ſuâ *Sarâ* manſiſſe non in urbe *Rages*, ſed in *Ecbatanis*, Metropoli Medorum, quæ civitas erat in planitie; urbs autem *Rages*, in qua permanebat *Gabelus*, ſita erat in monte non procul diſſito, indèque omninò evaneſcit apparens illa contradictio, quæ in libro *Tobiæ* occurrere videtur, quamque veram & realem eſſe, ſibi, aliiſque perſuadere fruſtrà Hæretici moliuntur.

D. Quæ de Hiſtoria *Tobiæ*, & de ſacra auctoritate libri, qui ejuſdem *Tobiæ* nomen præfert, hactenùs ſingulari cum perſpicuitate dixiſti, nullum mihi & de veritate illius Hiſtoriæ, & de divina libri *Tobiæ* auctoritate dubitandi locum relinquunt. Veniamus nunc, ſi placet, ad Hiſtoriam *Judithæ*, circà quam multa hærent animo proponenda tibi Dubia, quorum primum iſtud eſt, an verè aliquandò contigerit Hiſtoria *Judithæ*, quæ in libro ejuſdem *Judithæ* nomine inſcripto deſcribitur. Audivi enim, eſſe nonnullos Scriptores, qui ex nominibus, quæ perſonis in Hiſtoria *Judithæ* imponuntur, inferunt, hunc *Judithæ* librum non referre ſpeciem alicujus Hiſtoriæ, quæ aliquandò reverà contigerit, ſed Parabolæ, vel Tragocomediæ, ad pietatem tamen, & Myſterium aliquod exprimendum concinnatæ. Sic unus ex illis Scriptoribus, videlicèt *Hugo Grotius*, cujus Commentarium in librum *Judithæ* nuperrimè legebam, parabolicè hanc Hiſtoriam interpretatur. Nomen *Judithæ*, inquit,

inquit, ſignificat Nationem Judaicam, quæ tùm temporis cùm deſolata & omni ope divinâ eſſet deſtituta, rectè per fæminam *Judithам*, quæ vidua ſupponitur, deſignatur. *Nabuchodonozor*, cujus in libro *Juditha* fit mentio, figura eſt Diaboli, populum Dei affligentis. *Holofernes*, Principes militiæ *Nabuchodonozoris*, Chaldaicè idem eſt ac Latinè lictor ſerpentis. *Joakim*, ſeu *Eliakim*, idem ſonat ac *Deus ſurgens*, nempè quòd Deus votis ac precibus oppreſſi Populi Judaici exoratus ſurgat ad liberandum populum ſuum. *Bethulia* idem pollet ac *Domus Dei*, id eſt, religioſus cultus, quem Diabolus & miniſtri ejus oppugnant. Hac parabolicâ nominum, quæ Actoribus, ſeu perſonis, quæ inducuntur in Hiſtoria *Judithæ*, imponuntur, interpretatione concludit *Hugo Grotius*, librum *Judithæ*, non ſpeciem præferre veræ Hiſtoriæ, quæ aliquandò contigerit, ſed ſpeciem Parabolæ, vel Tragicomediæ, ad pietatem tamen & ad aliquod Myſterium effictæ. Quid de tàm ſingulari *Grotii* ſententia judicandum ſit, tuum nunc eſt breviter declarare.

M. Hæc erronea *Grotii* ſententia, cui præiverunt *Lutherus*, *Beroaldus*, *Scaligerus*, aliique hujus furfuris Heterodoxi, multis momentis proſcribi debet. Primò, quia Eccleſia Catholica, & Sancti Patres, *Clemens I.* Romanus Pontifex, in Epiſtola ſua primâ ad Corinthios, *Clemens Alexandrinus*, *Tertullianus*, *Origenes*, *Euſebius*, *S. Hieronymus*, & alii benè multi, hanc *Iudithæ* Hiſtoriam veram eſſe conſtantiſſimè profitentur. Secundò, perſonarum, quarum in Hiſtoria *Iudithæ* habetur mentio, Genealogiæ deſcribuntur, reſque ab illis geſtæ his characteribus deſignantur, qui fabuloſam, aut parabolicam narrationem minimè redolent; ſed veracem exhibent Hiſtoriam. Quin, ad calcem libri *Iudithæ* teſtatur Scriptor illius Hiſtoriæ, ſpecialem à Judæis feſtivitatem fuiſſe inſtitutam ad conſervandam memoriam illius victoriæ, quam de *Holoferne*, Principe militiæ *Nabuchodonozoris*, Regis Aſſyriorum, heroina fæmina *Iuditha* reportavit: *Dies*, inquit, *victoriæ hujus colitur à Iudæis ex illo tempore uſque in præſentem diem.* Porrò, ſi hæc *Iudithæ* Hiſtoria vera non eſſet, Auctor libri *Iudithæ* non hiſtoricus, ſed inſignis impoſtor audire & haberi deberet, quippèqui falſas perſonarum genealogias, res nunquàm in orbe terrarum geſtas, & ſpuria monumenta obtruſiſſet: quod certè nemo, niſi ſit ab Eccleſia Catholica extorris, dicere, ſuumque in animum inducere poterit. Sed, inquiunt Hæretici, nullus hactenùs repertus eſt modus, quo dilucidè explicari poſſit, quis ſit *Arphaxad?* Quiſve *Nabuchodonozor?* Quæ illa civitas *Bethuliæ*, ab *Holoferne* obſeſſa? Denique, an hæc *Iudithæ* hiſtoria contigerit ante Judæorum captivitatem Babylonicam, vel poſt illorum reditum è captivitate Babylonica? His diſſecandis nodis, ajunt Hæretici, nullus hactenùs tàm felix fuit Scriptor, qui convenientem potuerit adhibere cuneum, & hiſtoriam *Iudithæ* conciliare cum Hiſtoria Judæorum, atque Regum Aſſyriorum, & Medorum; unde inferunt, veram non eſſe Hiſtoriam *Iudithæ*, ſed meram eſſe Parabolam, aut Tragicomediam. At, turpiſſimè in hoc hallucinantur Heretici. Nam, præter quàm quòd aſſignabimus modò tempus, quo verè contigit Hiſtoria *Iudithæ*, eâdemque operâ oſtendemus, prædictam Hiſtoriam poſſe facili negotio conciliari cum Hiſtoria Judæorum, & Regum Aſſyriorum, atque Medorum: certiſſimum etiam eſt, iniquiſſimi eſſe ingenii veteres inficiari, aut in dubium revocare Hiſtorias eo ſolo nomine, quòd cum Chronologia, ſeu cum ratione temporum haud ſatis cohærere videantur. Chriſtum Dominum natum, baptizatum, & mortuum eſſe nullus Chriſtianus dubitat, & tamen quo anno Mundi, & quoto Imperii *Auguſti* anno natus ſit Chriſtus Dominus? vel quo anno ætatis ſuæ acceſſerit ad baptiſmum, & Cruci fuerit affixus? non adeò evidens eſt, & in his enodandis Chronologicis difficultatibus, maximopere inſudant Theologi, & in varias diſtrahuntur opiniones. Quorſùm igitur Hæretici veritatem Hiſtoriæ *Iudithæ* negant, eo argumento ducti, quòd necdùm inter Scriptores Chriſtianos conveniat de tempore, quo contigit hæc *Iudithæ* Hiſtoria? Apage tàm infulſum argumentum, dignum ſanè, ut vulgo ajunt, patellâ operculum.

D. Aſſigna, quæſo, tempus, quò contigit Hiſtoria *Iudithæ*, ut indè convincantur Hæretici, qui illius Hiſtoriæ veritatem negant, eamque meram eſſe Parabolam, poëticum figmentum, & Tragicomediam dictitare non verentur.

M. Circà tempus, quò contigit Hiſtoria *Iudithæ* diſſidium eſt inter eruditos *Bellarminus*, *Serarius*, *Salianus*,

Petavius, *Pererius*, illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Abrincenſis Epiſcopus, Hiſtoriam *Juditha* in quinta Mundi Ætate, hoc eſt, antè captivitatem Babylonicam, tempore *Manaſſis*, Regis Juda, contigiſſe arbitrantur. Alii verò, quos inter cenſetur *Natalis Alexander* in ſecundo Tomo *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Veteris Teſtamenti* pag. 375. aſſerunt, Hiſtoriam *Juditha* contigiſſe in ſexta Mundi Ætate, id eſt, poſt laxatam Judæorum captivitatem Babylonicam, tempore *Xerxis*, Regis Perſarum. Ipſe verò, libratis æquâ lance hinc indè momentis, lubens deſcendo in ſententiam illorum, qui Hiſtoriam *Juditha* ad tempora *Manaſſis*, Regis Judæ, referunt, hoc eſt, antè Judæorum captivitatem Babylonicam. At enim, eo tempore, regnante *Manaſſe*, Medorum Rex erat *Dejoces*, libri hiſtorici *Herodoti* maximè celebratus, à quo condita eſt urbs *Hecbatans*, quique alio nomine in Hiſtoria *Iuditha* nuncupatur *Arphaxad*, quod nomen, ut memini, me alibi obſervaſſe, ab *Arbace* (qui, rebellando contrà Aſſyriorum Regem, Monarchiam Medorum inſtituit) ductum uſurparunt Medorum Reges. *Arbaces* ſiquidèm aliâ vocis inflexione *Arpacad*, tum pinguiore ſono *Arphaxad* dicebatur. *Nabuchodonozor* verò, cujus in Hiſtoria *Iuditha* fit mentio, fuit ille Aſſyriorum Rex, qui tempore *Manaſſis*, Regis Juda, regnabat in Ninive. Quis autem nominatim fuerit ille *Nabuchodonozor*, Aſſyriorum Rex? vel quo nomine in Gentilium Hiſtoriis donetur? parvi refert, cùm nomina veterum illorum Aſſyriorum Regum, ſicùt & Regni tempora confuſa admodùm ſint & incerta, ſicùt facilè colligitur ex illarum Nationum Hiſtoriis, quas deſcripſerunt *Beroſus*, *Manetho*, *Cteſias*, *Diodorus*, & *Herodotus*. Non deſunt tamen periti hujus temporis Critici, qui cenſent, *Nabuchodonozorem*, illum Aſſyriorum Regem, qui tempore *Iudithæ* regnabat in Ninive, fuiſſe *Saoduſchinum*, filium *Aſſaradon*, Regis Aſſyriorum, qui, ſicùt ſcribit *Ptolomæus*, regnabat in Ninive. Quæ omnia de *Arphaxad*, Rege Medorum, & de *Nabuchodonozore*, Aſſyriorum Rege, necnon de illorum Regnis, quæ tempore *Iuditha*, ſicut ex initio illius Hiſtoriæ compertum habemus, erant toto Oriente florentiſſima, & invicem æmula, optimè quadrant cum tempore, quo *Manaſſes* regnavit in Juda ante captivitatem Babylonicam; ſed nullo pacto teferri poſſunt ad tempus, quo Judæi è captivitate Babylonica ad natale ſuum ſolum reverſi ſunt, tùm quia poſt reditum Judæorum è captivitate Babylonica, Ninive, urbs celeberrima, & Regni Aſſyriorum caput, fuit omninò deſtructa: tùm quia etiam poſt captivitatem Babylonicam Regna Medorum & Aſſyriorum non erant ampliùs diviſa & æmula, ſicùt erant tempore *Iuditha*, nec erant ampliùs Reges Medorum, & Aſſyriorum, cùm certum ſit tàm è ſacra, quàm prophana Hiſtoria, *Cyrum*, Perſarum Regem, qui captivitatem Judæorum Babylonicam laxavit, poſt devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, Regnis Medorum, & Aſſyriorum potitum eſſe, eumque inſtituiſſe Monarchiam Perſarum, quam ejus Succeſſores Perſarum Reges, tenuerunt uſquè ad *Darium Codomannum*, ultimum Perſarum Regem, quem devicit *Alexander Magnus*, & everſâ penitùs Monarchia Perſarum, inſtituit Monarchiam Græcorum. Cùm igitur temporibus *Juditha*, ut videre eſt in ejus Hiſtoria, adhùc extarent Regna Medorum & Aſſyriorum invicèm æmula, & *Arphaxad* eſſet Rex Medorum, *Nabuchodonozor* verò Rex eſſet Aſſyriorum, nullâ ratione dici poteſt, Hiſtoriam *Juditha* contigiſſe poſt reditum Judæorum è captivitate Babylonica, ſivè hanc Hiſtoriam referendam eſſe vel ad tempora *Cambyſis*, Perſarum Regis, & in Monarchia Perſica ſucceſſoris, ſicùt viſum eſt *Euſebio*, Epiſcopo Cæſarienſi; vel ad tempora *Xerxis*, Perſarum Regis, ſicut poſt *Georgium Syncellum* ſentiunt multi moderni viri eruditi, vel deniquè ad tempora *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, id eſt, paulò antè Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum Regnum, quemadmodùm falsò aſſerit *Hugo Grotius*.

D. Quamvis hæc, quæ adduxiſti, momenta, apertè evincant, Hiſtoriam *Juditha* ſub *Manaſſe*, Rege Juda, contigiſſe ante captivitatem Babylonicam, illiſque lubentiſſimè acquieſcam, ad pleniorem tamen aſſequendam hujus rei notitiam, optarem ut hic breviter referres, ac dilueres præcipua argumenta, quibus permoti alii viri eruditi aſſerunt, Hiſtoriam *Juditha* contigiſſe poſt captivitatem Judæorum Babylonicam, illiuſque Hiſtoriæ Epocham referunt, vel ad tempora *Cambyſis*, Perſarum Regis, vel ad *Xercem*, alterum Perſarum Regem, vel deniquè ad tempus *Antio-*

Antiochi Epiphanis, Syriæ Regis. Horum enim, opinor, uberiori explicatione poterit haud parùm Sacra Hiſtoria illuſtrari.

M. Scriptores, qui pertendunt, Hiſtoriam *Juditha* poſt reditum Judæorum è captivitate Babylonica contigiſſe, pluribus pugnant momentis, quæ hìc delibare, iiſque breviter facere ſatis abundè ſufficiet. In primis, dicunt, nullam omninò in Hiſtoriâ *Juditha* fieri mentionem *Manaſſis*, Regis Juda, ſed tantùm *Eliakimi*, ſeu *Joakimi*, Summi Sacerdotis, quod argumento eſt, hanc *Juditha* Hiſtoriam non contigiſſe ſub *Manaſſe*, Rege Juda, antè captivitatem Babylonicam, ſed tantùm poſt captivitatem Babylonicam, quandò videlicèt ſumma rerum erat penès Summos Sacerdotes, & in ipſis adminiſtrandæ Judæorum Reipublicæ ſuprema reſidebat auctoritas. Verùm, hæc objectio facilè ſolvitur. Ideò enim in hac *Juditha* Hiſtoria de *Manaſſe*, Rege Juda, fit nulla meotio, tum quia hæc Hiſtoria *Juditha* non contigit in Regnò Juda, cui præerat *Manaſſes*, ſed in Regno Iſraëlitico, in Tribu *Simeonis*, è qua *Juditha* oriunda erat, quæque Regi Juda non parebat: tùm quia etiam hæc *Juditha* Hiſtoria contigit ſub *Manaſſe*, Rege Juda, captivo, aut ſub initium illius Regni, cùm adhùc vix ex ephebis eſſet egreſſus, utpotè duodennis tantùm, & adminiſtrando Regno impar. Mentio tamen fit in Hiſtoria *Juditha* de Summo Sacerdote *Eliakimo*, ſeu *Joakimo*, quia, cùm ageretur de negotio Religionis, ipſe profectus eſt ad illos Iſraëlitas, qui *Bethuliæ* urbem incolebant, & dominio *Manaſſis*, Regis Juda, non ſubdebantur, ut dejectos illorum animos ſpe arrigeret, atque ad ſtrenuam ejuſdem urbis ab *Holoferne*, exercitûs *Nabuchodonozoris*, Regis Aſſyriorum, Principe, obſeſſæ defenſionem animaret.

Secundò, aiunt, tempore *Manaſſis*, Regis Juda, nullum fuiſſe Summum Sacerdotem, dictum *Eliakim*, ſeu *Joakim*, ſicùt fidem facit Catalogus Summorum Sacerdotum, quem texuit *Ioſephus*, Hebræus, in libris *Antiquitatum Iudaicarum*. Sed reſpondeo ipſe, Summum Sacerdotem tempore *Manaſſis*, Regis Juda, potuiſſe eſſe binomium, ac ſubindè Summum illum Sacerdotem, qui in Hiſtoria *Iuditha* appellatur *Eliakim*, ſeu *Ioakim*, alio nomine in Catalogo Summorum Sacerdotum, quem texuit *Ioſephus*, deſignari. Prætèrquàm quòd cap. 18. lib. 4. Regum *Eliakim* inter primores Sacerdotes recenſetur, & *Iſaias* cap. 22. diſertam *Eliakim*, Summi Sacerdotis, mentionem facit his verbis: *Et erit in die illa, vocabo ſervum meum Eliacim, filium Helciæ, & induam illum tunicâ tuâ, & cingulo tuo confortabo illum, & poteſtatem tuam dabo in manus ejus, & erit quaſi pater habitantibus Ieruſalem, & domui Iuda.* Quod certè apprimè *Eliakimo*, ſeu *Ioakimo*, Summo Sacerdoti, ſub quo contigit Hiſtoria *Iuditha*, convenit.

Tertiò, inquiunt illi Scriptores, *Iuditha* Hiſtoriam tempore *Manaſſis*, Regis Juda, non contigiſſe, quia, regnante *Manaſſe*, Iſraëlitæ urbem *Bethuliam* non incolebant, quippè qui à *Salmanaſare*, Aſſyriorum Rege, jam fuerant in Aſſyriam deportati anno ſexto *Ezechiæ*, Regis Juda, patris *Manaſſis*. Sed urbs *Bethulia* id ætatis incolebatur à Cuthæis, & Babyloniis, qui à *Salmanaſare*, Aſſyriorum Rege, fuetaot huc tranſlati. Verùm, licèt ipſe ultrò fatear, *Bethuliam* fuiſſe urbem Regni Iſraëlitici extrà Regnum Juda, & decem Iſraëlis Tribus à *Salmanazare*, Aſſyriorum Rege, in Aſſyriam anno ſexto *Ezechiæ*, Regis Juda, captivias eſſe abductas, exiſtimo tamen, aliquot Iſraëlitas in patrio ſolo remanſiſſe, plures non multò poſt captivitatem Aſſyriacam illùc eſſe reverſos, qui plurimas è civitatibus, præſertìm eas, quæ in montanis ſitæ erant, occuparunt. Immò, multi Iſraëlitæ in urbe *Samaria*, & in aliis finitimis civitatibus, uoà cum Cuthæis, & Babyloniis, quos illùc miſerat *Salmanaſar*, Aſſyriorum Rex, habitabant, & cum illis, Legem Moſaicam edoctis, verum Deum Iſraëlis colebant. Quid igitur mirum, ſi Iſraëlitæ, & Cuthæi, urbis *Bethuliæ* incolæ, cultum veri Dei, quem adorabant, contrà impetus *Holofernis*, Principis militiæ *Nabuchodonozoris*, defendere volentes, huic Aſſyriorum militiæ Præfecto, urbem *Bethuliæ* obſidenti, & veram Religionem totis ſuis viribus exterminare molienti, ſtrenuè animoſèque reſtiterint.

Quartò, Hiſtoriam *Iuditha* non ſub *Manaſſe*, Rege Juda, ſeu antè captivitatem Babylonicam, contigiſſe, ſed duntaxàt poſt reditum Judæorum ex eadem captivitate Babylonica, probant nonnulli viri eruditi ex ea, in qua *Holofernes*, exercitûs Aſſyriorum Princeps, verſabatur ignorantia rerum à Gente Iſraëlitica geſtarum. *Holofernes* quippè, ut legitur cap. 5. lib. *Iuditha*, poſtulavit ab *Achiore*, quænam eſſet Gens Iſraëlitica? Quis illius Gentis Rex? quaſi

Gens Iſraëlitica fuiſſet ei penitùs ignota. Quod ſanè in tempore *Manaſſis*, Regis Juda, competere non poteſt, quia, regnante *Manaſſe*, Iſraëlitarum natio probè nota erat Aſſyriis, utpotè qui illorum Regionem frequentèr invaſerant, eoſque ſub *Salmanaſare*, Aſſyriorum Rege, captivos in Aſſyriam abduxerant. His addunt viri eruditi reſponſionem *Achioris* dicentis *Holoferni*, Iſraëlitas, Deo duce, ex Ægypto in Paleſtinam eſſe translatos, ſed, ob neglectum Dei ſui cultum, ſæpè à multis Nationibus fuiſſe profligatos, & captivos adductos; immò Templum Hieroſolymitanum (ſicùt legitur in Verſione Græca libri Judithæ) ſolo æquatum, ac penitùs dirutum fuiſſe; ipſos tandem è ſua diſperſione fuiſſe nupèr reductos, & iterùm poſſidere Hieruſalem, ubi ſunt Sancta Sanctorum. Porrò, Judæorum captivitas, in qua Templum Hieroſolymitanum everſum ac dirutum fuit, alia eſſe non poteſt, quam captivitas Babylonica. Deſolatio quippè Templi & urbis Hieruſalem contigit anno undecimo *Sedekiæ*, qui Regum Judæ fuit ultimus, & anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, hoc eſt, anno undecimo poſt jam inchoatam captivitatem Babylonicam, quæ initium habuit anno undecimo *Ioakimi*, Regis Iuda, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Captivitas itaque illa, ex qua *Achior* ait *Holoferni*, Iudæos eſſe reverſos, alia eſſe non poteſt, quàm captivitas Babylonica, proindèque Hiſtoria *Judithæ* referri dumtaxàt poteſt ad reditum Iudæorum è captivitate Babylonica. Hoc argumentum, quod primâ fronte videtur ad perſuadendum efficax, poteſt tamen facilè ſolvi. At enim, licèt non inficias eam, *Holofernem*, Aſſyriorum Exercitûs Principem, plura, regnante *Manaſſe*, de Iſraëlitis audire potuiſſe, veriſimile tamen eſt, illum necdùm eorum ſtatum penitùs penetraſſe, donec ex *Achiore* cognovit illorum originem, Religionem, & veram illorum fortitudinis & conſtantiæ cauſam. Potuit autem *Achior* verè dicere *Holoferni*, Iſraëlitas, Deum deſerentes, ſæpiùs in varias abductos fuiſſe captivitates, & ex illis ad patrium ſolum, tempore *Manaſſis*, Regis Iuda, eſſe reverſos. Pluriès ſiquidèm Iſraëlitæ traditi fuerunt in manus Gentium, videlicèt Ægyptiorum, Moabitarum, Ammonitarum, ſed ex illis captivitatibus jam tempore *Manaſſis*, Regis Iuda, in patriam redierant.

Ad id autem, quod dicitur, legi in verſione Græca libri *Judithæ*, *Achiorem* reſpondiſſe *Holoferni*, Templum Hieroſolymitanum fuiſſe ſolo æquatum ac penitùs dirutum, dico cum viris Linguæ Græcæ peritis, vocem græcam id minimè ſignificare, ſed ſolùm innuere, Templum fuiſſe conculcatum, ac profanatum. Quod certè abſque Templi deſtructione, victrices illæ nationes, à quibus Judæi, antè captivitatem Babylonicam, fuerunt identidèm debellati, atque ſubacti, factitarunt.

Ultimum argumentum, quod adducunt aliqui viri eruditi, ut probent, Hiſtoriam *Judithæ* non ſub *Manaſſe*, Rege Juda, hoc eſt, antè captivitatem Babylonicam, ſed ſub *Xerxe*, Perſarum Rege, ſeu poſt captivitatem Babylonicam, contigiſſe, petitur ex pace, quæ conſecuta eſt facinus & victoriam *Judithæ*, & de qua dicitur cap. 17. v. 20. lib. *Judithæ: Manſit in domo viri ſui annos centum quinque, & defuncta eſt ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia.* Et verſ. 30. *In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Iſraël, & poſt mortem ejus annis multis.* Id autem cadere non poteſt in tempora *Manaſſis*, Regis Juda. Supponamus etenim, *Judithàm*, quando adiit *Holofernem*, natam fuiſſe annos circiter viginti quinque (tunc enim juvenis erat, cùm *Vagao*, Eunuchus *Holofernis*, eam cap. 12. v. 12. libri *Iudithæ* appellet *puellam.*) Subtrahamus itaque viginti quinque illos annos, quos *Iuditha*, quandò adiit *Holofernem*, nata erat, ſupererunt anni vitæ *Iudithæ* octoginta, per quos Iſraëlitæ, ſeu Judæi, altiſſimâ pace perfrui debuerunt. Atqui tamen ex Sacra Scriptura conſtat, Iſraëlitas tempore *Manaſſis*, Regis Juda, non fuiſſe per octoginta annos pace potitos. Nam Rex *Manaſſes* fuit ab Aſſyriis in captivitatem abductus, quæ certè Regis captivitas abſquè aliqua pacis perturbatione accidere haud potuit. Prætereà, ab illa captivitate Regis *Manaſſis* uſquè ad Bellum Ægyptiacum, in quo *Ioſias*, Rex Juda, nepos *Manaſſis*, interemptus eſt, non interfluxerunt anni octoginta, ſicùt conſtans eſt omnium Sacræ Chronologiæ peritorum ſententia. Si igitur Hiſtoria *Iudithæ* incidiſſet in tempora *Manaſſis*, Regis Juda, nullâ ratione dici poſſet, per totam *Iudithæ* vitam, ac per multos annos poſt ejus obitum, neminem fuiſſe, qui perturbaret pacem Iſraëlis, ſicùt legitur in libro *Iudithæ*. Hoc eſt ultimum argumentum illorum

Scri-

Scriptorum, qui Hiſtoriam *Juditha* poſt captivitatem Babylonicam contigiſſe pertendunt. Sed, proclive eſt oſtendere, Iſraëlitas reverà potitos fuiſſe diuturnâ illâ pace, de qua in libro *Juditha* habetur mentio, ſivè Hiſtoria *Juditha*, contigerit ſub initium *Manaſſis*, Regis Juda, ſivè inciderit in tempora captivitatis ejuſdem Regis *Manaſſis*. Enim verò, ſi Hiſtoria *Juditha* referatur ad initium Regni *Manaſſis*, comperietur, Iſraëlitas, ſeu Judæos, tàm in vita *Juditha*, quàm poſt ipſius obitum, diuturnâ pace fuiſſe potitos. *Juditha* ſiquidèm annum ætatis ſuæ trigeſimum attigerat, quando ſub initium Regni *Manaſſis* occidit *Holofernem*. *Manaſſes* autem regnavit annis quinquaginta quinque, *Amon* ejus filius, regnavit duobus annis, *Ioſias*, filius *Amonis*, & nepos *Manaſſis*, regnavit annis triginta & uno, fuitque interfectus à *Necaone*, Rege Ægypti, in Bello Ægyptiaco. Si igitur computentur anni triginta, quos nata erat *Juditha*, quando occidit *Holofernem*, inſuper anni quinquaginta quinque Regni *Manaſſis*, duo anni *Amonis*, & anni triginta & unus Regni *Ioſiæ*, qui occiſus eſt in Bello Ægyptiaco, compertum erit, ab ortu *Juditha* uſquè ad iſtud Bellum Ægyptiacum effluxiſſe annos centum & decem octo profundæ pacis. Cùm igitur *Juditha* vixerit annis centum quinque, palàm conſequitur, Iſraëlitas, ſeu Judæos, toto tempore vitæ *Juditha*, & tredecim annis poſt ejus obitum, pace fuiſſe potitos. Nec huic paci obfuit captivitas Manaſſis, Regis Iuda, quia hæc captivitas ſolam *Manaſſis* perſonam, non verò Reipublicæ Judaicæ ſtatum reſpexiſſe videtur. *Manaſſes* quippe, Rex non in Bello, ſed fraude & dolo ab Aſſyriis captus eſt, & non multò poſt liber dimiſſus, ſicùt refert *Ioſephus* lib. 10. Antiq. Jud. cap. 4. Quò fit, ut in captivitate Regis *Manaſſis* nullum extiterit Bellum, quod conturbarit pacem in Iſraël. Immò non deſunt viri doctiſſimi, qui aſſerunt, pacem non fuiſſe perturbatam in Iſraële per Bellum Ægyptiacum, in quo *Ioſias*, Rex Iuda, fuit occiſus, quia hoc Bellum Ægyptiacum non intrà Regnum Iſraëlis, ſed extra Regnum fuit geſtum, ajuntque, pacem in Iſraële fuiſſe dumtaxàt perturbatam anno undecimo *Ioakimi*, qui in Regno Iuda fuit *Ioſiæ* ſucceſſor, quique unà cum primoribus Iudæorum fuit à *Nabuchodonozore* in captivitatem Babylonicam abductus. Quâ ſemel admiſſâ doctiſſimorum Scripturæ Sacræ Interpretum ſententiâ, erunt poſt obitum *Juditha*, anni pacis in Iſraële viginti novem, proindèque verum erit, quod ſcribit Auctor libri Judithæ: *In omni ſpatio vitæ ejus* (ſeu Judithæ) *non fuit qui perturbaret Iſraël, & poſt mortem ejus annis multis.* Quòd ſi malis Hiſtoriam *Juditha* referre ad *Manaſſis*, Regis Juda, captivitatem, quæ accidiſſe videtur anno decimo ipſius Regni, poteris itidèm ſupponere, *Juditham* paulò adultiorem fuiſſe, ſeu annum trigeſimum octavum ætatis attigiſſe, quandò adiit *Holofernem*, quâ ætate mulieres, quæ nullum filium genuerunt, juvenilem formam adhùc retinere ſolent, oriſque venuſtatem. Quod in *Juditha* eò faciliùs credi debet, quòd Deus, ut inquit Scriptura Sacra, ſingularem ei contulerit ſplendorem. Undè non mirum, ſi auctâ à Deo ipſius pulchritudine, *Juditha* vetulo militiæ Aſſyriorum Præfecto *Holoferni* placuerit. Hac autem factâ hypotheſi de referenda Hiſtoria *Juditha* ad captivitatem *Manaſſis*, Regis Iuda, planum erit, pacem in Iſraële non fuiſſe perturbatam in Iſraële toto tempore vitæ *Juditha*, & poſt ipſius obitum viguiſſe adhuc pacem in Iſraële per undecim annos, immò per viginti duos annos, ſi Bellum Ægyptiacum, ut volunt graviſſimi Scriptores, non perturbaverit pacem in Iſraële, ſed tantùm captivitas Babylonica, quæ, ſicùt mox diximus, incidit in annum undecimum *Ioakimi*, Regis Iuda. Sivè igitur Hiſtoria *Juditha* referatur ad initium Regni *Manaſſis*, ſivè ad ejuſdem Regis captivitatem, verè dici poterit, in omni ſpatio vitæ *Juditha*, & poſt ipſius obitum annis multis neminem fuiſſe, qui perturbaverit pacem in Iſraële, ſicùt legitur in libro *Juditha*, cap. ultimo v. 30.

D. Vix, ut candidè fatear, à riſu temperare potui, dùm dixiſti, *Juditham*, annos triginta octo natam, *Holoferni*, vetulo militiæ Aſſyriorum Præfecto, formæ ſuæ decore & illecebris placuiſſe, quaſi verò ei non placuiſſet, ſi vetulus non fuiſſet. Sed, ut optimè obſervaſti, Deus auxit *Juditha* pulchritudinem, quâ jam vetulus *Holofernes* faciliùs captus eſt, & *Juditha* artibus deluſus. Nunc, obſecro te, indica mihi Auctorem libri *Juditha*, & præcipua deſcribe illius Heroïnæ geſta, quæ in prædicto libro narrantur.

M. Quiſnam ſit Auctor libri *Juditha*, incertum eſt. Nonnulli exiſtimant, Aucto-

rem iſtius libri eſſe *Eliakimum*, ſeu *Ioakimum*, cujus mentio fit in libro *Iuditbæ*, quique, ut antea obſervavimus, ſummum apud Judæos Pontificatum tenuit temporibus *Manaſſis*, Regis Juda. Sed mihi magis probatur conjectura illuſtriſſimi Abrincenſis Epiſcopi, qui exiſtimat, librum *Iuditbæ* fuiſſe ſcriptum temporibus captivitatis Babylonicæ ad leniendam hujus exilii ægritudinem, & ad ſpe arrigendos captivorum Judæorum animos; maximè cum hic *Iuditbæ* liber Chaldaicâ Linguâ, quæ Iudæis, in captivitate Babylonica degentibus, familiaris erat, conſcriptus fuerit, teſte *S. Hieronymo*, qui latinè illum reddidit ſic tamen, ut fateatur, *ſe magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum tranſtuliſſe*. Ex Chaldaico etiam hujus libri *Iuditbæ* Exemplari, Græca Verſio expreſſa eſt à Iudæis Helleniſtis. Quod ſpectat præclara *Iuditbæ* geſta, hìc præcipua indigitabo juxtà ordinem, quo in libro *Iuditbæ* deſcribuntur. Et primò quidèm, præmittuntur in libro *Iuditbæ*, ſuperbia *Nabuchodonozoris*, Aſſyriorum Regis, qui, poſt reportatam inſignem victoriam de *Arphaxad*, Medorum Rege, in Campo Magno *Ragau*, circà *Euphratem*, & *Tygrim*, adeò intumuit, elatus rebus ſecundis, ut de toto Orbe ſuæ ditioni ſubjiciendo conſilium inierit, validiſſimi illius exercitûs ſub *Holoferne* progreſſus; Syriæ, Meſopotamiæ, Lybiæ, Ciliciæ, Apameæ, ac Idumeæ expugnatio, Provinciarum & Urbium deditio, munitarum deſtructio, Iſraëlitarum timor, illorum tamen ad *Holoferni* reſiſtendum fuſæ ad Deum preces, indictaque jejunia. Deindè, Auctor libri *Iuditbæ* deſcribit obſidionem, quâ *Holofernes* cum ingenti Aſſyriorum exercitu urbem *Betbuliæ* cinxit, & felicem ejuſdem civitatis liberationem, promovente *Iuditbâ*; quæ Principes, animum jam deſpondentes, objurgavit, vacillantes erexit, Iſraëlitas, qui in urbe Bethuliæ obſeſſi intempeſtivæ deditionis terminum ad quinque dies præfixerant, ad patientiam, ad ſpem proximæ liberationis, ad opis divinæ implorationem induxit, &, poſt fuſas ad Deum ardentiſſimas preces, ac ſpe in Deum, pudicitiæ ipſius cuſtodem, animata, cuneo hoſtium ſe dedit, caſtra *Holofernis* intrepida adiit, qui ubi illam vidit magnificè ornatam, ejus amore captus eſt, inciditque in laqueos, ex quibus ſeſe extricare haud potuit. *Iuditba* quippè ex hilaritate *Holofernis* opportunam nacta occaſionem perficiendi ſanctum, quod inierat, Bethuliam liberandi conſilium, huic militiæ Aſſyriorum Præfecto, nimiâ compotatione ſopito, & altùm ſtertenti, caput exerto gladio abſcidit, & in urbem Bethuliæ ovans, & per medias hoſtium acies intemerata procedens, reverſa eſt. Tunc de muro Bethuliæ ſuſpenſo *Holofernis* capite, totus Aſſyriorum Exercitus, timore panico perculſus, tumultuariam arripuit fugam, & à Iudæis undique concurrentibus & inſequentibus cæſus ac profligatus eſt. Poſt hæc, *Iuditba* pro tàm celebri victoriâ Epinicium Deo cecinit, à Summo Pontifice propriis ſpoliis *Holofernis* condecorata eſt, & laudata ab univerſo populo, præ ingenti gaudio acclamante: *Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſraël, tu honorificentia populi noſtri.* Hæc ſunt in ſumma præcipua *Iuditbæ* geſta, quæ narrat Auctor libri, qui ſanctiſſimæ illius Heroinæ nomine inſignitur.

D. Quam auctoritatem in Eccleſia Catholica obtinet liber *Iuditbæ?*

M. Sacram ac divinam obtinet auctoritatem. Eccleſia ſiquidèm Catholica, in Concilio Generali Tridentino congregata, librum *Iuditbæ* in Sacrorum Librorum Canone, Seſſione IV. percenſuit, ſecuta veterem traditionem, quam confirmarunt Concilium Carthaginenſe III. Summi Pontifices, *Innocentius I.* in Epiſtola ad *Exuperium*, Epiſcopum Toloſanum, & *Gelaſius I.* in Concilio LXX. Epiſcoporum celebrato Romæ anno 494, quibus ſuffragatur *S. Auguſtinus* lib, 2. *De Doctrina Chriſtiana* cap. 8. *Iuditbam* etiam, tanquàm incomparabilem Heroïnam, plurimis laudibus efferunt Sancti Patres, quos inter cenſentur *S. Clemens*, Romanus Pontifex in ſua Epiſtola 1. ad Corinthios, *S. Clemens Alexandrinus* lib. 4. *Stromatum*, *Origenes* Hom. 19. in Ioannem, *S. Ambroſius* lib. 3. *De Officiis* cap. 13. & in libro *De Viduis*: & alii. Ex quibus non ſolùm refellitur *Hugo Grotius*, qui, ut ſuperiùs obſervavimus, totum quod libro *Iuditbæ* narratur, meram parabolam eſſe docet, verùm etiam confutantur Hæretici, qui librum *Iuditbæ*, tanquàm Canonicum non recipiunt. Fateor tamen, librum *Iuditbæ* non fuiſſe temporibus *S. Hieronymi* (ſicùt teſtatur S. ille Doctor Præfatione in libros *Salomonis*, & Præfatione in librum *Iuditbæ*, adhùc ab univerſali Eccleſia in Canonem Sacrorum Librorum adſcriptum, neque extare in antiquis Sacrorum Librorum Catalogis, quos texuerunt *Melito*, *Origenes*, *S.*

Atha-

Athanaſius, in Epiſtola Feſtali *S. Hilarius*, *S. Gregorius Nazianzenus*, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, & Concilium Laodicenum. Sed indè concludi dumtaxat poteſt, librum *Judithæ* non eſſe *Protocanonicum*, ſed tantummodò *Deuterocanonicum*, ſicùt ſuperiùs oſtendi de libro *Tobiæ*. Fateor etiam, librum *Judithæ* non eſſe repoſitum in Sacro Hebræorum Canone, quem *Eſdras* poſt ſolutam captivitatem Babylonicam condidit. Sed id cum illuſtriſſimo *Daniele Huetiò*, Abrincenſi Epiſcopo, contigiſſe puto, quia eo tempore, quo ab *Eſdra* conditus eſt Sacrorum Librorum Canon, res judaicæ in tantis erant poſitæ anguſtiis, utpotè Hieroſolymorum urbe necdùm mœnibus cinctâ, & urgentibus undique hoſtibus, ut *Eſdras* habere haud potuerit omnes popularium ſuorum Scriptiones, quæ in Sacrorum Librorum Canonem recipi merebantur. Quò factum eſt, ut libri *Tobiæ*, *Judithæ*, & nonnulli alii, qui in hoc Canone Eſdrino non fuerant repoſiti, in eum poſteà ab Hebræis non fuerint admiſſi, quia fas ac licitum ſibi non putarunt Hebræi aliquem librum adſcribere Canoni, poſtquàm *Eſdras* Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Canonem clauſiſſet atque obſignaſſet. Hæc eſt etiam omni procul dubio ratio, cur *Joſephus*, Hebræus, nullam in ſuis Antiquitatibus Judaicis de Hiſtoria *Judithæ* mentionem fecerit. Sibi etenim in deſcribendis Antiquitatibus Judaicis *Joſephus* propoſuerat, ea tantùm litteris mandare, quæ in libris Canonicis Hebræorum habebantur, ſicùt ipſemet profitetur in Prœmio totius Operis, & cap. 11. lib. 10. Cùm igitur liber *Judithæ* in Canonem Hebræorum, proptèr rationem, mox à me adductam, non eſſet receptus, nec Hebraicè, ſed Chaldaicè eſſet ſcriptus; mirum nemini videri debet, quòd de *Judithæ* Hiſtoria *Joſephus*, Hebræus, nullam prorsùs in conſcribendis Antiquitatibus Judaicis mentionem fecerit. Sed hìc finem noſtro imponamus Colloquio, cùmque fervere jamjam incipiant æſtivi calores, quieti indulgeamus usquè ad proximum noſtrum Colloquium, quod, facto propitio Numine, die Jovis habituri ſumus, & in quo de Vitis Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc eſt, antè captivitatem Babylonicam, vixerunt, necnon de his, quæ fuderunt, Oraculis, quæque in Jeſu Chriſto, Servatore noſtro, perfectiſſimè fuerunt adimpleta, ſermonem inſtituemus. Tu fac, ut imparatus non accedas.

COLLOQUIUM TERTIUM.

In quo deſcribuntur Vitæ Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, ſeu antè Captivitatem Babylonicam, vixerunt, & ſub Regibus Judæ, & Iſraëlis plura fuderunt Oracula, quæ in Jeſu Chriſto, vero Meſſia, clariſſimo exitu fuerunt adimpleta.

D. PRiusquàm ad deſcribendas Vitas Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, id eſt, antè captivitatem Babylonicam, vixerunt, te accingas, generalem rerum, quæ ſpectant conditionem & dotes Prophetarum, in anteceſſum habere maximè peroptarem. Expone igitur primò, quid ſibi velit iſtud Prophetæ nomen?

M. Hi, quos vocamus Prophetas, Hebraicè *Nabi*, appellabantur olim *Videntes*, Hebraicè *Roe*, ſicùt teſtatur ſacer Auctor lib. 1. Regum cap. 9. v. 9. his verbis: *Olim in Iſraël ſic loquebatur unusquiſque vadens conſulere Deum: Venite, & eamus ad videntem* (hebraicè Roe). *Qui enim Propheta dicitur hodiè, vocabatur olim videns*, (Hebraicè Roe) Prophetæ autem ii ſoli, propriè loquendo, dicuntur, qui nomine & auctoritate Dei loquuntur, & quibus Spiritus Sanctus ſpeciali inſpiratione notitiam rerum futurarum revelat, ut eas hominibus, ad illorum ſolatium & inſtructionem annuncient. Quò fit, ut non omnis divina revelatio dicenda ſit Prophetia, nec ſinguli illi, quibus divinæ factæ ſunt revelationes, Prophetarum loco haberi debeant, alioquin Reges *Pharao*, *Balthazar*, & *Nabuchodonozor*, quibus factæ ſunt de his, quæ eventura illis erant, revelationes, Prophetæ eſſent appellandi, quod certè nemo dixerit. Vetus itaque Propheta *nihil aliud eſt*, inquit *S. Auguſtinus* quæſt. 19. in Exodum, *niſi annunciator verborum Dei hominibus, qui Deum vel non poſſunt, vel non merentur audire.* Prophetiam intèr dona Spiritûs Sancti reponit Apoſtolus *Paulus* in Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 12. verſ. 10. & cap. 14. v. 23. & 24. ejusdem Epiſtolæ Prophetiam præfert dono Linguarum dicens: *Si ergò conveniat univerſa Eccleſia in unum, & omnes Linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent, quod inſanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus; occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians, quod verè Deus in*

vobis ſit. Et v. 29. 30. & 31. ait: *Prophetæ autem duo, aut tres, dicant, & cæteri dijudicent. Quod ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior. taceat. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur.* Quibus poſtremis Apoſtoli *Pauli* verbis paret, hùc potiſſimùm veram tendere Propheriam, ut ſoletur fideles, eoſque doctrinâ & adhortatione inducat ad ea credenda, & certiſſimè expectanda, quæ ſacer Vates, afflatus Spiritu Sancto, futura prædicit. Indè inferas velim, Prophetiam, propriè loquendo, eſſe tantùm de futuro, quia, ut optimè ait *S. Gregorius M.* Homiliâ 1. in Ezechielem: *In duobus temporibus Prophetia etymologiam perdit, quia cùm ideò Prophetia dicta ſit, quòd futura prædicat, quandò de præterito aut præſenti loquitur, rationem ſui nominis amittit.*

D. Poſſuntne certi aſſignari characteres, ſeu manifeſtæ notæ ac reſſetæ, quibus verus Propheta à falſo ſecernatur?

M. Plures Scriptura Sacra præſcribit Regulas, quibus verus propheta poteſt à Pſeudo-Propheta diſcerni. Prima Regula legitur cap. 13. verſ. 1. & ſeq. lib. *Deuteronomii*, his verbis concepta: *Si ſurrexerit in medio tui Propheta, aut qui ſomnum ſe vidiſſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & evenerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſerviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris.* Sicùt igitur, quicumque in Veteri Lege aliquid contra divina Moſaicæ Legis Præcepta prædixiſſet, non audiebatur, ſed tanquàm falſus Propheta rejiciebatur tametſi id caſu eveniſſet, quod locutus fuiſſet; ita in Nova Lege, ſi quis doceat, aut ſpargat in vulgus prædictiones, quæ ſint contrà Legem Evangelicam, ſeu Doctrinam Chriſti, is, ceu impoſtor & falſus Propheta, repudiari debet, nullâ habitâ ratione fortuiti eventûs, ſi quem haberent prædictiones ab ipſo factæ. Alteram regulam ad internoſcendum verum Prophetam à falſo tradit Scriptura Sacra cap. 18. v. 21. & ſeq. lib. *Deuteron.* & hæc eſt: *Si tacitâ cogitatione reſponderis: Quomodò poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? Hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit, & idcircò non timebis eum.* Quidquid enim Deus futurum prædicit, ſuum infallibilitèr conſequitur eventum, ac ſubindè qui nomine Dei aliquid futurum prædicit, quod ſuo fruſtratur eventu, verus Propheta eſſe non poteſt. Ab hac tamen regula excipi debent Prophetiæ, quæ non ſunt abſolutæ, ſed comminatoriæ dumtaxàt & conditionatæ, quæ videlicèt aliquam conditionem aut expreſſam, aut tacitam, & ſubintellectam, important, quæque proferuntur à Prophetis juxtà Leges divinæ juſtitiæ, attentis præſentibus circumſtantiis, & hominum demeritis: quibus poſteà commutatis, Deus avertit quod prædictum fuerat. Exempli Gr. Quandò Propheta *Jonas*, miſſus à Deo ad Ninivitas, dixit eis: *Adhùc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*; quandò etiam Propheta *Iſaias*, ſicùt legitur lib. 4. Regum c. 20. ait *Ezechiæ*, Regi Juda lethali morbo in lecto decumbenti: *Morieris & non vives*; quamvis neutrum horum evenerit, falſa tamen non prædixerunt illi Prophetæ, quia illorum Prophetiæ non erant abſolutæ, ſed comminatoriæ tantùm & conditionatæ, pendentes à præſentibus circumſtantiis graviſſimi morbi Regis *Ezechiæ*, & à demeritis Ninivitarum, quibus circumſtantiis & demeritis deindè commutatis, avertit Deus quod ab illis Prophetis fuerat prædictum. Sic in iſtis Prophetiis comminatoriis facturum ſe disertè teſtatur Deus cap. 18. v. 7. & ſeq. Prophetæ *Jeremiæ*, dicens: *Repentè loquar adverſùs Gentem, & adverſùs Regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit Gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum adverſùs eam, agam & ego pœnitentiam ſupèr malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Quod contigit in Ninivitis, qui ad prædicationem Prophetæ *Jonæ* pœnitentiam egerunt. Tertia regula, cujus beneficio verus Propheta à falſo dignoſci poteſt, hæc eſt: *quicumque nomine Dei vaticinantur, & tamen ſerviunt paſſionibus ſuis, avaritiæ, adulationi, libidini &c. Hi ſunt falſi Prophetæ, qui, ſicùt ait Propheta Ezechiel, prophetant de corde ſuo, & conſuunt pulvillos cubitis hominum*, ſimiles illis Pſeudo-Prophetis, qui, teſte Prophetâ *Micheâ* cap. 3. *comederunt carnem populi, pellem eorum deſupèr excoriarunt, qui in pecunia divinant, qui mordent dentibus ſuis, prædicant pacem, & ſi quis non dederit in ore eorum quidpiam, ſanctificant ſupèr eum prælium*, id eſt, indicunt ei prælium. Hos falſos Prophetas cognoſcendi modum docet nos Chriſtus Dominus, dicens: *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Quarta regula, per quam verus Propheta ſecerni-

ſecernitur à falſo, hæc eſt: *Quicunque nomine Dei vaticinantur, ſeque à Deo miſſos probant virtute miraculorum ac ſignorum, hi ſunt veri Prophetæ. Hi verò, qui ſe miſſos eſſe à Deo nullis miraculis ac ſignis comprobare poſſunt, haberi debent tanquàm falſi Prophetæ*, de quibus Dominus apud *Jeremiam* Prophetam cap. 14. v. 14. ait: *Et dixit Dominus ad me: falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos; viſionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis.* Poſtrema regula, quâ veri Prophetæ ſecernuntur à falſis, iſta eſt: *Hi veri cenſendi ſunt Prophetæ, quos in Veteri Lege univerſus Populus Judaicus habuit, excepit, & coluit; quibus Deus, & Prophetæ teſtimonium perhibuerunt, quorum Oracula Chriſtus Dominus ejusque Apoſtoli laudarunt, confirmarunt, & quorum Libros Propheticos, tàm vetus Synagoga, quàm Catholica Chriſti Eccleſia Sacrorum Librorum Canoni accenſuerunt.* Ope iſtarum, quas hactenùs tradidi, regularum, facilè intelliges, hos Prophetas, quorum præclara geſta in præſenti Colloquio compendioſè deſcripturus ſum, quique antè captivitatem Babylonicam Vaticinia fuderunt, veros fuiſſe Prophetas, ac ſubindè dignos, quibus indubitatam fidem præbeamus.

D. Quomodò Deus certam futurorum notitiam Prophetis inſpirare ſeu revelare ſolet?

M. Bifariàm ſolet Deus inſpirare, ſeu revelare Prophetis certam quarundam veritatum, & rerum futurarum notitiam, videlicèt, mediatè, & immediatè. Revelatio mediata fit per Angelos, quorum miniſterio utitur Deus. Revelatio immediata fit à Deo, & eſt duplex, una exterior, altera interior. Revelatio immediata exterior declaratur per vocem externam, quâ Propheta docetur, quid dicere, agere, vaticinarive debeat. Revelatio immediata interior fit quandòque in ſomniis per repræſentationem, ſeu per imagines objectorum; quandòque in extaſi, in qua Propheta, à ſuis ſenſibus alienatus, extrà ſe rapitur, ſivè, ut inquit Scriptura Sacra, *irruit in eum Spiritus Sanctus*, qui illum ad loquendum & ſcribendum impellit. Deniquè, fit aliquandò immediata revelatio interior, dùm Propheta expergefactus ſedatæ mentis eſt, ſui juris, & tranquillè utens ſuorum ſenſuum exercitio, ea loquitur, vel litteris mandat, quæ, afflante Spiritu Sancto, ei inſpirantur, ac revelantur. Hinc facilè reddi poteſt ratio, cur in libris Prophetarum interdùm Vaticinia, diſtirbuto ordine rerum, referantur, nec diſponantur juxtà rationem temporum. Hæc quippè confuſio indè orta eſt, quia ſolenne eſt Prophetis, divino impulſis motu, & ſacro furore correptis, non rationis humanæ dictata ſequi, aut accuratam rationem temporum texere, ſed potiùs, prout cæleſtis ſe dat ſpiritus, diſſipato & indigeſto ordine divina fundere Oracula. Quæ confuſio tantùm abeſt, ut divinæ Librorum Propheticorum auctoritati quidquam detrahat, ut potiùs probet, illos libros non eſſe humanæ mentis opus, res concinnè, conſertè, & contextè ſingulas explicantis, & rationem cohærentiam ſequentis, ſed eſſe conſcriptos ab hominibus, afflatu cæleſti inſtinctis, ac res futuras, ſibi à Deo revelatas, per interciſa & ſalebroſa promentibus Oracula. Advertere tamen debes, veros Prophetas non eo pacto moveri à Spiritu Sancto, quo Energumeni ab immundis ſpiritibus impelluntur; vel quo olim Vates Ethnici, & Pythoniſſæ in rabiem agebantur; vel quo Pſeudo-Prophetæ, Montaniſtarum, ſicùt obſervant *S. Epiphanius* in *Hæreſi Montaniſtarum*, & *S. Hieronymus*, Præfatione in Comment. in Prophetam *Nahum*, furore & inſaniâ correpti, quidquid veniebat in buccam temerè effutiebant, quos nonnulli apud Hæreticos noſtri temporis fanatici, violentis motibus ſe agitantes, imitari ſolent; ſed Spiritum Sanctum ſic ſacros Prophetas incitaſſe, ut mente ſempèr ſanâ, & liberi arbitrii uſu fruerentur, ſeque eorum genio, & ſpiritui accommodaſſe, nec ipſorum conatus, labor, & induſtria inutilis eſſet. Undè, quia varius erat ſacrorum Prophetarum genius, varius itidèm eſt illorum in ſcribendo ſtylus, in aliis quidèm elegans, ſicùt in Propheta *Iſaia*, qui erat ex illuſtri proſapia oriundus, & in Aula Regia verſatus; in aliis verò humilis & ſimplex, ſicùt in Propheta *Amos*, qui erat paſtor ovium; non ſecùs ac flatus uno ore emiſſus, pro varia calamorum diſpoſitione, varios ſonos edit è fiſtula.

D. Tenemurne credere, Prophetas Veteris Teſtamenti ſacra fudiſſe Oracula, quæ verè, & propriè pertineant ad Jeſum Chriſtum, promiſſum à Deo Meſſiam, & totius humani generis Redemptorem?

M. Id certè citrà ullam animi dubitationem credere debemus. Primò, quia Apoſtolus *Paulus* cap. 26. Act. Apoſt.

affirmat, omnia, quæ de Chriſti Domini Adventu, Morte, Reſurrectione, & Doctrina prædicabat, fuiſſe jam à Prophetis prædicta: *Nihil extrà dicens, quam ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe & Moyſes.* Præterea, eodem argumento, ex vaticiniis Prophetarum Veteris Teſtamenti petito, uſi ſunt antiqui Patres ad probandum contrà Ethnicos vera eſſe, quæ de Jeſu Chriſto, Servatore noſtro, credimus. Sic enim *Athenagoras* in Legatione pro Chriſtianis ait: *Eorum, quæ novimus, & credimus, habemus Prophetas teſtes.* *Origenes* lib. 2. contrà *Celſum*, Ethnicum, *validiſſimam demonſtrationem* vocat argumentationem, ductam ex Prophetarum prædictionibus. *S. Cyprianus* adversùs Judæos in Præfatione ad *Quirinum*, ait: *Prædictiones Prophetarum valere ad prima fidei lineamenta formanda.* *S. Auguſtinus* Tractatu 35. in *Joannem*, hæc habet: *Quid eſt Chriſtus? dicit Paganus; cui nos reſpondemus: Quem prædixerunt Prophetæ.* Et cap. 2. lib. 13. contrà *Fauſtum*, Hæreticum Manichæum, hæc ſcribit: *Dicere non eſſe aptam Gentibus Hebræorum Prophetiam, ut credant in Chriſtum, quùm videamus omnes Gentes per Hebræam Prophetiam credere in Chriſtum, ridicula inſania eſt.* Et ſanè, omnia, quæ Prophetæ de venturi Meſſiæ Ortu, Vitâ, Doctrinâ, Miraculis, Morte, Reſurrectione &c. prædixerunt, ita in Jeſu Chriſto fuiſſe adimpleta, demonſtravi in Tractatu, quem edidi *De Vita, Myſteriis, & Annis Jeſu Chriſti*, ut in tanta luce, atque in hoc Vaticinorum eventu, nunc omnium oculis perſpicuo, atque coruſcante Sole meridiano clariori, nullus, niſi planè obduratus, aut occæcatus Judæus, cæcutire, aut caligare poſſit. Hinc duplex error rejici debet. Primus eſt Gentilium, qui dictitant, hæc Prophetarum Vaticinia fuiſſe datâ operâ à Chriſtianis conficta ac procuſa. Sed hic error refellitur primò, quia ipſimet Judæi, jurati Chriſtianorum hoſtes, palàm profitentur, hæc Prophetarum Vaticinia eſſe antiquiſſima, nec unquàm à Chriſtianis excogitata, quamvis Judæi, ne fateri cogantur, Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam, nihil non moliantur, ut iiſdem Prophetarum Vaticiniis, quæ antiquiſſima ac divina eſſe agnoſcunt, tenebras offundant, eaque, vanis & violentis adhibitis interpretationibus, eludant. Secundò, Evangeliſtæ in deſcribenda Hiſtoria Jeſu Chriſti, & Apoſtoli, diſputantes contrà Judæos, multa laudarunt Prophetarum Oracula ad probandum Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam, ab ipſis prænuntiatum, nec tamen Judæi (quorum magni intererat reclamare) unquàm Evangeliſtis, & Apoſtolis exprobrarunt, aut vitiò verterunt, hæc, quibus utebantur, Prophetarum Oracula eſſe ſuppoſititia, & de induſtria ab illis conficta. Tertiò, Evangeliſtas, & Apoſtolos à ſacrilega illa nectenda fraude fuiſſe penitùs alienos, apertè demonſtrant, eorum in moribus, in perpetuo vitæ tenore, in modo ſcribendi candor ac ſimplicitas, ad illorum prædicationem quaſi repentina totius Mundi ad Chriſtum converſio, morum turpiſſimorum commutatio, Idololatriæ extirpatio, Chriſtianæ Religionis propagatio, Judæorum ruina, atque exterminium; deniquè, ingens miraculorum, quæ patrarunt, multitudo, paupeлries, exilia, ac diriſſima, quæ in probroſa morte paſſi ſunt, tormenta, hæc, inquam, & alia id genus argumenta, quæ latè expoſui in prima Diſſertatione proluſoria ad *Tractatum De Myſteriis & Annis Chriſti*, quem Romæ anno MDCCXXIV. ſecundis curis adornavi, veritatem & antiquitatem conciliant his Prophetarum Oraculis, quibus uſi ſunt Evangeliſtæ & Apoſtoli ad probandum Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam in Lege promiſſum, & à Prophetis longè antè prædictum. In alterum errorem circà Vaticinia Prophetarum impegit *Hugo Grotius*, qui in Sacrarum Scripturarum interpretatione ingenio ſuo plus æquo indulgens, auſus eſt aſſerere, Prophetias duplicem involvere ſenſum, primarium ſcilicèt, & ſecundarium. Quâ poſitâ diſtinctione, ait, primarium & proprium Prophetarum ſenſum ad Hiſtorias hujus temporis, quo à Prophetis mandabantur litteris, eſſe referendum; ſecundarium verò ſenſum, ſeu remotum, myſticum, & allegoricum, ad Chriſtum, Servatorem noſtrum, dumtaxàt pertinere. Ex quo infert *Grotius*, Prophetias ad Fidem Chriſtianam adſtruendam infirmas eſſe & invalidas, nihilque ad jacienda Fidei fundamenta juvare, ſivè, ut ipſemet loquitur: *Non in vim argumenti propriè adhiberi, ſed ad illuſtrandam atque confirmandam rem jam creditam.* Sed hæc temeraria, & inaudita *Grotii* ſententia jure meritò ab omnibus Theologis exploditur, quia vim apertam facit nativo & germano Prophetarum ſenſui, quem ad Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, rectà collimare, & in ipſo fuiſſe reverà completum, tàm certo liquet, ut hi, qui huic veritati refragantur, tanquàm cæci in meridie palpare videantur. At enim, ut obitèr dicam, in libris Prophetarum Ve-

teris

teris Teſtamenti clarè prædicitur adventus Meſſiæ, qui ex ſtirpe *Abrahami*, *Iſaaci*, & *Jacobi*, ex Tribu *Juda*, & ex familia *Davidis*, Regis, prodicturus eſt, eo tempore, quo à Tribu Juda, ſeu à tota Natione Judaica, Regnum deficere debebat, poſt finem quatuor Monarchiarum, quas Propheta *Daniel* in ſomnio *Nabuchodonozoris* expoſuit, poſt ſeptuaginta Hebdomades, ab eodem *Daniele* deſignatas. Adduntur inſupèr hujus adventûs Meſſiæ impleti temporis notæ toto orbe conſpicuæ, nimirùm pacis ubique terrarum regnaturæ felicitas, ceſſatio Sacrificiorum Veteris Legis, Judæorum tejectio ac diſſipatio, Gentium vocatio &c. Deſcribuntur etiam minutatìm circumſtantiæ loci nativitatis Meſſiæ in Bethleem, educationis in Nazareth, Prædicationis, Vitæ, Doctrinæ, Miraculorum, mortis, Reſurrectionis, Aſcensûs in Cælum &c. Hæc ſunt divina Promiſſa, & Oracula, quæ de venturo Meſſia extant in libris Prophetarum Veteris Legis, quorum verum & proprium ſenſum ad Jeſum Chriſtum pertinuiſſe, & in eo exitum ſuum habuiſſe luculentiſſimè produnt novi fœderis libri, à quatuor Evangeliſtis & ab Apoſtolis conſcripti. Addo etiam, hanc temerariam *Grotii* ſententiam rectâ fronte opponi Sanctis Patribus, quos mox laudavi, quique *validiſſimam Demonſtrationem* vocant argumentationem ductam ex prædictionibus Prophetarum. Quod certè dici haud poſſet, ſi primarius, ſeu nativus ac genuinus Prophetiarum ſenſus (ſicùt falsò pertendit *Hugo Grotius*) ad Chriſtum Dominum non referretur.

D. Hæc ſat ſuperque ſufficit mihi generalis, quam hactenùs tradidiſti, notitia circà nomen, inſpirationem, auctoritatem Prophetarum Veteris Legis, & Oraculorum, quæ fuderunt, verum, & genuinum ſenſum. Jam etiam memoriâ teneo omnes, quas præfixiſti, regulas ad diſcernendos veros Prophetas à falſis. Nunc arrectis auribus audiam res, quas præclarè geſſerunt Prophetæ, qui in quinta Mundi Ætate, ſeu antè captivitatem Babylonicam, in Gente Judaica claruerunt.

M. Sexdecim ſunt Prophetæ, qui ſuas Prophetias litteris prodiderunt, quorum quatuor dicuntur *Prophetæ Majores*, videlicèt *Iſaias*, *Hieremias*, *Ezechiel*, & *Daniel*. Alii verò vocantur *Prophetæ Minores*, & ſunt *Oſee*, *Joel*, *Amoſus*, *Abdias*, *Jonas*, *Michæas*, *Nahum*, *Habacuc*, *Sophonias*, *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias*, intèr Prophetas Majores, unus eſt, videlicèt *Daniel*, qui vaticinatus eſt durante captivitate Babylonica, hoc eſt, jam decurrente ſextâ Mundi Ætate, de quo ſubinde Prophetâ opportuniùs ſuo loco, ſeu in Colloquiis noſtris in ſextam Mundi Ætatem diſſeremus. Similitèr intèr duodecim Prophetas Minores, tres ſunt, nimirùm *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias*, qui poſt captivitatem Babylonicam, ſeu in ſexta Mundi Ætate, Prophetarum munia obierunt, & quorum præclarè geſta & vaticinia in noſtris itidèm Colloquiis in ſextam Mundi Ætatem commodiùs referemus. In iſto itaque Colloquio texemus brevitèr Hiſtoriam Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate ſub Regibus Juda Libros Propheticos conſcripſerunt, & Oraculæ, quibus prædixerunt adventum Meſſiæ, ſeu Chriſti Domini, indicabimus. Deindè, Prophetarum *Eliæ*, & *Elizei*, qui in eâdem quinta Mundi Ætate ſub Regibus Iſraëlitis floruerunt, illuſtriora Acta, Miracula, & Vaticinia, quæ in libris Regum deſcripta leguntur, ſummatìm perſtringemus.

D. Incipiamus, ſi placet, à Prophetis Majoribus, qui ſub Regibus Juda inſigni res futuras prædicendi dono fuerunt illuſtres.

M. Principem intèr Prophetas Majores locum Scriptura Sacra tribuit *Iſaiæ*, qui initio ſuæ Prophetiæ filium *Amos* ſe dicit, non quidèm illius, qui intèr Prophetas Minores ordine tertius eſt, ſicùt perperàm ſibi perſuaſit *Pſeudo-Epiphanius* in libro *De Vitis Prophetarum*, ſed fuit filius *Amoſi*, quem *Amaſiæ*, ſeu *Azariæ*, Regis Juda, fratrem fuiſſe veteres Scriptores tradunt. Nobilitate generis conſpicuus *Iſaias*, utpotè è Regia ſtirpe ortus, cæteris Prophetis eloquentiâ antecelluit. *De Iſaia* (inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulam*, & *Euſtochium*) *ſciendum, quod in ſermone ſuo diſertus ſit, quippè ut vir nobilis, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admixtum.* Vaticinatus eſt *Iſaias* ſub quatuor Regibus Juda, ſcilicèt *Ozia*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechia*. Prædixit Regi *Achaz* liberationem Hieroſolymorum urbis, quæ à *Raſin*, Rege Syriæ, & *Phacee*, Rege Iſraëlis, obſidebatur, eidemque Regi futuræ hujus liberationis ſignum dedit virginem parituram. Quo Vaticinio *Iſaiam* prædixiſſe ortum Chriſti Domini, qui è Virgine *Maria* naſciturus erat, multis argumentis evicimus in Paragrapho ſecundo Diſſertationis primæ *Tractatus*, quem edidimus, *De Myſteriis*, & *Annis Chriſti Servatoris noſtri*, ibidèmque ſiniſtras, & detortas interpretationes, quibus perfidi

Judæi hoc *Iſaiæ* de Virgine paritura Vaticinium obſcurare moliuntur, exſufflavimus. Piiſſimo *Ezechiæ*, Regi Juda, auxilium à Deo contrà Aſſyrios ſponſpondit & impetravit Propheta *Iſaias*, eique lethali morbo decumbenti prorogationem vitæ & Regni in decimum quintum annum, necnon liberationem de manu Aſſyriorum prædixit, ſigno etiam dato, mirabili ſcilicèt ſolaris umbræ reductione, & ſolis ipſius retroceſſione. Quo inſigni miraculo (ut docent Sancti Patres *Gregorius Nazianzenus* Oratione 19. *S. Hieronymus* Commentario in caput 38. *Iſaiæ*, *S. Auguſtinus* lib. 21. *De Civitate Dei* cap. 8. & *Theodoretus* quæſtione 52. in librum quartum Regum) omnes cæleſtes orbes unà cum Sole retroacti, horæque plurimæ, nocti detractæ, diei additæ ſunt. Prædixit inſuper *Iſaias* finem Regnorum Iſraëlis, & Syriæ; excidium urbis *Damaſci*, ingentem ac truculentam Babyloniorum vaſtationem, faciendam à Medis; clades Ægytiis, & Æthyopibus inferendas; captivitatem decem Tribuum Iſraëlis, quas in Aſſyriam deportavit *Salmanaſar*, Rex Aſſyriorum. Judæorum ſcelera vehementèr redarguit Propheta *Iſaias*, eiſque prædixit futuram eorum tùm captivitatem Babylonicam per *Nabuchodonozorem*, Babyloniorum Regem; tùm captivitatem Romanam per *Titum*, Romanorum Imperatorem. Eos tamen conſolatur, certâ ſpe datâ de reſtituenda ipſis libertate per *Cyrum*, Perſarum Regem, de quo nominatìm, & de ejus victoriis, atque Imperio multa vaticinatus eſt *Iſaias*, longè antequàm Rex *Cyrus* naſceretur. Sed nullus intèr Prophetas clariùs ac diſtinctiùs Ortum, Vitam, Miracula, & Paſſionem Chriſti, veri Meſſiæ, prædixit, quàm Propheta *Iſaias*, *cujus omnis cura* (ut inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulum*, & *Euſtochium*) *de Vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt, ut non tàm Propheta dicendus ſit, quàm Evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti, Eccleſiæque Myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere.* His gemina habet *Theodoretus* in *Prologo Commentariorum*, ubi iſtud de Propheta *Iſaia* profert judicium: " Divini „ quidèm omnes Prophetæ, non ea ſo„ lùm prænuntiarunt, quæ Iſraëli even„ tura erant, ſed de Gentium etiam ſalute „ vaticinati ſunt, & Domini adventum „ præmonſtrarunt. Omnium verò maxi„ mè diviniſſimo Eſaiæ vaticinatio credita „ eſt. Nam apertè omnia prædicit, & „ prognatam ex Abraham, & David Benedictionem, & Salvatoris Nativitatem " ex Virgine, & patrata omnium gene" rum miracula, fonteſque curationum; " & Judæorum invidiam atque rabiem, " & Paſſionem, & Mortem, & Reſur " rectionem ex mortuis, & Aſcenſio" nem in Cælos, & Apoſtolorum dile" ctum, & ſalutem omnium Gentium. „ Non me latet, Judæos, ut his vaticiniis, quæ Propheta *Iſaias* fudit de Chriſto Domino, Servatore noſtro, tenebras offundere poſſint, tortuoſos, & inexplicabiles quærere anfractus, eiſque violentas adhibere interpretationes; ſed quia in Tractatu, quem lucubravi *De Myſteriis & Annis Chriſti*, latè oſtendi; quàm futiles ſint Judæorum interpretationes, omnemque ad vana illorum effugia aditum præcluſi, plura hìc non dicam, ne actum agere videar, tibique iteratis repetitionibus faſtidium ingeram. Pratèr hunc, quem habemus, Vaticiniorum *Iſaiæ* librum, alia ab eodem Propheta fuiſſe ſcripta Opera conſtat ex capite 36. lib. 2. Paralipomenon, ubi res geſtas *Oziæ*, Regis Juda, ab illo litteris mandatas eſſe narratur. Verùm, hæc Regis *Oziæ* Hiſtoria, quam Propheta *Iſaias* peculiari libro, à ſua Prophetia diſtincto, conſcripſit, injuriâ temporum excidit, plurima tamen vaticinia, quæ ſub *Ozia*, Rege, edidit *Iſaias*, extant in eo, quem nunc habemus, ejuſdem Prophetæ vaticiniorum libro, ſuntque prioribus quinque capitibus inſerta. Deniquè, *Iſaias* ab impio *Manaſſe*, Rege Juda, cujus impietatem libero ore carpebat & inſectabatur, per ſummam immanitatem ſerrâ ligneâ diſſectus eſt, ſicùt fert pervulgata Hebræorum traditio, Sanctorum Patrum ſuffragiis confirmata, & ſepultus eſt ſub quercu *Ragel*, juxtà ſepulchra Regum.

D. Cùm librum, quem edidiſti, *De Myſterius & Annis Chriſti*, necdùm legerim, nec eum ad manum habeam; obſecro te, ut præcipua *Iſaiæ* Vaticinia, quæ ad *Jeſum Chriſtum*, Servatorem noſtrum, referuntur, indigitare haud graveris; & eâdem operâ indices loca Tractatûs, quem publicaſti, *De Myſteriis & Annis Chriſti*, in quibus ejuſmodi *Iſaiæ* Vaticinia in Chriſto Domino fuiſſe completa, adversùs Judæos demonſtraſti.

M. Potiſſima *Iſaiæ* Vaticinia, quæ ad Chriſtum Dominum, verum Meſſiam, ſemotâ omni obſcuritate, referuntur, hìc quaſi digito monſtrare ſufficiet. Si enim ea à Judæorum cavillationibus vindicanda ſuſcipere vellem, tanta mihi exuberaret dicendi copia, ut nec modum teneret præſens

præſens noſtrum Colloquium, nec finem reperiret oratio. Poteris, ſi tibi per otium liceat, legere Diſſertationes, quas mox tibi indicabo, à me in Tractatu *De Myſteriis & Annis Chriſti* concinnatas, ex quibus plenam *Iſaiæ*, & aliorum ſacrorum Veteris Teſtamenti Vatum notitiam Oraculorum hauries, ſimul & modum refellendi inanes, & jam millies eliſas interpretationes Judæorum, qui in tanta luce cæcutiunt, & oculos ad tot affulgentes veritatis radios deplorandâ cæcitate occludunt, ſicùt prædixit ipſemet Propheta *Iſaias* cap. 6. dicens: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & ejus oculos claude, ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Producturus itaque in medium præcipua Vaticinia, quibus *Iſaias* prædixit Chriſti Domini Myſteria, ordiar ab illis Oraculis, quæ referuntur ad ortum, ſeu ad nativitatem ejùſdem Chriſti Servatoris noſtri. Et primò quidèm, quibus verbis poterat *Iſaias* clariùs vaticinari Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Chriſti Domini, quam, dùm cap. 7. ſuæ Prophetiæ ait: *Eccè Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel?* Chriſtus enim, ut fusè oſtendi in Paragrapho ſecundo Diſſertationis primæ Tractatûs *De Myſteriis Chriſti*, ſolâ operatione Spiritûs Sancti conceptus eſt in utero mundiſſimo *B. Mariæ* Virginis, & ex ea natus eſt integris remanentibus virginei pudoris ſignaculis. Sed quid etiam luculentius eô, quod apud *Iſaiam* cap. 9. de ortu Jeſu Chriſti legitur, Vaticinio: *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſupèr humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi, Deus pacis?* È familia Davidis, Regis, oriturum Meſſiam diſertè prædixit *Iſaias* cap. 11. dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet.* Quæ divini Oraculi verba Rabbi *Aben-Eſra*, *R. Salomon*, *R. Arbabanel*, *R. Arama*, & plerique recentiores Hebræi, de Meſſia interpretantur. Porrò, Chriſtum Dominum ortum eſſe ex ſtirpe *Abrahami*, & è familia Davidis, Regis, ac ſubinde ex Tribu Juda, ex qua prodititus erat Meſſias, omni argumentorum genere probavi in Tractatu *De Myſteriis Chriſti Domini*, Diſſertatione rertiâ, quæ eſt de *ſtemmate*, ſeu de genere & origine Chriſti Domini. Quin, & Propheta *Iſaias* cap. 2. prædixit, naſcente Meſſia, regnaturam ubique terrarum pacem: *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, & elevabitur ſupèr colles, & fluent ad eum omnes Gentes . . . . . & judicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces, non levabit gens contrà gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.* Hæc autem ſumma & univerſalis pax, quæ juxtà Prophetam *Iſaiam*, naſcente Meſſiâ, per totum Orbem terrarum vigere debebat, reverà contigit, dùm Chriſtus Dominus natus eſt anno quadrageſimo Imperii *Auguſti*, quo anno Imperatorem *Auguſtum Jani* Templum clauſiſſe, totumque Orbem beatiſſimâ & altiſſimâ pace fuiſſe potitum, tàm ex Sanctis Patribus, quàm ex multis Hiſtoriæ Romanæ monumentis evici in paragrapho 2. Diſſertationis ſeptimæ *Tractatus de Myſteriis & Annis Chriſti, Servatoris noſtri.* Sed ſatis hactenùs, quantùm pati poteſt Colloquiorum noſtrorum brevitas, delibavimus Vaticinia, quibus *Iſaias* Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Chriſti Domini prædixit. Nunc pauca ex innumeris propemodùm Oraculis, quæ de Miraculis, Doctrinâ, Morte & Paſſione Chriſti Domini fudit *Iſaias*, hìc adjiciam, &, ne in his explicandis longior ſim, ea tantùm indicabo loca Tractatûs, quem edidi, *De Myſterius & Annis Chriſti, Servatoris noſtri*, in quibus de illorum eventu, qui nunc omnium oculis perſpicuus eſt, plenam adversùs Judæos tradidi notitiam. Miracula, quæ venturus Meſſias patraturus erat, clariſſimè *Iſaias*, cap. 35. prædixit his verbis: *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt, tunc ſaliet, ſicùt cervus, claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Hoc autem *Iſaiæ* Vaticinium fuiſſe in Jeſu Chtiſto ad amuſſim impletum, copiosè contrà Judæos probavi in Tractatu *De Myſteriis Jeſu Chriſti* Diſſertatione 14. ubi oſtendi, Jeſum Chriſtum, dùm in terris converſaretur, quacumque iter faceret, ægros ac debiles, & omni morborum genere laborantes, uno verbo, unoque momento reddidiſſe incolumes, adeò ut illi, qui omnibus membris capti erant, receptis actutùm viribus roborati, lectulos ipſi aſportarent, in quibus fuerant paulò antè delati, claudis verò, ac pedum vitio afflictis non modò gradiendi, ſed etiam currendi dediſſe facultatem; cæcorum oculos in priſtinum reſtituiſſe adſpectum, mutorum linguas in eloquium ac ſermonem ſolviſſe, ſurdorum patefactis auribus inſinuaſſe audi-

auditum, pollutos, aſperſoſque maculis repurgaſſe; mortuos, velut è ſomno ſolutos, ad vitam revocaſſe, tantamque in eo fuiſſe poteſtatem, ut imperio ſuo cogeret ventos obſequi, maria ſervire, mortem cedere, Infernos obedire. Cæleſtem Doctrinam Judæis ac Gentibus annunciaturum Meſſiam prædixit *Iſaias* cap. 49. dicens: *Eccè dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea usquè ad extremum terræ.* Et rurſùs cap. 61. ait: *Spiritus Domini ſupèr me, eò quòd unxerit Dominus me. Ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro, ut conſolarer omnes gentes.* Hoc *Iſaiæ* Oraculum verè fuit adimpletum in Jeſu Chriſto, quippè qui (ut oſtendi in *Tractatu de Myſteriis Chriſti*) cæleſtem ac divinam Doctrinam, bis à Patre Æterno voce ſenſibili approbatam, per omnem terram verbis & exemplis ſeminavit, apud Judæos prædicavit, ad inflectenda ſaxea eorum corda nihil non egit, Publicanos mirà comitate, & ſuavitate morum ad meliorem frugem convertere ſategit, & ſupercilium damnans Phariſæorum, qui ſanctitatis obtentu, peccatorum conſortia vitabant, innumeros peccatores luce Evangelicâ illuſtravit. Quin, poſtquàm ſurrexiſſet ex mortuis, præcepit Apoſtolis ſuis, quos ex Judæis, tanquàm è populo primogenito, ſelegit, ut irent in Mundum univerſum, prædicarent Evangelium omni creaturæ, & docerent omnes Gentes, ſicque adimpleretur Vaticinium *Iſaiæ* cap. ultimo v. 19. ſuæ Prophetiæ dicentis: *Mittam ex eis*, ſeu Judæis, *qui ſalvati ſunt, ad Gentes in Mare, in Africam, & Lydiam tendentes ſagittam: in Italiam, & Græciam, ad Inſulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & annuntiabunt gloriam meam.* Deniquè, ut, brevitatis ergò, cætera *Iſaiæ* de Chriſto Domino prætermittam Vaticinia, dicam dumtaxàt, Paſſionem Chriſti Domini cum omnibus penè ejus circumſtantiis fuiſſe ab illo Prophetâ graphicè deſcriptam toto capite quinquageſimo tertio, ubi hæc leguntur. “ Ipſe autem „ vulneratus eſt proptèr iniquitates no„ ſtras, attritus eſt proptèr ſcelera noſtra, „ diſciplina pacis ſuper eum, & livore „ ejus ſanati ſumus. Omnes nos quaſi „ oves erravimus, unusquiſque in viam „ ſuam declinavit, & poſuit Deus in eo „ iniquitatem omnium noſtrûm. Obla„ tus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicùt ovis ad occiſionem du“ cetur, & quaſi Agnus coram tondente ſe “ obmuteſcet, & non aperiet os ſuum: “ De anguſtia & judicio ſublatus eſt: ge“ nerationem ejus quis enarrabit? quia “ abſciſſus eſt de terra viventium: proptèr “ ſcelus populi mei percuſſi eum . . . . . Cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe pec“ cata multorum tulit, & pro transgreſ“ ſoribus rogavit. „ Quæ omnia in Jeſum Chriſtum, pro peccatis noſtris probroſæ morti addictum, perfectiſſimè quadrant. Cui enim meliùs, quàm Chriſto Domino coogruunt admirabilis ille ortus cum infima exinanitione, & plurimorum incredulitate junctus, horrenda dolorum, qui nobis debebantur, & innocentiſſima perpeſſio? peccatorum noſtrûm bajulatio? ſumma patientia, & voluntaria ſui ipſius ad ſubeundam mortem oblatio? ovis ad occiſionem ductæ, & Agni coràm tondente ſe obmuteſcentis, nec aperientis os ſuum, inſtituta comparatio? cum ſceleratis deputatio, & fuſa pro transgreſſoribus oratio? cui, inquàm, meliùs hæc omnia conveniunt; quàm Chriſto Domino, cujus divina generatio, pro Myſterii incomprehenſibilis altitudine & dignitate enarrari non poteſt, qui vulneratus eſt proptèr iniquitates noſtras, tanquàm ovis ad occiſionem ductus, & quaſi Agnus coràm tondente ſe obmutuit, qui deniquè cum ſceleratis reputatus eſt, utpotè intèr duos latrones crucifixus, & pro transgreſſoribus, ſeu pro his, qui eum crucifigebant, rogavit, dicens: *Pater, ignoſce illis* &c. Sed de hoc *Iſaiæ* Vaticinio, quod ſpectat circumſtantias Paſſionis & Mortis Chriſti Domini, plura legeſis in Diſſertatione 19. *Tractatus de Myſteriis Jeſu Chriſti*, ubi, eliſis falſis & abſurdis Judæorum interpretationibus, oſtendi iſtud *Iſaiæ* Vaticinium, quod omnes veteres Rabbini (ut videre eſt apud noſtrum *Raymundum Martini* in ſuo *Pugione Fidei*) uno ore fatentur, ad Meſſiam eſſe referendum, in Chriſto Jeſu, Servatore noſtro, quantùm ad omnes apices fuiſſe adimpletum.

D. *Hieremias*, qui intèr Prophetas Majores cenſetur, fuitne coævus *Iſaiæ* Prophetæ?

M. *Hieremias*, filius *Helciæ*, Sacerdotis, ex *Anathot*, vico tribus millibus ab Hieroſolymis diſtante, oriundus, poſterior fuit Prophetâ *Iſaia*, qui ſub *Manaſſe*, Rege Juda, per ſummam crudelitatem ſerrâ ligneâ diſſectus eſt, *Hieremias* verò munus Prophetæ obire dumtaxàt cæpit anno 13. *Joſiæ*, Regis Juda, & regnantibus deindè *Joachazo*, *Joakimo*,

Jecho-

Jechonia, & *Sedekia*, Regibus Juda, per annorum circitèr quadraginta decurſum, ad urbis usquè Hieroſolymorum integrum excidium (quod ſicùt diximus in primo noſtro in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis Colloquio) contigit anno undecimo Regni *Sedekiæ*, vaticinatus eſt in Juda, poſtquàm decem Ttibus Iſraëlis fuiſſent jam à *Salmanaſare*, Aſſyriorum Rege, in Aſſyriacam captivitatem deportatæ. In eo, quem *Hieremias* edidit, Vaticiniorum libro gravitèr invehitur à Judæos, ob graviſſima illorum peccata, eisque comminatur juſtiſſimas pænas propediem à Deo infligendas, præſertim *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, adventum, Urbis & Templi excidium, & captivitatem Babylonicam. Poſtremum caput hujus libri Vaticiniorum *Hieremiam*, non habet Auctorem, ſed fuit adjectum vel à *Baruch*, Scriba *Hieremiæ*, ut cenſet noſter *Sixtus Senenſis*, vel ab *Eſdra*, ſicùt opinantur alii viri eruditi. Prætèr hunc Vaticiniorum librum, *Hieremias* ſcripſit *Threnos* ſeu *Lamentationes*, quarum Auctorem fuiſſe hunc Prophetam probant ſtyli ſimilitudo, locutiones ſimiles in Vaticiniorum libro & in Lamentationibus, parva Præfatio *Threnis* præfixa in LXX. Interpretum Verſione, Veterum Patrum, & Eccleſiæ auctoritas, unanimis omnium Interpretum conſenſus. *Threnos*, ſeu Lamentationes, claudit *Oratio Hieremiæ*, quæ in Hebraico Exemplari, in LXX. Interpretum Editione, in Chaldaica Paraphraſi, in Syriacâ, & Arabica Verſionibus, & apud *S. Hieronymum*, à reliquo *Threnorum*, ſeu Lamentationum *Hieremiæ* Opere non divellitur. Scripſit etiam *Hieremias* Epicædium, ſeu lugubre Carmen, in morte *Joſiæ*, Regis Juda, ſicùt narratur lib. 2. Paralipomenon cap. 35. v. 25. quod omninò periit; Epiſtolam ad Judæos, in captivitatem Babylonicam abducendos, cujus mentio fit cap. 51. v. 60. Prophetiæ *Jeremiæ*, & alteram Epiſtolam ad eundem populum, in prædicta captivitate conſtitutum, quæ inſerta eſt cap. 6. lib. Prophetæ *Baruch*. Auctor ſacer lib. 2. Machabæorum cap. 2. v. 1. citat *Deſcriptiones Hieremiæ Prophetæ*, quæ non ſunt tranſmiſſæ ad poſteros. Deniquè, Propheta *Hieremias*, qui Hieroſolymis remanſerat, & in captivitatem Babylonicam non fuerat abductus, poſt mortem *Godoliæ*, qui juſſu *Nabuchodonozoris*, in locum *Sedekiæ*, Regis Juda, in Babylonem tranſlati, ſuffectus fuerat, & ab *Iſmaele*, Ammonita, interfectus; in Ægyptum unà cum reliquiis Judæorum deportatus eſt, ubi à Judæis captivis, quos, proptèr Idololatriam, ſolitâ libertate reprehenderet, fuit in urbe *Taphnes*, lapidibus obrutus, & martyrii gloria decoratus, cujus ſubindè memoria Kalendis Maji celebratur in Martyrologiis *Bedæ*, *Rabani*, *Adonis*, *Notkeri*, *Wandelberti*, *Uſuardi*, & in *Romano*, nec non in Menologio Græco *Baſilii Porphyrogeniti*, Imperatoris, ut videre eſt apud *Bailletum* in *Tomo de Vitis Sanctorum Veteris Teſtamenti*. *Baruch*, Propheta, filius *Neriæ*, Hieremiæ diſcipulus, & Amanuenſis, nobiliſſimâ ortus familiâ, & patriâ linguâ apprimè excultus (teſte *Joſepho* lib. 10. *Antiq. Jud.* cap. 11.) Prophetiam ſuam ſcripſit, ſicùt ipſemet profitetur *in anno quinto, in ſeptimo die menſis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Hieruſalem omnemque domum combuſſerunt igni*, id eſt, in anno quinto poſt Hieroſolymitanum Excidium Prophetiam ſuam ſcripſit *Baruch* Babylone, quò hic Propheta, poſt mortem *Hieremiæ*, ſeſe tranſtulerat. In hac Prophetia hortatur *Baruch* Judæos captivos ad pænitentiam, inducit Hieruſalem, quaſi matrem lugentem filiorum ſuorum captivitatem, ſed eam mox conſolatur, & prædicit, fore ut Judæi è captivitate Babylonica poſt ſeptem generationes liberentur. Interìm eos monet, ut Chaldæorum Idola non colant, utpotè cùm ſint trunci dumtaxàt carioſi, vel lapides ad nullum uſum apti aut utiles; quorum vanitatem multis oſtendit. Hic Propheticus *Baruchi* liber in vetuſto ſacrorum librorum Catalogo ſpecialem ſedem non obtinebat, eumque plures antiqui Sancti Patres ſub nomine *Hieremiæ* citarunt, quod illum, inſtar Appendicis libri Vaticiniorum Prophetæ *Hieremiæ*, ſpectarent. At, poſt definitionem *Eugenii IV.* Summi Pontificis, & Synodi Tridentinæ Patrum; qui librum *Baruch*, tanquàm ſacrum & canonicum, atque à libro Vaticiniorum *Hieremiæ* omninò diſtinctum eſſe declararunt, nullum niſi Hæreticus, divinam libro *Baruchi* auctoritatem abjudicare poteſt.

D. Suntne in libro Vaticiniorum *Hieremiæ*, & in Libro Prophetico *Baruchi*, ejus Amanuenſis, aliquot Oracula, quæ ad Jeſum Chriſtum, Servatorem noſtrum, verumque Meſſiam referantur?

M. Benè multa in libro Vaticiniorum *Hieremiæ* extant Oracula, quibus hic Propheta futura Chriſti Domini Myſteria, Vocationem Gentium, Veteris, ſeu Moſaicæ Legis abrogationem, novi fæderis ſanctionem & inſtitutionem apertiſſimè prædicit. Pauca ex multis hic lau-

dare ſufficiet. In primis, *Hieremias* cap. 23. Vocationem Gentium, & Chriſti Domini Adventum prænuntiat. Ait quippè v. 3. illius capitis: *Ego congregabo reliquias gregis de omnibus terris* &c. Et v. 5. ejusdem capitis: *Eccè dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo David germen juſtum, & regnabit Rex, & ſapiens erit, & faciet judicium & juſtitiam in terra.* Et v. 6. ejusdem capitis: *In diebus illis ſalvabitur Juda, & Iſraël habitabit confidentèr, & hoc nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.* Rursùm idem Propheta cap. 31. v. 22. inſolitam & miraculoſam Chriſti in utero Virginis conceptionem vaticinatur his verbis: *Usquequò deliciis diſſolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum ſupèr terram, fæmina circumdabit virum.* Et v. 31. aliisque ſequentibus ejusdem capitis prædicit *Hieremias* Veteris, ſeu Moſaicæ Legis abrogationem, & Novæ Legis, ſeu Evangelicæ promulgationem. Hùc etenim rectà collimant iſthæc hujus Prophetæ verba: “ Eccè dies ve„niunt, dicit Dominus, & feriam do„mui Iſraël, & domui Juda fædus no„vum, non ſecundùm pactum, quod „pepigi cum patribus eorum in die, quâ „apprehendi manum eorum, ut edu„cerem eos de terra Ægypti, pactum, „quod irritum fecerunt, & ego domi„natus ſum eorum, dicit Dominus. Sed „hoc erit pactum, quod feriam cum do„mo Iſraël poſt dies illos, dicit Domi„nus. Dabo Legem meam in viſceribus „eorum, & in corde eorum ſcribam eam, „& ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi „in populum. Et non docebit ultrà vir „proximum ſuum, & vir fratrem ſuum, „dicens: Cognoſce Dominum: omnes „enim cognoſcent me à minimo usquè „ad maximum &c. „ Hunc Prophetæ *Hieremiæ* locum ad novi fæderis à Chriſto ſanciri, promulgationem eſſe referendum docent Apoſtolus *Paulus* cap. 8. Epiſtolæ ad Hebræos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, quos intèr præcipuè conſulere debes *S. Hieronymum*, & *Theodoretum* Comment. in caput 31. *Hieremiæ*. Legeſis etiam Diſſertationem noſtram, quæ in Tractatu *De Myſteriis Chriſti*, eſt ordine vigeſima tertia, in qua adversùs Judæos fusè probavi, Legem illam, quam Deus per *Hieremiam*, aliosque Prophetas ſe temporibus Meſſiæ daturum pollicetur, fore novam, à Lege Moſaica omninò diſtinctam, nec uni ſoli Populo Judaico, ſicùt antehac, fore peculiarem, ſed promiſcuè tàm Judæis, quàm Gentilibus, ad Fidem Chriſti converſis, futuram communem; quæ certè Lex alia eſſe haud poteſt, quàm Lex Evangelica, quæ per totum Orbem promulgata & propagata eſt.

Quòd ſpectat librum *Baruch*, qui fuit Scriba *Hieremiæ*, duo præſertìm in hoc libro habentur perſpicua Vaticinia, quorum primùm confirmat prædictionem *Hieremiæ* de abrogatione Veteris, ſeu Moſaicæ Legis, & de Novæ, ſeu Evangelicæ Legis promulgatione, illudque legitur cap. 2. v. 35. libri *Baruch*, his verbis conceptum: *Et ſtatuam illis teſtamentum alterum ſempiternum, ut ſim illis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum, & non movebo ampliùs populum meum.* Aliud vaticinium refertur ad Chriſti Domini adventum, & extat cap. 3. verſ. 36. & ſeq. ejusdem libri *Baruch*, ubi hæc leguntur: “ Hic eſt Deus noſter, & “ non æſtimabitur alius adversùs eum. “ Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, “ & tradidit illam Jacob, puero ſuo, “ & Iſraël, dilecto ſuo. Poſthæc in terris “ viſus eſt, & cum hominibus conver- “ ſatus eſt. „

Quæ omnia optimè quadrant in Jeſum Chriſtum, qui Æterno Patri ſubſtantialis, ut perditos homines ſalvaret, homo factus eſt, ut peccatores ſanaret, cum peccatoribus familiaritèr verſatus eſt, ut Judæos alliceret, circumciſus eſt, purificatus eſt, obſervavit Sabbata, baptizatus eſt, jejunavit, vicit manſuetudine, vicit beneficentiâ, vicit ipsâ veritate, vicit miraculis, quibus coràm innumerâ Judæorum turba à ſe editis certiſſimam fidem adjunxit. In hunc potiſſimum finem Chriſtus, verus Deus, venit in Mundum, & homo factus eſt, quia, ſicùt appoſitè ait *Lactantius* cap. 24. lib. 4. divinarum Inſtitutionum: “ Si “ veniat ad homines, ut Deus (ut omit- “ tam, quòd mortales oculi claritatem “ majeſtatis ejus conſpicere ac ſuſtinere “ non poſſunt) ipſe certè Deus virtu- “ tem docere non poterit, quia expers “ corporis non faciet, quæ docebit, ac “ per hoc doctrina ejus perfecta non “ erit. „ Ut igitur Deus mortales docendo, virtutum quoque illis præberet exempla, homo factus eſt, *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*, ſuamque doctrinam per omnem terram verbis & exemplis ſeminavit, & ea, quæ præcipiendo docuit, faciendo confirmavit.

D. Fuitne *Ezechiel*, qui intèr Prophetas Majores cenſetur, coævus Prophetæ *Hieremiæ*, cujus præcipua Acta & Oracula mox protuliſti?

M. Tem-

M. Temporibus *Hieremiæ* vixit Propheta *Ezechiel*, è Tribu Levitica oriundus, filius *Buzi*, Sacerdotis, in Terra Sarera natus. In id præcipuè *Ezechiel* in ſuo Vaticiniorum libro incumbit, ut ea confirmet, quæ Propheta *Hieremias* paulò antè Judæis prædixerat, nempè futuram deſtructionem Hieruſalem, & pœnas, quas illis Deus quamprimùm infligere debebat in obſidione & fame urbis Hieruſalem, in diſperſione populi, in depopulatione ac vaſtatione totius Judææ, in everſione Civitatis ac Templi combuſtione, in divina ultione in Regem & Prophetas ob ſcelera, quæ fiebant in Templo. Hæc, inquàm, eventura mala, quæ Judæis prædixerat *Hieremias*, confirmat Propheta *Ezechiel* ad reprimandam Judæorum contrà *Hieremiam* obmurmurationem. Quod quidèm, ut clariùs intelligas, præſtat ut obſerves, poſtquàm *Hieremias* perſuaſiſſet Judæis, ut ſeſe *Nabuchodonozori*, qui Hieroſolymorum urbem obſidebat, dederent, exortum eſſe murmur hotum Judæorum, qui in captivitatem Babylonicam fuerant abducti, adversùs Prophetam *Hieremiam*, quaſi eos ſeduxiſſet, prænuntiando integrum excidium urbis Hieruſalem, quam adhùctamen ſtare audiebant; & verſâ vice illos Judæos, qui Hieroſolymis remanſerant, irriſiſſe alios Judæos, qui Prophetæ *Hieremiæ* conſilium ſecuti, in captivitatem Babylonicam unà cum *Joakimo*, ſeu *Jechonia*, Rege Juda, fuerant à Rege *Nabuchodonozore* aſportati, ſibi utrinque perſuadentes, *Hieremiæ* Vaticinium de urbis Hieruſalem exidio falſum eſſe; & nunquàm impletum iri. Ad hanc iraque reprimendam & Judæorum, qui in captivitate Babylonica degebant, adversùs *Hieremiam* injuſtam obmurmurationem, & aliorum Judæorum, qui adhùc Hieroſolymis erant, deriſionem, Propheta *Ezechiel* omnia *Hieremiæ* Vaticinia de excidio Templi & urbis Hieruſalem confirmat. Deſcribit inſupèr horrenda crimina totius Judaicæ Gentis, quibus divinam in ſe iram provocaverat, & imminentis comminatæ vaſtationis Templi & urbis Hieruſalem rationem & modum ſub undecim metaphoris adumbrat. Primò, ſub metaphora Vitis ſterilis rejectæ, & in ignem projectæ. Secundò, ſub metaphora Adulteræ. Tertiò, ſub metaphora Aquilæ grandis. Quartò, ſub metaphora Uvæ acerbæ & aggreſtis. Quintò, ſub metaphora Leænæ & Leonis. Sextò, ſub metaphora ſaltûs & nemotis comburendi. Septimò, ſub metaphora gladii elimati. Octavò, ſub metaphora ſcoriæ, ſtamni, ferri, & æris. Nono, ſub metaphora duarum Meretricum. Decimò, ſub metaphora Lebetis pleni carnibus ad ignem appoſiti. Poſtremò, ſub metaphora rei deſiderabilis ſublatæ & plangi prohibitæ. In captivitatem Babylonicam Propheta *Ezechiel* cum *Jechonia*, Rege Juda, deportatus eſt, ibique annos natus triginta, juxtà oram fluminis *Chobar*, anno quinto ejusdem captivitatis vaticinari cæpit, ſicùt ipſe teſtatur cap. 1. v. 1. & 2. ſuæ Prophetiæ. Sed, cùm per annos viginti non verbis tantùm, ſed factis inſolitis, Prophetæ munus obiiſſet, interfectus eſt à Gentis ſuæ Principe, quòd eum, populumque ab Idolorum cultu revocare, & ad pœnitentiam adducere totis viribus conaretur, ſicùt ait Auctor, qui Vitas Prophetarum ſcripſit, ſub nomine *Epiphanii*, quique teſtatur, ad ætatem usquè ſuam ſuperfuiſſe Prophetæ *Ezechielis* ſepulchrum, miraculis clarum, & magno Judæorum concurſu frequentatum. *Ezechielis* memoria in Martyrologiis *Bedæ*, *Flori*, *Notkeri*, *Uſuardi*, & Romano, die decimâ Aprilis celebratur. Legeris *Bailletum* in Vita Prophetæ *Ezechielis*, quam deſcripſit in Tomo *De Vitis Sanctorum Veteris Teſtamenti*.

D. Fuditne Propheta *Ezechiel* aliquot Vaticinia, quæ ad Jeſum Chriſtum, & ad Legem Evangelicam referantur?

M. Ex multis Vaticiniis, quibus Propheta *Ezechiel* venturi Meſſiæ Regnum, Vocationem Gentium, & Judæorum reliquias, ubique terrarum proptèr Chriſti crucifixionem diſperſas, circà finem Mundi convertendas, necnon Legis Evangelicæ, ſeu Chriſti Eccleſiæ, ex hoſtibus victoriam ac propagationem prædixit; tria dumtaxàt, brevitatis cauſâ, ſeligam, quæ adversùs pertinaces Judæos rem planè conficient. Primum Vaticinium legitur cap. 24. v. 23. & ſeq. libri *Ezechielis*, ubi hæc nomine Dei prænunciat: *Et ſuſcitabo ſuper eas*, id eſt, oves meas, *Paſtorem unum, qui paſcat eas, ſervum meum David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum, & ſervus meus David Princeps in medio eorum: Ego Dominus locutus ſum, & faciam cum eis pactum pacis.* Hæc autem *Ezechielis* Prophetia verè & accuratè ſuum exitum habuit in Chriſto, qui de ſe ipſo ait Joannis cap. 10. *Ego ſum Paſtor bonus. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.* Fecit etiam cum hominibus *Pactum pacis* Chriſtus Dominus, qui *Joannis* cap. 14. ait: *Pacem meam* do

do vobis, pacem meam relinquo vobis. Hinc *Theodoretus* Commentario in hunc locum *Ezechielis* prædictum Vaticinium in Chriſto fuiſſe adimpletum probat adverſus Judæos his verbis: *Oſtendant igitur nobis, vel pacis, vel ſempiternum teſtamentum: At non poterunt, cùm utrumque privati ſint. Nobis autem utroque dedit Dominus. Namque & ſempiterna nobis bona pollicitus eſt, & id nobis eſt elargitus, ut cum ipſo reconciliaremur. Ipſe enim*, ſeu Chriſtus, eſt pax noſtra, *ſicùt Auctor eſt Divus Apoſtolus* (Epiſt. ad Epheſios cap. 11. v. 14.) *Et rurſus*: unus ac mediator Deus homo, Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus, Epiſt. 1. ad Timoth. cap. 2. verſ. 5. Legeſis etiam *S. Hieronymum* in Commentariis, & *S. Auguſtinum*, lib. 18. De Civitate Dei cap. 34. ubi Vaticinium iſtud *Ezechielis* Jeſu Chriſto vindicant. Alterum Vaticinium legitur cap. 36. v. 25. & ſeq. libri *Ezechielis*, eóque clarè deſignantur Baptiſmus, quem Chriſtus in Nova Lege inſtituere debebat, & ſpiritus adoptionis filiorum Dei, quem dat Lex Evangelica: *Effundam ſupèr vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus veſtris, & dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Poſtremum Vaticinium extat cap. 37. v. 26. lib. *Ezechielis*, ubi hic Propheta prædicit, Deum daturum tempore Meſſiæ novum fœdus pacis, & pactum ſempiternum: *Et percutiam cum illis fœdus pacis, pactum ſempiternum erit.* Hoc autem fœdus pacis, & pactum ſempiternum, nihil aliud eſt, quàm Lex Evangelica, à Chriſto Hieroſolymis data, & deindè à Spiritu Sancto in Monte Sion ſupèr Apoſtolos & Diſcipulos Chriſti in die Pentecoſtes effuſo, confirmata, atque potenti miraculorum virtute illuſtrata, juxtà illud Prophetæ *Iſaiæ* cap. 2. v. 3. dicentis: *Venite, & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus, quia de Sion exibit Lex, & Verbum Domini de Hieruſalem.* Hoc Vaticinium fuiſſe in Jeſu Chriſto, verè adimpletum jampridèm perfidi Judæi propriâ experientiâ intelligere debuerunt, quippè qui ſicùt ipſemet prædixit Chriſtus Dominus, poſt ſufficientem Legis Evangelicæ promulgationem, in pænam ſuæ incredulitatis, miſeri, & omnibus Nationibus exoſi facti ſunt, per univerſum Orbem hàc illàc diſperſi vagantur, miſeriis & calamitatibus oppreſſi, laribus, & avito ſolo profligati, absquè Templo, absquè Rege, vel Duce, ſine Sacrificio, ſine Sacerdote, Republicâ, & propriâ civitate privati, atque duriſſimam ſervitutem ubique terrarum ſervire coguntur.

D. Cùm *Danielis*, qui locum intèr Majores Prophetas tenet, quique, durante captivitate Babylonicâ, vaticinari duntaxàt cœpit, Geſtorum & Oraculorum narrationem ad ea, quæ in ſextam Mundi Ætatem habituri ſumus, Colloquia opportuniùs remittendam eſſe duxeris, nihil in præſentia de Propheta *Daniele* à te percontabor. Sed, ut plenam & abſolutam habere poſſim notitiam Prophetarum, qui in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam Vaticinia ſua litteris mandarunt, quique *Prophetæ Minores* appellantur, rogo te, ut illorum tàm illuſtriora Geſta, quàm Oracula, quæ de Chriſto Domino, vero Meſſia fuderunt, breviter hìc deſcribas.

M. Intèr Prophetas Minores, qui antè captivitatem Babylonicam in Regno Juda vaticinati ſunt, primum locum ſibi vindicat *Oſee*; immò, ſi habeatur ratio temporis, quo ille Propheta ſua cœpit auſpicari Vaticinia, primus omnium non ſolùm Prophetarum Minorum, ſed & quatuor Majorum, jure optimo cenſendus eſt, quippè qui ætate illos omnes anteceſſit, primuſque omnium futura prædicere aggreſſus eſt regnante in Juda *Ozia*, eodemque munere præclarè functus eſt ſub Regibus Juda *Joathano*, *Achazo*, & *Ezechia*. Fuit autem Propheta *Oſee*, filius *Beeri*, ex Tribu *Iſſachar*, natus non in oppido *Belemoth*, ſicùt mendosè legitur apud Pſeudo-Epiphanium, & Pſeudo-Dorotheum in lib. *De Vitis Prophetarum*; ſed in oppido *Bethſames*, quod intèr urbes Tribûs *Iſſachar* recenſetur cap. 19. lib. *Joſue*, idque disertè teſtatur *S. Hieronymus* Comment. in cap. 1. *Oſee*. Fœminam fornicariam ſibi, Dei juſſu, matrimonio copulavit Propheta *Oſee*, & ex ea filios procreavit, quorum primum appellavit *Semen Dei*; alteri nomen dedit, *absque miſericordia*; tertium nuncupavit: *Non populus meus*. Quibus *Oſee* filiis, eisque impoſitis nominibus, continuò, quaſi vivis imaginibus, hic Propheta oculis Judæorum, qui in Idololatriam erant prolapſi, præſentiſſimum exhibebat eorum excidium, triſteque repudium, quo erant à Deo rejecti. Per illam quippè fœminam fornicariam, cum qua matrimonium iniit

Propheta

Propheta *Oſee*, adumbratur Synagoga, quam Deus, tanquàm ſponſam ſuam, in adulrerio, id eſt, in Idololatria deprehenſam, abjicere, repudiare, pænisque addicere decrevit. Sub hoc porrento & ſenſibili ſigno prædixit *Oſee* futuram Iſraëlitarum excæcationem, ipſosque à Deo repudiatos, mulro rempore fore ſine Deo, ſine Templo, Alrari, & Sacrificio, absque Sacerdote, Regno, & Rege. Inſupèr memorat Propheta *Oſee* ſumma illa beneficia, quibus Judæos Deus cumulaverat, nimirùm poſſeſſionem fertiliſſimæ Terræ Chanaan, eductionem & liberationem ab Ægyptiaca ſervirure protectionem *Jacob* in ſua peregrinatione, miraculoſam rotius populi in Deſerto conſervationem, indèque occaſionem ſumit eorum, poſt tot ac tanta à Deo ſuſcepta beneficia, maximam & à ſæculis inauditam ingratitudinem exprobrandi. Ad ſummam ſenectutem vixit Prophera *Oſee*, eumque per nonaginta annos munere Prophetæ functum eſſe affirmant Hebræi.

D. Cedo, ſi placet, præcipua, quæ *Oſee* Prophera, de Jeſu Chriſto, vero Meſſia, protulit Vaticinia?

M. Multa de Jeſu Chriſto, & Eccleſia, *Oſee* Propheta fudit, ſcriptisque commendavit Vaticinia, quorum illuſtriora hìc attexam. In primis, Propheta *Oſee* cap. 2. v. 17. & ſeq. perſpicuè prædixit Idololatriæ per Jeſum Chriſtum abolitionem, novi fæderis inſtitutionem, vocationem Gentium, utriusque Populi, Judaici & Gentilis, in unam Eccleſiam coalitionem & cohabitationem pacificam, Eccleſiæ deniquè in gratia & Fide Evangelica deſponſationem cum Deo æternùm duraturam. Sic enim vaticinatur laudatus Propheta: *Et auferam nomina Baalim de ore ejus ..... & percutiam cum eis fædus in die illa ..... & arcam & gladium & bellum conteram de terra, & dormire eos faciam fiducialitèr, & ſponſabo te mibi in ſempiternum, & ſponſabo te mibi in juſtitia, & in judicio, & in miſericordia, & in miſerationibus; & ſponſabo te mibi in fide, & ſcies, quia ego Dominus.* Hoc Prophericum *Oſee* teſtimonium ad vocationem Populi Gentium, qui antehàc ad Deum non pertinebat, eſſe referendum, non ſolùm docet *S. Hieronymus* in Commentario hujus loci, ſed & Apoſtolus *Paulus* cap. 9. Epiſt. ad Romanos, dicens: *Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis, ſed etiam ex Gentibus, ſicùt in Oſee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam; & non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam; & erit: in loco, ubi dictum eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.* Alrerum eſt Prophetæ *Oſee* de fuga Jeſu Chriſti in Ægyptum, ejusque reditu Vaticinium cap. 11. v. 1. his verbis conceptum: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Quod ad Jeſum Chriſtum pertinere, & in eo fuiſſe reverâ adimpletum, diſertè reſtatur *S. Matthæus* cap. 2. Evangelii ſui dicens: *Qui* (ſivè *Joſephus*, ſponſus Dei-Paræ Virginis, Chriſtique Nutritius) *conſurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & ſeceſſet in Ægyptum, & erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.* Idem *Oſee* Vaticinium in Jeſu Chriſto verè fuiſſe adimpletum, evincit *S. Hieronymus* Comment. in cap. 11. Prophetæ *Oſee*. Tertiò, Propheta *Oſee* Reſurrectionem Jeſu Chriſti, tertiâ die futuram clarè cap. 6. verſ. 3. exprimit his verbis: *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum: Quaſi diluculum paratus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.* Quartò, Propheta *Oſee* de Jeſu Chriſti deſcenſu ad inferos inſigne iſtud (capite 13. verſ. 14.) edidit Vaticinium: *Ero mors tua, ô mors; morſus tuus ero, inferne.* Quod Vaticinium in Jeſu Chriſto fuit impletum, quia ſicùt ille, qui aliquid mordet, partem aſſumit, partem relinquit; ita Chriſtus Dominus, poſt mortem ſuam ad Inferos deſcendens, momordit Infernum, quia Patriarchas, Prophetas, aliosque Veteris Teſtamenti Juſtos ex Inferno, ſeu ex Lymbo Patrum, eduxit, reprobos verò in Inferno æternùm puniendos reliquit, ſicùt fusè commonſtravi in Paragrapho 2. Diſſertationis 21. *De ſepultura Chriſti, ejusque deſcenſu ad Inferos*, in Tractatu, quem edidi, *De Myſteriis & Annis Jeſu Chriſti.* Deniquè, *Oſee*, Propheta, cap. 3. graphicè deſcribit miſerum ſtatum, in quo nunc Judæi, proptèr crucifixionem Chriſti Domini, reperiuntur: *Dies multos*, inquit, *ſedebunt filii Iſraël ſine Rege, & ſine Principe, & ſine Sacrificio, & ſine Altari, & ſine Ephod, & ſine Theraphim.* Certè hujus Vaticinii eventum nunc Judæi, velint nolint, experiuntur, quippè qui vident, ſe varias in regiones diſperſos cunctis ludibrio eſſe, probra, & dedecora, innumerasque calamitates pati; nec ampliùs habere Reges, Duces, Pontifices, & Sacrificia,

quæ tantùm ipſis offerre licebat in Templo Hieroſolymitano, quod jampridèm dirutum eſt, & cujus ruinas ut videre ac flere poſſint, lacrymas ſuas pretio redimere coguntur, *ut qui quondàm emerunt Sanguinem Chriſti, emant lacrymas ſuas, & ne fletus quidèm eis gratuitus ſit*, ſicùt elegantèr ait *S. Hieronymus* in cap. 2. *Sophoniæ*, Prophetæ.

D. Sub quo Rege Juda vaticinari cæpit *Joel*, qui intèr Prophetas Minores ſecundo loco cenſetur? & quænam ſunt celebriores ejus Prædictiones?

M. Sub quo Rege Juda vaticinari cæperit *Joel*, filius *Phatuel*, vel è qua Tribu oriundus ſit, incertum planè eſt. *S. Hieronymus* Præfatione in *Joelem*, & *Theodoretus* Præfatione itidèm in *Joelem* exiſtimant, hunc Prophetam ſupparem & coævum fuiſſe Prophetæ *Oſeæ*, eumque ſub Regibus Juda, *Ozia*, *Joathan*, *Achaz*, & *Ezechia* fuiſſe vaticinatum. Hoc unum certum eſt, *Joelem*, poſt decem Tribuum Iſraëliticarum captivitatem Prophetæ munus in Regno Juda obiiſſe, tùm quia de Tribu tantùm Juda, & non dè aliis Tribubus verba facere videtur: tùm quia etiam capite tertio ſuæ Prophetiæ captivitatem decem Tribuum jam factam apertè innuit his verbis: *Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in Vallem Joſaphat, & diſceptabo cum eis ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſraël, quos diſperſerunt in Nationibus.* Cùm igitur in Prophetia *Joelis* altum ſit de Regno Iſraëlitico ſilentium, ſignum eſt, *Joelem* poſt Aſſyriacam decem Tribuum Iſraëlis deportationem, & antè captivitatem Babylonicam in Regno Juda vaticinatum eſſe. Sub Symbolis autem Erucæ, Locuſtæ, Bruchi, & Rubiginis, prædicit *Joel* quatuor potentiſſimorum hoſtium, totidèmque Regnorum in Palæſtinam irruptiones atque incurſiones, quibus tota Judæa eſſet atterenda, vaſtanda, exhaurienda, exſcindenda, ſegetes, vineæ, omneſque fructiferæ arbores penitùs exterminandæ. Quapropter, Judæos etiam atque etiam adhortatur ad pænitentiam, ut hæc impendentia mala declinare, & à ſe amoliri poſſent. Illos prætereà conſolatur, promittendo, Deum ad eos miſſurum Liberatorem, ſeu Jeſum Chriſtum, cujus duplicem prænuntiat adventum. Primum quidèm Chriſti Domini adventum his verbis deſignat *Joel*, Propheta, cap. 2. v. 23. & ſeq. dicens: " Et filii Sion „ exultate, & lætamini in Domino Deo „ veſtro, quia dedit vobis Doctorem ju„ ſtitiæ ..... & reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & æru„ go, & cruca: Fortitudo mea magna, " quam miſi in vos. Laudabitis nomen " Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia " vobiſcum, & non confundetur populus " meus in ſempiternum. Et ſcietis quia " in medio Iſraël ego ſum, ego Dominus " Deus veſter, & non eſt ampliùs, & non " confundetur populus meus in æternum. „ Quis autem, quæſo, eſt ille *Doctor Juſtitiæ*, quem Propheta *Joel* à Deo datum iri pollicetur, niſi Jeſus Chriſtus Dominus? quem Pater Æternus nobis Doctorem juſtitiæ dedit, dicens: *Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite.* Et qui à *Joanne* baptizandus, cùm ille, modeſtiæ ergò, moras necteret, dixit: *Sine modò, ſic decet nos implere omnem juſtitiam.* Alterum Jeſu Chriſti adventum, in quo univerſos homines judicaturus eſt, idem Propheta cap. 3. v. 12. & ſeq. deſignat his verbis: *Conſurgant, & aſcendant gentes in Vallem Joſaphat, quia ibi ſedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu .... populi, populi in Valle conciſionis, quia juxta eſt dies Domini in Valle conciſionis. Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum.* Deniquè, Propheta *Joel* naſcentis Eccleſiæ Chriſti primordia accuratè deſcribit, quandò videlicèt Chriſtus Dominus, poſt devictam mortem, & hominum redemptionem conſummatam, in Cælum aſcendit, & Spiritum Sanctum cùm variorum chariſmatum donis in Apoſtolos ac Diſcipulos effudit. Hoc, inquam, inſignè, naſcente Eccleſiâ Chriſti, futurum prodigium Propheta *Joel* cap. 2. verſ. 28. & 29. prædixit his verbis: *Et erit poſt hæc, effundam ſpiritum meum ſupèr omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt. Sed & ſupèr ſervos meos, & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum.* Iſtud autem *Joelis* Vaticinium de Jeſu Chriſto, & de Spiritûs Sancti ab ipſo Miſſione intelligendum eſſe docent *S. Petrus* cap. 2. Act. Apoſt. omnes Sancti Patres, univerſa Eccleſia Catholica, illudque temporibus Meſſiæ impletum iri, multi ex Judæis periti Rabini ultrò profitentur.

D. *Joelem* in ſerie Prophetarum Minorum excipit Propheta *Amos*, cujus Geſta & Prophetiæ ſummam referendi nunc tibi onus incumbit.

M. Ex Tribu Juda, ſicùt docent *Euſebius*, *S. Hieronymus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus*, originem traxit Propheta

Amos

Amos, qui in exordio Prophetiæ ſuæ ſe Paſtorem Thecuitam fuiſſe, atque temporibus *Oziæ*, Regis Juda, & *Jeroboami*, Regis Iſraël, biennio antè terræ motum, qui, ſicùt ex veteribus Hebræis tradit *S. Hieronymus*, contigit anno vigeſimo tertio Regni *Oziæ*, vaticinari cæpiſſe narrat. Thecue autem, ubi *Amos* paſtoris & armentarii officium agebat, pagus erat in Tribu Juda, ſex tantùm milliarium ſpatio à Bethleem diſſitus, ibique *Amos* ad vaticinandum vocatus eſt à Deo, ſicùt ipſemet teſtatur cap. 7. v. 14. ſuæ Prophetiæ: *Non ſum*, inquit, *Propheta*, & *non ſum filius Prophetæ*, *ſed armentarius ego ſum*, *vellicans ſycomoros*, & *tulit me Dominus*, *cùm ſequerer gregem*, & *dixit Dominus ad me*: *Vade Propheta ad populum meum Iſraël*. Crebras Prophetæ *Amoſo*, quòd ſummâ libertate Idolorum cultum carperet, ab impio Bethelis Sacerdote, dicto *Amaſia*, inflictas pœnas, ac tandèm mortem ipſi ab ejusdem *Amaſiæ* filio, eliſis clavâ temporibus, fuiſſe illatam, narrant Pſeudo-Epiphanius, & Pſeudo-Dorothæus in lib. *De Vitis Prophetarum*, necnon Martyrologium Romanum ad diem 31. menſis Martii. Summa Prophetiæ *Amos* hæc eſt: Primò, ultionem divinam in Syros, Damaſci nomine, quæ Syriæ Metropolis erat, deſignatos, in Philiſtæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, ac Moabitas vaticinatur. Secundò, tàm Judæis, quàm Iſraëlitis, quos de avaritia, de Idololatria, & de laſcivia acritèr redarguit; prædicit idem Propheta futuras calamitates, clades, everſionem, & excidium; videlicèt irruptionem *Sennacherib*, Regis Aſſyriorum in Iſraëlitas cum validiſſimo exercitu, eorumque Aſſyriacam captivitatem: Similitèr denuntiat Judæis incurſiones *Nabuchodonozoris*, qui totam Judæam ferro & igne depopulari, urbem Hieroſolymorum penitùs exſcindere, auguſtiſſimum Templum ſuccendere, eosque tandèm vinculis conſtrictos in captivitatem Babylonicam abducere debebat. Deniquè, Propheta *Amos* conſolatur Judæos, hisque impendentibus malis lætum adjungit nuncium de venturo Meſſia, qui libertatem, pacem, omnemque proſperitatem, & quaſi aureum ſæculum eſſet in Orbem invecturus, & omnibus Nationibus veram ſalutem allaturus. Sic enim capite nono ſuæ Prophetiæ ait: *In die illa ſuſcitabo Tabernaculum David*, *quod cecidit*, & *reædificabo aperturas murorum ejus*, & *ea*, *quæ corruerant*, *inſtaurabo*, & *reædificabo illud ſicùt in diebus antiquis*, *ut poſſideant reliquias Idumææ*, & *omnes nationes*, *eò quòd invocatum ſit Nomen meum ſupèr eos*, *dicit Dominus faciens hæc*. Quod quidèm Vaticinium fuiſſe verè adimpletum in Jeſu Chriſto, qui domum David inſtauravit, dùm in corpus Eccleſiæ, quam ſuo ſanguine acquiſivit, omnes Nationes induxit, diſertè docet Apoſtolus *S. Jacobus* cap. 15. verſ. 14. libri Actuum Apoſtolorum, ejusdemque Apoſtoli genuinam prædicti Vaticinii interpretationem omnes, ut par eſt, amplectuntur Sancti Patres, ac tota, quâ latè patet, Eccleſia Catholica. Hinc jure ac merito vapulat *Hugo Grotius*, qui, ſicùt memini, me ſuperiùs obſervaſſe, in Sacrarum Scripturarum interpretatione ingenio ſuo plus æquo indulgens, hoc Vaticinium Prophetæ *Amoſi* fuiſſe in *Zorobabele* adimpletum, unà cum Judæis aſſerere non erubuit. Sed hanc falſam Judæorum interpretationem, quàm temerè ſecutus eſt *Grotius*, egregiè admodùm refellit *Theodoretus* Comment. in caput nonum Prophetiæ *Amoſi*, ubi invictè demonſtrat, laudatum Oraculum, non in *Zorobabele*, qui Judæos è captivitate Babylonica in patrium ſolum reduxit, ſed in ſolo Jeſu Chriſto, ad quem omnes promiſſiones *Davidi*, Regi, à Deo factæ, pertinebant, ſuum exitum habuiſſe.

D. Indica nunc, quæſo, Patriam, Tribum, & Vaticinia, quæ fudit *Abdias*, qui in ſerie Prophetarum Minorum quartus collocatur.

M. Incerta eſt Patria ac Tribus, è qua genus ſuum duxit Propheta *Abdias*; nec etiam intèr omnes convenit de ætate, quâ floruit ſacer ille Vates. Alii quippè *Abdiam* ætate *Achabi*, Regis Iſraëlis, floruiſſe tradunt. Alii illum Prophetæ *Eliæ* coævum faciunt. Alii ad *Hieremiæ*, & *Ezechielis* ætatem detrudunt. Alii tandèm probabilius cum *SS. Hieronymo*, *Cyrillo Alexandrino*, & *Theodoreto* cenſent, *Abdiam* Prophetis *Oſee*, *Joëli*, & *Amoſo*, necnon *Iſaiæ* æqualem, ſeu coævum fuiſſe, & ſub iisdem Regibus Juda Prophetiam ſuam edidiſſe. Breviſſima eſt *Abdiæ* Prophetia, utpotè quæ uno duntaxàt capite continetur, & in ea vaticinatur *Abdias* ultimam per Chaldæos devaſtationem Idumæorum, proptèr culpam ſuperbiæ, ſuperſtitioſæ ſcientiæ, & inimicitiæ, quâ, Judæos, fratres ſuos, opprimere moliebantur. Promittit etiam idem Propheta filiis *Jacob*, ſed præſertìm Tribui Juda gratiam perpetuam, terminorum dilatatio-

nem

nem, & imperium tùm in Idumæos, tùm in omnes Mundi Nationes. Quod certè contigit temporibus Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ, qui Gentiles, tenebris Idololatriæ immerſos, & per Idumæos deſignatos, eruir è poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum Dei, ſibique ita univerſa ſubjecit, ut in nomine ejus omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Id autem *Abdias* dilucidè v. 17. ſuæ Prophetiæ expreſſit his verbis: *Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſanctus: & poſſidebit domus Jacob eos, qui ſe poſſederant; & erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph flamma, & domus Eſau ſtipula, & ſuccendentur in eis, & devorabunt eos, & non erunt reliquiæ domus Eſau*, id eſt, Idumæorum, quibus *Eſau*, fratres *Jacobi*, originem dedit. In hoc *Abdiæ* Vaticinio, tria notantur, quæ in Jeſum Chriſtum & in ejus Eccleſiam optimè quadrant. Primò, *ſalvationis*, & *ſancti* nomine deſignatur Jeſus Chriſtus: *Vocabis Nomen ejus Jeſum, ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*, inquit Angelus *Joſepho* cap. 1. *Matth.* Secundò, Mons Sion, undè Lex Evangelica proficiſci debebat, ſignificat Chriſti Eccleſiam, quæ in Monte Sion fundata eſt. Poſtremò, per deſtructionem domûs *Eſau* indigitat Propheta *Abdias* Gentiles, qui, depulſis Idolatriæ tenebris, Jeſum Chriſtum, verum Regem, agnituri erant, juxtà illud Evangeliſtæ *Lucæ* cap. 1. v. 23. *Et regnabit* (id eſt Chriſtus) *in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Hoc *Abdiæ* Vaticinium Meſſiæ adſcribit ex Judæis *Maimonides*, Rabbinus doctiſſimus, illudque in Jeſu Chriſto fuiſſe reverà adimpletum, docent Sancti Patres, *Hieronymus* Comment. in hunc locum *Abdiæ*, *S. Auguſtinus* cap. 31. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *Theodoretus* Comment. in Prophetiam *Abdiæ*.

D. *Jonam*, qui in ſerie Prophetarum Minorum quintus aſſignatur locus, ad prædicandam Ninivitis pænitentiam fuiſſe à Deo miſſum, jam probè novi. Sed quænam eſſet ipſius patria? & an de Jeſu Chriſto ſpeciatìm aliquid prædixerit? adhùc ignoro.

M. Comminiſcuntur Hebræi, Prophetam *Jonam* eſſe natione Sareptanum, & Viduæ Sareptanæ filium. Sed hoc eſt vanum commentum, contrarium Scripturæ, quæ conceptis verbis cap. 14. v. 25. lib. 4. Regum tradit, Prophetam *Jonam* fuiſſe filium *Amathi*, natione Getheum, ſeu oriundum ex oppido *Get-Opher*, non longè diſtanti à Sephori, quæ *Diocæſarea* appellatur, versùs Tiberiadem in Tribu Zabulonis, ubi & *Jonæ* ſepulchrum ſuâ ætate oſtenſum *S. Hieronymus* teſtatur. Coævus fuit *Jonas* Prophetis *Oſee*, *Joeli*, *Amaſo*, *Abdiæ*, & *Iſaiæ*, & ſub iiſdem Regibus Juda vaticinatus eſt. *Jonas*, in ea, quam edidit, Prophetiâ, narrat quæ ipſi contigerunt. Et primò ait, ſe ad urbis Ninives ſubverſionem nunciandam, & intrà quadraginta dies eventuram, à Deo miſſum fuiſſe, ſed imperio Domini reluctantem, navigio fugiſſe in Tharſis à facie Domini, ortâque tempeſtate, jactis ſortibus deprehenſum, miſſum eſſe in mare, abſorptum à piſce, in cujus ventre tribus diebus totidèmque noctibus fuit, ac tandèm indè ſtupendo miraculo prodeuntem, Divino Mandato obtemperaſſe, & rursùs ad Ninivitas miſſum, everſionem ampliſſimæ Civitatis prædixiſſe. Secundò, deſcribit *Jonas*, Ninivitarum Regem, & Ninives populum, ipſo prædicante, pænitentiam agentem, & ad meliorem frugem converſum, atque veniam à Deo impetrantem. Quod ægrè ferens *Jonas*, quia Vaticinium ſuum adversùs Niniven non impletum iri intelligebat, mortem optavit, ſed actutùm à Domino correptus eſt, qui injuſtam eſſe ipſius indignationem convicit exemplo hederæ, quam arefactam eſſe dolebat ipſe *Jonas*, tametſi eam nec ſeviſſet, nec coluiſſet; indèque edoctus eſt, quàm immeritò mæſtus eſſet, quòd Deus, pænitentiâ Ninivitarum placatus, civitati maximæ peperciſſet, in qua erant plusquàm centum millia hominum, qui non peccaverant. Quâ in re, ſicùt appoſitè obſervat *Theodoretus* in Prologo Commentarii in *Jonam*, voluit Deus ſuam ergà Gentes bonitatem & miſericordiam demonſtrare, ſeque non modò Judæorum, ſed & Gentium ſalutem curare: *Ut omnes edoceat* (ſunt verba Theodoreti) *non ſe Judæorum Deum ſolum eſſe, ſed etiam Gentium, atque ut Veteris & Novi Teſtamenti cognationem oſtendat. Etenim, ſi antè Incarnationem nullam de Gentibus curam ſuſcepiſſet, alium Deum illum ſuſpicari Judæi potuiſſent, ut qui contraria illi faceret, qui Legem dediſſet, cùm Judæos hic tantùm curaret, ille verò omnes homines.* Nullum in Libro Prophetico *Jonæ* extat de Jeſu Chriſto, Servatore noſtro, Vaticinium. Sed hic Propheta fuit inſignis typus Chriſti, ſicùt aſſerit ipſemet Chriſtus cap. 12. *Matthæi*, dicens: *Sicùt enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus &*

tribus

tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Hiuc Sanctus *Hieronymus* in Epiſtola ad *Paulinum* ait: *Jonas, columba pulcherrima, naufragio ſuo Paſſionem Domini præfigurans, Mundum ad pœnitentiam revocat, & ſub nomine Ninive, Gentibus ſalutem nunciat.* Legeſis etiam ſuper hac re eumdem ſanctum Doctorem Præfatione in *Jonam*, ſanctum *Auguſtinum* cap. 30. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *S. Cyrillum Alexandrinum* Præfatione Commentarii in *Jonam*, qui omnes conſtantèr docent, *Jonam* fuiſſe ſpirantem quamdam Jeſu Chriſti, Servatoris noſtri, Prophetiam, eumque ventre piſcis exceptum, & die tertio redditum eſſe, ut ſignificaret Chriſtum de profundo Inferni die tertii rediturum.

D. *Michæa*, qui in ſerie Prophetarum Minorum ſextus eſt, ſcire nune geſtio patriam, genus, ætatem, ac Prophetiæ ſummam.

M. In viculo *Moraſthi*, juxtà Eleutheropolim, Palæſtinæ urbem, natus eſt Propheta *Michæas*, qui planè diverſus eſt ab altero *Michæa*, filio *Jemlæ*, qui temporibus *Achab* & *Joſaphat*, Regum, vaticinatus eſt, & ab *Achabo* in carcerem conjectus fuit, ſicùt legitur lib. 3. Regum cap. 22. Floruit *Michæas*, Moraſthites, temporibus Prophetarum *Oſee*, *Joelis*, *Amoſi*, *Iſaiæ*, & ſub Regibus Juda, *Joacham*, *Achaz*, & *Ezechiâ* terruit ſuis Vaticiniis Samariam & Hieruſalem, hoc eſt, in ſcelera, tàm Judæorum, qui erant in Regno Iuda, quàm Iſraëlitarum, qui erant in Regno Samariæ, dicto Iſraëlitico, vehementèr invectus eſt, utriſque excidium & captivitatem denunciando, Iſraëlitis quidèm per Aſſyrios, Iudæis verò per Chaldæos. Principum, qui plebem iniquis Tributis, exactionibus, vectigalibus, fraudibus, & uſuris opprimebant; Iudicum, qui, acceptis muneribus, juſtitiæ Leges violabant; Sacerdotum, qui ſui officii immemores, lucro inhiabant, ſuiſque commodis præpoſterè ſerviebant; Prophetarum; qui ſub cubitis peccatorum, à quibus aliquid emolumenti ſperabant, pulvillos conſuebant, nefanda crimina redarguit Propheta *Michæas*, & proptèr hæc, deſendam à Chaldæis Hieroſolymam prædixit. Verùm, tot intèr impendentia mala, quæ Iudæis eventura auguratur Propheta *Michæas*, lætum eis promittit è captivitate Babylonica per *Cyrum*, Perſarum Regem, reditum, & lætiorem ex ſervitute peccati, mortis, & Diaboli liberationem per Chriſtum, cujus adventûs circumſtantias cap. 4. ſuæ Prophetiæ deſcribit his verbis: *In noviſſimo die erit mons domûs Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſupèr colles, & fluent ad eum populi, & prophetabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob.... quia de Sion egredietur Lex, & Verbum Domini de Hieruſalem. Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſquè in longinquum, & concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones, non ſumet gens adverſùs gentem gladium, & non diſcent ultrà belligerare &c.* Hoc Prophetæ *Michææ* Vaticinium in Chriſto Domino fuiſſe adimpletum, multis argumentis evici in Paragrapho ſecundo Diſſertationis, quæ eſt ordine ſeptima in Tractatu, quem edidi, *De Myſteriis Jeſu Chriſti*, ubi etiam oſtendi contra *Joannem Maſſonum*, Presbyterùm Anglicanum, pacem, quam Prophetæ, adveniente Meſſiâ, futuram vaticinantur, non ſolùm fore ſpiritualem, per quam Meſſias homines à ſervitute Diaboli aſſeret in libertatem filiorum Dei, ſed fore etiam pacem terrenam & temporalem, quæ ubique terrarum, ſedatis omnibus bellis, vigere debebat. Quod, naſcente Chriſto Domino anno quadrageſimo Imperii *Auguſti*, reverà contigiſſe, probant Hiſtoriæ Prophanæ Monumenta, Sanctorum Patrum authoritate confirmata. Alterum de Ieſu Chriſto Vaticinium *Michæas* cap. 5. ſuæ Prophetiæ fudit, quo locum, in quo Chriſtus, verus Meſſias, naſciturus erat, clariſſime prædixit, & his verbis conceptum eſt: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Hoc *Michææ* Vaticinium fuit verè in Ieſu Chriſto, qui natus eſt Bethleemi, adimpletum; nec ullo pacto detorqueri poteſt ad *Zorobabelem*, tùm quia *Zorobabel* neque Bethleemi, neque in Iudæa natus eſt, ſed in captivitate Babylonica: Tùm etiam, quia *Zorobabeli* hæc Vaticinii *Michææ* pars: *Egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis* convenire haud poteſt. Deniquè, hoc *Michææ* Vaticinium non de *Zorobabele*, ſed de Meſſia eſſe intelligendum ultrò fatentur Paraphraſtes Chaldæus *Jonathan*, Auctores Talmudis in Tractatu *Sanhedrin* cap. ultimo, & in Tractatu de *Paſchate*; Rabbi quoque *Salomo*, & Rabbi *David Kimki*.

D. *Michæam* in ſerie Prophetarum Mino-

Minorum ſequitur *Nahum*, qui ſeptimus eſt, & de cujus patriâ, ætate, & Prophetia pauca modò dicere juvat.

M. Elceſi, Galilææ viculo, in Tribu *Simeonis*, natus eſt Propheta *Nahum*, floruitque non *Joathami*, Regis Judæ, temporibus, ſicut viſum eſt *Joſepho*, Hebræo, lib. 9. *Antiq. Jud.* cap. 11. neque temporibus *Manaſſis*, impiiſſimi Regis Juda, ſed ſub *Ezechia*, Rege Juda, claruit, atque, poſt abductas jam decem Tribus Iſraelis in captivitatem Aſſyriacam, vaticinari cæpit contrà Niniven, & Ninivitas, quibus toties relapſis, totique Aſſyriorum Imperio, cujus caput erat Ninives urbs, extremum denuntiavit excidium, quod Ninivitæ, ſuis rapinis, maleficiis, aliiſque propudioſis flagitiis iram Dei provocantes, ſibi acceſſiverant. Hinc prædixit, *Nabuchodonozorem* Regiam Ninivem urbem, obſeſſurum, obſeſſam capturum, captam deprædaturum, denique totum Aſſyriacum Imperium à Chaldæis, & Medis devaſtatum atque exciſum iri. Legitur cap. 1. v. 15. Prophetiæ *Nahum* prædictio, quæ, teſte *S. Auguſtino* cap. 31. lib. 18. *De Civitate Dei* ad Legem Evangelicam refertur. Sic autem habet: *De domo Dei tui interficiam ſculptile & conflatile: ponam ſepulchrum tuum. Ecce ſupèr montes pedes Evangelizantis & annunciantis pacem.* Quam Prophetiam *S. Auguſtinus* loco mox à me laudato ſic interpretatur: *Per Evangelium exterminata ſculptilia, & conflatilia, id eſt, Idola Deorum falſorum, & oblivioni tanquam ſepulturæ tradita jam videmus; & hanc etiam in hâc re Prophetiam completam eſſe cognoſcimus.*

D. Sub quo Rege Juda vaticinatus eſt *Habacuc*, qui in ordine Prophetarum Minorum octavus eſt? & quidnam potiſſimum in ejus Prophetia continetur?

M. Vaticinatus eſt *Habacuc* ſub *Manaſſe*, impio Rege Juda, cujus flagitia non obſcurè perſtringit cap. 1. v. 4. ſuæ Prophetiæ, dicens: *Proptèr hoc lacerata eſt Lex, & non pervenit uſquè ad finem judicium, quia impius prævalet adversùs juſtum, proptereà egreditur judicium perverſum.* Sed cum illuſtriſſimo Abrincenſi Epiſcopo *Daniele Huetio* advertere debes, duos fuiſſe Prophetas *Habacuc*, priorem, cujus Prophetia adhùc ſupereſt, ortum è Tribu *Simeonis*, coætaneum fuiſſe *Manaſſi*, Regi Juda, & antè captivitatem Babylonicam in Regno Juda prophetaſſe: alterum verò Vatem, eodem nomine *Habacuc* inſignitum, ex Tribu Levi originem duxiſſe; ut videre eſt in lemmate Hiſtoriæ *Belis*, & *Draconis* præfixo in libro *Danielis*, quod exhibet *S. Hieronymus* Præfatione in *Danielem*, huncque poſteriorem Prophetam *Habacuc* illum eſſe, qui, tempore captivitatis Babylonicæ, juſſus à Deo, & ab Angelo raptus detulit ad Prophetam *Danielem*, in lacum Leonum miſſum, prandium, quod ſuis meſſoribus paraverat. De priori duntaxàt *Habacuc* hìc nobis ſermo erit, cujus Prophetiæ hæc ſumma eſt: Conquerenti huic Prophetæ, quòd Deus ſineret pios ab impiis opprimi, Regnumque *Nabuchodonozoris*, peſſimi Idololatræ, viribus & poteſtate in dies creſcere, ac longè latèque propagari; reſpondit Deus, ſe, poſtquàm per Chaldæos punierit Judæos, illicò Chaldæos perditurum, tùm proptèr irreverentiam, quâ *Balthaſar*, eorum Rex, Vaſa, divino cultui conſecrata, prophanis uſibus deſtinaverat; tùm proptèr Chaldæorum, eorumque Regum ebrietatem, crapulam, violentiam, cædes, homicidia, Idololatriam. Hinc Propheta *Habacuc* multiplex *Væ* intentat *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, fruſtràque illum in *Belo*, aut in virtute cujuſcumque Idoli ſuam ſpem ac fiduciam collocaturum prænunciat. Deniquè, Prophetiam ſuam concludit Propheta *Habacuc* Carmine Euchariſtico, ſeu Cantico gratiarum actionis, quo ſummam Dei miſericordiam in adventu Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ ac Redemptoris, commendat cap. 3. v. 2. dicens: *Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies, cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.* Et verſu 13. ejuſdem capitis: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Et verſu 18. *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jeſu meo.* Nec minùs clarè idem Propheta cap. 2. verſu 3. Meſſiam propediem venturum prædicit his verbis: *Quia adhùc viſus procùl, & apparebit in finem, & non mentietur, ſi moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.*

D. Benè habet: præcipuas jam compertas habeo prædictiones, quas fuderunt octo Prophetæ Minores, qui in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam vaticinati ſunt. Unus tamen adhùc ſupereſt *Sophonias*, qui in ſerie Prophetarum Minorum nonus eſt, quique itidèm in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam, res futuras prædixit, de

cujus

cujus ſubindè genere, ætate, & Prophetiâ aliquid ſcire aveo. De tribus verò aliis Prophetis Minoribus, videlicèt de *Aggæo*, *Zachariâ*, & *Malachiâ*, nihil in præſentia à te percontabor, quia de tribus illis Prophetis Minoribus, qui, ſicùt jam me præmonuiſti, poſt captivitatem tantùm Babylonicam vaticinandi munus obierunt, opportuniùs ſuo loco, id eſt, in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis tractaturum te ſpopondiſti.

M. Ex ſtirpe Regia, ſeu ex familia *Ezechiæ* Regis Juda, ſuum genus duxiſſe *Sophoniam* nonnulli aſſerunt Scripturæ Sacræ Interpretes, ſed, id, cùm incertum ſit, in medio relinquo. Hoc unum certum eſt, Prophetam *Sophoniam*, ſicùt ipſemet teſtatur initio Prophetiæ ſuæ, fuiſſe filium *Chuſi*, & vaticinatum eſſe temporibus *Joſiæ*, Regis Juda, hoc eſt, ſub exordium Regni ejuſdem *Joſiæ*, antequàm pius ille Rex ſuſtuliſſet prophanos & ſacrilegos cultus, quos nequiſſimus *Manaſſes*, Rex Juda, induxerat, & proptèr quos Propheta *Sophonias* vehementer Judæos objurgat, eoſque ſimùl adhortatur, ut, extirpatâ penitùs Idololatria, aliiſque relictis ſceleribus, quibus dediti erant, tandèm aliquandò reſipiſcant, & ad ſinceram pænitentiam, verumque Dei cultum redeant. Quod ſi, obſtinatis animis, facere detrectent, eis inevitabile prædicit per *Nabuchodonozorem*, Regem, excidium, non ſecùs ac Philiſtæis, Moabitis, Ammonitis, Æthyopibus, & Aſſyriis. Redarguit acerrimè rapinas Principum Regni Juda, injuſtitiam Judicum, mendacia Pſeudo-Prophetarum, impietatem Sacerdotum, & ſummam ſocordiam Judæorum, qui tàm Ninivitarum, quàm aliarum Gentium, quæ, ob ſua flagitia fuerant à Deo exterminatæ, funeſto, quod præ oculis habebant, exemplo nec ſapientiores, nec meliores evaſerant. Demùm Propheta *Sophonias*, poſtquàm multas imminentes calamitates Iudæis ominatus eſt, eos conſolatur, promittens, ipſis amæniores ſub finem Mundi exorituros ſoles, futuram illorum converſionem, & in adventu Ieſu Chriſti, veri Meſſiæ, multorum è Populo Iudaico ad veram Fidem vocationem: *Lauda filia Sion* (inquit *Sophonias* cap. 3. ſuæ Prophetiæ) *jubila Iſraël, lætare, & exulta in omni corde filia Hieruſalem. Abſtulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: Rex Iſraël Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà. In die illa dicetur Hieruſalem: Noli timere: Sion, non diſſolvantur manus tuæ. Dominus Deus in medio tui fortis ipſe ſalvabit. Gaudebit supèr te in lætitia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit ſupèr te in laude* &c. Sed ſatis hactenùs diximus de Prophetis Minoribus, qui in Regno Iuda antè captivitatem Babylonicam res futuras, afflante Spiritu Sancto, prædixerunt, quique vocantur *Prophetæ Minores*, non quòd minori, aut inferiori polleant auctoritate, quàm Prophetæ, dicti *Majores*, ſed quòd eorum Prophetiæ contractiores ac breviores ſint illis, quas ediderunt Prophetæ Majores.

D. Prætèr illos Prophetas, tùm Majores, tùm Minores, quos huc uſquè percenſuiſti, quique in Regno Iuda antè captivitatem Babylonicam prædictiones ſuas litteris conſignarunt, alii fuerunt ſacri Vates, præſertim *Elias*, & *Elizæus*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Iſraelitico, antè Aſſyriacam decem Tribuum captivitatem floruerunt; & de quorum geſtis, miraculis, & vaticiniis te aliquid in præſenti noſtro Colloquio dicturum fidem tuam oppigneraſti. Verùm, priuſquàm de illis Prophetis ſermonem inſtituamus, optarem, ut veram aſſignares cauſam, cur Iudæi tot Vaticiniis, quibus Prophetæ, tùm Majores, tùm Minores, Ieſu Chriſti, veri Meſſiæ, adventum, ejus vitæ œconomiam, Miracula, Doctrinam, Mortem, Paſſionem, Reſurrectionem &c. perſpicuè prænunciarunt, faſces ſubmittere, & confeſſas nolint præbere manus? tam adamantinæ Iudæorum pervicaciæ cauſam aperias, ſi placet.

M. Cauſa, proptèr quam Iudæi tot Prophetarum Vaticinia in Ieſu Chriſto, Servatore noſtro, fuiſſe adimpleta, tàm obſtinatis animis conſiteri renuunt, ſuam originem habet ex anticipatis, vetuſtiſque opinionibus, quas de promiſſi ſibi Meſſiæ dotibus, & officiis altè mentibus ſuis infixerunt, quaſque evellere adeò difficile & arduum eſt, ut, proh dolor! pauci ſint inter illos, qui ad Chriſtianam Fidem traducantur, jamque ceſſerit in vulgare proverbium: *Facilius eſſe Æthiopem dealbare, quàm Judæum ab errore divellere.* In primis, ſi quis quærat à Iudæis, qualem à Prophetis ſibi prænuntiatum Meſſiam exiſtiment, & qualem etiamnùm præſtolentur? acturùm reſpondebunt, Meſſiam fore virum bellatorem, Gentium domitorem, Levitici Sacerdotis inſtauratorem, qui etiam *Salomonis* Templum, ac Hieroſolymam à fundamentis erigat, atque univerſam Gentem Iudaicam, toto

orbe diſperſam, armata manu, ſtrictoque gladio vindicet, & in unum cogat: Gentes verò in ſuis Idololatriæ tenebris immerſas omninò relinquat. Hæc eſt prima opinio, quam de promiſſi Meſſiæ dotibus Judæi animo imbiberunt. Sed, quàm falſa ſit hæc præjudicata opinio, quàm inanes ac crudæ illæ ſpes, quibus Judæi mentes ſuas hodiè alunt; apertè oſtendunt vaticinia, quæ laudavimus, Prophetarum, qui in Regno Juda, antè captivitatem Babylonicam, id eſt, in quinta Mundi Ætate, venturi Meſſiæ dotes & officia prænunciarunt. Hi quippè ſacri Vates prædixerunt, venturum Meſſiam non fore virum bellatorem, &c, inſtar *Cæſaris*, & *Alexandri Magni*, copiarum, exercitûſque ductorem: ſed virum humilem, modeſtum, pacificum, arma myſtica dumtaxàt tractaturum, & ſacra vitiis, non hominibus bella indicturum. Secundò, prædicunt iidem Prophetæ, Meſſiam venturum vocaturum ad ſe non tantùm Judæos, ſed etiam Gentes, & Idololatriam, tot ſæculorum diuturnitate roboratam, & toto Orbe diffuſam, deleturum; illum Legem Novam, ſeu Evangelicam, conſummata Veteri, ſeu Moſaicà, conditurum, Novum Fœdus, impleto Veteri, ſanciturum, Ritus Moſaicos, inductis aliis, ablegaturum, deſtructum Templum Salomonicum, id eſt, Hieroſolymitanum, nunquàm inſtauratum iri, ſed Meſſiam excitaturum novum Templum ſpirituale, hoc eſt, Eccleſiam, ex Judæis & Gentibus ex æquo conflatam, & per totum Orbem dilatatam, in qua colitur Deus in ſpiritu & veritate. Quæ Prophetarum vaticinia falſi convincunt hanc opinionem, quam de promiſſo Meſſia ſibi fingunt Judæi, & veras ſtabiliunt Notas, ad quarum normam veri Meſſiæ agnitionem exigere debemus, quæque non ſolùm rectà collineant in Chriſtum, Servatorem noſtrum, ſed etiam, quantùm ad omnes circumſtantias fuerunt accuratiſſimè in ipſo adimpletæ.

Altera opinio perindè falſa, quæ de promiſſi Meſſiæ dotibus inſidet Judæorum animis, ea eſt, quà ſibi perſuadent, Meſſiam, quem venturum nunciant Prophetæ, terreno & æterno potiturum Regno, eumque non moriturum. At, hæc opinio, quam ex funeſtis, infauſtiſque præjudiciis hauſerunt Judæi, rectà fronte pugnat cum Vaticiniis Prophetarum, qui Meſſiæ non adjudicant Regnum terrenum & temporale, quod exercere debeat Leges politicas condendo, hoſtes corporalibus pœnis, & vi armorum ſubigendo, ſicùt de Meſſia jactare ſolent Hebræi, ſed Prophetæ tribuunt Meſſiæ Regnum ſpirituale, ac cæleſte, in eo præſertim ſitum, ut à peccati, & Diaboli ſervitute populum ſuum redimat, tenebrarum poteſtates debellet, Idololatriam exterminet, verum Dei cultum ſtabiliat, æternas fidelibus divitias conferat, animæ ſanctitatem, & corpori perennem vitam impertiatur. In hoc ſenſu Meſſias appellatur à Propheta *Iſaia* cap. 9. Princeps pacis, à *Hieremia* cap. 23. *Rex*, qui *faciet judicium & juſtitiam in terra*, & ab aliis Prophetis *Rex Pacificus & manſuetus*. Meſſiam autem moriturum concors eſt omnium Prophetarum vox. Seposita quidèm omni obſcuritate declarant, Meſſiam, impiorum circumventione ac malis artibus occiſum iri, mortem turpiſſimam ſubiturum, attritum iri proptèr ſcelera noſtra, eademque operâ deſcribunt (potiſſimùm Propheta *Iſaias* cap. 53.) omnes circumſtantias diræ ac probroſæ mortis, quâ Meſſias in Cruce afficiendus erat. Quæ omnia ſi attentis, ut par eſſet, animis perpenderent Judæi, omni procùl dubio falſa illa, quibus de promiſſo Meſſia deluduntur, præjudicia abdicarent, appenſum cæcis mentibus velum amoverent, & longè alium liberatorem Mundo à Prophetis prædictum viderent, quàm ſibi ex præconceptis falſis opinionibus fingunt, atque tandèm aliquandò, in uno, quem agnoſcere nolunt, Jeſu Nazareno, omnia Prophetarum Vaticinia fuiſſe ad amuſſim impleta faterentur.

Deniquè, ideò Judæi Jeſum Chriſtum, tanquàm verum Meſſiam, à Prophetis prædictum, agnoſcere nolunt, quia deploranda cæcitate, non pauca de promiſſo Meſſia Prophetarum Vaticinia, quæ in ſenſu proprio & litterali ſumi debent, ad ſenſum myſticum & allegoricum de induſtria detorquere ſolent, alia verò Prophetarum Oracula, quæ myſticum in ſenſum intelligenda veniunt, mortiferam ſecuti litteram, ad ſenſum litteralem trahunt, ac præpoſterè accipiunt, ut indè obtendant ac cauſentur, Prophetarum Vaticinia necdùm eſſe impleta. Hæc eſt cauſa, cur Iudæi, ſaxa in corde geſtantes, in tanta Vaticiniorum, quæ de Jeſu Chriſto, vero Meſſia, fuderunt Prophetæ, claritate, quæ ſeſe omnium ingerit oculis, adhùc cæcutiant. Sed eorum cæcitas, ut obitèr dicam, tantùm abeſt, ut aliquod negotium Chriſtianis facefſere debeat

ut

ut potiùs peremptorium illis ſuppediret argumentum ad probandum adversùs perfidos Judæos, Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam, Prophetarum Oraculis prædictum. Hanc etenim futuram Judæorum cæcam in Jeſu Chriſto negando pertinaciam, & obſtinationem, ob quam à Deo repudiari, & reprobari meruerunt, prædixerunt Sacri Vates, *Iſaias* cap. 1. v. 2. de Judæis ait: " Filios enutrivi & exal„ tavi, ipſi verò ſpreverunt me: cogno„ vit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus „ præſepe Domini ſui: Iſraël autem me „ non cognovit, & populus meus non „ intellexit. Væ Genti peccatrici, po„ pulo gravi iniquitate, ſemini nequam, „ filiis ſceleratis, dereliquerunt Domi„ num, blaſphemarunt Sanctum Iſraël, „ abalienati ſunt retrorsùm. „ Et cap. 8. v. 14. loquens idem Propheta de adventu Meſſiæ, ait Judæis: " Erit vobis in „ ſanctificationem: in lapidem autem „ offenſionis, & petram ſcandali duabus „ domibus Iſraël, & in laqueum, & in „ ruinam habitantibus Hieruſalem, & „ offendent ex eis plurimi, & conteren„ tur, & irretientur, & capientur. „ Et cap. 6. v. 9. Judæorum cæcitatem luculentèr idem Propheta exprimit his verbis: *Vade, & dices populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere: Videte viſionem, & nolite cognoſcere. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude; ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Propheta *Oſee* cap. 9. v. 17. futuram Judæorum reprobationem, & incredulitatem clarè prædixit his verbis: *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in Nationibus.* Propheta *Hieremias* cap. 8. v. 9. ſic invehitur in Judæos: *Quomodò dicitis, ſapientes nos ſumus, & Lex Domini nobiſcum eſt? Verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax Scribarum. Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti ſunt: Verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.* Denique, ut alia id genus penè ſexcenta Prophetarum Vaticinia prætermittam, Propheta *Ezechiel* cap. 12. v. 2. cæcitatem, pertinaciam, & obſtinationem Judæorum ſic deſcribit: *Fili hominis in medio domûs exaſperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident, & aures ad audiendum, & non audiunt; quia domus exaſperans eſt.* Cùm igitur Prophetæ prænunciaverint, futurum ut venienti Chriſto pertinacitèr repugnarent Judæi, in eum, tanquàm in offenſionis petram, impingerent, & in Sacrarum Scripturarum intelligentia, velut cæci in meridie palparent, fatendum eſt, Chriſtum Dominum eſſe illum Liberatorem à Deo miſſum, quia Judæi illum agnoſcere nolunt, ſuâque pertinaciâ & cæcitate Prophetarum Oracula implent, dùm impleta inficiantur. Addo etiam, nec addidiſſe pigebit, Chriſtum Dominum, poſtquàm ad Judæorum obſtinationem ſuperandam nihil intentatum reliquiſſet, terribilem hanc in ipſos protuliſſe Sententiam: *Relinquetur domus veſtra deſerta*, eisque ſæpiùs prædixiſſe illorum reprobationem, ejectionem, diſperſionem, ruinam, & auguſtiſſimi Templi Hieroſolymitani excidium, longè antequàm hæc omnia acciderent, ſicùt referunt ſacri Evangeliſtæ, *Matthæus* cap. 24. v. 2. *Marcus* cap. 13. v. 2. & *Lucas* cap. 19. Quorum eventum jampridèm, velint nolint, experiuntur Judæi, qui, ob incredulitatem & diffidentiam ſuam, ubique diſperſi vagantur, duriſſimæ ſervituti mancipati. Sed mittamus obſtinatos Judæos, eisque meliorem mentem precemur, quò, depoſitâ illâ adamantinâ, quæ illos occæcat, pervicaciâ, agnoſcant tandèm aliquandò Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, Prophetarum Oraculis prædictum. Præſtat nunc, ut ſub finem noſtri Colloquii, quidquid ſupereſt temporis inſumamus, in referendis Geſtis, Vaticiniis & Miraculis Prophetarum *Eliæ*, & *Elizei*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Iſraëlitico, id eſt, ſub Regibus Iſrël floruerunt.

D. Sub quo Rege Iſraëlis claruit Propheta *Elias*?

M. Sub *Achabo*, Rege decem Tribuum Iſraëlis, ultrà omnes Reges in Dominum impio, & ſub *Zezabele*, ejus ſceleſtiſſima conjuge, quæ Prophetas miſſos à Deo interemit, apparuit *Elias*, dictus *Thesbithes* ex civitate Galaad oriundus, vir Propheta, potens opere & ſermone, inter ſactos hujus ævi Vates longè clariſſimus, dignusque, quem Deus impiis hujus Regis, & Reginæ ſceleratioris, conatibus objiceret, ac eximiâ vitæ ſanctitate, & ſingulari miraculorum patrandi virtute præditum, toto orbe illuſtrem redderet. Hic Propheta in veri Dei cultu à puero religiosè inſtitutus, ſecretam à vulgi conſuetudine vitam agens, & in primis divino zelo fervens, adiit intrepidè Regem *Achabum*, & Regiam *Zezabelem*, impietatem utriusque & Idololatriam vehementèr redarguit, miraculis terruit, ſed ad meliorem frugem non

reduxit, immò, illorum itam ira in ſe provocavit, ut, ad declinandam impendentem ſibi mortem, ſæpiùs coactus fuerit fugere in ſolitudinem, ubi Deus eum mirabilitèr nutrivit miniſterio corvorum, ei quotidiè cibum afferentium. Sed, poſtquàm audiſſet Propheta *Elias*, quòd *Achabus*, Rex Iſraël, inſtigante Reginâ *Zezabele*, fæminâ poſt hominum memoriam crudeliſſimâ, vineam *Nabothi* per vim extorſiſſet, & injuſtè Regio fiſco addixiſſet, eumque falſis adhibitis teſtibus damnatum, lapidibus obrui juſſiſſet, incunctantèr, jubente Deo, acceſſit ad Regem & Reginam, & utrique, eorumque liberis, atrocem mortem denunciavit eodem in loco, quem ſuo ſanguine *Nabothus* innocens tinxerat, Regis *Achabi* ſanguinem canibus prædam fore ubi *Nabothi* lapidati cruorem linxiſſent canes; Reginæ verò *Zezabelis* cadaver, ac filiorum ejus eodem itidèm loco fruſtatìm à canibus diſcerpendum atque vorandum. Cujus Vaticinii veritatem non multò poſt eventus comprobavit, & integro familiæ *Achabi*, Regis Iſraël, & Reginæ *Zezabelis*, nec non liberorùm exterminio, atque ſparſo ſanguine, manibus miſeri *Nabothi*, per ſummam injuſtitiam trucidati, litatum eſt. Tandèm *Elias*, Propheta, poſtquàm multis virtutibus claruiſſet, & ſtupenda edidiſſet prodigia, raptus eſt in curru igneo, & tranſlatus in quemdam amænum locum, ubi cum Patriarcha *Enocho* ſuaviſſimè vivit, operiens Mundi finem, venturus cum *Enocho* tempore perſecutionis Antichriſti, in qua ambo morientur, & conſtantèr pro Fidei Chriſti Domini defenſione ſanguinem profundentes, glorioſi Martyrii palmam conſequentur, ſicut docet perpetua, ſibique ſemper conſtans Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tùm Latinorum, ac ſubindè Eccleſiæ Catholicæ, traditio.

D. Profer in medium, quæſo, præcipua miracula, quæ *Eliam*, Prophetam, regnante impio *Achabo*, edidiſſe narrat Scriptura Sacra.

M. Miracula, quæ, regnante impio *Achabo*, patravit *Elias* Propheta, hæc præcipua in ſacris Litteris recenſentur. Primum fuit, quòd oratione ſuâ cælum concluſit, ne rorem aut pluviam terræ daret. Quò factum eſt, ut, toto triennio & ſemeſtri ſuſpenſis cælo aquis, omnibusque locis ſolis ardoribus aduſtis, nec victum habuerint homines, nec pabulum jumenta, ſed ingens per triennium itidem & ſemeſtre graſſata ſit in Samaria fames, juxtà *Eliæ* Vaticinium, quod legitur cap. 17. lib. 3. Regum. Alterum Prophetæ *Eliæ* miraculum fuit, quòd pluviam & fertilitatem poſt illud temporis intervallum precibus à Deo impetraverit, ac prædixerit *Elias*, quandò nullum in cælo futuræ pluviæ appareret indicium, ſicùt refertur cap. 18. v. 41. lib. 3. Regum. Tertium miraculum fuit panis & carnium à corvis, Deo præcipiente, ſubminiſtratio ſingulis diebus, mane & veſpere, quamdiù Propheta *Elias* delituit, & ſedit ad torrentem *Carith*, ex quo potum ſumpſit, donec aruerit, ſicùt memorat ſacer Auctor lib. 3. Regum cap. 17. v. 3. 4. 5. 6. & 7. Quartum miraculum, quod eodem in capite recenſetur, fuit farinæ & olei mirabilis multiplicatio in vaſculis Viduæ Sareptanæ, ad quam Deus Prophetam *Eliam* paſcendum miſerat, toto eo tempore, quo duravit ſterilitas. Hæc eſt illa Vidua Sareptana, quam commendat Chriſtus Dominus cap. 4. v. 25. Evangelii *S. Lucæ*, dicens: *In veritate dico vobis, multæ Viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quandò clauſum eſt cælum annis tribus, & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra; & ad ullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.* Quintum Prophetæ *Eliæ* miraculum, quod deſcribitur cap. 17. lib. 3. Regum, eſt filii ejusdem Viduæ Sareptanæ, ad quam diverterat *Elias*, à morte ad vitam revocatio. Sextum *Eliæ* miraculum, quod cap. 18. lib. 3. Regum narratur, in eo præſertìm ſitum eſt, quòd Propheta *Elias*, juſſu Domini, venit ad *Achabum*, Regem Iſraël, exprobratoque ei ſacrilegio, popoſcit ut Populus Iſraëliticus in Monte Carmeli congregaretur. Accivit etiam *Elias* quadringentos & quinquaginta Idoli *Baalis* Sacerdotes, qui oblatam ab eodem Propheta conditionem acceperunt, ut ille Deus eſſet, qui cæſam hoſtiam igne è cælo miſſo abſumeret. Suum itaque auſpicati Sacrificium Sacerdotes *Baalis* falſum iſtud Numen invocarunt, & magnâ vociferatione inclamarunt, ut ignem de cælo mitteret; ſed fruſtrà, ſurdoque canebant. Tùm Propheta *Elias*, irridens eos, ait: *Clamate voce majore, Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diverſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.* Confuſis autem *Baalis* Sacerdotibus, *Elias* cæſum vitulum novo Altari in monte Carmeli impoſuit, & invocato Domino, cunctis adſpectantibus, ignis Cælo delapſus holocauſtum abſumpſit. Hoc miraculo attoniti Iſraëlitæ, ſolo ſtrati, Deum verum agno-

agnoſcentes, hunc unicum ac verum eſſe Deum conclamant, moxque, jubente *Elia*, prophani Sacerdotes *Baalis* comprehenſi, deductique ad Torrentem *Ciſon*, omnes ad unum necati ſunt. Septimum *Eliæ* miraculum eſt jejunium quadraginta dierum, quod ſuprà naturæ vires toleravit hic Propheta, poſtquàm ſubcinericio pane ab Angelo allato recreatus fuiſſet, cùm crudelem *Zezabelem*, quæ eum ad mortem quærebat, fugiens, terroreque correptus, in Deſerto obdormiviſſet in umbra juniperi; cujus in cibi fortitudine grandem viam confecit, ambulans quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad Montem Dei Horeb, ſicùt legitur cap. 19. lib. 3. Regum. Hoc miraculo *Elias* effugit perſecutionem truculentæ Reginæ *Zezabelis*, quæ tanto æſtu in Prophetas ſæviebat, ut illos omnes de medio ſuſtuliſſet, niſi vir quidam in Aula Regis *Achabi*, quamvis corruptiſſimâ, extitiſſet, nomine *Abdias*, Religione ac Dei timore inſignis, qui centum Prophetas, de vita periclitantes, furori impiæ *Zezabelis* ſubduxit, & in ſpeluncis abſconditos pavit, ſicùt teſtatur ſacer Auctor lib. 3. Regum cap. 18. Octavum *Eliæ* miraculum fuit apparitio Dei, qui hunc Prophetam, è ſpelunca egreſſum, & in monte ſtantem, allocutus eſt, eique ſignificavit, ſibi ſervaſſe *ſeptem millia virorum in Iſraële, quorum genua non ſunt curvata antè Baal* (cap. 19. v. 18. lib. 3. Regum) Quod mirum accidit Prophetæ *Eliæ*, qui ſe ſolum à ſacrilegio immunem eſſe crediderat. Hæc ſunt præcipua miracula, quæ à Propheta *Elia* fuiſſe patrata narrat Scriptura Sacra.

D. Circà raptum Prophetæ *Eliæ* occurrunt duæ difficultates, quas mihi breviter ſolvas velim. Prima eſt, an *Elias*, qui etiamnùm vivit, ſit ſimùl viator & comprehenſor? id eſt, utrùm ſit beatus, & clarâ Dei viſione donetur? Altera difficultas eſt, quomodò, & per quem *Elias* poſt raptum ſuum miſerit illas litteras, quas ſcripſit ad *Joramum*, Regem Juda, & quibus ei gravem morbum, mortem, cladem que toti Regno denunciat, ut conſtat ex lib. 2. Paralip. cap. 25. v. 12. ubi expreſsè dicitur: *Allatæ ſunt ei*, id eſt, *Joramo*, Regi Juda, *litteræ ab Elia Propheta.*

M. Cùm ex pervulgata Theologorum ſententia ſolus Chriſtus Dominus fuerit ſimul viator & comprehenſor, exiſtimo, Prophetam *Eliam*, qui etiamnùm vivit, non eſſe viatorem ſimul & comprehenſorem, id eſt, illum necdùm eſſe beatum, & clarâ atque intuitiva Dei viſione donatum. Eccleſia quidem celebrat Feſtum *Eliæ* Prophetæ die XX. menſis Julii, ſicut patet ex Martyrologio Romano, Græci etiam Templa *Eliæ* erexerunt, indè tamen non evincitur, *Eliam* nunc frui Beatificâ Dei viſione, tùm quia Eccleſia non celebrat Feſtum *Eliæ*, ut beati, ſed ut rapti; ita ut ſtatâ illâ die, huic Prophetæ ſacrâ, recolat dumtaxàt Eccleſia memoriam *Eliæ* raptûs, utpotè mirabilis, ſicut ait *Cornelius à Lapide.* Tùm quia etiam Græci eodem ducti motivo Templa Prophetæ *Eliæ* erexerunt, quo ei feſtum diem conſecrarunt, ſicut igitur Feſtum ei inſtituerunt Græci, ut memoriam tantùm mirabilis illius raptûs recolerent, ita & illi erexerunt Templa, aut potiùs non illi, ſed Deo, quia, ut alibi, poſt *S. Auguſtinum*, me obſervaſſe memini, Templa non Sanctis, ſed ſoli Deo, in honorem Sanctorum eriguntur. Quò fit, ut hæc Templa non *Eliæ*, ſed Deo ſint erecta in honorem raptûs *Eliæ*, qui nunc in loco amœno, nobis planè ignoto, cæleſtem vitam agit, quique licèt nondùm ſit beatus, id eſt, beatificâ Dei viſione non adhùc potiatur, eâ tamen certiſſimè fruetur, poſtquàm in fine Mundi, graſſante atrociſſimâ Antichriſti perſecutione, Martyrii laureâ fuerit coronatus. Et hæc primæ propoſitæ difficultati dilucidandæ ſufficiant. Altera, quam propoſuiſti, difficultas, paulò intricatior eſt, & in ea diluenda doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes variant linguis & ſententiis. *Cajetanus* cenſet, hunc *Eliam*, qui ſcripſit litteras ad *Joramum*, Regem Juda, diverſum eſſe ab *Elia* Propheta, dicto *Thesbite*, ſed hæc non placet ſententia. *Vatablus*, Regius Linguæ Hebraicæ Profeſſor, autumat, per *Eliam* deſignari *Elizæum*, eò quòd *Elizæus* ſpiritum haberet *Eliæ*; ſed hæc opinio nihilò præcedenti plauſibilior eſt. Alii haud improbabiliter putant, *Eliam* ſuum antè raptum, has ad *Joramum*, Regem Juda, ſcripſiſſe litteras, easque dediſſe *Elizæo*, vel alteri, ut eas, poſt ipſius raptum, redderet Regi *Joram*. Alii denique, quorum ſententiæ lubens ipſe ſubſcribo, dicunt Prophetam *Eliam* è loco, ubi, poſt ſuum raptum, unà cum Patriarcha *Enocho* degit, eas ad *Joramum*, Regem miſiſſe litteras, vel per Angelum formâ humanâ indutum, vel per diſcipulum ſuum *Elizæum*, vel per fidelem alium virum, adduntque, quod ſicut *Elias* in transfiguratione Chriſti Domini apparuit, ita potuit,

tuit, poſt ſuum raptum apparere *Elizæo*, vel alicui alteri, cui ejusmodi litteras, à ſe ſcriptas, & ad *Joramum*, Regem Juda, directas, eidemque Regi tradendas, crediderit.

D. Acta & præcipua Prophetæ *Eliæ* miracula jam memoriâ teneo. Veniamus nunc ad *Elizæum* Prophetam, *Eliæ* diſcipulum, qui in quinta paritèr Mundi Ætate, & in Regno Iſraëlitico, id eſt, ſub Regibus Iſraëlis, dono Prophetiæ claruit, multisque ſignis potens extitit, cujus res præclatè geſtas audire mihi volupe erit.

M. Sub exordium Regni *Jorami*, Regis Iſraël, curru igneo vectus *Elias*, & in Cælum ſublatus, *Elizæum*, diſcipulum ſuum, duplicis ſpiritûs ſui, Prophetiæ videlicèt ac miraculorum, necnon pallii reliquit hæredem, ſicut legitur cap. 2. lib. 4. Regum. Sub eodem *Joramo*, Rege Iſraëlis, Prophetiis & miraculis claruit *Elizæus*, illumque Regem ſuis precibus multùm juvit, atque è præſentiſſimo diſcrimine eripuit. At enim, cùm Rex *Joramus* Moabitas, violati fæderis reos, bello eſſet aggreſſurus, & in ſocietatem militiæ *Joſaphatum*, Regem Juda, & Idumæorum Regem aſciviſſet, contigit ut fæderatorum Exercitus præ aquarum penuria in deſerto Idumææ penè deficerent. Periculum advertens Propheta *Elizæus*, opportunam aquam à Deo impetravit, & victoriam prædixit. Moabitarum Rex, Exercitu ſuo fuſo ac profligato, civitatibus dirutis, vaſtatis agris, fructiferis arboribus ſucciſis, fontibus obturatis, ipſa Regni Metropoli obſeſſâ & penè expugnatâ, cùm irrito conatu impetum in hoſtes feciſſet, tandèm per ſummam barbariem ad placandos Deos ſuos, filium ſuum primogenitum, hoſtili adſpectante exercitu, in mænibus mactavit, obtulitque holocauſtum. Quâ atrocitate perculſi Iſraëlitæ, tàmque impium facinus execrati, ſolutâ obſidione, diſceſſerunt, ſicut legitur cap. 3. lib. 4. Regum. Plurima ab *Elizæo* edita miracula deſcribuntur in eodem quarto libro Regum, quæ ſi in præſentia ſingillatim referenda ſuſciperem, vereor, ne tibi tædio & oneri eſſem, & longiùs, quàm vellem, noſtrum protraheretur Colloquium. Hæc itaque inſignia Prophetæ *Elizæi* miracula in eo, quem mox laudavi libro quarto Regum, lectitare, tuamque ſitim ad ſatietatem usque extinguere poteris.

D. Cùm needùm effluxerit hora, quam Colloquiis noſtris præfigere ſolemus, te etiam atque etiam obſecro & obteſtor, ut non te pigeat indigitare ſaltem præcipua, quæ *Elizæus* edidit, miracula, & eâdem operâ brevitèr indicare loca libri quarti Regum, in quibus ejusdem Prophetæ narrantur prodigia, quò faciliùs ad fontem, undè pleniùs bibam, recurrere poſſim.

M. Votis tuis ut faciam ſatis, præcipua *Elizæi* miracula compendioſâ narratione hìc perſtringam, & loca libri quarti Regum, ubi accuratè referuntur, quaſi digito monſtrabo, ut ea, ſi tibi per otium liceat, conſulere valeas. Primum miraculum, quod, poſt raptum *Eliæ* patravit *Elizæus*, illud eſt, quod hic Propheta aquas Jordanis pallio *Eliæ* diviſit, ſiccisque veſtigiis Jordanem tranſivit. Alterum *Elizæus* edidit miraculum, dùm Jericunthinis aquis ſalubritatem, terræ fertilitatem, ſale in fontem injecto, conciliavit. Hæc duo Prophetæ *Elizæi* miracula memorat Scriptura Sacra cap. 2. lib. 4. Regum, ibidèmque fit mentio de tertio *Elizæi* miraculo, quo pueri Bethelitæ illudentes *Elizæo*, calvitiemque ipſi objicientes: *Aſcende, calve, aſcende, calve*, confeſtìm à duobus urſis, ex proximo erumpentibus nemore, diſcerpti ſunt. Quartum *Elizæi* miraculum eſt illud, quod jam inſinuavi, quodque cap. 3. lib. 4. Regum narratur, nimirùm aquæ fæderatis Exercitibus, & Regibus Judæ, Iſraëlis, & Idumæorum, in Deſerto Idumææ, cùm adversùs Moabitas progrederentur, impetratio. Quintum *Elizæi* miraculum, eſt olei in Vaſis Viduæ pauperculæ, & ære alieno oppreſſæ, multiplicatio, ut, oleo vendito, contracta debita ſolvere, & liberos alere poſſet. (cap. 4. lib. 4. Regum.) Sextum *Elizæi* miraculum, quod eodem in cap. 4. lib. 4. Regum legitur, eſt filii Sunamitidis, hoſpitæ ſuæ, quem ipſius Prophetæ *Elizæi* precibus impetraverat, è morte ad vitam reditus. Quæ miraculoſa reſurrectio adumbrat vocationem Gentium ad Eccleſiam Chriſti: *Filius mulieris illius, dùm Elizæus abſens eſſet, mortuus eſt: ſic & filius Eccleſiæ, hoc eſt, populus Gentium, antequàm Chriſtus veniret, peccatis mortuus erat. Deſcendente de monte Elizæo, filius Viduæ huic vitæ redditur: Deſcendente de Cælo Chriſto, filius Eccleſiæ, id eſt, populus Gentium, ſuſcitatur*, inquit, *S. Cæſarius*, Arelatenſis Epiſcopus, Sermone, qui olim inter Sermones Auguſtinianos erat CCVI. *De Tempore*, & nunc in noviſſima & caſtigatiſſima Operum Sancti *Auguſtini* Editione, quam Pariſiis adornarunt doctiſſimi Patres Benedictini Congregationis *S. Mauri*, extat,

extat in Appendice, & eſt ordine quadrageſimus ſecundus. Septimum *Elizæi* miraculum, eſt expulſio veneni & amaritudinis à pulmento per modicæ farinæ injectionem (lib. 4. Regum cap. 4.) Octavum miraculum, eſt ingentis hominum multitudinis ex paucis panibus ordeaceis exſaturatio. (lib. 4. Regnum cap. 4.) Nonum *Elizæi* miraculum, quod capite quinto lib. 4. Regum narratur, eſt *Naamanis* à lepra curatio. Erat autem ille *Naaman* Princeps Militiæ Syriæ, vir magnus, fortis, & dives, qui per *Elizæum*, Prophetam, cùm fuiſſet à lepra ſanatus, ita ex hoc ſuæ curationis miraculo ad Deum verum converſus eſt, & à cultu Idolorum deſcivit, ut *Elizæo* promiſerit, ſe nullum poſthàc facturum holocauſtum, aut victimas Diis alienis oblaturum, ſed ſoli Deo vero, & hoc unum dumtaxàt ab hoc Propheta petierit, ut Regem Syriæ, Dominum ſuum, in Templo *Remmon* adorantem, ipſe pro more ſuſtentare, eoque adorante, corpus itidèm inclinare ſibi liceret; quod Propheta *Elizæus* conceſſit, dicens: *Vade in pace.* Larga munera *Elizæo* obtulit *Naaman*, Syrus, quæ ille Propheta conſtanti animo recuſavit, & famulo ſuo *Gieſi*, qui ab eodem *Nauman* munus acceperat, atque mendacio extorſerat, lepram, in nepotes etiam transfundendam, inflixit, indèque *Gieſi* Simoniacorum typum, & lepram, ei adhærentem, Simoniæ labis figuram eſſe, docent Scripturæ Sacræ interpretes. Decimum *Elizæi* miraculum, quod eodem in capite quinto lib. 4. Regum percenſetur, eſt ſecuris in Jordanem delapſæ, injecto poſt eam ligno, ad aſcendendum ex aqua, & ſupernatandum impulſio. Quo in miraculo adumbrata fuiſſe Christi Domini, & ſalvificæ ejus Crucis Myſteria obſervant *Tertullianus* cap. 13. libri adverſùs Judæos, *S. Auguſtinus* lib. 12. contrà *Fauſtum*, Hæreticum Manichæum, & *Theodoretus* quæſt. 19. in librum quartum Regum. Undecimum *Elizæi* miraculum, eſt omnium Regis Syriæ Conſiliorum *Joramo*, Regi Iſraëlis, facta ab illo Propheta revelatio (lib. 4. Regum cap. 6.) Duodecimum *Elizæi* miraculum, quod eodem in capite ſexto lib. 4. Regum memoratur, eſt Militum Regis Syriæ, qui ad Prophetam capiendum miſſi erant, excæcatio ſimul & illuminatio, cùm in Samariam ducti eſſent, eorumque vitæ conſervatio, cùm ab Iſraëlitarum copiis circumcluſi, facilè omnes internecione deleri potuiſſent. Decimum tertium miraculum, eſt prædictio abundantiæ frumenti in Samaria, die craſtino futuræ, cùm ad ſummam rerum inopiam redacta eſſet, ſicùt legitur lib. 4. Regum capite ſexto. Decimum quartum *Elizæi* miraculum, eſt liberatio urbis Samariæ, à validiſſimo Syriorum Exercitu obſeſſæ, & in extremis poſitæ anguſtiis. (lib. 4. Regum cap. 7.) Decimum quintum miraculum, eſt ſeptennis fames, quam in Terra Iſraëlis futuram prædixit *Elizæus*. (lib. 4. Regum cap. 8.) Ultimum *Elizæi* miraculum, eſt prædictio ab eo facta de ſanitate ſimul & morte *Benadab*, Regis Syriæ, de cujus infirmitate ab *Hazaele*, illius Regis Miniſtro, fuerat conſultus. (lib. 4. Regum cap. 8.)

Habes nunc, quaſi in compendio, Hiſtoriam, ſeu præcipua geſta Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc eſt, antè captivitatem Babylonicam, tàm in Regno Judæ, quam in Regno Iſraëlis, futura prædixerunt, quique vitæ ſanctimoniâ, certiſſimo vaticiniorum eventu, & multorum evidentiâ miraculorum apertè probarunt, ſe reverà à Deo miſſos eſſe, ſibique populorum fidem conciliarunt. At nunc ut obiter dicam, vide, ſi placet, quantùm cæcutiant Hæretici noſtri temporis, à quibus, ſi petas, undenàm *Lutherus*, *Calvinus*, aliique Hæreſiarchæ ſuam Miſſionem acceperint, cùm certum ſit, eos non ab Eccleſia Romana, à qua, facto ſchiſmate, ſeſe ſepararunt, illam accepiſſe; confeſtìm reſpondebunt, *Lutherum*, *Calvinum*, alioſque ejuſdem furfuris ſuos Anteſignanos fuiſſe à Deo extraordinariè miſſos, non ſecùs ac in Veteri Lege Prophetæ ad reparandum divinum cultum, ad corrigendos pravos mores, & tollendos ſerpentes abuſus, extraordinariam à Deo Miſſionem acceperunt. Sed quantùm hac in re fallantur, & cæcutiant Hæretici, tribus momentis brevitèr oſtendo. Primò, Prophetæ Veteris Legis ſe à Deo miſſos eſſe, probitate morum, ac vitæ innocentiâ comprobarunt; *Lutherus* autem, *Calvinus*, cæterique variarum Sectarum conditores, ventri, gulæ, & libidini dediti fuerunt, neceſſitatem bonorum operum, Sacramenti Pænitentiæ, & Eccleſiæ diſciplinæ rigorem ſuſtulerunt, ſolemnia Religionis Vota, Deo nuncupata, diſſolverunt, Monachis, & Sacerdotibus connubia indulſerunt, novam, & antiquis Eccleſiæ ritibus contrariam Sacerdotum originem inſtituerunt, Templa ſuccenderunt, altaria ſuffoderunt, & excuſſo Romani Pontificis, & Epiſcoporum, obedientiæ jugo, ſectarios ſuos, Religionis, Sacræ Scripturæ, doctrinæ, ac fidei

ſuæ Judices & arbitros conſtituerunt, eoſque ad arma, ad bella, ad sùs dèque omnia in toto Orbe Chriſtiano miſcenda concitarunt. Hic fuit egregius, ſi Superis placet, extraordinariæ illorum Hereſiarcharum Miſſionis character. Secundò, Prophetæ Veteris Teſtamenti certiſſimo Vaticiniorum, quæ fuderunt, eventu, omniumque oculis nunc perſpicuo, fidem omnium Gentium ſibi optimo jure conciliarunt, ſuamque extraordinariam Miſſionem extrà omnem dubitationis aleam poſuerunt. At, quæ unquàm *Lutherus*, *Calvinus*, & alii nefarii Hæreſiarchæ Vaticinia ad probandam Miſſionem ſuam extraordinariam protulerunt? nulla profectò. Quamvis, etiamſi aliquas édidiſſent prædictiones, quarum veritatem fortuitus eventus (ut fieri aliquandò aſſolet) comprobaſſet; nihilo ſecius rejici, ac diris devoveri deberent tanquàm Pſeudo-Prophetæ, quia, juxtà Regulam, quam in exordio hujuſce noſtri Colloquii, ad diſcernendum verum Prophetam à falſo, conſtituimus, illi, qui in Lege Evangelica aliquas prædictiones in vulgus ſpargunt, quæ Legi Evangelicæ, & avitæ doctrinæ, quam Eccleſia Catholica à Chriſto Domino, ab Apoſtolis, & Sanctis Patribus, perpetuâ, ſibique ſemper conſtanti traditione accepit, & ad hæc uſquè tempora intemeratam jugiter conſervavit, oppoſitæ ſunt, tamquàm falſi Prophetæ, & meri impoſtores, ad decipiendos populos comparati, repudiari ac profligari debent. Hinc Eccleſia Catholica, cui ex officio incumbit ſuum de motibus extraordinariis Spiritûs Sancti ferre judicium, & definire, an prædicti motus ſint ex Deo, ſeu Spiritu Sancto, vel ex maligno Spiritu, ſeu ex Diabolo, qui ſolet ſe in Angelum lucis transfigurare, damnavit olim Hæreſiarcham *Montanum*, & alios, qui, ut incautis ac ſimplicibus facilius imponerent, ſeſe Prophetas, Spiritu Sancto afflatos temerè jactitabant, falſiſque Vaticiniis populum deludebant. Damnavit etiam non multis abhinc annis eadem Eccleſia Catholica quoſdam fanaticos Hæreticos, qui multum manſuetudinis, & externæ, ſed fucatæ, pietatis præ ſe ferentes, orationis, & magis excoctæ vitæ aſceticæ perfectionis ſtudium plenis buccis crepantes, & incredibili fiduciâ dona Sancti Spiritûs ſibi arrogantes, benè multos vanâ ſpe majoris in vita ſpirituali conſequendæ perfectionis lactarunt, in fœdiſſimas prolapſiones præcipitarunt, & ſecum in æternam damnationem pertraxerunt. Denique, miracula, quæ patrarunt Prophetæ Veteris Legis, evidens eorum extraordinariæ Miſſioni teſtimonium perhibuerunt. Sed *Lutherus*, *Calvinus*, aliique novarum Sectarum Coryphæi tantùm abeſt, ut ſuam prætenſam extraordinariam Miſſionem aliquo vero miraculo approbarint, ut nequidèm claudum equum ſanare unquàm potuerint: ſed hæc obitèr annotaſſe ſufficiat adversùs noſtri temporis Hæreticos, qui *Lutherum*, *Calvinum*, alioſque falſos Duces, & Pſeudo-Prophetas ſecuti, à recta via aberrarunt, & nunquàm in doctrina ſibi conſtantes, ſæpiùs variant linguis & ſententiis, carentque omninò Sacrificio & Sacerdotio Novæ Legis, ſine quibus vera Religio ſtare minimè poteſt. Quâ de re plura legeſis apud illuſtriſſimum *Benignum Boſſuet*, Epiſcopum Meldenſem, in aureo, quod gallicè edidit, Opere, inſcripto, *De Variationibus Hæreticorum*; & apud Doctiſſimum noſtrum *Michaelem le Quien*, in egregio Opere, quod gallicè itidèm nuperrimè lucubravit *contrà Ordinationes Hæreticorum Epiſcoporum*, *& Presbyterorum Anglorum*, ubi invictis momentis probat, nullas & invalidas prorsùs eſſe Ordinationes, cùm Epiſcoporum, tùm Presbyterorum Anglorum, ac ſubinde apud illos Hæreticos non extare ampliùs verum Novæ Legis Sacrificium & Sacerdotium, quibus tamen vera Chriſti Religio neceſſariò conſtare debet.

D. Mittamus *Lutherum*, *Calvinum*, alioſque virulentos Hæreſiarchas, quos deceptores, & falſos Prophetas fuiſſe nunquàm dubitavi, & quorum mores graphicè depingit Chriſtus Dominus cap. 7. *Matthæi*, dicens: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinsecùs autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos*; mittamus itaque iſtos Pſeudo-Prophetas, & expone, quæſo, uberiùs quod, mox recenſendo nonum *Elizæi* miraculum, obitèr inſinuaſti, dicens, Prophetam *Elizæum* permiſiſſe *Naamani*, à lepra ſanato, & ab Idolorum cultu ad verum Deum converſo, ut comitaretur Regem ſuum, dùm Idolum *Remmon* iret adoraturus, eique adoranti manum daret, cui innitebatur. Id profectò, ut candidè fateat, necdùm capio. Nam, cùm nemini quocumque prætextu liceat Idoli cultum externo ritu ſimulare, credibile non videtur, Prophetam *Elizæum* permiſiſſe *Naamani*, qui Deum Iſraëlis apertè profitebatur, ut eſſet miniſter, cooperator, aut parti-

particeps Idololatriæ Regis, eum videlicèt ſuſtentando, & ſimul cum ipſo coram Idolo in Templo Remmon procumbento, ſivè corpus incurvante, aut genua flectente, pariter procumbendo, ſe incurvando, aut genua flectendo. Hanc ſacrilegam, & abominabilem in Dei cultu ſimulationem *Naamani* permiſiſſe *Elizæum* nulla ratione ſit mihi veroſimile.

M. Cùm Deus non ſolùm in ſpiritu & veritate ſit adorandus, ſed etiam externo cultu proſequendus, eique ſoli divini honores, nempè adoratio, ſacrificium &c. ſint exhibendi, ſuſpicari minimè debes, *Naamanem*, Syrum, voluiſſe in Templo Remmon cultum Idoli externo ritu ſimulare, idque à Propheta *Elizæo* fuiſſe ei conceſſum. Hanc certè ſiniſtram ſuſpicionem à *Naamane*, Syro, longè amolitur Scriptura Sacra, quæ capite 5. lib. 4. Regum ait, *Naamanem*, poſtquàm à lepra fuiſſet à Propheta *Elizæo* ſanatus, firmum habuiſſe propoſitum colendi unum dumtaxàt verum Deum Iſraëlis, & eam ob rem ex ſingulari pietatis affectu ab *Elizæo* poſtulaſſe, ut ſibi liceret onus duorum mulorum de Terra Judææ, quaſi ſanctificatâ, in Syriam ſecum deferre, ut ſupèr eam Altare vero Deo erigeret: *Obſecro te*, inquit, *Naaman*, Syrus, *Elizæo*, Prophetæ, *concede mihi ſervo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultrà ſervus tuus holocauſtum aut victimam Diis alienis, niſi Domino.* Quæ Scripturæ verba expendens *Theodoretus* quæſtione 19. in 4. lib. Regum, hæc habet: *Vir ille admirabilis*, ſeu *Naaman*, Syrus, *credens vel ipſam Terram Iſraëlis eſſe ſanctificatam, rogavit ut duo onera mulorum ex ea acciperet, ut ſupèr eam Domino Deo ſoli offerret, Lege conſtitutâ, Sacrificia.* Non rogavit igitur *Naaman* Prophetam *Elizæum*, ut Idoli cultum ſimulare ſibi liceret, quod execrandum ſcelus eſſe probè noverat, ſed id unum periit ab hoc Propheta, ut videlicèt permitteret ei poteſtatem ſuo fungendi munere, ſeu Miniſterio in Aula Regis Syriæ, eumque coràm Idolo procumbentem in Templo Remmon ſuſtentandi, ſicùt eum alibi, ex officii ſui neceſſitate, ſuſtentare ſolebat. Quod ei conceſſit Propheta *Elizæus*, quia inde nullum vel Idololatriæ, vel ſcandali periculum emergere poterat. Nam primò *Naamanem* non cultus Idoli conjungebat Regi ſacrificanti, & adoranti in Templo Remmon, ſed officium dumtaxàt Regi exhibendum, quod nullam ex ſe relationem ad ſuperſtitioſos Ethniciſmi ritus habebat, quodque ſubinde *Naamanem* reddebat quidem ſpectatorem impiarum cæremoniarum, ſed non miniſtrum, non cooperatorem, aut participem Idololatriæ, ſicùt *Tertullianus* lib. *de Idololatria* cap. 16. & 17. egregiè explicat his verbis: *Planè ad Sacerdotium & Sacrificium vocatus, non ibo, proprium enim Idoli officium eſt, ſed neque conſilio, neque ſumptu, aliâve operâ in ejuſmodi fungar. Si propter Sacrificium vocatus adſiſtam, ero particeps Idololatriæ, ſi me alia cauſa conjungit ſacrificanti, era tantùm ſpectator Sacrificii &c.* Præterea, actio illa, quâ *Naaman* ſuſtentabat Regem Syriæ, cotàm Idolo in Templo Remmon procumbentem, non erat religioſa, ſed merè civilis, & politica, quia non Religionis intuitu, ſed civilis obſequii gratiâ ſeſe Regi, coràm Idolo genu flectenti, exteriùs accommodabat, nec ullo pacto ad Regis intentionem, Religionem, & Idololatriam attendebat, aut animum applicabat. Poſtremò, hæc *Naamani* actio nemini ſcandalum creare poterat, quia omnibus compertum atque exploratum erat, *Naaman* ſuo ex officio teneri Regem ubique comitari, ipſumque vel manu, vel humeris ſuſtinere, ſatiſque noverant, *Naamanem*, dùm Regem, coràm Idolo ſe in Templo Remmon incurvantem, ſuſtentabat, nihil aliud hac actione intendere, quàm ſuo civili, ac politico ergà Regem fungi officio. Jam enim *Naaman* publicè Idolorum cultum abdicaverat, & verum Iſraëlis Deum colebat, cui altare erexerat, & ſacellum, in quo eum cum tota ſua familia adorabat. Ex his, quæ hactenùs de *Naamane*, Syro, diximus, facili negotio intelligi poteſt, quàm perperàm eo *Naamanis* exemplo abuterentur nonnulli, ad probandum licitum eſſe Chriſtianis intereſſe Sacrificiis Sinarum, eorumque ritus obſervare ac cæremonias, quas tamen ceù ſuperſtitioſas, & Idololatricas declaravit ac proſcripſit ſancta Mater Eccleſia.

D. De *Elia*, ejuſque diſcipulo *Elizæo*, qui antè captivitatem Babylonicam in Regno Iſraëlis munus Prophetarum obierunt, non plura ſcire aveo, ſed, antequàm huicce noſtro finem imponamus Colloquio, hoc unum de Prophetis in genere ſcire vellem, an verum ſit id quod paucis abhinc diebus, audivi in cætu virorum eruditorum, videlicèt Prophetas non tantùm verbis, ſed etiam factis, res futuras prædixiſſe. Oſtende, quæſo, quo in ſenſu id intelligendum veniat.

M. Si ſemel eas, quas nunc habemus, legas ſacrorum Vatum Prophetias, facilè percipies, illos non tantùm verbis, verùm etiam factis, interdùm ænigmatibus, ſignis, figuris, & ſymbolis res futuras, quas, jubente Domino, debebant annunciare populo, prædixiſſe, ſicùt ex his conſtabit exemplis, quæ ad illuſtrandum illum ſingularem, & ſolis Prophetis eximium vaticinandi modum, in præſentia adducam, tuiſque oculis ſubjiciam. In primis, Propheta *Iſaias* nudus & diſcalceatus inceſſit, & hoc celebri ac inſolenti facto futuram Ægypti & Æthyopiæ ſpoliationem & nuditatem prædixit, juſſu Dei cap. 20. v. 2. & 3. ei dicentis: *Vade & ſolve ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis, & fecit ſic vadens nudus & diſcalceatus.* Et dixit Dominus: *ſicùt ambulavit ſervus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium annorum, & portentum erit ſuper Ægyptum, & ſupèr Æthyopiam.* Præterea, Propheta *Hieremias* alio non minùs ſingulari facto Babylonicam captivitatem prædixit. Vincula enim & compedes collo geſtavit, ſivè catenis onuſtus inceſſit, juſſus à Deo, ei cap. 27. v. 2. dicente: *Fac tibi vincula & catenas, & pones eas in collo tuo.* Tertiò, Propheta *Ezechiel*, juſſu Dei cap. 3. v. 24. incluſus eſt in medio domûs ſuæ, & factus mutus, ſiluit ad tempus. Et cap. 4. v. 1. & 3. deſcribit in latere Hieroſolymorum urbem, & circà eam aggeres, & caſtra Chaldæorum, eam obſidentium. Et v. 4. cubavit ſuprà latus ſiniſtrum trecentis nonaginta diebus pro totidèm annis iniquitatis Iſraël, & quadraginta diebus ſuprà latus dextrum pro totidèm annis iniquitatis Juda. Et v. 12. ejuſdem capitis juſſus eſt coquere panem ſuum ſtercore hominum, ſed obſecrans impetravit, ut pro ſtercore hominum ſubſtitueret ſtercus boum.. Quibus inſolitis factis, ſibique divinitùs imperatis, *Iſaias* inſtantem Hieroſolymorum urbis obſidionem prædixit, & famem, ſordes, anguſtias, aliaſque id genus ſummas miſerias, quas Judæi à Chaldæis, Hieroſolymorum urbem obſeſſuris, ſuamque in poſſeſſionem redacturis, propedièm paſſuri erant. Quartò, Propheta *Oſee* juſſu Dei uxorem fornicariam duxit, ut hoc portentoſo & ſenſibili ſigno oſtenderet, Synagogam Judæorum, quam Deus, tanquàm ſponſam ſuam, in adulterio, ſeu in idololatria, deprehenderat, fuiſſe ab ipſo rejectam atquè repudiatam. Deniquè, Propheta *Abias Silonites* ſingulari facto, ſeu ſciſſione pallii ſui, ſicùt narratur cap. 11. v. 30. & 31. lib. 3. Regum, prædixit diviſionem decem Tribuum Iſraëlis, quarum Rex conſtitutus eſt Ieroboamus: *Apprehendenſque Abias pallium ſuum novum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſraël: Ecce ego ſcindam Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem Tribus.* Ex his ergò, quæ adduxi, exemplis liquidò conſtat, Prophetas non tantùm verbis, ſed etiam factis, jubente Domino, res futuras prædixiſſe. Adhibent etiam nonnunquàm ſacri Vates in ſuis Prophetiis Ænigmata, ſicùt, aliis omiſſis, videre eſt apud Prophetam *Ezechielem*, cap. 1. ubi per quatuor animalia, currum Cherubinorum (quæ omnia non verè, ſed ænigmaticè & ſymbolicè tantùm per ideas & figuras imaginarias objecta ſunt imaginationi, aut oculis Prophetæ) depingit ſacer ille Vates Dei potentiam, magnificentiam, impetum, ac vindictam in Judæos, alioſque hoſtes, in quos, ut corrigantur, animadvertit, eoſque, in malo obduratos, & reſipiſcere nolentes, cædit, proterit, atquè penitùs exterminat. Figuris tandèm, tropis, & metaphoris ſæpiùs in ſuis Prophetiis utuntur ſacri Vates. Unicum dumtaxàt exemplum, brevitatis cauſâ, adducam petitum ex *Iſaia* Propheta, qui cap. 11. v. 6. prædicens pacem, quæ futura erat adveniente Meſſia, hæc habet: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo & ovis ſimul morabuntur, & parvulus minabit eos.* Quibus metaphoris, tropis, & figuris prædicit Propheta *Iſaias*, futurum ut Gentes, quæ feritate & barbarie, antè adventum Meſſiæ, beſtiis ſimiles erant, adveniente Meſſia, feritate depoſitâ, manſueſcant, & cum hædis & agnis, ſeu cum manſuetis Chriſti, veri Meſſiæ, Diſcipulis, in unam Eccleſiam ſub uno & eodem Paſtore ſanctiſſimè conſpirent, atque pacificè vivant. Sed tempus eſt, ut vaſa colligamus, & colloquio noſtro, atque Hiſtoriæ in quintam Mundi ætatem finem imponamus, die proximo lunæ Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, quæ à captivitate Babylonica ſumit exordium, & producitur uſque ad Natale Chriſti, Servatoris noſtri, auxiliante DEO, auſpicaturi. Interim, auctor tibi ſum, ut libros utriuſque Teſtamenti diligentèr evolvas, & attente conſideres mirabilem illum conſenſum totius œconomiæ vitæ CHRISTI,

quam

quam noſtrâ causâ peregit, factus homo. Sic enim futurum eſt, ut non ſolùm rectiùs intelligas quod lecturus es, verùm etiam ut uberiori fructu, & majori cum fide ſis lecturus, cùm videris omnia in utroque Teſtamento ſibi perfectiſſimè conſtare. Ex Veteris Inſtrumenti Voluminibus confer typos, & Prophetarm Oracula, quorum iſti Chriſtum delineant atque adumbrant, hæc eumdem adventantem velut oculis fidei demonſtrant, & inveniens, nihil à Chriſto, vero Meſſia, geſtum eſſe, quod non depinxerint Vates illi divini, nihil eſſe in Chriſti doctrina, cui non reſpondeat aliquis Veteris Teſtamenti locus, quemadmodùm elegantèr docet *Tertullianus* in libro adversùs *Marcionem* quarto. Hinc *Lactantius Firmianus* lib. 4. *Inſtitutionum Divinarum* cap. 5. de Prophetis loquens, hæc habet, quæ ad legendos Prophetarum libros te maximè excitare debent: *Antè omnia* (inquit Ciceto ille Chriſtianus) *qui veritatem ſtudet comprehendere, non modò intelligendis Prophetarum vocibus animum debet intendere, ſed etiam tempora, per quæ quisque illorum fuerit, diligentiſſimè inquirere, ut ſciat, & quæ futura prædixerint, & poſt quot annos prædicta completa ſint. Nec difficultas in his colligendis ineſt ulla. Teſtati ſunt enim, ſub quo quisque Rege Divini Spiritûs fuerit paſſus inſtinctum ..... Adeò antiquiores etiam Græcis Scriptoribus Prophetæ reperiuntur. Quæ omnia eò profero, ut errorem ſuum ſentiant, qui Scripturam Sacram coarguere nituntur tanquàm novam, & recens fictam, ignorantes ex quo fonte ſanctæ Religionis origo manaverit. Quid ſi quis collectis perſpectisque temporibus fundamentum doctrinæ ſalubritèr jecerit, & veritatem penitùs comprehendet, & errorem, cognitâ veritate deponet.* Ex hac frequenti Prophetarum, & utriusque Teſtamenti Sacrorum Librorum lectione ſalutaria hauries documenta ad inſtitutionem ſimplicium, ad correctionem improbrorum; invicta ſumes argumenta ad redarguendos Judæos, qui etiamnùm Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam, Prophetarum oraculis prædictum, obſtinatis animis inficiantur: Verbo dicam, invenies in ſacris litteris ubi veſtigium certò facias, ubi tutò figas pedem, ubi citrà faſtidium acquieſcas, ubi, Sacram perluſtrando Hiſtoriam, poſſis ſitim tuam ad ſatietatem usque explere, & animum tuum caſtis ac cæleſtibus oblectare deliciis.

D. Sapientiſſimis monitis tuis lubentiſſimè parebo, nec deinceps quosdam juvenes imitabor, qui vel ludicra Poëtarum figmenta amplectuntur, & Sacras Litteras faſtidiunt, vel fabulas & hiſtorias prophanas nocturnâ verſant manu, verſantque diurnâ; ſed potiùs omnes ſtudiorum meorum conatus ad Jeſum Chriſtum, Servatorem noſtrum, dirigam, ut ejus doctrinam, undè vera proficiſcitur ſapientia, perfectè calleam, atque memoriâ teneam Sacram Hiſtoriam, expreſſam in libris utriusque Teſtamenti, quos cæleſte Numen inſpiravit, Sancti Prophetæ prodiderunt, & quorum indubitatam veritatem miracula teſtantur, ſanguis Martyrum illuſtravit, & piorum hominum conſenſus tot jam ſæculis comprobavit. Hos, inquam, Sacros Libros in ſinu meo jugitèr circumferam, & in deliciis ſemper habebo, ſingula in his piâ curioſitate cognoſcere, inveſtigare, disquirere, & excutere ſtudiosè ſatagam, donec tandem me in illis libris ſedulò meditantem placida mors occupet. Vale, colendiſſime Magiſter. Domum nunc me recipio, & poſtquàm vires meas, immenſis hujus æſtatis caloribus haud parùm fractas ac debilitatas, refocillaverim, ſtudio gnavitèr incumbam, ut ad primum Colloquium, quod die proximo Lunæ de Hiſtoria ſextæ Mundi Ætatis habituri ſumus, imparatus non accedam.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI,
SEU
SEXTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ à Captivitate Babylonica ſumit initium, & finem habet in Natali Jeſu Chriſti, Servatoris noſtri.

JUDÆI anno Regni *Joakimi* undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, in captivitatem Babylonicam abducti, per ſeptuaginta annos captivi fuerunt, hoc eſt, ad annum usque primum, quo *Cyrus*, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, Monarchiam Babylonicam evertit, & Monarchiam Perſicam inſtituit, ſeu tanquàm ſupremus Monarcha Babylone imperare cæpit. Hoc inquam, primo anno Monarchiæ Perſicæ *Cyrus* laxavit captivitatem Babylonicam, Judæisque reditum in patriam conceſſit. Monarchia autem Perſica à *Cyro* usque ad *Darium*, dictum *Codomanum*, duravit annis ducentis duobus. Sed, mortuo *Dario Codomano*, qui fuit ultimus Imperii Perſarum ſupremus Monarcha, cæpit Monarchia Græcorum, inſtituta ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, qui, poſtquàm *Darium Codomanum*, ultimum Perſarum Monarcham, in prælio viciſſet & occidiſſet, totu Imperio Babylonico potitus eſt, Monarchiam Perſicam extinxit, & tanquàm ſupremus Monarcha Babylone imperavit. Verùm brevis admodùm fuit Monarchia Græcorum. Quamvis enim *Alexander Magnus* regnaverit duodecim annos, ut in libro primo Machabæorum cap. 1. proditum eſt, hoc tamen ita intelligendum eſt, ut *Alexander Magnus* per ſex annos regnaverit in Macedonia, & per alios ſex annos in Babylone, tanquàm ſupremus Monarcha, imperaverit. Monarchia itaque Græcorum duravit duntaxàt ſex annis, quia poſt exceſſum *Alexandri Magni*, hujus Monarchiæ conditoris, Duces illius Exercitûs Regna ab ipſo ſubacta intèr ſeſe partiti ſunt. *Aridæus*, frater *Alexandri Magni*, quem *Philippus*, Rex Macedonum, & ejusdem *Alexandri Magni* pater, ex ſcorto ſuſceperat, declaratus eſt Rex, dictusque *Philippus*. Sed, quia mentis ſatis compos non erat, *Perdiccas*, gente Macedo, cui *Alexander Magnus* moriens annulum ſuum tradiderat, Regni procurator, re ipsâ Rex, deſignatus eſt. Eodem mortis *Alexandri Magni* anno tota Ægyptus, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ idem *Alexander Magnus* obtinuerat, cum omni illa Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, *Ptolomæo, Lagi* filio, obtigit. Hic *Ptolomæus* plures in Regno Ægypti habuit ſucceſſores usque ad famoſam, omniumque ſermone celebratàm, *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quæ ab *Octaviano Auguſto*, primo Romanorum Imperatore, devicta in pugna Actiaca, ſibi necem conſcivit, eodemque momento vitam perdidit & Ægypti Regnum, quod venit in poteſtatem Romanorum. *Seleucus Nicanor*, unus ex præcipuis *Alexandri Magni* Ducibus, duodecim annis poſt ejusdem *Alexandri Magni* obitum in Babylonia, Media, cæterisque Orientis partibus regnare cæpit, & inſtituit in Syria Regnum *Seleucidarum*, qui ideò dicti ſunt Reges Syriæ, à quibus, ſicut & à Regibus Ægypti, *Ptolomæi Lagi* filii ſucceſſoribus, dictis *Lagidis*, Judæi multa incommoda pertulerunt. His tamen, ſeu Ægypti, ſeu Syriæ Regibus, ſtrenuè obſtiterunt Judæi, ſivè per *Mathatiam*, eorum ducem, ſivè per ejus filios *Judam*, cognomento Machabæum, *Jonatham*, & *Simonem*, qui ſigillatim populo Judaico præfuerunt. Tunc enim in Republica Judæorum ſumma regiminis

giminis poteſtas fuit penès Aſſamonæos, ſeu Machabæos, usque ad *Antigonum*, Ariſtobuli filium, qui fuit apud Judæos ultimus ex gente Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum Rex, quem devicit, ac ſolio deturbavit *Herodes*, alienigena, jam à Senatu Romano declaratus Rex Judæorum. Sub hoc *Herode*, alienigenâ, Judæorum Rege, natus eſt JESUS CHRISTUS, Salvator Mundi, hoc eſt, anno trigeſimo ſexto Regni *Herodis*, poſtquàm a Senatu Romano creatus fuiſſet Rex Judæorum, & anno trigeſimo tertio poſtquàm idem *Herodes* deviciſſet *Antigonum*, ultimum ex Machabæorum genere Regem Judæorum, ſicut fusè oſtendi in Diſſertatione ſexta *Tractatûs*, quem edidi, *De Myſteriis & annis Jeſu Chriſti*, ubi pluribus momentis probavi, proprium Natale Chriſti Domini illigandum eſſe anno quadrageſimo Imperii *Octaviani Auguſti*, qui annus Imperii *Auguſti* concurrit cum anno Regni *Herodis* trigeſimo ſexto, poſtquàm à Senatu Romano fuiſſet conſtitutus Rex Judæorum, & cum anno ejusdem Regni *Herodis* trigeſimo tertio poſtquàm deviciſſet *Antigonum*, è gente Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, ultimum in Republica Judæorum Regem. Portò Hiſtoria ſextæ Mundi Ætatis, quam hîc deſcribendam ſuſcipio, quæque à Judæorum captivitate Babylonica ſumit initium, & in Natali Chriſti Domini finem habet, complectitur omnia, quæ acciderunt Judæis, ſivè ſub Monarchia Regum Babyloniorum, durante captivitate Babylonica; ſivè ſub Monarchia Perſarum, quam inſtituit *Cyrus*, qui laxavit captivitatem Babylonicam; ſivè ſub Monarchia Græcorum, cujus conditor fuit *Alexander Magnus*, &, poſt illius mortem, ſub Regibus Ægypti, & Syriæ. Denique, Hiſtoria ſextæ Mundi Ætatis prodit res præclarè geſtas à Machabæis, qui ſummâ in Judæorum Republica potiti ſunt poteſtate usque ad Herodem, alienigenam, quo in Judæa regnante, JESUS CHRISTUS, ut mox diximus, prodiit in lucem, totius Mundi Salvator, & verus Meſſias, Prophetarum Oraculis longè antehàc prædictus. Ut autem omnia, quæ Hiſtoria ſextæ Mundi Ætatis exhibet monumenta, ad Gentem Judaicam attinentia, nullam confuſionem, obſcuritatemve pariant, ſed ad tuum captum accommodata atque diſpoſita in præclaro ordine, & in optima luce collocentur: tria inſtituam Colloquia, in quorum primo deſcribam res, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt ſub Monarchia Regum Babyloniorum. Dein, oſtendam, quinam, poſt ſolutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, fuerit Judæorum Status ſub Monarchia Perſarum. Poſtremò, agam de conditione, ſeu ſorte, quam ſub Monarchia Græcorum, regnante *Alexandro Magno*, &, poſt ipſius obitum, ſub Regibus Ægypti, & Syriæ, nacti ſunt Judæi. In altero Colloquio dirimam aliquot Dubia, quæ circa Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis proponere ſolent Scripturæ Sacræ Interpretes, ibidemque diſſeram de auctoritate & Hiſtoria librorum *Eſdræ*, Prophetæ *Danielis*, & Reginæ *Eſtheris*, necnon de Prophetis Minoribus *Aggæo*, *Zacharia*, & *Malachia*, qui poſt captivitatem Babylonicam vaticinati ſunt. In tertio Colloquio proferam in medium res præclarè geſtas à Machabæis, qui ſummam apud Judæos obtinuerunt poteſtatem usque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus eſt Chriſtus Dominus, ibidemque attexam varias Judæorum Sectas, & aliquot Hiſtoriæ Romanæ monumenta, quæ ad pleniorem habendam Hiſtoriæ Judæorum notitiam ſunt apprimè neceſſaria. Canonem etiam exhibebo Chronologicum annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Chriſti Domini interfluxerunt.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo deſcribuntur res præcipuæ, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt ſub Monarchia Regum Babyloniorum, eorumque exhibetur ſtatus, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, ſub Monarchia Perſarum, ſub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, &, poſt illius obitum, ſub Regibus Ægypti, & Syriæ.

D. INcipe, quæſo, narrare res, quæ Judæis contigerunt tempore captivitatis Babylonicæ.

M. Captivitas Babylonica, quæ, ut oſtendimus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis, cæpit annò undecimo Regni *Joakimi*, Regis Juda, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, duravit ſeptuaginta annis. Regnante *Nabuchodonozore*, res præclarè geſſit Propheta *Daniel*, quas commodiùs in ſequenti Colloquio expendemus, ubi datâ operâ de auctoritate libri *Danielis*, & de Hiſtoria, quæ in eo deſcripta eſt, diſſeremus. Sufficiet hîc brevitèr indicare aliquot cæleſtis ſapientiæ ſpecimina, quæ *Daniel* in captivitate Babyloni-

bylonica, regnante *Nabuchodonozore*, edidit. In primis, *Daniel* caſtiſſimam *Suſanam*, à duobus ſenibus impudicis falsò adulterii accuſatam, temerè à Judicibus damnatam, & lapidibus actutùm obtuendam, inſontem declaravit, & ſenes, non minùs calumnia, quàm effræni libidine infames, interimi juſſit. Secundò, *Daniel* interpretatus eſt ſomnium, quod habuit *Nabuchodonozor* de ſtatua, cujus caput ex auro, brachia & pectus ex argento, venter & femora ex ære, tibiæ ferreæ, pedes ex luto ferroque male coagmentati, in quos incidens lapis totam ſtatuam contrivit, & in cinerem vento diſſipandum comminuit. Hoc, inquam, *Nabuchodonozoris*, Regis Babylonis, ſomnium, dùm ad illud explicandum aliis Chaldæis hæreret aqua, interpretatus eſt *Daniel*, dicens, hanc ſtatuam, quam Rex viderat in ſomnio, ſignificare quatuor Monarchias, videlicèt Babyloniorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum, uſque ad Chriſti Regnum æternum. Non multò poſt Rex *Nabuchodonozor*, elatus rebus ſecundis, ſuam ſtatuam auream, cubitorum ſexaginta, eamque ut ſacram effigiem, pœnâ ignis in rebelles conſtitutâ, adorari juſſit. Chaldæi, adulatione depravati, Edicto Regis certatim paruerunt, ſed *Ananias*, *Azarias*, & *Miſael*, probè ſcientes, hunc honorem ſoli Deo debitum eſſe, ſtatuam adorare renuerunt, ideòque Regis Edicto in fornacem ardentem vincti pedibus fuerunt conjecti. Sed, ô prodigium! tribus illis Hebræis parcit ignis, & infandi operis miniſtros flamma abſorbet. Tàm inſigne miraculum Rex admiratione defixus intuitus eſt, ſeque tres viros in medio ignis deambulantes, & quartum cum illis *Similem Filio Dei*, adſpexiſſe non ſolùm teſtatus eſt, ſed, miſſis per omne Imperium ſuum Edictis, miraculum promulgavit, Deum Hebræorum laudavit, & ipſi ſoli cultum & honorem deferendum eſſe, ultrò confeſſus eſt, ſicut legitur cap. 3. libri *Danielis*. Aſt, ſicùt olim *Pharao* Ægyptiorum Rex, miraculis, coràm ipſo à *Moyſe* patratis, terrebatur, ſed non immutabatur; ita ſuperbus *Nabuchodonozoris* animus eo miraculo mutatus non eſt, indeque Deus ad ſuperbiam ejus edomandam permiſit, ut in dementiam ac furorem incideret, ita ut, poteſtate Regiâ abjectâ, & procùl ab omni ſocietate humana remotus, per ſeptem annos unà cum belluis ſub dio degens, herbis rantùm vitam ſuſtinuerit, ſicut latiùs expoſui in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis. Servavit tamen Deus Imperium *Nabuchodonozori*, donec impleto pænitentiæ tempore, & agnito demùm Deo, poſt ſeptem annos, & Imperio, & Statui priſtino reſtitutus eſt. Mortuus eſt *Nabuchodonozor* anno Imperii ſui quadrageſimo tertio, antè Natale Chriſti quingenteſimo ſexageſimo ſexto, ab incepta captivitate Babylonica trigeſimo ſexto. *Nabuchodonozori*, Babyloniorum Regi, ſucceſſit ejus filius, dictus *Evilmerodcab*, qui ſeſe ergà Judæos propenſum exhibuit, dùm *Jechoniam*, Regem Juda, quem *Nabuchodonozorus* captivum Babylonem abduxerat, vinculis exemit, eum inter Reges clientelares præcipuo honore dignatus eſt, eique annonam, & apparatum regium ſuppeditavit. Quot annos regnaverit *Evilmerodachus*, non ſatis liquet. Canon Mathematicus Regum Babyloniorum ei tres annos Regni tribuit. *Severus Sulpitius* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ*, ait: *Evilmerodachum* anno duodecimo Imperii ſui diem functum eſſe. At, mihi longè magis probatur calculus *Beroſi*, inſignis Rerum Babylonicarum Scriptoris, qui in libro tertio Hiſtoriæ Chaldæorum Imperium *Evilmerodachi* duobus annis circumſcribit. Poſtquàm igitur *Evilmerodachus*, Babyloniorum Rex, annis duobus imperaſſet, obiit anno ab incepta captivitate Babylonica trigeſimo octavo, antè Natale vulgare Chriſti, ſeu antè Æram Chriſtianam, anno quingenteſimo ſexageſimo quarto. *Evilmerodacho* ſucceſſit in Regno Babylonico *Baltaſar* unà cùm patre ſuo *Neriglißare*, genero *Nabuchodonozoris*, & marito ſororis *Evilmerodachi*, ſicùt *Beroſus* apud *Joſephum*, Hebræum, teſtatur.

D. Eſtne ille Rex *Baltaſar*, qui, ſicut ſæpiùs audivi, dùm Principibus ac Præfectis, uxoribus, ac concubinis ſuis publicum ac regale daret epulum, ſacra Deo vaſa, quæ Rex *Nabuchodonozor* è Templo Hieroſolymitano ablata, Babylonem attulerat, quæque in regiis theſauris aſſervabantur, proferri imperavit, dùmque ipſe ex eis temulentus hauriret, hisque per luxum & licentiam convivii promiſcuè omnis virilis ac muliebris ſexus, uxores ejus & concubinæ uterentur, illaque prophanis uſibus polluerent, eccè ſubitò *Baltaſar*, Rex, vidit ex cænaculi parte manum promicantem, & digitis Sententiam mortis à Deo, ob tantum ſacrilegium, prolatam, ſcribentem?

M. Hic *Baltaſar*, Babyloniorum Rex, ipſiſſimus eſt, qui ſacra vaſa in publico, quod inſtruxit, convivio prophanis

phanis uſibus polluendo; In pariete conſpexit digitos, hæc verba ſcribentes: MANE. THECEL. PHARES. Hoc ſpectaculo perterritus ſacrilegus Rex, juſſit quamprimùm vocari Magos, Chaldæos, & Aruſpices, quibus, ob ignotam ſibi ſcripturam, muſſitantibus, nec quidquam reſpondentibus, Rex, ſuggerente Reginâ, accerſiri juſſit *Danielem*, qui olim *Nabuchodonozoris* occulti myſterii ſomnium revelaverat, & tunc, ob illuſtrem, quâ donatus erat, ſapientiam, ſummis honoribus præfulgebat. Accitus itaque *Daniel* Scripturam perlegit, & è veſtigio interpretatus eſt, dicens, Regi *Baltaſari*, ob ſacrilegium, quod patrarat, ſacra Deo vaſa temerando, ultimum imminere exitium, totumque Imperium ejus Medis ac Perſis datum iri. *Hæc eſt* (inquit Daniel) *interpretatio ſermonis*, MANE: *Numeravit Deus Regnum tuum, & complevit illud.* THECEL: *Appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.* PHARES: *Diviſum eſt Regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis*, ita legitur cap. 5. libri *Danielis*. Hæc interpretatio *Danielis*, ſuum mox conſecuta eſt exitum. Nam eâdem nocte Rex *Baltaſar* interfectus eſt, & Imperium ejus Babylonicum, *Darius*, natione Medus, occupavit, quod ei communi ſuffragio eorum, qui Regem *Baltaſarem* occiderant, delatum, atque traditum eſt, ſicùt *Beroſus* apud *Joſephum*, Hebræum, affirmat. Non plures quàm quatuor annos *Baltaſar*, dictus etiam *Laboroſardochus*, unà cum patre ſuo *Nerigliſſare*, tenuit Imperium Babylonicum, ſicùt idem *Beroſus* apud jam citatum *Joſephum*, Hebræum, auctor eſt: Quapropter, *Baltaſar* Rex interiit anno ab incepta captivitate Babylonica quadrageſimo ſecundo, antè Natale Chriſti, ſeu antè Æram Chriſtianam, anno quingenteſimo ſexageſimo. Corrigendus itaque eſt error *Severi Sulpitii*, qui lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ*, ſcribit, *Baltaſarem* regnaſſe annis quatuordecim.

D. Quis eſt iſte *Darius Medus*, qui, poſt Regem *Baltaſarem*, conſpiratione Principum trucidatum, ad ſolium Imperii Babylonici fuit ſublimatus?

M. *Darius* iſte, qui etiam *Nabonidus*, vel *Labynitus*, appellatur, fuit de ſemine, ſeu de genere Medorum, ut legitur cap. 9. lib. *Danielis*. Scribit tamen *Beroſus*, eum è Babylone fuiſſe oriundum. Babylonico Imperio potitus *Darius Medus*, & ſuperiorum Babyloniæ Regum ſecutus judicium, *Danielem* univerſo præfecit Imperio, non ſecùs ac Rex *Nabuchodonozor* eum toti Imperio Babylonico præpoſuerat, & Rex *Baltaſar* eumdem *Danielem* veſte purpureâ, & torque aureo donarum, tertium Imperii Principem conſtituerat. Hunc honorem delatum *Danieli* ægerrimè tulerunt Satrapæ Imperii, & in perniciem *Danielis*, qui charus, acceptuſque erat Regi *Dario Medo*, conjurantes, perſuaſerunt huic Regi, ut ſibi diebus proximis triginta divini honores darentur, & promulgato Edicto, nemini per id temporis fas eſſet alium Dominum, quàm Regem, deprecari. Annuit Rex; ſed *Daniel*, veri Dei cultor, Regis Edicto obtemperare detrectans, ab æmulis accuſatus, in foveam præceps, ægrè tamen conſentiente Rege *Dario Medo*, à leonibus devorandus conjicitur. Quem ſequenti die ille Rex, cùm divinitùs incolumem illæſumq; ſervatum comperiſſet, indè educi juſſit, ejuſque accuſatores in hunc lacum detrudi imperavit, ubi à leonibus confeſtim diſcerpti, lacerati, ac devorati, ferarum famem expleverunt. Imperavit *Darius Medus*, Babyloniorum Rex, annis viginti ſeptem, & tandem annoultimo Regni ſui victus à *Cyro*, Perſarum Rege, Borſippen ſeſe recepit, ubi à *Cyro* captus, ſeſeque ejus arbitrio permittens, Præfecturâ Caromaniæ ab eodem *Cyro* victore, donatus eſt. Non me latet, *Joſephum*, Hebræum, poſt *Beroſum* ſcribere, *Cyrum*, Perſarum Regem anno decimo ſeptimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, è Perſide fuiſſe egreſſum, &c, universâ ſubactâ Aſiâ, in Babyloniam impetum feciſſe, devictoque *Dario Medo*, Imperio Babylonico potitum eſſe, eodemque anno Monarchiam Perſicam Babylone inſtituiſſe. Quæ res multos movit Chronologiæ peritos, ut ſibi perſuaſerint, *Darium Medum* Babylone tantùm imperaſſe annus ſeptemdecim. Sed ipſe (ut memini, me alibi obſervaſſe) cum *Ludovico Capello* in ſua *Chronologia Sacra*, multò probabilius eſſe cenſeo, hunc *Joſephi*, Hebræi, locum ſub mendo cubare, & loco 17. annorum, Legi debere 27. annus, per quos Babylone *Darius Medus* imperavit; ſi quis autem pertendat, nullum in *Joſephi* numero circà annos Regni *Darii Medi* eſſe errorem, non admodùm repugnabo ipſe, ſed dicam, *Cyrum*, Perſarum Regem, anno decimo ſeptimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, egreſſum quidem fuiſſe è Perſide, ſicut ex *Beroſo* ſcribit *Joſephus*, Hebræus, illum tamen in ſubigenda Aſia, priuſquàm Baby-

Babyloniam oppugnaret, decennium impendiſſe, adeò ut exeunte dumtaxàt anno vigeſimo ſeptimo Regni *Darii Medi* Babyloniâ potitus ſit *Cyrus*, novumque Imperium, debellato ac fugato *Dario Medo*, in Babylonia acceperit, ſeu Perſicam Monarchiam inſtituerit, cæperitque tanquàm ſupremus Monarcha Babylone imperare. Poſtquàm autem *Cyrus*, Perſarum Rex, Babylonios ſub jugum miſiſſet, imperavit Babylone, tanquàm ſupremus totius Orientis Monarcha, tribus annis, & anno primo Monarchiæ Perſicæ, quam Babylone inſtituit, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ duravit ſeptuaginta annis. Id autem jam clariſſimè, prædictum fuerat nominatim de *Cyro* à Propheta *Iſaia* cap. 44. & 45. ſic vaticinante: *Qui dico de Cyro, Paſtor meus, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hieruſalem: Ædificaberis: & Templo fundaberis. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam antè faciem ejus Gentes, & dorſa Regum vertam, & aperiam coràm eo januas, & portæ non claudentur.* Hanc Dei voluntatem *Cyrus*, Perſarum Rex, ſtatim ac Babylonio Imperio potitus eſt, & ſupremus totius Orientis Monarcha evaſit, perfectè adimplevit, & ſingulari ergà Judæos captivos benevolentiâ affectus non tantùm pro ipſorum libertate & in patrium ſolum reditu, Templique Hieroſolymitani inſtauratione Edictum promulgavit, verùm etiam ſacra vaſa cum aurea, tùm argentea, quinque millia quadringenta, quæ *Nabuchodonozor*, Babyloniorum Rex, captâ Hieroſolymorum urbe abſtulerat, & in Templo Idoli *Beli* poſuerat, reſtituit. Hæc omnia geſta ſunt anno primo, quo *Cyrus*, Perſarum Rex, Babylone, tanquàm ſupremus Orientis Monarcha, imperare cæpit, ſeu anno primo Monarchiæ Perſicæ. Quâ de re legeſis cap. 1. lib. *Eſdræ*, & *Joſephum*, Hebræum, lib. 11. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 1. Captivitas itaque Babylonica, quæ ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, & ab anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, initium habuit, duravitque ſeptuaginta annis, fuit tandèm ſoluta à *Cyro* anno primo, quo, debellato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, *Cyrus*, Perſarum Rex, Monarchiam Perſicam inſtituit. Id autem clariſſimè prædixit Propheta *Hieremias* cap. 25. v. 12. dicens: *Cùmque impleti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper Regem Babylonis &c.* Et rurſùs cap. 29. v. 10. Hæc dicit Dominus: *Cùm cæperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo vos, & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum iſtum.* Quam Prophetæ vaticinationem fuiſſe anno primo *Cyri* expletam legitur cap. 36. lib. 2. Paralipomenon, & cap. 1. lib. 1. *Eſdræ.* Cave autem ne putes cum quibusdam antiquis Scriptoribus (quorum ſententiam noſter *Melchior Canus*, vir cæteroquin doctiſſimus, cap. 5. lib. 11. *De Locis Theologicis* amplexus eſt) videlicèt ab anno itidèm primo Regni *Cyri* petendum eſſe finem annorum ſeptuaginta deſolationis, ſeu vaſtationis Hieruſalem, & Templi Hieroſolymitani, quæ contigit anno undecimo *Sedekiæ*, ultimi Regis Juda, & anno undevigeſimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, quæque undecim annis poſterior eſt captivitate Babylonicâ. Cave, inquam, ne hanc quorumdam antiquorum Scriptorum ſequaris ſententiam, quæ Chronologiæ Sacræ in præfigendis initio & fine tàm ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, quàm ſeptuaginta annorum deſolationis, ſeu vaſtitatis urbis Hieruſalem, & Templi Hieroſolymitani, denſiſſimas tenebras offundit, eamque inexplicabili confuſione perturbat. At enim, initium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducendum eſt ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, finis verò ſeptuaginta illorum captivitatis Babylonicæ annorum ſtatuendus eſt anno primo, quo *Cyrus*, Perſarum Rex, tanquàm ſupremus Monarcha in Babylonia imperare cæpit, ſicut in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis contrà *Melchiorem Canum* oſtendi. At, exordium ſeptuaginta annorum deſolationis urbis Hieruſalem, & excidii Templi Hieroſolymitani peti debet ab anno *Sedekiæ*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno undevigeſimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Finis verò ſeptuaginta illorum annorum deſolationis urbis Hieruſalem & Templi, præfigendus eſt anno ſecundo *Darii Hyſtaſpis*, qui poſt *Cyrum*, *Cambyſem*, & *Smerdem Magum*, Monarchiam Perſicam Babylone tenuit, ſicut in laudato Colloquio commonſtravi, idque nunc luculentiſſimo Prophetæ *Zachariæ* vaticinio confirmare non abs re erit. Angelus enim, qui cap. 1. v. 2. In ipſo *Zacharia*, Prophetâ, loquebatur, ait: *Domine Exercituum, usquequò tu non miſereberis Hieruſalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iſte*

jam

jam ſeptuageſimus annus eſt. Porrò, tunc temporis ſecundus Regis *Darii Hyſtaſpis* decurrebat annus, ut conſtat ex verſu primo ejusdem capitis Prophetiæ *Zachariæ.* Exitus igitur, ſeu finis ſeptuaginta annorum deſolationis urbis & Templi Hieruſalem conſtituendus eſt in anno ſecundo Regis *Darii Hyſtaſpis.* Hoſtes enim Judæorum, occupato Regis *Cambyſis*, qui *Cyro* in Monarchia Perſica ſucceſſit, animo, ædificationem Templi inhibuerunt, ſicque Templi Hieroſolymitani deſolatio & vaſtitas ad annum usque ſecundum Regis *Darii Hyſtaſpis* perſeveravit, uti narrat ſacer Scriptor lib. 1. *Esdræ* cap. 4. v. 24. ubi hæc habet: *Tunc intermiſſum eſt opus domûs Domini in Hieruſalem, & non fiebat usque ad annum ſecundum Regni Darii, Regis Perſarum.*

D. *Cyrum*, Perſarum Regem, regnaſſe annos triginta, nobiliſſimus quisque, ut audivi, aſſerit Hiſtoricus. Quorsùm ergò dicis, *Cyrum* anno primo Regni ſui laxaſſe captivitatem Babylonicam, eumque annis dumtaxàt tribus Babylone imperaſſe?

M. Hanc difficultatem memini me præoccupaſſe in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis. Ibi quippè duplicem diſtinxi Regni *Cyri* Epocham. At enim, *Cyrus* regnare cæpit in Perſide anno primo exeunte Olympiadis LV. eodem ſcilicèt anno, quo *Darius Medus*, dictus *Nabonidus* & *Labyntus*, occiſo *Baltaſare*, Rex à Babyloniis fuit electus. Hæc eſt prima Regni *Cyri* in Perſide initi Epocha, de qua legendus eſt *Diodorus Siculus* in Bibliotheca, *Thallus*, *Caſtor*, *Polybius*, in Hiſtoriis, *Phlegon*, & *Julius Africanus*, apud *Euſebium* lib. 10. *Præparationis Evangelicæ.* Altera Epocha Regni *Cyri* in Babylonia ſuſcepti exordium habuit anno XXVIII. Regni *Cyri* in Perſide initi. Eo ſiquidèm anno, *Cyrus*, Perſarum Rex, poſtquàm debellaſſet *Darium Medum*, ſeu *Nabonidum*, qui per viginti ſeptem annos Babylonicum tenuit Imperium; poſt captam Babylonem, inſtituit Monarchiam Perſicam; & tanquàm ſupremus Monarcha in Babylonia imperare cæpit anno primo Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ. Regnavit autem *Cyrus* annos triginta, ſicut ei Hiſtorici omnes conſtantèr tribuunt, ſed viginti ſeptem annos regnavit in Perſide, alios verò tres ultimos annos regnavit in Babylonia tanquàm ſupremus Monarcha, poſtquàm devicto *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, Imperio Babylonico potitus fuiſſet. Errant igitur primò nonnulli, qui exiſtimant, *Cyrum* laxaſſe captivitatem Babylonicam anno primo Regni, quod inivit in Perſide, cùm tamen eam tantummodò laxarit anno primo Monarchiæ Parſicæ, quam, profligato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, inſtituit in Babylonia. Secundò, errant alii Scriptores, qui putant, *Cyrum* triginta annos regnaſſe in Perſide, cùm tamen viginti ſeptem tantùm annos *Cyrus* regnarit in Perſide, & per tres alios ultimos annos imperaverit, tanquàm ſupremus Monarcha, in Babylonia. Hanc duplicem Regni *Cyri* epocham niſi accurate diſtinguas, Sacræ Hiſtoriæ Chronologiam inexplicabili confuſione perturbabis, ſicùt opportuniùs oſtendam in ſequenti Colloquio, ubi de libro *Eſtheris*, & de ætate *Mardochæi* ſermonem ſumus habituri.

D. Vide, ſi placet, an rectè, juxtà tuum calculum, ſubducam initium & finem ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. Anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, cæpit captivitas Babylonica. *Nabuchodonozor*, poſtquàm Judæos in captivitatem Babylonicam abduxiſſet, regnavit annis triginta ſex, ac ſubindè obiit anno trigeſimo ſexto captivitatis Babylonicæ. *Evilmerodachus*, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & mortuus eſt anno captivitatis Babylonicæ trigeſimo octavo. *Baltaſar* unà cum patre *Nerigliſſare*, marito ſororis *Evilmerodachi*, imperavit Babylone annis quatuor, & occiſus eſt anno quadrageſimo ſecundò captivitatis Babylonicæ: *Darius Medus*, poſt occiſum *Baltaſarem*, fuit a Babyloniis Rex electus, & anno exeunte Regni ſui vigeſimo ſeptimo, qui concurrit cum anno captivitatis Babylonicæ ſexageſimo nono, & cum anno vigeſimo ſeptimo Regni, quod *Cyrus* in Perſide inivit, fuit à *Cyro*, Perſarum Rege, debellatus, & ex Babylonio Imperio dejectus. Deniquo, *Cyrus*, poſt devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, poſt captam Babylonem, toto Imperio Babylonico potitus, Monarchiam Perſicam, Babylone inſtituit anno Regni ſui in Perſide initi vigeſimo octavo, qui fuit annus primus Monarchiæ Perſicæ, & annus ſeptuageſimus captivitatis Babylonicæ, quam eodem anno primo Monarchiæ Perſicæ *Cyrus* laxavit, & Judæis in patrium ſolum redeundi facultatem conceſſit. Hæc

omnia, ni mea me fallat opinio, rectè quadrant & cohærent cum eo, quem poſuiſti, calculo de initio & fine ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ.

M. Exordii & finis ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, accuratum ſubduxiſti calculum, jamque perſpectas habes res præcipuas, quæ Judæis à tempore captivitatis Babylonicæ ſub *Nabuchodonozore*, ejusque in Imperio Babylonico ſucceſſoribus, acciderunt usque ad annum primum Monarchiæ Perſicæ, quo *Cyrus*, Perſarum Rex, poſt devictum *Darium Nabonidum*, Babyloniorum Regem, toto Imperio Babylonico potitus, cæpit, ut ſupremus Monarcha, in Babylonia imperare, eodemque anno primo Monarchiæ Perſicæ, quam Babylone inſtituit, captivitatem Judæorum Babylonicam laxavit. Nunc continenti ordine ea breviter referre operæ pretium eſt, quæ Judæis, poſt ſolutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, durante Monarchiâ Perſicâ, contigerunt. In primis, Judæi, poſtquàm à *Cyro* impetraſſent redeundi in patriam, Templique ædificandi facultatem, ſeſe, Ducibus *Zorobabele*, & *Joſue*, ſeu *Jeſu*, filio *Joſedech*, Summo Pontifice, ad iter accinxerunt. Ad patriam appulſi Judæi, primam de rebus ſacris curam habuerunt, in quibus primas tenuerunt, ſupremamque poteſtatem habuerunt Summi illorum Pontifices usque ad Machabæos, qui (teſte *Joſepho*, Hebræo, lib. 11. *Antiq. Judaic.* cap. 4.) Sacram deindè adminiſtrationem cum prophana, ſeu regali auctoritate conjunxerunt. Secundi Templi fundamenta quidem Hieroſolymis jecerunt Judæi, ſed, quamvis, *Cyrus*, Imperator, ad illam ſecundi Templi ſtructuram aggrediendam ſumptus abundè ſuppeditaſſet, non potuerunt tamen Judæi inceptæ Templi ædificationi ultimam admovere manum, quia *Cuthæi*, ſeu Samaritani, eorum opera, vi, minis, armis, milleque nocendi artibus impediebant, & quibus repellendis impares omninò erant Judæi, tùm quia *Cyrus*, eorum liberator, in Bello Maſſagetico in longinquis Regionibus implicitus erat; tùm quia idem *Cyrus* in hoc Bello Maſſagetico unà cum ducentis millibus Perſarum trucidatus eſt, ejusque caput amputatum in utrem, humano ſanguine repletum, conjici juſſit *Tomyris*, Maſſagetarum Regina, cum hac crudelitatis exprobratione: *Satia te ſanguine, quem ſitiſti, cujusque inſatiabilis ſemper fuiſti.* Hoc pacto Imperator *Cyrus*, de Judæis optimè meritus, interiit, poſtquàm regnaſſet triginta annos, ſicùt teſtantur *Herodotus*, *Cteſias*, & *Dionyſius*, Rerum Perſicarum Scriptores, quibus addi debent *Cicero* lib. 1. De Divinatione, *Trogus Pompejus*, *Juſtinus*, ejus breviator, *Euſebius*, *Clemens Alexandrinus*, *S. Hieronymus*, & *Oroſius*. Quod tamen, ſicùt jam oſtendimus, juxtà duplicem Regni *Cyri* Epocham, intelligi debet, ita ut *Cyrus* viginti ſeptem annis regnarit in Perſide & per tres annos, tanquàm ſupremus Monarcha Babylone imperarit.

D. Quiſnam in Monarchia Perſica ſucceſſit *Cyro*, & quænam ſub illo *Cyri* ſucceſſore extitit Iudæorum Reipublicæ forma?

M. In Monarchia Perſica *Cyro* ſucceſſit *Cambyſes*, ejus filius, qui ſororem ſuam non ſolùm contrà Legem, verùm etiam contrà mores Perſarum, uxorem accepit, eamque poſteà calcibus in utero percuſſam occidit. Ægyptiis bellum intulit, totamque Ægyptum in ſuam poteſtatem redegit, ſed, contrà Æthyopes ſuſceptâ expeditione, maximam ſui Exercitûs partem amiſit. Apud *Cambyſem*, Regem, quem Scriptura Sacra cap. 4. lib. 1. Eſdræ *Aſſuerum*, & *Artaxerxem* vocat, Samaritani, invidiâ perciti, Iudæos accuſarunt, quòd urbem Hieruſalem inſtaurarent, quorum expoſtulationem gratam habens *Cambyſes*, eis juſſit, ut urbis Hieruſalem, & Templi ædificationem prohiberent, ut ibidèm ait Scriptura Sacra. *Cambyſem* caſu ſe ipſum vulneraſſe, ex eoque ictu periiſſe ſcribit *Sulpitius Severus* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ*. Sed *Juſtinus* lib. 1. aſſerit, *Cambyſem*, dùm in equum inſiliret, gladio ſua ſponte evaginato in femore gràvitèr vulneratum occubuiſſe. Regnavit autem *Cambyſes* ſeptem circitèr annis, nullamque prolem reliquit. Ut autem ſcias, qualis ſub *Cambyſe*, Rege, extiterit Judæorum Reipublicæ forma, brevitèr advertere debes, Iudæos, è captivitate Babylonica reverſos, ſuam utcùmque Rempublicam inſtauraſſe, nunquàm tamen illos deinceps omnimodâ libertate potitos eſſe; ſed primùm Perſis, tùm Græcis, poſtremò Romanis ſerviiſſe, Tributisque pendendis obnoxios fuiſſe. Hinc Iudæorum hoſtes, ſeu Samaritani, volentes illos ab ædificatione Urbis & Templi Hieroſolymitani arcere, litteras (quæ extant cap. 4. lib. 1. *Eſdræ*) ſcripſerunt ad *Cambyſem*, Perſarum Regem, in quibus hæc habent: *Nunc notum ſit Regi, quia ſi Civitas illa* (ſeu Hieruſalem) *ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati, tributum & vectigal, &*

annuos reditus non dabunt. Pendebant ergò Judæi ſingulis annis tributum & vectigal *Cambyſi*, Perſarum Regi, quod ſanè evidens eſt eorum, poſt reditum è captivitate Babylonica, ſervitutis argumentum. Poſt obitum *Cambyſis*, Perſarum Regis, quidam *Smerdis*, Magus, (non ille *Smerdis*, quem *Cambyſes*, Perſarum Rex, ejuſque frater, ex invidia interfici juſſit) ſed alter *Smerdis*, dictus *Magus*, & ſimillimus *Smerdi*, fratri Regis *Cambyſis*, Monarchiam Perſicam invaſit, eamque per annum fermè integrum, ſeſe *Smerdim* filium *Cyri*, & fratrem *Cambyſis* mentiendo, pacificè tenuit. Sed cognitâ fraude, & compertâ hujus *Smerdis Magi*, intruſione, ſeptem Principes, factâ conſpiratione, ipſum è medio ſuſtulerunt, quorum unus erat *Darius Hyſtaſpis* filius. Intèr autem ſeptem illos Principes convenit, ut ſub ortum Solis conſcenſis equis, ille, cujus equus hinnitum primus ediſſet, Perſicum obtineret Imperium. Quod auſpicium cùm *Dario Hyſtaſpis* filio, arte ſui equiſonis, feliciter ceſſiſſet, cæteri ex equis protinùs deſilientes, ei Imperium Perſicum ſummâ conſenſione detulerunt.

D. Eſtne ille *Darius Hyſtaſpis*, in cujus Regni anno ſecundo, ut anteà dicebas, ceſſavit deſolatio ſeptuaginta annorum vaſtitatis ac excidii Templi Hieroſolymitani, eoque regnante, tandem aliquandò Templum Hieroſolymitanum fuit à Judæis reædificatum?

M. Verè in anno ſecundo *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, finem habuerunt ſeptuaginta anni deſolationis, ſeu vaſtitatis ac excidii Templi Hieroſolymitani, ut ſæpiùs dixi. Quod quidem ut magis exploratum habeas, accuratum, annorum ſeptuaginta, qui ab excidio Templi Hieroſolymitani uſque ad ſecundum *Darii Hyſtaſpis*, Perſarum Regis, annum effluxerunt, hîc calculum ponam. Vaſtitatem urbis Hieruſalem, & excidium Templi Hieroſolymitani jam oſtendimus contigiſſe anno *Sedekiæ*, ultimi Regis Juda, undecimo, qui concurrit cum anno undevigeſimo Regni *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Porrò, *Nabuchodonozor*, in integrum regnavit annis 43. Cùm igitur excidium Templi Hieroſolymitani acciderit anno decimo nono Regni *Nabuchodonozoris*, palàm ſequitur, *Nabuchodonozorem*, poſt vaſtitatem & deſtructionem Templi Hieroſolymitani, regnaſſe annis viginti quatuor, quibus ſi addas annos ſucceſſorum *Nabuchodonozoris* in Imperio Babylonico, videlicèt *Evilmerodachi* annos duos, *Baltaſaris* unà cum patre *Neriglisſare*, annos quatuor, & annos viginti ſeptem *Darii Medi*, comperies, ab initio excidii Templi Hieroſolymitani, uſquè ad finem *Darii Medi* effluxiſſe annos quinquaginta ſeptem. Jam verò his quinquaginta ſeptem annis, qui ab initio excidii Hieroſolymitani Templi uſquè ad finem Regni *Darii Medi* effluxerunt, adde annos tres, per quos *Cyrus*, Perſarum Rex, poſt devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, tanquàm ſupremus Monarcha in Babylonia regnavit; adde inſupèr annos ſucceſſorum *Cyri* in Monarchia Perſica, nimirùm ſeptem annos *Cambyſis*, unum annum *Smerdis Magi*, & duos annos *Darii Hyſtaſpis* filii: Ex his, inquam, annis ſimul computatis, ſummam colliges ſuptuaginta annorum Urbis & Templi deſolationis, quæ cæpit anno Regni *Sedekiæ* undecimo, qui concurrit cum anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, & finem habuit in anno ſecundo *Darii Hyſtaſpis* filii, Perſarum Regis. Hoc igitur anno ſecundo *Darii Hyſtaſpis* filii, Perſarum Regis novam Judæi Templi Hieroſolymitani aggreſſi ſunt ſtructuram. Quæ abſoluta eſt anno ejuſdem *Darii Hyſtaſpis* ſexto, ſicùt legitur cap. 6. lib. 1. *Eſdræ*. Hallucinantur ergò *Joſephus Scaligerus*, *Calviſius*, *Druſius*, & alii, qui pertendunt, *Darium* illum, Perſarum Regem, ſub quo ſecundi Templi Hieroſolymitani fabrica abſoluta eſt non fuiſſe *Darium Hiſtaſpis* filium, ſed *Darium Nothum*, qui in Monarchia Perſica fuit ſucceſſor *Artaxerxis Longimani*. Quamvis autem ſecundum iſtud Hieroſolymitanum Templum, à Judæis in anno ſecundo *Darii Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis, extructum, non æquaverit prius Templum Salomonicum, quantùm ad ſplendorem, ornatum & magnificentiam; attamen ſecundùm iſtud Templum, proptèr præſentiam, quâ Jeſus Chriſtus, *deſideratus cunctis Gentibus*, illud dignatus eſt, majorem gloriam habuit quàm primum, ſeu Templum Salomonicum, ſicùt in proximo Colloquio commonſtrabo ex Oraculo Prophetæ *Aggæi*, cap. 2. v. 10.

D. Accidit ne, eodem regnante *Dario Hiſtaſpis* filio, aliquid aliud in Republica Judæorum, quod ſit memoriâ & obſervatione dignum?

M. Sub *Dario Hiſtaſpis* filio, Perſarum Rege, contigiſſe celebrem *Eſtheris* Hiſtoriam, quæ ad Nationem Judaicam attinet, opportuniùs oſtendemus in proximo

ximo noſtro Colloquio, ibidèmque contrà Hæreticos ſacram huic Hiſtoriæ auctoritatem vindicabimus. Hìc brevitèr obſervare ſufficiat, *Darium Hiſtaſpis* filium imperaſſe annis triginta ſex, eumque anno quarto vel quinto antè ſuum obitum in Græciam potentiſſimum miſiſſe Exercitum, quem Græci, in Campis Marathoniis cum perexigua manu aggreſſi, ita profligarunt, ut Perſarum ſex millia & quadringenti in prælio ceciderint. De hac inſigni Marathonia pugna, quæ Græcis magnum conciliavit decus, & Perſis maximam intulit infamiam, legeſis *Herodotum* lib. 6. *Juſtinum* lib. 2. *Pauſaniam* lib. 4. *Cornelium Nepotem* in vita *Miltiadis*, cujus auſpiciis Græci in hoc prælio Perſas vicerunt; *Valerium Maximum* lib. 5. cap. 3. *Æmilium Probum* in Miltiade, & *Plutarchum* & in vita *Ariſtidis*. Perſarum Regni ſucceſſorem *Darius Hiſtaſpis* declaravit, antequam moreretur, filium ſuum *Xerxem*, quem genuerat ex *Atoſſa*, Regis *Cyri* filiâ, cum qua, ut regalibus nuptiis Regnum ſuum firmaret, matrimonium inierat.

D. Fuitne *Xerxes*, Perſarum Rex, felicior patre ſuo *Dario Hiſtaſpis* filio?

M. Quin immò, *Xerxes*, Perſarum Rex, longè fuit infelicior patre ſuo *Dario Hiſtaſpis* filio. Nam, cùm *Xerxes* in Græciam Expeditionem ſuſcepiſſet, & claſſem inſtruxiſſet, in qua, ut *Plutarchus*, aliique Hiſtorici prophani memoriæ prodiderunt, erant Naves mille & ducentæ, armatorum ſeptingenta millia de Imperio Perſarum, & trecenta millia ex copiis auxiliaribus, non ſolùm à Græcis in anguſtis Theſſaliæ faucibus, quæ ab aquis calidis *Thermopylæ* ſunt dictæ, profligatus eſt, ſed etiam in navali prælio, ad *Salaminem* commiſſo, maximam cladem accepit. Victus in hac Salaminia pugna *Xerxes*, Perſarum Rex, ex Græcia trepidus fugit, copiarum parte *Mardonio*, duci, relictâ. Sed *Mardonius*, pugnâ ad Platæas, urbem Bæotiæ, commiſsâ, victus à Græcis occubuit, & totus Perſarum Exercitus diſſipatus eſt. Eodem tempore navalem de Perſis victoriam Græci ad *Mycalem* reportarunt, Duce *Leotychida*, Lacedæmonio. Nec multò poſt *Cimon*, filius *Miltiadis*, duas inſignes de Perſis obtinuit victorias, navalem unam juxtà Cyprum, terreſtrem alteram ad Eurymedontem, ſicùt teſtantur Hiſtorici Prophani, *Herodotus* lib. 9. *Diodorus Siculus* lib. 11. *Pauſanias* in Laconicis, & Bæoticis, *Thucydides* lib. 1. *Juſtinus* lib. 2. *Plutarchus* in vita *Ariſtidis*, in vita *Themiſtoclis*, in libello *de gloria Athenienſium*, & *Cornelius Nepos* in vita *Cimonis*. Sic *Xerxes, Perſarum Rex, terror anteà Gentium, bello in Græciam infelicitèr geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cæpit*, inquit *Juſtinus* cap. 1. lib. 3. ac tandèm in Perſide ab *Artabano* occiſus eſt, poſtquàm regnaſſet annos viginti & unum. *Xerxi* in Imperio Perſico ſucceſſit *Artaxerxes Longimanus*, ejus filius, qui annos quadraginta regnavit, quorum initium ſumi debet ab obitu *Xerxis*, Perſarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*. Non clam me eſt, *Pererium*, & *Petavium*, doctiſſimos Societatis Jeſu Scriptores, Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* conjicere in annum duodecimum Regni *Xerxis*, Perſarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*, quo anno, ajunt laudati illi Scriptores, *Xerxem*, qui ferale bellum adversùs Græcos movit, *Artaxerxem Longimanum*, filium ſuum, in Imperii communionem aſſumpſiſſe, indèque, ſeu ab anno duodecimo Imperii *Xerxis*, putari debere exordium quadraginta annorum, quos regnavit *Artaxerxes Longimanus*. Sed hæc *Pererii*, & *Petavii* non mihi probatur ſententia. Primò, quia ipſe licèt non inficias eam, ſolenne fuiſſe olim Perſarum Regibus aliquem Regni ſocium adſciſcere, dùm ad bella gerenda, in quibus eorum vita periclitabatur, proficiſcebantur; nullibi tamen legitur, Perſarum Reges ſolitos eſſe, dùm adhùc in vivis eſſent, aliquem deſignare ſocium, qui ejuſdem Regni particeps eſſet. De ea quippè ad Regni ſocietatem vigente apud Perſas conſuetudine ne minimum quidèm verbum fecerunt veteres Hiſtorici, qui de Perſarum Regibus ſcripſerunt. Immò, omnes Hiſtorici initium putandi annos Regni *Artaxerxis Longimani* dumtaxàt ducunt ab eo anno, quo *Artaxerxes Longimanus*, poſt defunctum patrem *Xerxem*, imperare cæpit. *Euſebius* quippè, Epiſcopus Cæſarienſis, in Chronico aſſerit, *Artaxerxem Longimanum* iniiſſe Regnum anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeu anno Periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem anno 463. Quam quidèm Chronologiæ rationem in præfigenda Epocha Regni *Artaxerxis Longimani* longè antè *Euſebium* tradiderat accuratiſſimus temporum explanator *Julius Africanus* (cujus quinque Chronologiæ libros laudat idem *Euſebius* l. 6. Hiſt. Eccl. c. 31, eoſque fermè integros in Chronicon ſuum convaſavit) juxtà ſiquidem *Julii Africani* calculum, quandò

dò *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex, *vigeſimum Regni ſui habebat annum, erat octogeſimæ tertiæ Olympiadis annus quartus*, ut ex *Julii Africani* quinto Volumine refert *S. Hieronymus* in cap. 9. *Danielis*. Hic autem *Julii Africani* calculus apertè ſupponit, annum primum Regni *Artaxerxis Longimani* copulati debere cum anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeu cum anno Periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem anno 463. Nam quinque Olympiades, ut notum eſt omnibus, conficiunt annos viginti. Accedit etiam *Diodorus Siculus*, qui lib. 11. *Biblioth.* refert, *Xerxem*, Perſarum Regem, patrem *Artaxerxis Longimani*, occiſum fuiſſe anno quarto Olympiadis ſeptuageſimæ octavæ, ipſumque *Artaxerxem Longimanum*, ejus filium, *Artabano* Regicidâ interfecto, Imperii Perſici gubernacula tenere cæpiſſe anno primo Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, hoc eſt, poſt obitum patris ſui *Xerxis*, Perſarum Regis. Patet itaque, Hiſtoricos initium annorum Regni *Artaxerxis Longimani* non duxiſſe ab anno duodecimo Regni *Xerxis*, ſicùt perperàm viſum eſt *Pererio*, *Petavio*, & nonnullis aliis, ſed Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* fixiſſe poſt obitum *Xerxis* ipſius patris.

D. Fuitne hic *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex, in Judæorum Gentem propenſus?

M. In Judæorum Gentem beniguiſſimus fuit *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex. Duo quippè Edicta ad inſtauranda mænia urbis Hieruſalem conceſſit Judæis, unum videlicèt anno ſeptimo Imperii ſui, ſicùt legitur cap. 7. lib. 1. *Eſdræ*; & alterum anno vigeſimo Imperii ſui, uti ſcriptum legimus cap. 2. lib. 2. *Eſdræ*. Sed, à quonam ex utroque *Artaxerxis Longimani* in gratiam Judæorum conceſſo Edicto auſpicari debeant ſeptuaginta *Danielis* Hebdomadæ, quæ numerum annorum quadringentorum & nonaginta conficiunt? commodiùs examinabimus in proximo Colloquio, ubi oſtendemus initium LXX. Hebdomadum Prophetæ *Danielis* putari non debere ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum conceſſit anno vigeſimo Regni ſui, ſicùt opinantur benè multi ſacræ Chronologiæ periti, ſed deſumendum eſſe ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum promulgavit anno ſeptimo Regni ſui. Totam Ægyptum ſubegit *Artaxerxes Longimanus*, ſed cum Græcis vario ancipitique marte pugnavit, ac tandèm pacem cum illis componere compulſus eſt. Imperavit, ut jam obſervavimus, annis quadraginta, eique in Monarchia Perſica ſucceſſit *Xerxes Secundus*, unicus ejus filius legitimus, quem *Sogdianus*, dictus etiam *Secundianus*, filius ſpurius *Artaxerxis Longimani*, occidit, cùm vix quadraginta quinque dies imperaſſet. *Xerxi Secundo*, Perſarum Regi, ſucceſſit ejus parricida *Sogdianus*, ſeu *Secundianus*, qui itidèm Imperium Perſicum dùm prægustare inciperet, ſublatus fuit ab *Ocho*, altero *Artaxerxis Longimani* filio ſpurio. *Ochus*, ſtatim ac Imperium Perſicum parricidio obtinuiſſet, nomen mutavit, voluitque appellari *Darius*, cui nomini populus addidit cognomen *Nothi*; quod *Artaxerxis Longimani* filius ſpurius eſſet. Babylone mortuus eſt *Ochus*, ſivè *Darius Nothus*, Perſarum Rex, cùm regnaſſet annos viginti. *Dario Notho* in Monarchia Perſica ſucceſſit filius ejus natu maximus, *Artaxerxes* appellatus, qui à memoriæ felicitate eximiâ cognomentum *Mnemonis* obtinuit, frequens cum fratre ſuo *Cyro* bellum geſſit, quem tandèm in prælio vicit, & in ejus cadaver contumelioſis modis ſævivit. Obiit *Artaxerxes Mnemon*, Perſarum Rex, anno Imperii ſui quadrageſimo tertio, eique filius ſucceſſit dictus *Artaxerxes Ochus*, Princeps crudelis, qui nullâ ſanguinis, ſexûs, & ætatis miſericordiâ permotus, promiſcuè in omnes cognatos ſuos, & in Principes immanem carnificinam exercuit. Sed *Artaxerxem Ochum*, Perſarum Regem, anno Imperii ſui vigeſimo tertio ægrotantem, *Bagoas*, Eunuchus, militum Tribunus, veneno ſuſtulit, & *Arſen*, filium natu minimum Regis, *Artaxerxis Ochi*, occiſis omnibus ejus fratribus, Perſarum Regem conſtituit, quem etiam idem ſceleſtus *Bagoas* interemit, cùm imperaſſet annos duos. Occiſo *Arſe*, Perſarum Rege, ad Imperium Perſicum provectus eſt *Darius*, dictus *Codomanus*, in cujus morte finem accepit Monarchia Perſica. Hic autem *Darius Codomanus*, ultimus Perſarum Imperator, continuo bello ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, appetitus, tribus præliis fuit ſuperatus, quorum primum datum eſt ad Granicum Phrygiæ amnem. Alterum commiſſum eſt ad *Iſſum*, Ciliciæ urbem, ubi *Alexander Magnus* matrem *Darii Codomani*, Perſarum Regis, ejus uxorem, ac filium adhùc puerum, duaſque filias cepit. Tertium deniquè prælium conſertum eſt in Gaugamelis ad flumen Bumadum, ſexcentis circitèr ſtadiis ab Atbelis,

Hæc

Hæc pugna, dicta *Arbellana*, decretoria fuit, quâ *Darius Codomanus* Perſicum amiſit Imperium, & in Mediam fugere compulſus, à *Beſſo*, Bactrianorum Satrapâ, gladio confoſſus eſt anno Imperii ſui ſeptimo. Ejus corpus regio more ſepeliri, & Majorum tumulis inferri juſſit *Alexander Magnus*. Hoc pacto finem habuit Monarchia Perſica, cœpitque ſub *Alexandro Magno* Monarchia Græcorum.

D. Quò faciliùs percipere poſſim quot annos duraverit Monarchia Perſica, optarem, ut hìc Tabulam exhiberes Chronologicam, quæ accuratè ab exordio Monarchiæ Perſicæ uſquè ad ipſius finem notaret annos, per quos imperarunt Perſarum Reges, & ſimul indicaret annum, quo mortui ſunt.

M. Ducentos & triginta annos Monarchiæ Perſicæ, ſeu Imperio Perſico, tribuit *Q. Curtius*, quia Regno *Cyri*, qui inſtituit Monarchiam Perſicam, dat annos triginta. Verùm, quamvis *Cyrus*, ut ſæpiùs diximus, regnaverit in integrum triginta annos, regnavit tamen in Perſide annos viginti ſeptem, & poſtquàm ſub finem anni vigeſimi ſeptimi Regni ſui in Perſide initi viciſſet *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, & Imperio Babylonico potitus eſſet, regnavit in Babylone tribus annis tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha. Quapropter, ſi initium Monarchiæ petatur, ſicut peti debet, ab anno primo, quo *Cyrus*, potitus Imperio Babylonico, tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha, Babyloniæ imperare cœpit, perſpicuum & exploratum erit, Monarchiam Perſicam duraſſe dumtaxàt annos ducentos & duos, non verò ducentos & triginta annos, ſicùt te docebit, hæc, quam ſubnecto, Tabula Chronologica.

TABULA CHRONOLOGICA,

Exhibens initium & finem Monarchiæ Perſicæ, per continuam ſucceſſionem Regum, qui ei præfuerunt.

Cyrus regnare cœpit in Perſide anno primo exeunte Olympiadis quinquageſimæ quintæ, anno à condita Roma centeſimo nonageſimo quarto, antè Æram Chriſtianam, ſeu antè Natale vulgare Chriſti, anno quingenteſimo ſexageſimo: Regnavit autem *Cyrus* in Perſide annos viginti ſeptem, & anno vigeſimo ſeptimo Regni ſui in Perſide initi devicit *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, totoque Imperio Babylonico potitus, Monarchiam Perſicam inſtituit anno primo Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ, anno à condita Roma ducenteſimo vigeſimo ſecundo ineunte, anno antè Æram Chriſtianam quingenteſimo trigeſimo ſecundo, & poſtquàm in Babylonia, tanquàm ſupremus Monarcha, regnaſſet tribus annis, obiit anno exeunte tertio Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ, anno à condita Roma ducenteſimo vigeſimo quarto, antè Æram Chriſtianam anno quingenteſimo trigeſimo, Monarchiæ Perſicæ anno tertio.

Cambyſes, filius *Cyri*, ejuſque in Monarchia Perſica ſucceſſor, imperavit ſeptem annis & mortuus eſt anno ſecundo Olympiadis ſexageſimæ quartæ, anno à condita Roma ducenteſimo trigeſimo primô, antè Æram Chriſtianam anno quingenteſimo vigeſimo tertio, Monarchiæ Perſicæ anno decimo.

Smerdis Magus, poſt obitum *Cambyſis*, Monarchiam Perſicam invaſit, & per annum integrum tenuit, fuitque occiſus anno tertio Olympiadis ſexageſimæ quartæ, anno à condita Roma ducenteſimo trigeſimo ſecundo, antè Æram Chriſtianam anno quingenteſimo vigeſimo ſecundo, Monarchiæ Perſicæ anno undecimo.

Darius Hiſtaſpis filius, poſt mortem *Smerdis Magi*, ad ſolium Monarchiæ Perſicæ provectus, imperavit triginta ſex annis, & obiit anno tertio Olympiadis ſeptuageſimæ tertiæ, anno à condita Roma ducenteſimo ſexageſimo octavo, antè Æram Chriſtianam anno quadringenteſimo octuageſimo ſexto, Monarchiæ Perſicæ anno quadrageſimo ſeptimo.

Xerxes Monarchiam Perſicam rexit annis viginti & uno, & è vivis exceſſit anno quarto Olympiadis ſeptuageſimæ octavæ, à condita Roma anno ducenteſimo octuageſimo nono, antè Æram Chriſtianam anno quadringenteſimo ſexageſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ anno ſexageſimo ſeptimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ Perſicæ annis quadraginta, & vitâ functus eſt anno quarto Olympiadis octuageſimæ octavæ, à condita Roma anno trecenteſimo vigeſimo nono, antè Æram Chriſtianam anno quadringenteſimo vigeſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo ſeptimo.

Xerxes, hujus nominis ſecundus, & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, ſucceſſit in Monarchia Perſica patri ſuo, ſed paucos poſt dies à *Sogdiano*, filio ſpurio *Artaxerxis Longimani* trucidatus

datus

datus eſt eodem anno antè Æram Chriſtianam quadringenteſimo vigeſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ centeſimo ſeptimo.

Sogdianus, particidio potitus Imperio Perſico, paulò poſt occiſus eſt eodem anno antè Æram Chriſtianam quadringenteſimo vigeſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ centeſimo ſeptimo.

Darius, dictus *Nothus*, quòd eſſet *Artaxerxis Longimani* filius ſpurius, proclamatus eſt Perſarum Monarcha eodem anno, quo ipſius pater abiit è vivis, hoc eſt, anno quarto Olympiadis octuageſimæ octavæ, à condita Roma anno trecenteſimo vigeſimo nono, ante Æram Chriſtianam anno quadringenteſimo vigeſimo quinto. Imperavit viginti annis, & è vita migravit anno quatto Olympiadis nonageſimæ tertiæ, à condita Roma anno trecenteſimo quadrageſimo nono, antè Æram Chriſtianam anno quadringenteſimo quinto; Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo vigeſimo ſeptimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemon*, id eſt, memoriâ præditus, poſt *Darium Nothum*, præfuit Monarchiæ Perſicæ annis quadraginta tribus, & obiit anno tertio Olympiadis centeſimæ quartæ, à condita Roma anno trecenteſimo nonageſimo ſecundo, antè Æram Chriſtianam anno trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo ſeptuageſimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, præfuit Monarchiæ Perſarum annis viginti tribus, fuitque veneno ſublatus anno ſecundo Olympiadis centeſimæ decimæ, à condita Roma quadringenteſimo decimo quinto, antè Æram Chriſtianam trecenteſimo trigeſimo nono, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo nonageſimo tertio.

Arſes, filius *Artaxerxis Ochi*, poſt mortem patris, præfuit Monarchiæ Perſicæ duobus annis, fuitque occiſus anno quarto Olympiadis centeſimæ decimæ, à condita Roma anno quadringenteſimo decimo ſeptimo, antè Æram Chriſtianam trecenteſimo trigeſimo ſeptimo, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo nonageſimo quinto.

Darius, dictus *Codomanus*, ultimus Perſarum Monarcha, imperavit annis ſeptem, & anno ſeptimo Imperii ſui ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, victus eſt, dùmque perſequentem *Alexandrum Magnum* fugeret, interfectus eſt à Beſſo anno tertio Olympiadis centeſimæ duodecimæ, à condita Roma anno quadringenteſimo vigeſimo quarto, antè Æram Chriſtianam anno trecenteſimo trigeſimo, Monarchiæ Perſicæ anno ducenteſimo ſecundo, eodemque anno finem habuit Monarchia Perſica, quæ ſubindè duravit per annos ducentos & duos, non verò per annos ducentos & triginta, ſicùt per errorem obrepſit *Q. Curtio*.

Ex hac, quam hîc attexui, Tabula Chronologica Regum, qui Monarchiæ Perſicæ præfuerunt, facili negotio intelliges, Judæos, circà ſeriem Regum, qui Monarchiam Perſicam texerunt, in craſſa ignorantia verſari, & *Joſephum*, Hebræum, magni licèt apud illos nominis Scriptorem Hiſtoricum, de Perſarum Regum ſerie imperitè ſcripſiſſe, ſicùt antè me obſervarunt eruditi viri, *Bernardus Lamy*, Congregationis Oratorii Presbyter, in ſuo Apparatu Chronologico, & *Ferrandus*, in ſupremo Pariſienſi Senatu Cauſidicus, Tom. 1. Libri, quem gallicè edidit, cuique titulus eſt: *Reflexions ſur la Religion Chretienne*. At enim primò, *Ioſephus*, Hebræus, in ſerie, quam texit, Regum, qui Monarchiæ Perſicæ præfuerunt, aliquos Perſarum Reges alto ſilentio prætermittit. Memorat *Cyrum*, qui Judæos è captivitate Babylonica in libertatem aſſeruit, recenſet *Cambyſem*, qui Judæis prohibuit, ne Templum Hieroſolymitanum ædificarent; enumerat *Darium Hyſtaſpis* filium, qui Judæis poteſtatem permiſit extruendi Templum Hieroſolymitanum; percenſet *Xerxem*, faventem Judæis, quem tamen non diſtinguit ab *Artaxerxe Longimano*; meminit *Artaxerxis*, quem itidem non diſtinguit ab *Artaxerxe Mnemone*, ſeu Memorioſo, & omiſſis *Smerde Mago*, *Xerxe Secundo*, *Dario Notho*, & *Artaxerxe Ocho*, Perſarum Regibus, protinùs differit de *Alexandro Magno*, quaſi iſti Perſarum Reges nunquàm fuiſſent in rerum natura. Secundò, *Ioſephus*, Hebræus, ait, *Nehemiam*, qui ad reædificandos Hieroſolymorum muros à Rege Perſarum litteras obtinuit, veniſſe Hieroſolymorum urbem, regnante *Xerxe*, cùm tamen Scriptura Sacra doceat, *Nehemiam* veniſſe Hieroſolyma, regnante *Artaxerxe Longimano*. Tertiò, *Ioſephus*, Hebræus, aſſerit, *Xerxem*, Perſarum Regem, imperaſſe annos viginti & octo, cùm tamen omnes Hiſtorici prophani, qui Hiſtoriam Regum Perſarum litteris prodiderunt, Regno *Xerxis* tribuant tantùm annos viginti, vel ad ſummum annos viginti & unum. Poſtremo, *Ioſephus*, Hebræus, ſcri-

bit, hinc *Jaddum*, Summum Judæorum Pontificem, qui *Alexandro Magno*, dùm Hieroſolymorum urbem ingreſſus eſt, occurrit, eumdem eſſe ac Sacerdotem *Jeddoa*, cui coævus fuit *Nehemias*, quemque idem *Nehemias* lib. 2. *Eſdræ* cap. 12. v. 22. recenſet inter Sacerdotes, qui aſcenderunt in Hieruſalem, ut celebrarent dedicationem mænium ejuſdem urbis. Quin, idem *Joſephus*, ibidèm, ſeu lib. 11. *Antiquit. Judaic.* cap. 7. & 8. affirmat, *Sanaballetem*, Cutæum, ſeu natione Samaritanum, qui *Nehemiam* turbaverat, Hieroſolymorum mænia reficientem, eumdem plane eſſe ac *Sanabelletem* illum, qui caſtra *Alexandri Magni* ſecutus eſt, ei, urbem *Gazam* oppugnanti, ſuppetias tulit cum auxiliari manu octo millium militum, quique dedit *Manaſſi*, fratri *Jaddi*, Judæorum Summi Pontificis, filiam ſuam, nomine *Nicaſo*, in matrimonium. Ex qua *Joſephi*, Hebræi, narratione palàm conſequitur, *Nehemiam*, qui ab *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, litteras impetravit ad inſtaurandos Hieroſolymorum muros, coævum fuiſſe *Jaddo*, qui tempore *Alexandri Magni* fuit Summus Judæorum Pontifex, & *Sanabelleti*, qui ſecutus eſt caſtra *Alexandri Magni*. Id autem oppidò falſum eſſe, & ad aniles fabulas ablegandum, tàm certum eſt, quàm quod maximè. Nam, ſi *Nehemias*, qui à Perſarum Rege *Artaxerxe Longimano* litteras ad reficiendos muros urbis Hieruſalem obtinuit, in vivis adhùc fuiſſet tempore *Alexandri Magni*, debuiſſet *Nehemias*, tempore *Alexandri Magni* habere annos centum & ſexaginta. Nam, ut videre eſt in Tabula noſtra Chronologica Perſarum Regum, ab exordio Regni *Artaxerxis Longimani* uſquè ad *Alexandrum Magnum*, qui Perſarum Monarchiam evertit, & Græcorum Monarchiam inſtituit, interfluxerunt centum triginta quinque anni. Credibile enim eſt, *Nehemiam*, dùm litteras ab *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, ad inſtaurandos muros Hieruſalem impetravit, attigiſſe ad minùs annum Ætatis ſuæ trigeſimum quintum, ac ſubindè ſi idem *Nehemias* ad tempora *Alexandri Magni* pervenit, ſicùt innuit *Joſephus*, Hebræus, neceſſariò dicendum eſſet, *Nehemiam*, imperante *Alexandro Magno*, habuiſſe pluſquam centum & ſexaginta annos. Similitèr, ſi *Jaddus*, qui tempore *Alexandri Magni* erat Summus Judæorum Pontifex, idem eſſet ac ille *Jeddoa*, cujus *Nehemias* cap. 12. lib. 2. *Eſdræ* meminit; ſi etiam ille *Sanaballetes*, qui caſtra *Alexandri Magni* ſecutus eſt, idem eſſet ac ille *Sanaballetes*, qui *Nehemiæ*, inſtaurationem mænium urbis Hieruſalem, ſub *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, aggredienti obſtitit, ſequeretur, tàm *Jaddum*, Pontificem, quàm *Sanaballetem* ſub *Alexandro Magno* attigiſſe annum ætatis ſuæ centeſimum & ſeptuageſimum, & tamen utrumque eâ ætate fuiſſe vegetum, fortem ac robuſtum, præſertim *Sanaballetem*, quem *Ioſephus*, Hebræus, ait, ad ſubeundos omnes militiæ labores, tempore *Alexandri Magni*, ſtrenuum fuiſſe. Quod quidem ab omni veri ſpecie abhorrere videtur, cùm id ætatis nulla ſuppetant tantæ longævitatis exempla. Nam, quod nonnulli dicunt, *Mardochæum*, patruum *Eſtheris*, natum fuiſſe, circà hæc tempora, annos pluſquàm centum & quinquaginta, pura putaque fabula eſt, ſicùt oſtendemus in proximo noſtro Colloquio. Hæc autem circà errores, in quos *Ioſephus*, Hebræus, in texenda ſerie Regum, qui Monarchiæ Perſicæ præfuerunt, impegit, obitèr obſervaſſe ſufficiat, quò ab illis erroribus ſedulò caveas, & accuratam, quam tibi exhibui, Tabulam Regum Perſarum Chronologicam abſquè ulla animi hæſitatione ſequaris.

D. Jam intelligo, Monarchiam Perſicam per ducentos & duos annos duraſſe; & *Alexandrum Magnum*, filium *Philippi*, Macedonum Regis, devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Monarcha, Græcorum Monarchiam inſtituiſſe. At nunc, oſtende, ſi placet, qualis ſub *Alexandro Magno*, ſupremo Græcorum Monarchâ, fuerit Judæorum Status? & quæ ſint præcipuæ victoriæ, quas *Alexander Magnus* reportavit, & quibus ſuum nomen reddidit immortale?

M. Intrà paucos annos *Alexander Magnus*, Dux militiæ poſt homines natos maximus, Europæ partem non exiguam, totamque Aſiam in poteſtatem ſuam redegit. Triplici prælio, ut jam obſervavi, *Darium Codomanum*, ultimum Perſarum Imperatorem, devicit, ad *Granicum*, ad *Iſſum*, & in *Gaugamelis*, ſeu ad *Arbella*. Tyrum, Gazamque, munitiſſimas urbes, poſtquàm expugnaſſet *Alexander Magnus*, rectà venit cum Exercitu Hieroſolymam, eique *Iaddus*, Judæorum Pontifex (alius planè ab illo *Iaddo* Sacerdote, cujus meminit *Nehemias* cap. 12. lib. 2. Eſdræ) obviam ivit, Sacerdotalibus indutus Veſtibus, & ſupplicum cinctus Levitarum turbâ. Summum Sacerdotem ut vidit *Alexander Ma-*

Magnus, illum conſalutavit, & Nomen Dei, inſcriptum in lamina aurea, quam in capite geſtabat Summus ille Sacerdos, pronus adoravit, & *Parmenioni*, eum interroganti, quorſùm ipſe, qui ab omnibus adorabatur, Judæorum Pontificem adoraret? reſpondit *Alexander Magnus* (ſicut refert *Joſephus*, Hebræus, lib. 11. Antiq. Jud. cap. 8.) *Non hunc*, id eſt, Judæorum Pontificem, *ſe adoraſſe, ſed Deo, cujus Pontifex eſſet, honorem eum exhibuiſſe. Hunc enim, inquit, vidi, & anteà hoc ipſo habitu, cùm adhuc eſſem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem, quomodò Aſiam poſſem ſubigere, hortatus eſt forti eſſe animo, & ſine mora Exercitum trajicere. Nam ſuo ductu potiturum me Perſarum Imperio &c.* Hæc ubi *Parmenioni* dixiſſet *Alexander Magnus*, aſcendit in Templum Hieroſolymitanum, Deo, ex Summi Sacerdotis præſcripto, obtulit Sacrificia, Judæis permiſit, ut patriis ſuis Legibus viverent, eiſque ſeptimo quoque anno conceſſit tributorum immunitatem. Sub *Alexandro Magno*, Græcorum Monarchâ, contigit Judæos inter & Samaritanos graviſſimum diſſidium, cui anſam & occaſionem præbuit *Manaſſes*, frater *Jaddi*, Summi Judæorum Pontificis. *Manaſſes* ſiquidèm contrà Legis Moſaicæ præſcriptum, & patrios Judæorum mores, uxorem duxir filiam *Sanaballetis*, Satrapæ Ethnici, qui *Darii*, Perſarum Regis, nomine Samariam regebat. Ob hanc Legis Moſaicæ tranſgreſſionem *Manaſſes* Sacerdotio abdicatus eſt, ſed prædilectam uxorem ſuam dimittere nolens, confugit ad *Sanaballetem*, ſocerum ſuum, à quo præfectus eſt Templo in monte *Garizin* extructo, ibique Pontificem ſe geſſit, & implacabile Judæos inter & Samaritanos odium concitavit, & dirum ſchiſma quo jam à tempore *Jeroboami*, Regis Iſraëlis, erant ſeparati, auxit ac fovit. Infinitus eſſem, ſi omnes Gentes, quas armis ſubegit *Alexander Magnus*, & ſingulas quas retulit, victorias hic percenſere vellem. Sufficiet, ſi dixerim *Alexandrum Magnum* totam Ægyptum ſuo adjunxiſſe Imperio, ibique urbem condidiſſe, quam de ſuo nomine *Alexandriam* appellavit; cum Babylone, Suſiſque potitum fuiſſe: uno verbo, cum nullo hoſte congreſſum eſſe, quem non vicerit, nullam urbem obſediſſe, quam non expugnaverit, nullam gentem adiiſſe, quam non domuerit, & à ferâ belluinâque vitæ ratione ad humaniores mores non traduxerit. Talem fore *Alexandrum Magnum*, Græcorum Monatcham, prædixit Propheta *Daniel* c. 11. v. 3. dicens: *Surget verò Rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.* Sed, ſi plura de victoriis, quas in Bactrianâ, Carmaniâ, Indiâ, Hircaniâ, Gedroſiâ, in Gente Brachmanum, & in aliis pluribus locis retulit *Alexander Magnus*, ſcire aveas, legeſis *Diodorum Siculum* l. 17. *Q. Curtium, Juſtinum, Plutarchum* in vita *Alexandri*, & *Arianum. Regnavit Alexander annis duodecim*, inquit ſacer Auctor lib. 1. Machabæorum. Sed annis ſex regnavit tanquàm Macedonum Rex, ſex verò annis regnavit tanquàm ſupremus Græcorum Monarcha, poſtquàm videlicèt devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Monarchâ, Babylone potitus, Monarchiam Græcorum inſtituit, cui per ſex dumtaxàt annos præfuit, & Babylone, morbo ex nimia compotatione contracto, annos natus triginta duos, vel, ut alii volunt, triginta tres incohatos, præmaturâ morte raptus eſt anno primo Olympiadis centeſimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringenteſimo trigeſimo, antè Æram Chriſtianam, ſeu antè Natale Chriſti Domini, trecenteſimo vigeſimo quarto. Hic autem velim breviter obſerves, ſacrum Auctorem lib. 1. Machabæorum rectè & citrà ullum vel minimum errorem cap. 1. v. 1. ſcribere, *Alexandrum* primum fuiſſe, qui regnaverit in Græcia. Quamvis enim certiſſimè conſtet, plures, antè *Alexandrum Magnum*, ejuſque patrem *Philippum*, regnaſſe in Græcia Reges Macedonum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Athenienſium, ſicùt ex Chronico *Euſebii Cæſarienſis* liquidò patet, attamen *Alexander Magnus* primus fuit, qui, poſt devictum *Darium Codomanum*, ultimum Perſarum Monarcham, cæpit cum ſummo Imperio, id eſt, tanquàm ſupremus Monarcha, regnare in Græcia. Hinc ab *Alexandro Magno*, ut fatentur omnes Hiſtorici, auſpicatur Græcorum Monarchia, quam ipſemet *Alexander Magnus* inſtituit, & per ſex annos, ut mox diximus, tenuit.

D. Mortuo *Alexandro Magno*, perſtititne Monarchia Græcorum, quæ ab ipſo fuerat inſtituta?

M. Poſt obitum *Alexandri Magni* deſiit, & cum ipſo conſepulta eſt Græcorum Monarchia, quam inter ſe partiti ſunt Duces Exercitûs *Alexandri Magni*, variaque conſtituerunt Regna, inter quæ præcipua fuerunt Regna Macedoniæ, Ægypti, & Syriæ. Seriem itaque & ordinem ſucceſſorum *Alexandri Magni* in his tribus Regnis exactè hic deſcribam, prætermiſſis tamen, ne longior ſim, eorum geſtis,

geſtis, bellis, ac victoriis, quæ omnia non ad Hiſtoriam Sacram, ſed ad Prophanam ſpectantia, prolixè tractata invenies apud *Uſſerium* lib. 2. *De Annalibus Veteris Teſtamenti.* Incipiam porrò à ſerie & ordine ſucceſſorum *Alexandri Magni* in Regno Macedoniæ.

SERIES REGUM.

Qui ſucceſſerunt Alexandro Magno in Regno Macedoniæ.

ARidæus, frater *Alexandri Magni*, ſed ſpurius, quem *Philippus* Macedonum Rex, pater *Alexandri Magni*, ex ſcorto ſuſceperat, regnare cæpit in Macedonia anno primo poſt mortem *Alexandri Magni*, antè Æram Chriſtianam anno trecenteſimo vigeſimo tertio. Regnavit autem ſeptem annis, & obiit antè Æram Chriſtianam, ſeu antè Natale vulgare Chriſti, anno trecenteſimo decimo ſeptimo.

Caſſander regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam trecenteſimo decimo ſeptimo, regnavit novemdecim annis, & mortuus eſt anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo octavo.

Philippus, frater *Caſſandri*, regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo octavo, regnavit uno dumtaxàt anno, & abiit è vivis anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo ſeptimo.

Antipater & *Alexander*, filii *Caſſandri*, regnare cæperunt anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo ſeptimo. Regnarunt tribus annis, & è vivis exceſſerunt anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo quarto.

Demetrius Poliorcetes, regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo nonageſimo quarto. Regnavit ſex annis, & obiit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo octavo.

Pyrrhus regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo octavo. Regnavit ſeptem dumtaxàt menſes, & mortuus eſt eodem anno.

Lyſimachus regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo octavo. Regnavit ſex annis, & obiit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo ſecundo.

Arſinoe, uxor *Lyſimachi*, regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo ſecundo. Ragnavit tantùm ſeptem menſes, & obiit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo primo.

Ptolomæus Lagi F. regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo primo. Regnavit duobus annis, & vitâ functus eſt anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo ſeptuageſimo nono.

Meleager regnare cæpit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo ſeptuageſimo nono. Regnavit tantùm menſes duos, & mortuus eſt eodem anno.

Antipater regnare cæpit annos antè Æram Chriſtianam ducenteſimo ſeptuageſimo nono. Regnavit tantùm dies quadraginta quinque, & exceſſit eodem anno.

Soſthenes regnare cæpit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo ſeptuageſimo nono. Regnavit duobus annis, & obiit ante Æram Chriſtianam anno ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Antigonus Gonotas regnare cæpit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. Regnavit annis triginta ſex, & vitam cum morte commutavit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo quadrageſimo primo.

Demetrius, filius *Antigoni Gonotæ*, regnare cæpit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo quadrageſimo primo. Regnavit decem annis, & migravit è vita anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo trigeſimo primo.

Antigonus regnare cœpit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo trigeſimo primo. Regnavit duodecim annis, & mortuus eſt anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo decimo nono.

Philippus, filius *Demetrii*, regnare cæpit anno ante Æram Chriſtianam ducenteſimo decimo nono. Regnavit quadraginta duobus annis, & obiit anno ante Æram Chriſtianam anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo,

Perſeus regnare cæpit anno ante Æram Chriſtianam centeſimo ſeptuageſimo octavo, & poſtquàm decem annos regnaſſet (totidem enim Regni annos ei tribuit Euſebius) à Romanis año ante Æram Chriſtianam centeſimo ſexageſimo octavo victus fuit, ut ſcribit ſacer Auctor lib. 1. Machabæorum, c. 8. v. 5. ubi loquendo de Romanis, hæc habet: *Et Philippum, & Perſen, Ceteorum Regem*, id eſt, Macedoniæ, *& cæteros, qui adverſùs eos* (id eſt, Romanos) *arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos.* In prælio, quod cum *Perſeo*, ultimo Macedonum Rege, conſeruit *Æmilius Paulus*, Romanorum Conſul, cæſa ſunt viginti millia Macedonum, & capta decem millia, ſicùt teſtantur *Livi-*

Livius lib. 44. *Vellejus Paterculus* lib. 1. *Plutarchus* in *Aimilio Paulo*, *Juſtinus* lib. 33. *Florus* lib. 2. cap. 12. & *Eutropius* lib. 4. In *Perſeo* itaque ultimo Macedonum Rege, anno antè Æram Chriſtianam centeſimo ſexageſimo octavo, extinctum eſt à Romanis Regnum Macedonum, cui à tempore *Carani*, conditoris Regni Macedonici, usque ad *Perſen*, ſeu *Perſeum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis victum, præfuerunt triginta novem Reges. A morte verò *Alexandri Magni* usque ad eumdem *Perſeum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis devictum, Regni Macedonici clavum gubernarunt ſeptemdecim illi Reges, quorum ſeriem hic deſcripſi.

D. Quinam in Regno Ægypti fuerunt ſucceſſores *Alexandri Magni?* & qualis ſub illis Regibus Ægypti fuit Status Judæorum?

M. Antequàm ſeriem hic exhibeam Regum, qui, mortuo *Alexandro Magno*, in Regno Ægypti ſucceſſerunt, velim primò obſerves, eodem anno, quo obiit *Alexander Magnus*, Ægyptum, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ *Alexander Magnus* obtinuerat, cum omni illâ Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, obtigiſſe *Ptolomæo Lagi* filio. Porrò, hic *Ptolomæus Lagi* filius licèt initio non Rex, ſed Satrapa, ſivè Præfectus appellaretur, neque diadema, nomenque Regium, niſi poſt annos duodecim ab obitu *Alexandri Magni* uſurpaverit, nihilominùs annos ipſius Regni in Ægypto numerant *Lucianus in Macrobiis*, *Euſebius in Chronico*, *S. Epiphanius* in lib. *De Ponderibus & Menſuris* ab annò, quo *Alexander Magnus* obiit. Prætereà, velim obſerves, *Æram Lagidarum*, ſic dictam à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus poſt obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto, non auſpicari ab anno, quo mortuus eſt *Alexander Magnus*, ſed ab anno, quo *Alexander Magnus*, poſt celebrem illam ad Arbella victoriam de *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Monarcha, reportatam, cæpit tanquàm ſupremus Græcorum Monarcha regnare in Aſia anno videlicèt antè Æram Chriſtianam trecenteſimo vigeſimo nono. Hac Ærâ, dictâ *Lagidarum*, uſi ſunt Græci in putandis annis Regni Græcorum ſub *Ptolomæis* dictis *Lagidis*, qui poſt obitum *Alexandri Magni* regnarunt in Ægypto, ita ut initium Regni Græcorum in Ægypto non deſumerent ab anno, quo *Ptolomæus Lagi* filius, poſt obitum *Alexandri Magni* primus cæpit regnare in Ægypto, ſed Regni Græcorum exordium ducerent ab anno quo *Alexander Magnus*, devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Rege, inſtituit Monarchiam Græcorum, ipſeque, tanquàm ſupremus Græcorum Monarcha, in Aſia imperare cæpit, & Monarchiam per ſex annos tenuit. His prælibatis, dabo nunc accuratam ſeriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno* in Regno Ægypti ſucceſſerunt.

SERIES REGUM,

Qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti ſucceſſerunt.

Ptolomæus, *Lagi* filius, anno primo poſt obitum *Alexandri Magni*, ſeu anno antè Æram Chriſtianam trecenteſimo vigeſimo tertio, ſucceſſit *Alexandro Magno* in Regno Ægypti. Hieroſolymorum urbem dolo occupavit, & ad centum hominum millia ex Judæa in Ægyptum traduxit, ſicut teſtantur *Joſephus*, Hebræus, lib. 12. *Antiquit. Judaic.* cap. 1. & 2. & *Euſebius* in Chronico. Princeps fuit litterarum amans, & Bibliothecam inſtructiſſimam Alexandriæ inſtituit, eique præfecit *Demetrium Phalereum*, clariſſimum Athenienſem Philoſophum. Duas uxores habuit Rex *Ptolomæus Lagi* filius, videlicet *Euridicem*, & *Berenicem*. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo tertio, & anno Æræ Lagidarum quadrageſimo ſexto.

Ptolomæus Philadelphus, filius *Ptolomæi Lagi*, & conjugis *Berenices*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Aegypti anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo tertio. Ejus juſſu LXX. Interpretes Libros Sacros ex Hebraica Lingua in Græcam tranſtulerunt, ſeu celeberrimam illam Scripturæ Sacræ Verſionem Græcam adornarunt, quæ ſex prioribus circitèr Eccleſiæ ſæculis fuit in uſu in Eccleſia Catholica, donec in ejus locum ſuffecta fuerit Editio vulgata, à *S. Hieronymo* lucubrata. Regnavit *Ptolomæus Philadelphus*, poſt obitum patris ſui triginta octo annos, & exceſſit anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo quadrageſimo quinto, & anno Æræ Lagidarum octuageſimo quarto.

Ptolomæus Evergetes I. filius *Ptolomæi Philadelphi*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Aegypti anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo quadrageſimo quinto. Univerſam Syriam armis occupavit, & in

gratiarum actionem venit Hieroſolymam, ibique multa Sacrificia Euchariſtica Deo obtulit, & donaria dicavit tàm inſigni victoriâ digna, teſte *Joſepho*, Hebræo, lib. 2. contrà *Apionem*. Patrem ſuum Regem *Philadelphum* & Literarum & Bibliothecæ Alexandrinæ amplificandæ ſtudio æmulatus eſt. Regnavit viginti ſex annis, & (teſte *Juſtino* lib. 29. cap. 1.) occiſus eſt à filio ſuo *Ptolomæo Philopatore*, anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo decimo nono, & anno Æræ Lagidarum centeſimo decimo.

Ptolomæus Philopator, parricida, ſucceſſit patri ſuo *Ptolomæo Evergeti* anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo decimo nono. Sed ſicùt ſceleſtus in occupando Regno fuit, ita ſegnitèr in eo adminiſtrando ſe geſſit, ut fidem faciunt *Juſtinus* lib. 29. cap. 1. *Polybius* lib. 15. *Plutarchus* in *Erotico* & *Cleomene*, aliique. Regnavit *Ptolomæus Philopator* annis ſeptemdecim, & obiit antè Æram Chriſtianam anno ducenteſimo ſecundo, & anno Aeræ Lagidarum centeſimo vigeſimo ſeptimo.

Ptolomæus Epiphanes, filius *Ptolomæi Philopatoris*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Aegypti anno ante Aeram Chriſtianam ducenteſimo ſecundo. Regnavit annis viginti quatuor, & veneno ſublatus eſt anno ante Aeram Chriſtianam centeſimo ſeptuageſimo octavo, & anno Regni Lagidarum centeſimo quinquageſimo primo.

Ptolomæus Philometor, filius *Ptolomæi Epiphanis*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Aegypti ante Aeram Chriſtianam centeſimo ſeptuageſimo octavo. Regnavit annis triginta quinque, & in prælio adversùs *Alexandrum Balam*, Syriæ Regem, victor licèt, vulneratus, obiit poſt quatriduum, anno antè Aeram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo tertio, & anno Æræ Lagidarum centeſimo octuageſimo ſexto.

Ptolomæus Evergetes II. ſucceſſit fratri ſuo *Ptolomæo Philometori* anno ante Aeram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo tertio. Fuit à corporis ſagina appellatus *Phyſcon*, ſeu *Ventroſus*. Eum crudeliſſimum fuiſſe ſcribit *Juſtinus* lib. 38. cap. 8. Regnavit *Ptolomæus Evergetes II.* annos viginti novem, & abiit è vivis anno ante Aeram Chriſtianam centeſimo decimo quarto, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo decimo quinto.

Ptolomæus Laturus, filius *Ptolomæi Evergetis II.* & *Cleopatræ* conjugis, regnare cæpit unà cum matre *Cleopatra* anno ante Æram Chriſtianam centeſimo decimo quarto, ſed, poſtquàm cum matre regnaſſet annos ſeptemdecim, fuit ab eadem matre, ſeu potiùs novercâ, injuſtè è Regno expulſus anno ante Æram Chriſtianam nonageſimo ſeptimo, & anno Æræ Lagidarum ducenteſimo trigeſimo ſecundo.

Ptolomæus Alexander I. frater junior *Ptolomæi Laturi*, in ejus locum à matre *Cleopatrâ* ſubſtitutus eſt, cæpitque in Aegypto regnare anno ante Aeram Chriſtianam nonageſimo ſeptimo, dùm adhùc frater ipſius *Ptolomæus Laturus* ſuperſtes eſſet, ſed exul è Regno. Per decem annos in Aegypto regnavit *Ptolomæus Alexander*, ſed, cùm matrem ſuam *Cleopatram*, quæ illi exitium moliebatur, interfeciſſet, concurſu populi in exilium actus, ac Regno privatus eſt anno ante Aeram Chriſtianam octuageſimo ſeptimo, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo quadrageſimo ſecundo.

Ptolomæus Laturus, frater *Ptolomæi Alexandri*, ab exilio revocatus, ſecundò regnare cæpit in Aegypto anno ante Æram Chriſtianam octuageſimo ſeptimo. Regnavit octo annis, & obiit anno ante Æram Chriſtianam ſeptuageſimo nono, & anno Æræ Lagidarum ducenteſimo quinquageſimo.

Ptolomæus Alexander II. nepos *Ptolomæi Laturi*, & filius *Ptolomæi Alexandri I.* Regnum Aegypti obtinuit anno antè Æram Chriſtianam ſeptuageſimo nono. Sed, cùm Alexandrini Regem hunc inſolentiùs imperantem ferre minimè poſſent, eum, poſtquàm regnaſſet novemdecim dies, eodem anno interemerunt.

Ptolomæus Alexander III. filius *Ptolomæi Alexandri I.* regnare cæpit in Aegypto anno antè Aeram Chriſtianam ſeptuageſimo nono. Regnavit ſeptemdecim annis, & obiit anno ante Aeram Chriſtianam ſexageſimo ſecundo, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo.

Ptolomæus Auletes, *Nothus*, regnare cæpit in Aegypto anno ante Aeram Chriſtianam ſexageſimo ſecundo. Regnavit tredecim annis, & mortuus eſt anno ante Aeram Chriſtianam quadrageſimo nono, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo octuageſimo.

Ptolomæus, dictus *Dionyſius*, filius *Ptolomæi Auletis*, cæpit poſt mortem patris ſui regnare in Aegypto, unà cum ſua ſorore famoſâ *Cleopatrâ* anno ante Aeram Chriſtianam quadrageſimo nonu. Regnavit cum ſua ſorore *Cleopatrâ* quinque annis, & deindè, expulsâ ſorore ſuâ

Cleopatrâ, è Regio Solio dejectus eſt anno ante Aeram Chriſtianam quadrageſimo quarto, & anno Aeræ Lagidarum ducenteſimo octuageſimo quinto.

Cleopatra, ſoror *Ptolomæi*, dicti *Dionyſii*, ad Regnum Aegypti, è quo à fratre ſuo fuerat extruſa, revocata eſt, & agente *Julio Cæſare*, à Romanis in Aegyptum miſſo, Regina Aegypti conſtituta, præfuit ſola huic Regno per quindecim circiter annos, hoc eſt, uſque ad annum ante Aeram Chriſtianam trigeſimum, qui fuit annus trecenteſimus Aeræ Lagidarum, quo anno *Octavius Auguſtus*, Romanorum Imperator, qui anno præcedenti *Marcum Antonium*, à quo ſtabat *Cleopatra*, Regina Aegypti, in pugna Actiaca omninò profligaverat, Alexandriam urbem expugnavit, & in ſuam redegit poteſtatem. Tunc enim *Cleopatra*, Regina Aegypti, primùm, quaſi mortis ſibi conſciſcendæ causâ, in monumentum inſiluit, quod ubi reſcivit *M. Antonius*, verumque eſſe putans, necem ſibi intulit, & in ſinu *Cleopatræ* mortuus eſt. Mortem *M. Antonii* confeſtìm *Auguſto*, Imperatori, nunciavit *Cleopatra*, eique Regnum Aegypti dedidit. Sed, cum pertimeſceret, ne ab *Auguſto* in triumphum ſervaretur, Romamque duceretur, regio cultu exornata, in aureo lectulo recubuit, ibique, morſu aſpidis, ſiniſtro brachio admotæ, icta, exanimis inventa eſt, ut tradunt *Florus* lib. 4. cap. 2. *Vellejus Paterculus* lib. 2. cap. 87. *Plutarchus* in *Antonio*, *Dio* lib. 51. *Eutropius* lib. 7. & *Oroſius* lib. 6. cap. 19. Sic periit *Cleopatra*, Aegypti Regina, multorum Scriptorum ſermone celebrata, de cujus impotenti ambitione, quâ Imperium etiam in Romanos ſperare auſa eſt, & de fœdis illius amoribus, præſertìm cum *Julio Cæſare*, cui *Cæſarionem* filium peperit, & cum *M. Antonio*, ex quo liberos ſuſcepit, eoſdem Auctores, quos mox laudavi, lectitare poteris. Mortuâ *Cleopatrâ*, Regnum Aegypti in poteſtatem Populi Romani redactum eſt, & deinceps Imperii Romani Provincia fuit. Ab exordio autem Regni *Ptolomæi Lagi* filii in Aegypto, poſt obitum *Alexandri Magni*, uſque ad *M. Antonii* & *Cleopatræ* mortem, cum quibus Regnum Aegypti deſiit, & apud *Ptolomæum*, tùm in Regum Canone, tùm in Operis magni libri tertio, & apud *Clementem Alexandrinum* lib. 1. *Stromatum*, numerantur anni ducenti nonaginta quatuor, quibus ſi addas annos ſex Monarchiæ *Alexandri Magni*, à cujus exordio incipit Aera Lagidarum, comperies, Regnum Aegypti veniſſe in poteſtatem Romanorum anno trecenteſimo Aeræ Lagidarum.

D. Habeo nunc accuratam ſeriem non ſolùm Regum Babyloniæ, quibus Iſraëlitæ à tempore *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, à quo in captivitatem Babylonicam fuerunt abducti, per ſeptuaginta annos prædictæ captivitatis ſervierunt, ſed etiam ſeriem Regum Perſarum, à *Cyro*, qui inſtituit Monarchiam Perſicam, uſque ad *Darium Codomanum*, ultimum Perſarum Monarcham, quem devicit *Alexander Magnus*, & Monarchiam Græcorum per ſexennium tenuit. Habeo inſuper ſeriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno*, ſucceſſerunt in Regno Macedoniæ uſque ad *Perſeum*, ultimum Macedonum Regem, qui fuit victus à Romanis, denique, ſeriem Regum, qui *Alexandro Magno*, vitâ functo, ſucceſſerunt in Regno Aegypti uſque ad *Cleopatram*, poſt cujus Reginæ Aegypti obitum Romani in ſuam poteſtatem Regnum Aegypti redegerunt, & inter Provincias Imperii Romani numerare cæperunt. Supereſt nunc, ut hìc ſubjicias ſeriem Regum, qui, defuncto *Alexandro Magno*, ſucceſſerunt in Regno Syriæ. Antequam tamen id oneris ſuſcipias, rem mihi gratiſſimam faceres, ſi uberiorem traderes notitiam illius Sacrorum Librorum Veteris Teſtamenti Verſionis Græcæ, quam, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, à ſeptuaginta Interpretibus adornatam fuiſſe, memini, te paulò antè in recenſenda ſerie Regum, qui *Alexandro Magno* in Regno Aegypti ſucceſſerunt, obitèr tantùm obſervaſſe. In primis, itaque ſcire velim, quo pacto hæc Græca Scripturæ Sacræ Verſio, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, facta fuerit?

M. Votis tuis ut faciam ſatis, brevitèr hìc referam Hiſtoriam hujusce Sacrorum Librorum Verſionis Græcæ excerptam ex *Ariſteæ* Epiſtola ad *Philocratem*, quæ etiamnùm extat, & omnium eruditorum teritur manibus. *Demetrius Phalereus*, inſignis Bibliothecæ *Ptolomæi Philadelphi*, Aegypti Regis, Præfectus, conquiſitis undique libris eam uſque adeò auxerat ac locupletaverat, ut pluſquàm ducenta Voluminum millia complecteretur. Quod cùm ſciſcitanti *Ptolomæo Philadelpho*, Aegypti Regi, præſente *Ariſteâ*, renunciaret *Demetrius Phalereus*, adjecit, daturum ſe operam, ut brevì Bibliotheca Regia ad quingenta millium librorum numerum pertingeret, eidemque Regi ſignificavit, Judæorum Leges dignas eſſe,

quæ

quæ ex Hebræa Lingua in Græcam tranſlatæ in ejus Bibliotheca reponerentur. *Demetrii Phalerei* petitioni ultrò annuit *Ptolomæus Philadelphus*, Rex Aegypti, ſcripſitque ad Summum Judæorum Sacerdotem *Eleazarum*, qui in gratiam beneficiorum, quæ Judæi ab eodem Rege acceperant, ſex ex ſingulis Tribubus ſenes, honeſtate vitæ, & peritiâ Legum præſtantes ad interpretandas Scripturas Sacras miſit ad Regem, à quo poſtquàm perhumanitèr fuiſſent excepti, in proximam Inſulam delati ſunt à *Demetrio Phalereo*, & in ſplendida domo locati, in qua ad nonam usque horam legis interpretationi operam navabant, ſicque collatis Exemplaribus, unàque congregati, ſpatio ſeptuaginta duorum dierum interpretationem abſolverunt. His peractis, *Demetrius Phalereus* totam interpretationem coràm Judæis, qui in Aegypto erant, perlegit, qui eam ſummis celebrarunt laudibus, & diras imprecati ſunt his, qui huic Verſioni Scripturæ Sacræ aliquid addere, vel demere, vel quidpiam in ea immutare præſumerent. En tibi, juxtà *Ariſtea* Epiſtolam ad *Philocratem*, hiſtoriam Verſionis LXX. Interpretum, qui licèt numero fuerint ſeptuaginta duo, hæc tamen Græca Scripturæ Sacræ Verſio, cui concinnandæ incubuerunt, vulgò appellari ſolet numero rotundo Verſio LXX. Interpretum. Porrò, veritatem hujus hiſtoriæ Verſionis LXX. Interpretum, ab *Ariſtæa* relatæ, calculo ſuo comprobant Scriptores Ethnici *Ariſtobulus*, *Hecatæus*, *Clearchus*, & apud Judæos *Joſephus*, & *Philo*. Nec *S. Hieronymus*, parùm alioquì addictus Verſioni LXX. Interpretum, quæ ipſius ætate vitiata erat, unquàm dubitavit de veritate Hiſtoriæ Verſionis LXX. Interpretum, quam litteris prodierunt *Ariſtæas*, & *Joſephus*, Hebræus, ſed potiùs utrumque Scriptorem citat. Quocircà jure optimo explodi debent vanæ conjecturæ, queis plus æquo indulgent, moderni quidam Critici, quos inter cenſentur *Henricus Valeſius*, *Humfredus Hody* in Opere, quod edidit contrà Hiſtoriam *Ariſteæ*, *Antonius Van-Dale* in Diſſertatione ſuprà Hiſtoria *Ariſteæ*. *Scaligerus* in Animadverſionibus in Chronicon *Euſebii Cæſarienſis*, aliique non pauci, qui Thalmudis fabulas & ineptias ſecuti, aſſerunt hanc Verſionem Græcam Scripturæ Sacræ eſſe *Opus quinque ſeniorum*, libereque pronuntiant, illos libros, quos nunc habemus, *Ariſteæ*, *Ariſtobuli*, *Hecatæi*, & *Clearci* nominibus inſcriptos, non eſſe genuinos illorum Scriptorum Ethnicorum fætus, ſed à Judæis Helleniſtis datâ operâ fuiſſe affictos, quò faciliùs ſub illis Scriptorum titulis, quaſi ſub larva latitantes, prædictæ Verſioni Græcæ, quam in ſummo pretio habebant, majorem poſſent conciliare auctoritatem. Verùm, iſtorum intemperantioris Critices hominum, qui certiſſima Hiſtoriæ, & Antiquitatis monumenta à locupletiſſimis teſtibus litteris conſignata inficias ire, aut in dubium revocare præſumunt, futiles conjecturas flocci facere debemus, maximè, cùm jam à viris eruditis *Waltono*, & utroque *Voſſio* fuerint ſat ſuperque confutatæ. Advertere tamen obiter debes, *Ariſteam*, qui, ut teſtis oculatus, totius rei geſtæ hiſtoriam deſcripſit, aſſerere, LXX. Interpretes in magnam Baſilicam conveniſſe, ut Libros Sacros græcè interpretarentur, ac ſubinde ſtare non poſſe ſententiam quorumdam, qui, *SS. Juſtinum*, *Irenæum*, & *Cyrillum Hieroſolymitanum* ſecuti, affirmant, LXX. Interpretes in totidem cellulis incluſos hanc Græcam Scripturæ Sacræ Verſionem perfeciſſe, vel cum *S. Epiphanio* in lib. *De Ponderibus & Menſuris* ajunt, LXX. Interpretes in Cellulis binos incluſos hanc Scripturæ Sacræ Verſionem adornaſſe. De his quippe ſeptuaginta Cellulis, in quibus ſeorſim incluſi LXX. Interpretes univerſam Scripturam Sacram in Græcum ſermonem verterint, ne minimam quidem mentionem faciunt *Ariſteas*, *Joſephus*, Hebræus, & *S. Hieronymus*, ſed ſolùm ajunt, LXX. Interpretes in publico quodam loco, ſeu in magna Baſilica, ab omni tumultu & ſtrepitu remotâ, congregatos, atque invicem conferentes, huic lucubrandæ Scripturæ Sacræ Verſioni operam dediſſe, ultimamque admoviſſe manum. Quod ſanè veritati Hiſtoriæ videtur mihi magis conſentaneum. Non nego tamen, ſeptuaginta illos Interpretes habuiſſe ſingulos proprium cubiculum, ſeu cellulam, in qua ſtudiis & orationi vacare, atque Scripturæ Sacræ meditationi incumbere poſſent. Quis enim, amabo, credat, ſeptuaginta illos Interpretes in Inſulas *Pharos* ſub dio jacuiſſe, nec ullam habuiſſe cellulam, in quam ſtatis horis ſeſe reciperent? Hoc unum igitur dumtaxàt nego, videlicet LXX. Interpretes in totidem cellulis incluſos univerſam Scripturam Sacram ſeorſim græco idiomate donaſſe, ſicùt apertè negat *S. Hieronymus*, qui, ut omnes norunt, ſummâ prudentiâ, & accuratiſſimo criterio verum à falſo ſecernens, incertis opinionibus, falſo rumore ſparſis, aurem nunquàm accommodavit.

D. Hæc

D. Hæc Græca LXX. Interpretum Scripturæ Sacræ Verſio, quæ, regnante *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Ægypti, prodiit in lucem, complectebaturne omnes Libros Sacros Veteris Teſtamenti in græcum ſermonem translatos?

M. Sunt quidam recentiores Sciptores, *Uſſerius*, videlicèt Armachanus, & *Fronto Ducæus*, qui cenſent, duas antè Chriſti Domini adventum extitiſſe Scripturæ Sacræ Verſiones Græcas, unam ſcilicèt, quæ Sacros Libros tantùm Pentateuchi *Moyſis* complectebatur, quamque ſub *Ptolomæo Philadelpho*, Aegyptiorum Rege, fuiſſe elaboratam, & Textui Hebræo conſonam aſſerunt, & hanc eſſe ajunt veram Verſionem LXX. Interpretum, quæ ſemper delituit in Bibliotheca Alexandrina, nec lecta unquàm, ſcriptave eſt à quoquam, ac demùm annis antè Chriſtum quadraginta circitèr & octo fuit incendio conſumpta, quandò videlicèt bello priori Alexandrino à *Julio Cæſare* confecto, ex militum ſeditione celeberrima illa poſt hominum memoriam Bibliotheca conflagratione periit. Alteram Scripturæ Sacræ Verſionem Græcam dictitant illi Scriptores procuſam fuiſſe anno quarto *Ptolomæi Phyſconis*, Ægyptiorum Regis, eamque comprehendiſſe omnes Veteris Teſtamenti Libros, quos in ſuo Canone reponunt Judæi, & hanc integram Scripturæ Sacræ Verſionem Græcam negant laudati Scriptores fuiſſe à ſeptuaginta Interpretibus lucubratam. Sed non eſt dubium, quin illi Scriptores fallantur, primò, quia *Joſephus*, & *Philo*, Hebræi, Apoſtoli, & Evangeliſtæ, Sancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici *Juſtinus*, *Irenæus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, & alii, unius dumtaxàt Verſionis Græcæ Sacrorum Librorum, regnante in Ægypto *Ptolomæo Philadelpho*, lucubratæ, meminêre. Hæc autem Græca Scripturæ Sacræ Verſio, quæ ſub *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Aegypti, facta eſt à LXX. Interpretibus, complectitur omnes Libros Sacros Veteris Teſtamenti in Græcum ſermonem translatos. Incredibile namque eſt, *Ptolomæum Philadelphum*, qui tanto ſtudio omia antiquitatis monumenta conquirebat, & *Demetrium Phalereum*, ejus Bibliothecæ Præfectum, qui plures Voluminum myriades ex omnibus terræ partibus collegerat, ut, juxtà Regis deſiderium, eam innumeris codicibus locupletatam omnium celeberrimam redderet, contentos fuiſſe librorum Legis, ſeu Pentateuchi, græcà interpretatione, & cæteras nobiliſſimæ tùm temporis Gentis Judaicæ Hiſtorias, & Prophetica Oracula neglexiſſe. Falſum itaque eſt, Verſionem Græcam Scripturæ Sacræ à LXX. Interpretibus, tempore *Ptolomæi Philadelphi*, Regis Aegypti, adornatam, comprehendiſſe tantummodò quinque libros Pentateuchi *Moyſis* in Linguam Græcam translatos. Prætereà, nullum ſuppetit antiqui Scriptoris teſtimonium, ex quo evinci poſſit, anno quarto *Ptolomæi Phiſconis*, Regis Aegypti, procuſam fuiſſe Verſionem Scripturæ Sacræ, quæ omnes Sacros Libros Veteris Teſtamenti in Græcum ſermonem translatos complecteretur. Fictitia ergò eſt illa Verſio Græca, cujus in tota retrò antiquitate ne vola quidem ac vel minimum extat veſtigium. Non me fugit, eſſe quoſdam viros eruditos (quos inter principem locum obtinet illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis, in ſua *Demonſtratione Evangelica*, Propoſitione 4. cap. 12.) qui ſentiunt, antè Verſionem Græcam LXX. Interpretum extitiſſe aliam Scripturæ Sacræ Verſionem Græcam imperfectam, mutilam, & dimidiatam. At, illi viri eruditi, qui ipſe aſſentior, non confundunt Verſionem hanc Græcam imperfectam & dimidiatam cum illa Verſione Græca, quam LXX. Interpretes, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, adornarunt, ſed potiùs aſſerunt, hanc Græcam Scripturæ Sacræ Verſionem, quæ erat imperfecta & dimidiata, factam fuiſſe non ſolùm antequàm *Ptolomæus Philadelphus* regnaret in Aegypto, ſed etiam antè Expeditionem *Alexandri Magni* in Aſiam, ſeu antè Imperii Perſici excidium, cùmque imperfecta & mutila eſſet illa Græca Scripturæ Sacræ Verſio, juſſiſſe poſteà *Ptolomæum Philadelphum*, Regem Aegypti, ut nova omnium Scripturæ Librorum Veteris Teſtamenti à LXX. Interpretetibus adornaretur Verſio Græca, quæ plena, integra, & omnibus ſuis numeris eſſet abſoluta. Falſum itaque eſt, Verſionem, quam LXX. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto, concinnarunt, non fuiſſe complexam omnes Sacros Libros Veteris Teſtamenti, ſed tantùm quinque Libros Pentateuchi *Moyſis*. Falſum itidèm eſt, aliam Verſionem Græcam factam eſſe anno quarto *Ptolomæi Phyſconis*, quæ comprehenderet omnes Libros Sacros Veteris Teſtamenti, quos ſuo Canoni accenſent Judæi, ſicut falsò ſibi perſuaſerunt *Uſſerius*, & *Fronto Ducæus*, mox à me citati.

D. Perſtatne adhùc illa Verſio Græca, quam LXX. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Ægypto, adornarunt, & habetne modò in Eccleſia Catholica vim & auctoritatem ſtabiliendi fidem, & mores benè informandi?

M. Perſtat adhùc Græca LXX. Interpretum Scripturæ Sacræ Verſio, eaque ſemper in maximo honore, ſingularique veneratione fuit in Eccleſia. At enim, hac LXX. Interpretum Verſione uſi ſunt Apoſtoli, & Evangeliſtæ, qui ſicùt obſervant *S. Irenæus* lib. 3. *De Hæreſibus* cap. 25. & *S. Hieronymus* Præfatione in Evangelia) loca citarunt ex Verſione LXX. Interpretum, & per illam inſtituerunt, atque in fide naſcentem Eccleſiam confirmarunt. Oſtendit etiam *Waltonus* Prolegomeno nono *Apparatûs ad Biblia Polyglotta Londinenſia*, omnes Scripturæ Sacræ Verſiones, antiquitùs ab Eccleſia approbatas (exceptâ Syriacâ) ex Verſione LXX. Interpretum promanaſſe, videlicèt Arabicam, Æthyopicam, Armenam, Illyricam, Gothicam, & Latinam Veterem, quâ Eccleſia Latina ante *S. Hieronymum* utebatur. Hanc Verſionem etiam LXX. Interpretum, tanquàm divino afflatu editam, uno ore laudant Sancti Patres, & quamvis *S. Hieronymus* Verſionem LXX. Interpretum reprehendere interdùm videatur, hanc tamen Verſionem reapsè non carpit & improbat, ſed tantùm perſtringit vitia & errata, quæ in illam injuriâ temporum, ut fieri aſſolet, irrepſerant. Hinc ſanctus ille Doctor Præfatione in lib. Paralipomenon hæc habet: *Si ſeptuaginta Interpretum pura & ut ab eis in Græcum verſa eſt, Editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati, Epiſcoporum ſanctiſſime, atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi Volumina Latino ſermone transferrem. . . . . . Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur Exemplaria, & germana illa, antiquaque translatio corrupta ſit atque violata &c.* Idem cum *S. Hieronymo* cenſent viri hujus temporis eruditi, qui, licèt non inficientur, hanc Græcam LXX. Interpretum Verſionem, inevitabili rebus omnibus fato, maculas aliquas levioris momenti, præſertìm in rebus Chronologicis, ex Amanuenſium oſcitantia contraxiſſe, conſtanter nihilominùs docent, hanc Verſionem, ubi non diſcrepat ab Editione noſtra vulgata, quam Patres Concilii Tridentini authenticam declararunt, valere adhùc ad ſtabiliendam Catholicam Fidem, & probè inſtituendos mores, tùm quia nullâ ratione evinci poteſt, Verſionem LXX. Interpretum in his, quæ ſpectant Fidem & bonos mores, fuiſſe aliquandò vitiatam: tùm quia etiam Eccleſia Catholica usque ad exortum ſchiſma *Photii*, Patriarchæ Conſtantinopolitani, in octo prioribus Conciliis Generalibus in Oriente celebratis hac Verſione LXX. Interpretum ad profligandas Hæreſes, quæ identidem in Eccleſia Græca emergebant, uſa eſt; tùm quia denique dici haud poteſt, hanc LXX. Interpretum Verſionem fuiſſe à Græcis in odium Eccleſiæ Latinæ, poſt enatum *Photii* ſchiſma, corruptam, cùm certum ſit, in Conciliis Æcumenicis, jam graſſante *Photii* ſchiſmate, in Occidente, ſeu in Eccleſia Latina, habitis, videlicèt Lugdunenſi, & Florentino, nunquàm Latinos objeciſſe Græcis hanc Verſionis LXX. Interpretum depravationem, cum quibus tamen in prædictis Conciliis acerrimè diſputarunt. Immò, Eccleſia Græca hac Verſione LXX. Interpretum etiamnùm utitur, ſciente, nec reclamante Eccleſiâ Latinâ. *Sixtus* etiam *Quintus*, Summus Pontifex, Verſionem LXX. Interpretum ſtudio Cardinalis *Caraffæ*, Apoſtolici Bibliothecarii, ex antiquiſſimo Bibliothecæ Vaticanæ Codice priſtino ſuo nitori & integritati reſtitutam ſua auctoritate approbavit, huicque Romanæ Editioni Verſionis LXX. Interpretum, auſpiciis *Sixti V.* elaboratæ, primas tribuit inter Verſiones Scripturæ Sacræ Græcas doctiſſimus *Joannes Morinus*, Congregationis Oratorii Presbyter. Poſtremò, eruditus *Flaminius Nobilius* Editionem Scripturæ Sacræ, dictam *Veterem Italam*, quæ ex Græca LXX. Interpretum Verſione erat expreſſa, & quæ ante Editionem vulgatam, cujus auctor eſt *S. Hieronymus*, per quinque priora ſæcula publicè in Eccleſia Latina legebatur, ſed jam à mille & ampliùs annis evanuerat, luci denuò reſtituit, eamque in publicam lucem edi curavit Romæ anno MDLXXXVIII. & rursùs eamdem Verſionem *Veterem Italam*, unà cum Exemplari Græco Vaticano Pariſiis editam, anno MDCXXVIII. publicavit prælaudatus *Joannes Morinus*. Ex quibus patet, Verſionem Scripturæ Græcam, quam regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Ægypto adornarunt LXX. Interpretes, maximo in honore in Eccleſia fuiſſe, & nunc etiam ad ſtabilienda ea, quæ ad fidem & bonos mores attinent, auctoritate pollere.

D. Placet mihi admodùm brevis illa hiſtorica, quam tradidiſti, notitia Verſionis Græcæ Sacrorum Veteris Teſtamenti

Libro-

Librorum, quam regnante in *Ægypto Ptolomæo Philadelpho*, concinnarunt LXX. Interpretes, quæque adhùc in his, quæ fidem & bonos mores ſpectant, illibata in Eccleſia Catholica, ſeu Romana, conſervatur. Nunc eam, quam te daturum promiſiſti, exhibe ſeriem Regum, qui defuncto *Alexandro Magno* in Regno Syriæ ſucceſſerunt.

M. Cùm Machabæorum Hiſtoria, quam in tertio Colloquio in Hiſtoriam hujusce ſextæ Mundi Ætatis deſcripturus ſum, implicata ſit cum Regibus, qui mortuo *Alexandro Magno* in Regno Syriæ ſucceſſerunt, operæ pretium eſt illorum Regum ordinem ac ſucceſſionem hìc exactè attexere, & in optimo lumine collocare. Quod quidem ut faciliùs exequi poſſim, velim ut in anteceſſum breviter obſerves, *Seleucum*, dictum *Nicatorem*, vel *Nicanorem*, id eſt, *Victorioſum*, unum ex *Alexandri Magni* Ducibus, Regnum Syriæ, devicto ac cæſo *Antigono*, obtinuiſſe anno poſt obitum *Alexandri Magni* vigeſimo tertio, ſeu anno IV. Olympiadis centeſimæ decimæ nonæ, ab urbe Româ conditâ anno quadringenteſimo quinquageſimo tertio, antè Æram Chriſtianam trecenteſimo primo. Verùm, tametſi *Seleucus Nicanor* (ſicut teſtantur *Appianus* in *Syriacis*, & *Plutarchus* in Pyrrho) hoc anno Syriæ Regno potiri cæperit, non tamen ab eodem anno duxit exordium Regni ſui in Syria, ſed altiùs undecim annis, priusquàm Regnum Syriæ occuparet, voluit Epocham Regni ſui in Syria eſſe repetendam, id eſt, ab anno, poſt obitum *Alexandri Magni*, duodecimo, anno 1. Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ, ab urbe Româ conditâ anno quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo, antè Æram Chriſtianam anno trecenteſimo duodecimo, quo anno *Seleucus Nicanor*, commiſſo apud Gazam urbem Palæſtinæ, prælio, *Demetrium*, filium *Antigoni*, ſuperavit, profligavit, & Mediam, ac Babyloniam, undè metu *Antigoni* fugerat, & in Ægyptum ſeceſſerat, recuperavit. Ab hoc, inquam anno, quo *Seleucus Nicanor* Babylonem recuperavit, Epocham Regni ſui in Syria duxit, quamvis undecim dumtaxàt poſt annos Regnum Syriæ obtinuerit, & Regium Diadema, ac nomen uſurpare cæperit. Hæc eſt famoſa, & omnium Scriptorum ſermone decantata Epocha, ſeu *Æra Seleucidarum*, hoc eſt, Regum Syriæ poſt obitum *Alexandri Magni*, quæ incipit anno 1. Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ, ab urbe Româ conditâ quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo, poſt obitum *Alexandri Magni* anno duodecimo, antè Ætam Chriſtianam trecenteſimo duodecimo, & priusquàm *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret, anno undecimo. Falluntur itaque nonnulli Chronologiæ periti, qui putant, Ætam Seleucidarum, ſeu Regum Syriæ poſt obitum *Alexandri Magni*, auſpicati eodem anno, quo *Seleucus Nicanor* Regno Syriæ potitus ſit, cùm tamen certum ſit, *Æram Seleucidarum*, ſeu Regum Syriæ, cæpiſſe undecim annis antequàm *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret. Hanc Æram Seleucidarum, ſeu Regum Syriæ poſt obitum *Alexandri Magni*, uſurparunt non tantùm Judæi, ſed etiam omnes Syro-Macedones, ſeu Syriæ populi, à Macedonibus devicti, videlicèt *Edeſſeni*, *Apameenſes*, *Damaſceni*, *Emiſſeni*, *Tripolitæ*, *Antiocheni*, *Seleucienſes*, *Laodiceni*, *Gazenſes*, *Gadari*, donec à *Pompejo* ſuis utendi Legibus autonomiam, ſeu libertatem, accepiſſent. Tunc enim illi Populi, antiquatâ ac relictâ hac Seleucidarum Ærâ, novam, quæ meritò appellari poteſt *Æra Pompejana*, in honorem *Pompeji*, quem, velùt liberatorem ſuum, agnoſcebant, anno ab urbe Româ conditâ ſexcenteſimo nonageſimo inſtituerunt; ſicùt ex multis monumentis, & nummis apud Aſiaticos ſculptis luculentèr demonſtrat doctiſſimus Cardinalis *Noriſius* in aureo illo, quod edidit, Opere *De Epochis Syro-Macedonum*. Præmiſsâ iſta Hiſtorico-Chronologicâ obſervatione, exhibebo nunc ſeriem Chronologicam Regum, qui demortuo *Alexandro Magno* in Regno Syriæ ſucceſſerunt. Hìc tamen duodecim tantùm priores Reges proponam *Alexandri Magni* in Regno Syriæ ſucceſſores, hoc eſt, à *Seleuco Nicanore* usque ad *Demetrium II. Nicanorem*, *Demetrii Soteris* filium, qui anno ſecundo Regni ſui, ad petitionem *Simonis*, Judæorum Pontificis, fratriſque *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, abſolutam Judæis pacem, libertatem, atque ab omnibus tributis & vectigalibus immunitatem, ac perpetuam inter ipſum Regem *Demetrium II.* & Gentem Judæorum ſocietatem conceſſit, uti liquet ex ejusdem Regis Syriæ *Demetrii II.* Diplomate, directo ad *Simonem*, Summum Judæorum Sacerdotem, & relato lib. 1. Machab. cap. 13. v. 41. & 42. *Anno centeſimo ſeptuageſimo* (id eſt, Æræ Seleucidarum) *ablatum eſt jugum Gentium ab Iſraël. Et cæpit populus Iſraël ſcribere in Tabulis & Geſtis publicis: Anno primo ſub Simone, Summo Sacerdote, magno Duce & Principe Judæorum.* Anno itaque

ſecundo Regni *Demetrii II. Nicanoris*, filii *Demetrii Soteris*, Regis Syriæ, Judæi, qui, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, ſemper ſubditi fuerant, primò *Perſarum*, deindè *Græcorum* Regibus, plenam libertatem conſecuti, non ampliùs Regibus Syriæ ſubditi fuerunt, ſed ſuos habuerunt Duces, ſeu Principes ac Reges, qui erant ex genere Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, Summum etiam apud Judæos obtinentes Sacerdotium, quique ſupremam regendæ Reipublicæ adminiſtrationem exercuerunt à tempore *Simonis*, Summi Judæorum Sacerdotis, & *Judæ Machabæi*, ac *Jonathæ* fratris, usque ad *Antigonum*, qui apud Judæos fuit ultimus Rex ex ſtirpe Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, quique devictus eſt, & è ſolio Regni Judææ dejectus ab *Herode*, alienigenâ; qui, conſentiente & approbante Senatu Romano, Rex Judææ fuit declaratus, quo regnante natus eſt JESUS CHRISTUS, ſicùt operoſiùs oſtendemus in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujus ſextæ Mundi Ætatis, ubi etiam accuratam dabimus ſeriem aliorum Regum Syriæ, qui *Demetrio II. Nicanori*, filio *Demetrii Soteris*, ſucceſſerunt, usquè ad integram Regum Syriæ, ſeu *Regum Seleucidarum*, extinctionem, factam à *Pompejo*, qui in Aſiam à Populo Romano miſſus, Regnum Syriæ in formam Provinciæ redegit, & poſſeſſionem fecit Populi Romani anno ab urbe Româ conditâ ſexcenteſimo nonageſimo, antè Æram Chriſtianam ſexageſimo quarto. Hìc igitur exhibebo tantùm ſeriem duodecim priorum Regum, qui defuncto *Alexandro Magno*, in Regno Syriæ ſucceſſerunt, id eſt, à *Seleuco Nicanore* usquè ad *Demetrium II.* qui fuit *Demetrii Soteris* filius, & cujus Regni anno ſecundo Judæi, plenâ libertate donati, excuſſerunt jugum Gentium, ſuosque Principes & Reges habuerunt, à quibus Reſpublica Judaica cum ſuprema auctoritate regebatur.

SERIES

DUODECIM PRIORUM REGUM.

Qui, defuncto Alexandro Magno, in Regno Syriæ ſucceſſerunt.

SEleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicanor*, ſeu *Victorioſus*, anno duodecimo poſt obitum *Alexandri Magni*, ſeu anno I. Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ, & anno antè Æram Chriſtianam trecenteſimo duodecimo Regnum in Babylonia, Mediâ, Suſianâ, aliisque Regionibus Orientalibus conſtituit, & ab eodem anno duxit Epocham Regni ſui in Syria, quamvis, ſicùt anteà obſervavimus, poſt undecim dumtaxàt annos Regnum Syriæ, devicto ac cæſo *Antigono*, obtinuerit anno videlicèt poſt obitum *Alexandri Magni* vigeſimo tertio, anno IV. Olympiadis centeſimæ decimæ nonæ, antè Æram Chriſtianam anno trecenteſimo primo. Bella contrà *Antigonum*, Aſiæ Regem, geſſit, ejusque copias profligavit. Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edeſſam, Beroeam, & Pellas, urbes condidit, & in eas tranſtulit Judæos, quibus jus civium, & municipalem ordinem æquali cum Græcis honore conceſſit, ſicùt teſtantur *Joſephus*, Hebræus, lib. 12. Antiq. Jud. cap. 3. & *Euſebius* in Chronico. Tandèm, poſtquàm per triginta duos annos regnaſſet *Seleucus Nicanor*, per inſidias trucidatus eſt anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo; anno Regni Græcorum, ſeu Æræ Seleucidarum, trigeſimo ſecundo.

Antiochus I. dictus *Soter*, id eſt, *Salvator*, ſucceſſit in Regno Syriæ patri ſuo *Seleuco Nicanori* anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo octuageſimo. Regnavit novemdecim annis, & mortuus eſt anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo ſexageſimo primo, anno Regni Græcorum quinquageſimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem Θεὸς, ſeu *Deus*, ſucceſſit patri ſuo *Antiocho Soteri*, anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo ſexageſimo primo. Contrà *Ptolomæum Philadelphum*, Ægypti Regem, bella geſſit quàm plurima. Duas uxores habuit, videlicèt *Laodicem*, & *Berenicem*, filiam *Ptolomæi Philadelphi*, Ægyptiorum Regis. Sed, cùm regnaſſet annos quindecim, fuit à priori conjuge ſua *Laodice*, veneno interfectus anno antè Æram Chriſtianam ducenteſimo quadrageſimo ſexto, & anno Regni Græcorum ſexageſimo ſexto.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* ejusque prioris conjugis *Laodices* natu major, patri ſucceſſit in Regno Syriæ anno ducenteſimo quadrageſimo ſexto antè Æram Chriſtianam. Bellum acerrimum geſſit cum *Ptolomæo Evergete I.* Ægyptiorum Rege, *Ptolomæi Philadelphi* filio, qui ulciſci voluit ſororem ſuam *Berenicem*, quam uxorem duxerat *Antiochus II.* Rex Syriæ, pater

Seleuci II. cuique, & ejus filiis, *Laodices*, prior conjux *Antiochi II.* necem intulerat. Annos viginti regnavit *Seleucus II.* dictus *Callinicus*, fuitque interfectus anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo ſexto, & anno Regni Græcorum octuageſimo, ſexto.

Seleucus III. cognominatus *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* dicti *Callinici*, ſucceſſit patri ſuo anno antè Aeram Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo ſexto. Adverſùs *Attalum*, Pergami Regem, militati Expeditione ſuſceptâ, dolo appetitus, propinato veneno in Phrygia perit, tribus annis regnavit, & obiit anno antè Aetam Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo tertio, & anno Regni Græcorum octuageſimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, fratri ſuo *Seleuco III.* cognominato *Ceranno*, ſucceſſit, anno antè Aetam Chriſtianam ducenteſimo vigeſimo tertio. Plura geſſit bella contra Reges Aegypti, videlicèt *Ptolomæum Philopatorem*, & *Ptolomæum Epiphanem*, eiſque Judæam, & Samariam eripuit. Sed ei contrà Romanos in Aſiâ pugnanti malè ceſſit martis alea, & in aliis bellis variam expertus eſt fortunam. *Cleopatram*, filiam ſuam, *Antiochus III.* Rex Syriæ, dedit uxorem *Ptolomæo Epiphani*, Regi Aegypti, eique dotis nomine conceſſit Cyleſyriam, Phenicen, Judæam, atque Samariam. Demùm, poſtquàm regnaſſet annos triginta ſex, interfectus eſt anno antè Aeram Chriſtianam centeſimo octogeſimo ſeptimo, & anno Regni Græcorum centeſimo vigeſimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi Magni*, ſucceſſit patri ſuo antè Æram Chriſtianam centeſimo octogeſimo ſeptimo: fuit Princeps otio deditus, qui duodecim annos regnavit, & inſidiis cujuſdam *Heliodori* oppreſſus, è vivis ſublatus eſt anno antè Ætam Chriſtianam centeſimo ſeptuageſimo quinto, & anno Regni Græcorum centeſimo trigeſimo ſeptimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*, ſeu *Illuſtris*, ſucceſſit fratri ſuo *Seleuco IV.* dicto *Philopatori*, anno antè Æram Chriſtianam centeſimo ſeptuageſimo quinto. Adverſùs *Ptolomæum Philometorem*, Ægypti Regem, bella geſſit, & crudelem in Judæos perſecutionem excitavit, quam opportuniùs referemus in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujus ſextæ Mundi Ætatis, ubi Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, deſcribemus Hiſtoriam, & luctuoſum, quem *Antiochus Epiphanes* habuit, exitum, ſceleſtâ & impiâ ejus vitâ dignum. Regnavit duodecim annis, & obiit anno antè Æram Chriſtianam centeſimo ſaxageſimo tertio, & anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono.

Antiochus V. dictus *Eupator*, filius *Antiochi Epiphanis*, patri ſucceſſit anno antè Ætam Chriſtianam centeſimo ſexageſimo tertio. Cum *Ptolomæo Philometore*, Ægypti Rege, necnon cum Judæis bellum geſſit, & poſtquam per biennium regnaſſet, à *Demetrio Sotere*, filio *Seleuci Philopatoris* peremptus eſt anno antè Æram Chriſtianam centeſimo ſexageſimo primo, & anno Regni Græcorum centeſimo quinquageſimo primo.

Demetrius Soter, filius *Seleuci Philopatoris*, Antiocho Eupatori, quem occidit, ſucceſſit anno antè Æram Chriſtianam centeſimo ſexageſimo primo. Regnavit duodecim annis, & à quodam infimæ ſortis juvene, dicto *Alexandro Bala*, vitâ & Regno fuit ſpoliatus anno antè Æram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo nono, & anno Regni Græcorum centeſimo ſexageſimo tertio.

Alexander Bala, inſititius, Syriæ Regnum, quod *Demetrio Soteri* ademerat, invaſit anno antè Æram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo nono. Regnavit quinque annis, ſed victus in prælio, à ſuis necatus eſt anno antè Æram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo quarto, & anno Regni Græcorum centeſimo ſexageſimo octavo.

Demetrius II. dictus *Nicanor*, filius *Demetrii Soteris*, cæſo *Alexandro Bala*, à Syriæ Regum familia penitùs alieno, Regno Syriæ potiri cœpit anno Regni Græcorum, ſeu Æræ Seleucidarum, centeſimo ſexageſimo octavo, & antè Ætam Chriſtianam anno centeſimo quadrageſimo quarto. Fuit duodecimus, poſt obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriæ, & in Regno ancipitem habuit fortunam, variiſque fuit agitatus procellis, ſicùt in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujuſce Mundi Ætatis, texendo Hiſtoriam Machabæorum, opportuniùs oſtendemus; ibidemque ejuſdem *Demetrii II.* Regis Syriæ, ſucceſſores referemus uſquè ad ultimam Regum Syriæ extinctionem, factam à *Pompeio*, in Aſiam à Populo Romano miſſo, qui anno antè Æram Chriſtianam ſexageſimo quarto, Regnum Syriæ in formam Provinciæ Imperii Romani redegit. Obſervaſſe hîc igitur ſufficiat, hunc *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, Regni ſui anno ſecundo, qui concurrit cum anno antè Æram Chriſtianam centeſimo quadrageſimo ſecundo, & cum anno

Regni Græcorum, ſeu Æræ Seleucidarum, centeſimo ſeptuageſimo, conceſſiſſe Judæis, ſub Pontificatu *Simonis Machabæi* abſolutam à tributis immunitatem, & liberum munitionum Hieroſolymis & in reliqua Judæa extructarum dominium, indèque factum eſſe, ut Gentium jugum à Judæis ablatum ſit anno Regni Græcorum, ſeu Æræ Seleucidarum, centeſimo ſeptuageſimo, ac deinceps Ipſi Judæi fuerint Regum Syriæ amici, ſed non ampliùs ſubditi, novâque Epochâ Reipublicæ ſuæ libertatem teſtati ſint, in Tabulis & Actis publicis ſcribentes: *Anno primo ſub Simone Summo Sacerdote, Magno Duce, & Principe Judæorum.* Sed de his plura, auxiliante Deo, in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujuſce ſextæ Mundi Ætatis dicemus.

D. Benè multi illuſtres, & toto Orbe celeberrimi, ſicùt nuperrimè audivi, prodierunt ſub Regibus Perſarum, ſub *Alexandro Magno*, ejuſque in Regnis Ægypti & Syriæ ſucceſſoribus, ſeu Græcorum Regibus, Philoſophi, & Oratores, quorum nomina & Sectas eò lubentiùs audiam, quòd memini, te in præcedentibus noſtris Colloquiis oſtendiſſe, Ethnicos Philoſophos, Poëtas, & Oratores legiſſe libros *Moyſis*, & ex his multa defloraſſe, hauſiſſe, excerpiſſe, atque in ea, quæ procuderunt, Opera convaſaſſe.

M. Quamvis certum ſit, in ſextæ Mundi Ætate, cujus Hiſtoriam deſcribimus, fuiſſe multis Nationibus viros, humanarum diſciplinarum, & Artium Liberalium cultores, Hebræis quidèm *Rabbinos*, ſeu *Scribas*, & *Legis Doctores*; Babyloniis & Aſſyriis, *Chaldæos*; Perſis, *Magos*; Indis *Brachmanes*, ſeu *Gymnoſophiſtas*; Romanis, *Pontifices*; Gallis. *Druidas*; immò in extremis Orientis oris apud Sinas floruiſſe *Literatos*, quos inter maximè celebratur *Confucius*, qui ideò *Sinenſis Philoſophus* appellatur, & deniquè, apud Ægyptios extitiſſe *Hierophantes*; nemo tamen inficias ire poteſt, Philoſophiæ ſtudium in Græcia potiſſimùm viguiſſe. Porrò, primi Græcorum Philoſophi in duas præcipuas Sectas dividuntur, videlicèt in *Dogmaticam*, & *Academicam*. Secta dogmatica itidèm duplex eſt, *Ionica* nimirùm & *Italica*. Sectæ *Ionicæ* Dux fuit *Thales Mileſius*, qui Miletum, quæ urbs eſt Ioniæ caput, patriam habuit. Illum natum eſſe anno I. Olympiadis trigeſimæ quintæ, hoc eſt, anno ſexcenteſimo trigeſimo nono antè Ætam Chriſtianam, memorat *Apollodorus* apud *Diogenem Laërtium* in ejus vita. *Thaletem Mileſium* ſectati ſunt *Anaximander*, *Anaximenes*, *Anaxagoras*, *Xenophanes*, *Heraclitus*, *Democritus*, & alii. Sectæ Dogmaticæ *Italicæ* Princeps fuit *Pythagoras*, Samius, diſcipulus *Pherecydis*, Syri, qui in Italiam tempore *Servii Tullii*, Romanorum Regis, ſeſe recepit, & Crotoniæ non longè à Tarento per viginti circitèr annos Philoſophiæ operam dedit, indèque Metapontum profectus, diem ibi ſupremum obiit anno IV. Olympiadis ſeptuageſimæ, teſte *Euſebio* in Chronico, *Pythagoræ* dogmata inter cæteros amplexi ſunt *Timæus*, Locrenſis, *Archytas*, Tarentinus, *Philolaus*, Crotoniata. *Parmenides*, & *Zeno*, ambo Eleatæ, ac *Meliſſus*, Samius. Alterius Philoſophorum Sectæ, ſeu Academicæ, Princeps fuit *Socrates*, in Attica natus anno IV. Olympiadis ſeptuageſimæ ſeptimæ, uti teſtatur *Diogenes Laertius* in ejus vita. Illius Sectæ diſcipuli aſſenſum omnem cohibebant, nihil affirmabant, ſed omnia in dubium revocabant, indèque dicti ſunt *Sceptici*, ſeu *Inquiſitores*, appellati ſunt etiam *Pyrrhonici* à *Pyrrhone* Academico; vel *Acaleptici*, quaſi diceres, qui nihil omninò comprehendere ſe poſſe profiterentur. *Socratis* diſcipuli fuerunt *Crito*, *Ariſtippus*, *Cebes*, *Zenophon*, *Euclides &c.* Sed inter illos præcipuè eminet *Plato*, cujus Philoſophia, etiam poſt Chriſti Domini adventum, primas obtinuit ad octavum circiter Eccleſiæ ſæculum. Mortuo *Platone*, cæteri *Socratis* ſucceſſores triplicem conſtituêre Sectam, *Peripateticorum*, *Stoicorum*, & *Epicureorum*. Sectæ Peripateticæ originem dedit *Ariſtoteles*, Stagyrâ, oppido Macedoniæ, oriundus anno primo Olympiadis nonageſimæ nonæ. Fuit diſcipulus *Platonis*, & Præceptor *Alexandri Magni*. Quamvis autem *Ariſtotelis* Philoſophia variam diverſis temporibus fortunam ſit experta, ut videre eſt apud *Joannem Launojum*, in libro, quem edidit, *De varia Ariſtotelis fortuna*, viget tamen adhùc in tribus illuſtrioribus Scholis, *Thomiſtarum* ſcilicet, *Scotiſtarum*, & *Nominalium*. Sectæ *Stoicorum* Auctor fuit *Zeno*, è Cittio, Cypri oppido, ortus, qui Philoſophiæ dogmata magnâ cum ſui nominis commendatione Athenis docuit circà Olympiadem centeſimam trigeſimam. Poſtremò, Sectæ Epicureorum Auctor fuit *Epicurus*, Sectator *Democriti*, & *Philoſophiæ Mechanicæ* cultor, qui obiit anno ſecundo Olympiadis centeſimæ vigeſimæ ſeptimæ. Hanc Philoſophiam Mechanicam, à *Democrito*, & *Epicuro* olim excultam, ſed multis poſteà

ſæculis

ſæculis derelictam, ſæculo proximè elapſo multis in locis reformarunt, eamque in Scholas invexerunt *Petrus Gaſſendus*, &, *Renatus Carteſius*, ambo natione Galli, ex quibus duæ propagatæ ſunt Sectæ, *Gaſſendiſtarum* nempè, & *Carteſianorum*. Sed de Philoſophis, qui in ſexta Mundi Ætate floruerunt, & de eorum Sectis pluſquàm ſatis dictum ſit. Veniamus nunc ad Poëtas & Oratores Græcos, qui antè adventum Chriſti celebres fuerunt, quoſque, brevitatis ergò, hìc indicare abundè ſufficiet. Iiſdem, quibus Philoſophus *Pythagoras*, temporibus claruere *Simonides Ceus*, Poëta Lyricus, & *Anacreon*, cujus exquiſitum ingenium, ſed mores corruptiſſimos, Lyrici verſus, adhùc ſuperſtites, apertè indicant. Circà Olympiadem ſeptuageſimam primam floruerunt inſignes Poëtæ, *Æſchylus*, Poëta Tragicus, *Sophocles*, Tragicorum Princeps, *Pindarus*, qui inter Lyricos Poëtas maxime excelluit. In deſcribenda Hiſtoria magnam ſibi laudem circà Olympiadem octogeſimam quartam ſibi compararunt *Dionyſius Halicarnaſſenſis*, & *Thucydides*, ut videre eſt apud *Voſſium* in lib. *De Hiſtoricis Græcis*. His Hiſtoricis coævi fuerunt *Euripides*, Poëta Tragicus, & *Protagoras*, non ſolùm Philoſophus, ſed etiam Orator eximius. Inter egregios Oratores locum etiam habere debet *Iſocrates*, qui anno tertio Olympiadis nonageſimæ tertiæ elegantem Orationem Panegyricam habuit. Sed omnes Oratores longo poſt ſe intervallo reliquerunt *Æſchynes* & *Demoſthenes*, Oratores præſtantiſſimi, qui Athenis Olympiade centeſimâ octavâ floruerunt. Regnante *Alexandro Magno*, filio *Philippi*, Macedonum Regis, claruit *Diogenes*, Philoſopus Cynicus, qui dolium pro domo habuiſſe fertur. Iiſdem temporibus floruit *Calliſthenes* Olynthius, *Ariſtotelis* diſcipulus, Philoſophus, Hiſtoricus, & Orator præſtantiſſimus. Sub Rege Syriæ *Antiocho I.* dicto *Sotere*, celebris fuit *Cleanthes*, qui *Zenoni*, Stoicorum Philoſophorum Principi, ſucceſſit, & Scholam *Chryſippo* reliquit. Regnante in Ægypto *Ptolomæo*, filio *Lagi*, floruerunt *Polemo*, & *Crantor Solenſis*, diſcipuli *Xenocratis*. His ſuppares, ſeu coævi fuerunt *Hieronymus Cardianus*, vitæ *Alexandri Magni*, ejuſque ſucceſſorum Scriptor Hiſtoricus; *Megaſthenes*, nobilis itidèm Hiſtoricus; *Euhemerus Meſſenius*, Hiſtoricus etiam, qui de *Jove & Diis* ſcripſit Hiſtoriam, quam latinè vertit *Ennius*. Ad eamdem Epocham pertinent *Menedemus*, Philoſophus Eretrienſis, *Menander*, Athenienſis, novæ Comediæ Poëta, & *Arceſiles*, ſive *Arceſilaus*, qui, circà Olympiadem centeſimam vigeſimam, ſecundæ, ſeu mediæ Academiæ Princeps fuit appellatus. Hic autem *Socratis* opinioni addidit, ut non modò nihil ſciri cum *Socrate* affirmaret, ſed ne poſſe quidèm ullam rem ſciri pertenderet. *Arceſilæ* ſuffragati ſunt *Lacydes*, novæ, ſeu tertiæ Academiæ, auctor, *Evander*, & præcipuè *Carneades*, qui Romæ magnâ cum eloquentiâ novorum Academicorum doctrinam expoſuit, ibidemque diſcipulos habuit *Clitomachum*, *Philonem*, & *Antiochum*, à quibus eruditus eſt *Cicero*, qui & ipſe Academicus fuit. Denique, temporibus *Ptolomæi Philadelphi*, Ægyptiorum Regis, floruerunt *Lycophron*, Poëta Chalcidenſis, *Theocritus*, Poëta Syracuſanus, *Callimachus*, Poëta Cyrenæus, *Aratus*, Poëta in Cilicia natus, *Zoilus*, Amphipolitanus, qui, ob ſtylum mordacem, quo in ſummos viros, præſertim *Iſocratem*, *Platonem*, & *Homerum*, ſcripſit, *Canis Hiſtoricus* fuit appellatus. *Ptolomæo Philadelpho*, Regi Ægypti, *Manethos Sebennyta*, Heliopolites, Hiſtoriam Ægyptiacam, quam in ſermonem Græcum tranſtulit, nuncupavit, teſte *Voſſio* lib. 1. *De Hiſtoricis Græcis* cap. 13. quem, ſi de Scriptoribus Græcis plura ſcire deſideres, adire poteris. Ipſe verò hìc Colloquio noſtro finem imponam, opportuniùs de viris illuſtribus Latinis, qui ſextâ Mundi Ætate literaturæ laude claruerunt, dicturus in Colloquio tertio in Hiſtoriam hujus ſextæ Mundi Ætatis, ubi Res Romanorum compendioſâ narratione referemus. Interim, age curam valetudinis tuæ, & fac, ut in proximo Colloquio, quod poſtridiè habituri ſumus, te lætum ac nitidum videamus.

D. Ægrè profectò à te divellor: ſed Sol nos relinquit, & humeſcit cælum. Præſtat itaque imitari aviculas, tectoque ac lecto nos condere. Dabo autem operam, ut domi jacturam temporis non faciam, ſed in lectione Scripturæ Sacræ aſſiduus ſim, quò votis tuis pro virili reſpondere, & non imparatus ad proximum noſtrum Colloquium accedere poſſim. Tu verò, colendiſſime Magiſter, cura viciſſim per id temporis valetudinem tuam, quâ nihil mihi in vita, ſecundùm Deum, carius & antiquius erit.

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM,

In quo proponuntur ac diluuntur Dubia, quæ circà Hiſtoriam ſextæ Mundi Ætatis, tàm Theologi, quàm Scripturæ Sacræ Interpretes agitare ſolent.

M. HIſtoria Sacra ſextæ Mundi Ætatis, quam pro modulo noſtro in ſuperiori Colloquio deſcripſimus, tota quanta eſt, continetur in libro *Danielis*, unius è quatuor Prophetis Majoribus, qui tempore captivitatis Babylonicæ vaticinatus eſt; in duobus itidèm libris *Eſdræ*, qui Hiſtoriam litteris mandavit rerum omnium, quæ Judæis poſt ſolutam captivitatem Babylonicam contigerunt; in libro paritèr *Eſtheris*, ac demùm in libris Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, Vaticinia fuderunt. Ut igitur Sacræ Hiſtoriæ ſextæ Mundi Ætatis ſua conſtet veritas, operæ pretium eſt, omnia Dubia, quæ vel circà ejuſmodi librorum auctoritatem, vel circà illorum Auctores, vel tempus, quo fuerunt exarati, vel deniquè circà Hiſtorias, & Vaticinia, quæ in his continentur, proponi ſolent, brevitèr quidem, ſed accuratè in iſto Colloquio dilucidare, quò ſemel ſingulis iſtis Dubiis liquidò explanatis, nullam in Hiſtoria Sacra ſextæ Mundi Ætatis nanciſcaris difficultatem, quæ tibi vel minimum poſſit faceſſere negotium. Inquiremus itaque primò, quis & qualis fuerit iſte *Daniel*, qui, durante captivitate Babylonica, vaticinatus eſt? Quænam ſint præcipua illius Geſta? Quam auctoritatem in Eccleſia Catholica obtineat liber, qui ejus nomine inſignitur? Et an rerum, quas prædixit *Daniel*, veritatem eventus comprobaverit? Prætereà, expendemus omnia, quæ geſſit *Eſdras*, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, & duobus libris, qui ejus nomen præferunt, ſacram auctoritatem vindicabimus. Tertiò, præfigemus tempus, in quo ſacra *Eſtheris Hiſtoria* contigit, & librum, in quo hæc Hiſtoria refertur, divinâ pollere auctoritate oſtendemus. Deniquè, examinabimus illuſtriora Vaticinia, quæ, poſt captivitatem Babylonicam, tres Prophetæ Minores, *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias* ediderunt, eaque in Jeſu Chriſto fuiſſe omni ex parte completa commonſtrabimus. Ad iſta igitur quatuor potiſſimùm capita præſens noſtrum revocabitur Colloquium. Nunc ſatagere debes, ut me, juxtà ordinem rerum, appoſitè interroges, nihilque eorum, quæ ad plenam & abſolutam Hiſtoriæ ſextæ Mundi Ætatis notitiam conducere poſſunt, prætermittas.

D. Incipiamus, ſi placet, à *Daniele*, uno è Prophetis Majoribus, qui, durante captivitate Babylonicâ, Prophetiæ dono fuit inſignis, & oſtende, quis & qualis fuerit iſte *Daniel?*

M. Ex ſemine regio ortus *Daniel*, cùm adhùc adoleſcens eſſet, Babylonem à Rege Nabuchodonoſore translatus eſt. Aſpectu fuit decorus, mente humilis, corpore caſtus, perfectus in fide, egregius in opere, in virtute ſummus, in prodigiis clarus, inſignis cognitor ſecretorum cæleſtium, præſcius futurorum, & continuis jejuniis & orationis aſſiduitate meruit futura prædicere Sacramenta. Singularem, quâ præditus erat, ſapientiam, palàm demonſtrat illud, quod tulit, judicium, & quo perfidiam duorum impudicorum ſenum detexit ac condemnavit, & caſtam *Suſannam* ab iniqua illorum accuſatione ſtrenuè vindicavit. Scio, nonnullos eſſe Scriptores, qui aſſerunt, illum *Danielem*, qui fuit caſtæ *Suſannæ* vindex, alium prorſus eſſe à *Daniele*, Prophetâ, eò quod Scriptura Sacra cap. 13. libri *Danielis*, ubi deſcribitur Hiſtoria *Suſannæ*, perſpicuè dicat, *Danielem*, vindicem *Suſannæ*, fuiſſe juvenem: *Cùmque duceretur ad mortem* (id eſt *Suſanna*) *ſuſcitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.* At, *Danielem*, Prophetam, fuiſſe antè captivitatem Babylonicam virum jam maturum, grandævum, & multorum liberorum parentem, teſtatur vates *Ezechiel*, qui antè captivitatem Babylonicam, ſeu anno ſexto *Joakimi*, Regis Juda, Prophetæ munus obiens, ait: *Si fuerint tres viri, Noe, Daniel, & Job, nec filios, nec filias liberabunt.* Ex quibus Prophetæ *Ezechielis* verbis colligunt quidam Scriptores, *Danielem*, Prophetam, antè captivitatem Babylonicam fuiſſe jam grandem natu, utpotè liberorum parentem, ac ſubindè *Danielem*, Prophetam, eſſe planè diverſum ab illo *Daniele*, qui *Suſannam* liberavit, quemque Scriptura Sacra, loco mox laudato, appellat *Puerum juniorem*, id eſt, ex ephebis necdùm egreſſum. Hoc præſertim argumento nituntur illi Scriptores, qui duos diſtingunt *Danieles*. Sed non eſt dubium, quin fallantur. Nam primò, Sancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici *Origenes* in Epiſtola ad *Julium Africanum*, *S. Athanaſius* in Epiſtola ad *Marcellinum*, *S. Joannes Chryſoſtomus*

ſtomus Sermone *De Suſanna*, *S. Ambroſius* lib. 3. *De Spiritu Sancto* cap. 7. & *Severus Sulpitius* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ*, nullum diſcrimen agnoſcunt inter *Danielem*, Prophetam, & *Suſannæ* vindicem, immò diſertè aſſerunt; *Danielem*, *Suſannæ* patronum ac liberatorem eſſe ipſummet *Danielem*, Prophetam. Prætereà, quandò Propheta *Ezechiel*, qui antè captivitatem Babylonicam vaticinatus eſt, ait, *Danielem non liberaturum filios ſuos*, non loquitur abſolutè, quaſi *Daniel* antè captivitatem Babylonicam fuiſſet jam ætate provectus, jamque liberos ſuſcepiſſet; ſed Propheta *Ezechiel* loquitur tantùm hypotheticè, perindè ac ſi diceret: *Si Daniel filios haberet, eos non liberaret.* Nec ſanè alitèr de *Daniele*, Propheta *Ezechiel* loqui potuit, cùm *Danielem*, Prophetam, improlem obiiſſe, id eſt, nullos procreaſſe liberos, longè veroſimiliùs cenſeant doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes. Legeſis *S. Hieronymum* lib. 1. contrà *Jovinianum*, ubi primò ait, Prophetam *Ezechielem* tantùm hypotheticè locutum eſſe, quando de *Daniele* dicit, eum, ſi fuiſſet in terra peccatrice, non liberaturum filios ſuos, & filias, quia, inquit Sanctus ille Doctor, *perſpicuè comprobatur, eotempore, quo hæc dicebantur de Noe, Daniele, & Job, adhùc puerum fuiſſe Danielem, nec potuiſſe habere filios & filias, quos ſuâ juſtitiâ liberaret.* Secundò, obſervat ibidem Sanctus ille Doctor, *Danielem*, licèt adhùc puer eſſet, quandò *Ezechiel* vaticinabatur, anno ſcilicèt ſexto *Joachimi*, Regis Juda, notum tamen populo fuiſſe, *vel proptèr Suſannæ liberationem; & occiſionem Presbyterorum*; & eam ob cauſam, *Danielem* inter grandævos homines, jamque vitâ functos, videlicèt, *Noemum*, & *Jobum*, fuiſſe ab *Ezechiele*, Propheta, collocatum. Cur autem nonnulli Scriptores ſibi falsò perſuaſerint, *Danielem*, Prophetam, non eſſe vindicem & liberatorem *Suſannæ*? non aliam ſanè rationem invenio, niſi quia exiſtimarunt, hanc *Suſannæ* liberationem contigiſſe ſub finem captivitatis Babylonicæ, quæ per ſeptuaginta annos duravit, quo tempore *Daniel*, Propheta, non erat certè puer, ſed pluſquàm octogenarius, unde inferunt, *Danielem*, Prophetam, non fuiſſe liberatorem *Suſannæ*, quia perhiber Scriptura Sacra, *Suſannam* liberatam fuiſſe à *Daniele*, qui adhùc puer erat. Verùm, futilis eſt hæc quorumdam Scriptorum conjectura. Liberatio quippè *Suſannæ* contigit tempore Regis *Nabuchodonoſoris* ſub initium captivitatis Babylonicæ, quandò *Daniel*, Propheta, adhùc puer erat, non verò ſub finem captivitatis Babylonicæ, vel ſub Imperio *Cyri*, Perſarum Regis. Hinc doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes aſſerunt, verſiculum ſexageſimum quintum capitis 13. libri *Danielis*, in quo leguntur hæc verba: *Et Rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes Regnum ejus*, non pertinere ad Hiſtoriam *Suſannæ*, quæ eodem in capita decimo tertio narratur, ſed attinere ad Hiſtoriam *Beli*, quæ immediatè poſt deſcribitur, & cum qua connectitur verſiculus ille ſexageſimus quintus capitis 13. libri *Danielis*. Id etiam liquidò patet ex contextu & diſpoſitione Græcorum Codicum, præſertim Editionis Græcæ *Sixti V.* Pontificis Maximi, in qua verſiculus ille ſexageſimus quintus, capitis 13. libri *Danielis* connectitur cum Hiſtoria *Beli*, non verò cum Hiſtoria *Suſannæ*, quæ longo tempore præceſſit Hiſtoriam *Beli*. Non igitur ad finem captivitatis Babylonicæ, vel ad tempora *Cyri*, Perſarum Regis, referenda eſt *Suſannæ* Hiſtoria, quæ reverà contigit ſub exordium captivitatis Babylonicæ, quo tempore *Daniel*, Propheta, *Suſannæ* liberator, adhuc juvenis erat. Denique, in antiquis Scripturæ Sacræ Verſionibus Hiſtoria *Suſannæ* erat præfixa fronti libri *Danielis*, eò quòd in exordio captivitatis Babylonicæ reverà contigiſſet, & longè ante Hiſtoriam *Beli*: quamvis in Editione noſtra vulgata, quæ à Sacro Concilio Tridentino jure optimo Authentica fuit declarata, hæc *Suſannæ* Hiſtoria capite dumtaxàt decimo tertio libri *Danielis* legatur.

D. Paucis verbis, rogo te, deſcribe *Suſannæ* Hiſtoriam, & quo pacto Propheta *Daniel*, adhuc juvenis, eam ab iniqua duorum impudicorum ſenum accuſatione vindicarit?

M. *Suſanna*, filia *Helciæ*, & uxor *Joachimi*, viri honeſtiſſimi & opulentiſſimi, non minus pulchritudine, quàm pudicitiâ clarâ, magnum tempore captivitatis Babylonicæ præbuit, & ſuæ caſtimoniæ, & in Deum confidentiæ ſingulare exemplum, omnium Hiſtoriarum monimentis, & omnium mortalium linguis celebrandum. Dùm enim *Suſanna* in horto corpus ſuum ſola æſtivo tempore lavaret, eccè duo ſalaciſſimi ſenes, qui ejus pudicitiæ inſidiantes in eumdem hortum furtivè irruperant, è latebris prodeuntes, illicò ad eam accurrerunt, & dixerunt: *Eccè oſtia pomarii clauſa ſunt, & nemo nos videt, & nos in concupiſcentia tui ſumus, quam ob rem aſſen-*

tire nobis, & commiſcere nobiſcum. Quod ſi nolueris, dicemus contrà te teſtimonium, quòd fuerit tecum juvenis. Hæſit quidèm attonita caſtiſſima *Suſanna*, videns, ni duorum illorum ſenum petitioni ſuccumberet, certiſſimam ſibi imminere mortem cum dedecore conjunctam; nihilominùs malens mori, quàm fædari, plus apud ipſam Dei, quàm mortis & honoris cogitatio valuit. Reſtitit, clamavit, ejuſque clamoribus excitati advolarunt multi, qui fidem adhibentes verbis duorum iſtorum ſenum, quos, utpotè Presbyteros, & Populi Judices, putabant eſſe teſtes locupletiſſimos & omni exceptione majores, innocentem *Suſannam* dignam morte judicarunt. Sed, dùm ad ſupplicium duceretur, commodùm adfuit *Daniel*, Propheta, qui tàm accuſatores, quàm *Suſannam*, & populum ad judicium retraxit, ſedenſque pro tribunali puer ille judex, juſſit, duos iſtos propudioſos ſenes ſeparari, & interrogavit primum, ſub qua arbore *Suſanna* adulterium, cujus eam inſinuabat, cum adoleſcente admiſiſſet, illoque reſpondente, vidiſſe *Suſannam* peccantem ſub arbore, quam Græcus libri *Danielis* Interpres ait fuiſſe *Schinum*, ſtatim *Daniel*, alludens ad verbum σχίζειν, quod græcè ſignificat *ſcindere*, ait: *Rectè mentitus es in caput tuum, eccè enim Angelus Domini, acceptâ ſententiâ ab eo, ſcindet te medium.* Rurſùs altero ſene, dicente, ſe vidiſſe *Suſannam* peccantem ſub arbore, quam Græcus libri *Danielis* Interpretes ait fuiſſe *Prinum*, confeſtim *Daniel* alludens ad vocem πρίζειν, quod idem eſt ac *Secare*, protinùs hanc in eum tulit Sententiam: *Rectè mentitus es in caput tuum, manet enim Angelus* Domini, *gladium habens, ut ſecet te medium.* Obitèr tamen advertere debes, *Danielem* in iſto judicio, quo *Suſannam* ab iniqua duorum illorum ſenum accuſatione vindicavit ac liberavit, uſum non eſſe his vocibus græcis, nec iſtis ad voces græcas alluſionibus, quippè qui Græcam Linguam non callebat. Sed eum alias voces Linguæ Chaldaicæ, cujus notitiâ juſſu Regis *Nabuchodonozoris* imbutus erat, proprias uſurpaſſe, quas poſteà Græcus libri *Danielis* Interpres mutavit in voces græcas, & ad eas aptas adhibuit alluſiones græcas; quod ſanè in optimo interpretandi genere fieri ſolenne eſt. Hoc pacto à *Daniele*, Prophetâ, caſtiſſima *Suſanna*, liberata fuit, ſartâ tectâ manente ejus pudicitâ, pro cujus defenſione totis viribus reſtitit, &, ut legitur cap. 13. libri *Danielis*, *Exclamavit voce magnâ*, vitamque ſuam commendans ac devovens divinæ providentiæ, dixit impudicis ſenibus: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu* Domini. Ex quo patet, quale judicium ferendum ſit de hac Propoſitione cujuſdam recentioris Auctoris, cujus nomini parco: *In hac vi & metu infamiæ mortiſque poterat Suſanna dicere: Non conſentio actui, ſed patiar & tacebo, ne me infametis & adigatis ad mortem ..... Fortè Suſanna id neſciebat, vel non cogitabat: ſic enim honeſtæ caſtæque virgines putant ſe eſſe reas, ſeque conſentire lenonibus, ſi non clamore, manibus, totiſque viribus reſiſtant. Potuiſſet Suſanna in tanto periculo infamiæ & mortis negativè ſe habere, & permittere in ſe eorum libidinem, modò interno actu in eam non conſenſiſſet, ſed eam deteſtata & execrata fuiſſet, quia majus eſt bonum vita & fama, quàm pudicitia, undè hanc pro illa exponere licet.* Iſtam Propoſitionem Conventus Generalis Cleri Gallicani anno MDCC. tanquàm *temerariam, ſcandaloſam, caſtarum aurium offenſivam, erroneam*, & *Legi Dei contrariam* propſcripſit, & meritò quidèm, quia Lex Dei cap. 22. v. 23. & ſeq. lib. *Deuteronomii* jubet, ut puella, quæ non clamaverit, cùm poſſet, ad implorandum domeſticorum aut vicinorum auxilium contrà violentum ipſius pudicitiæ aggreſſorem lapidibus unà cum eo, qui eam conſtupravit, obruatur. Et Sanctus *Ambroſius* lib. *de Lapſu virginis conſecratæ* cap. 3. his verbis excuſationem illius virginis, Deo ſacræ, quæ à quodam adoleſcente fuerat deflorata, refellit: *Sed dicis: Nolui hoc malum, violentiam paſſa ſum: Reſpondebit tibi fortiſſima illa Suſanna, cujus tu nomen fallacitèr bajulas: Ego inter duos utique Judices populi, ſola inter ſylvas paradiſi conſtituta, vinci non potui, quia nec volui. Tu ab ineptiſſimo adoleſcente, & in media civitate quomodò vim potuiſti perferre, niſi quia ultrò vitiari voluiſti? Quis deniquè tuas voces audivit? Quis obluctationes ſenſit?* Sed ſatis hactenùs dictum ſit de *Suſannæ* Hiſtoria, quæ licèt ab aliquot antiquis Sanctis Patribus, & Scriptoribus Eccleſiaſticis, atque ab aliquibus Eccleſiis non fuerit olim tanquàm ſacra & canonica recepta, adeòque non extiterit in primo Scripturarum Sacrarum Canone, conſtat attamen, Hiſtoriam *Suſannæ* ab Eccleſiarum parte maxima, & majoris auctoritatis, doctiſſimiſque Patribus tanquàm ſacram ac divinam fuiſſe habitam, & ut talem, poſt ſolemnem Eccleſiæ definitionem, in Eccleſia Catholica recipi,

id

id eſt, ut partem libti *Danielis* eodem ſpiritu dictatam, & in eadem canonicæ auctoritatis aree poſitam ac cætera, quæ in ſacro *Danielis* libro narrantur. Extabat etiam olim in antiquis Codicibus Hebræis hæc *Suſannæ* Hiſtoria, quam poſteà Judæi, teſte *Origene* in Epiſtola ad *Julium Africanum*, eraſerunt, deleverunt, expunxerunt.

D. In quo ſita eſt Hiſtoria *Beli*, quæ, ſicut anteà obſervaſti, deſcribitur in libro *Danielis* poſt Hiſtoriam *Suſannæ* ?

M. Hiſtoria *Beli* deſcribitur cap. 14. libri *Danielis*, eique annectitur altera Hiſtoria, ſeu *Draconis*, quem Babylonii, ceù Numen, colebant, quemque *Daniel* interfecit. Incipiam autem ab Hiſtoria *Beli*, quam cultiſſimus Scriprot *Sulpitius Severus* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ* narrat his verbis : « Erar, inquit, eà
„ tempeſtate apud Babylonios Beli ex ære
„ Simulacrum, quod ſuperſtitione homi-
„ num conſecratum Cyrus quoque (qui
„ Monarchiam Perſicam Babylone inſti-
„ tuit) adorare erat ſolitus, antiſtitum e-
„ jus dolo illuſus, qui veſci effigiem illam
„ atque potare affirmabanr; eùm diur-
„ nam penſitationem, quæ Idolo infe-
„ rebatur, elàm ipſi abſumerent. Igi-
„ tur Cyrus cùm Daniele familiaritèr ute-
„ retur, quærit ab eo, cur ſimulacrum
„ non adoraret, cùm manifeſtum viven-
„ tis Dei eſſet indicium, abſumentis ea,
„ quæ inferebantur ? Daniel, ridens ho-
„ minis errorem, negat id poſſe fieri, ut
„ æs illud, id eſt, bruta marcries, cibo
„ uteretur, aut potu. Aceeſſit ergò Rex
„ Sacerdotes, qui ſeptuaginta erant, ad-
„ hibitoque eos tertore increpitat, quis
„ impenſâ conſumeret, eùm Daniel, vir
„ prudentiâ inſignis, minimè id ab in-
„ ſenſibili ſimulacro poſſe fieri contende-
„ ret. Tùm illi, confiſi parato dolo,
„ inferre & obſignari à Rege Tem-
„ plum depoſcunt, uti, niſi omnia po-
„ ſtero die abſumpta deprehenderentur,
„ morte pænas perſolverent; dùm eadem
„ conditio Danieli maneret. Itaque ſignò
„ Regis Templum obſignarur, cùm pri-
„ ùs Daniel, Sacerdotibus inſciis, pavi-
„ mentum einere aſperſiſſet, ur intro-
„ euntium occultos aditus veſtigia prode-
„ renr. Igitur poſtero die Rex Templum
„ ingreſſus, animadverrit abſumpta, quæ
„ Idolo apponi juſſerat. Tùm Daniel ocul-
„ tam fraudem veſtigiis prodentibus re-
„ ſerat, Sacerdotes cum uxoribus &
„ filiis ſubfoſſo foramine ingreſſos,
„ ea, quæ Idolo appoſita fuerant, de-
„ voraſſe. Ita omnes juſſu Regis in-
„ terfecti, Templum ac ſimulacrum
Danieli in poteſtatem datum, atque ejus „
arbitrio ditutum. „ Hoc modo ſe habuit *Beli* Hiſtoria, ad quam Scriptura Sacra eodem in eapite decimo quarto libri *Danielis* aliam adjungit Hiſtoriam, ſeu *Draconis*, quem adorabant Babylonii, quemque *Daniel*, injectâ in os maſſâ, ex pice, adipe & pilis compactâ, interfecit, & eam ob cauſam in lacum leonum conjectus eſt, ubi ſex dierum ſpatio illæſus manſit, eumque ibidèm *Habacuc*, ex Judæa in Babylonem ab Angelo translatus, prandio, quod meſſoribus paraverat, recreavit. Seprimo die, poſtquàm *Daniel* in lacum leonum fuerat projectus, Rex *Cyrus*, qui tùm Babylonieo potiebatur Imperio, illùc venit, videnſque *Danielem* in medio leonum tranquillè ſedentem, admiratione defixus exelamavit. *Magnus es Domine, Deus Danielis.* Indè Rex ſalvum & incolumem *Danielem* eduxit, & illos, qui ei inſidias ſtruxerant, in eamdem foſſam conjiei imperavit, qui, adſpectante Rege, confeſtim à leonibus diſcerpti ac devorari ſunt. Obiter tamen advertere debes, *Danielem* bis in lacum, ſeu foſſam leonum, fuiſſe immiſſum. Primò fuit in foſſam leonum miſſus tempore *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, eò quòd, contrà ejuſdem Regis Mandatum, Deum precatus fuiſſet, & tunc in foſſa leonum unà tantùm nocte manſit recluſus, ſicut dieitur cap. 5. v. 21. libri *Danielis*. Deindè, *Daniel* in lacum leonum denuò miſſus fuit, à *Cyro*, Perſarum Rege, qui Babylonicum obtinuit Imperium, & tunc in foſſa leonum per ſex dies integros ſtetit *Daniel*, ſicut legitur cap. 14. libri *Danielis*. Advertere etiam debes, Hiſtorias *Beli*, & *Draconis*, perindè ac Hiſtoriam *Suſannæ*, deſiderari quidèm in Codieibus Hebræis, nec extare in primo Saerarum Scripturarum Canone, quem antiqui Sancti Patres texuerunt, illas tamen reperiri in noſtra Scripturæ Sacræ Vulgata Verſione, quæ à Concilio Tridentino fuit declarata authentica, & in Verſione LXX. Interpretum, in Verſione *Theodotionis*, & in aliis vetuſtiſſimis Verſionibus Græcis. Quò fit, ut illæ Hiſtoriæ ſacrâ ac divinâ polleant auctoritate. Nec enim ullo pacto credibile eſt, Providentiam divinam permiſiſſe unquàm, ut Eeclcſia Catholica ejuſmodi Hiſtorias, ſi veræ, & à Spiritu Sancto dictatæ non eſſent, approbaret, & reciperet tanquàm divinas revelationes in Editione vulgatâ, quâ nunc ubique terrarum utitur. Sed de Hiſtoriis *Beli*, & *Draconis*, quæ apertè produnt res præclarè geſtas *Danielis*, ſat dictum ſit. De

ſomniis verò *Nabuchodonozoris*, & *Balthaſaris*, Babyloniorum Regum, quæ ſapientiſſimè interpretatus eſt *Daniel*, cùm jam in ſuperiori Colloquio dixerim, non eſt quod pluta hic addam. Paululùm tamen hìc immorabor in tribus confutandis erroribus, In quorum primo verſantur Judæi, qui negant *Danielem* fuiſſe Prophetam eo potiſſimum nomine, quòd *Daniel* non Prophetico, ſed Aulico more vixetit. Sed, quis non videat, frivolam hanc eſſe planèque nugatoriam rationem. Vixir quidèm in Aula *Daniel*, vitæ tamen ſanctimoniâ cæteris Prophetis impar non fuit, orationibus, vigiliis, jejuniis, gloriæ divinæ, ſalutis animatum zelo, conſtantiâ in adverſis, rerum terrenarum contemptu, nemini Prophetarum inferior. Præterea, numquid, amabo, *Samuel*, & *David* in Aula fuerunt? Et tamen illos Prophetas eſſe non inficias eunt Judæi. Denique, *Daniel* res futuras clarè & diſtinctè prænovit, ac prædixit, futuras videlicet rerum converſiones, Imperiorum interitus, Chriſti adventum, mortem, & Regnum æternum prænunciavit, temporibus etiam accuratè notatis, quibus Vaticinia ſua exitum habitura eſſent, eorumque veritatem eventus Sole clariùs comprobavit. Nemo itaque ſanæ mentis negare poteſt, *Danielem* fuiſſe verè & propriè Prophetam. Alter error eſt *Porphyrii*, Philoſophi Ethnici, qui in duodecimo libro ex quindecim libris, quos adverſùs Chriſtianos ſcripturivit, negat, *Danielem* eſſe auctorem illius libri, qui ejus nomine inſcriptus eſt, pertenditque hunc librum editum fuiſſe in Judæa *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, temporibus, à quodam Scriptore, qui non tàm futura prædixit, quàm narravit præterita. Sed hic impii Philoſophi error facilè convellitur. Primò, quia *Daniel* ſæpiùs in libro, qui ejus nomine inſignitur nomine, loquitur in propria perſona, ſcilicèt cap. 7. v. 2. *Videbam in viſione mea nocte*. Et cap. 8. v. 26. *Et ego Daniel langui*. Et cap. 12. v. 4. *Et vidi ego Daniel*. Deinde, Chriſtus Dominus *Matthæi* cap. 24. v. 15. diſertè teſtatur, librum *Danielis* nomine inſcriptum, germanum eſſe ipſius fætum, dicens: *Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Prophetâ, ſtantem in loco ſancto &c.* Denique, *Danielem*, Prophetam, eſſe auctorem hujus libri, qui ejus nomen præfert, palàm evincit perpetua, ſibique ſemper conſtans Synagogæ Judæorum, & Catholicæ Eccleſiæ traditio, quam adverſùs *Porphyrium*, teſte *S. Hieronymo* in Proæmio Commentariorum, ſtrenuè defenderunt *Methodius*, *Apollinarius*, & *Euſebius*, Epiſcopus Cæſarienſis. Quæ certè ſufficere debent non ſolùm ad impium *Porphyrium* confutandum, verùm etiam ad refellendos duos recentiores Scriptores, ſua temeritate & impietate notos, quorum primus, ſcilicèt *Hobbeſius*, Anglus, cap. 33. libri *Leviathan* aſſerit, certò ſciri haud poſſe, an ipſe *Daniel* Vaticinia ſua litteris mandaverit. Alter verò, ſeu *Benedictus Spinoſa* in Tractatu *Theologico-Politico* ariolatur, librum *Danielis*, ſaltem quoad priura ſeptem capita, editum fuiſſe poſt inſtauratum à *Juda Machabæo* Templi Hieroſolymitani cultum. Tertius denique error eſt Hæreticorum noſtri temporis, qui non ſolùm *Suſannæ*, *Beli*, & *Draconis* Hiſtorias, tanquàm à Græculo quodam Scriptore de induſtria conſictas explodunt, ſed etiam velùt apocryphum rejiciunt Canticum *Benedicite*, quod tres pueri, *Sidrach*, *Miſach*, & *Abdenago*, juſſu *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, in ardentem fornacem conjecti decantarunt, ſicùt legitur cap. 3. libri *Danielis*. Ajunt quippè Hæretici, Canticum iſtud non reperiri in Codicibus Hebræis, & veroſimile non eſſe, tres illos pueros Hebræos tantum otii habuiſſe, ut in camino ignis verſibus luderent, & omnes Dei creaturas ad concinendas DEI laudes provocarent. Sed hæc inepta Hæreticorum faciliè exſufflatur dubiratio. Quamvis enim iſtud Canticum *Benedicite &c.* non extet in Codicibus Hebræis, integrum tamen reperitur in Verſione Græca *Theodotionis*, & in Verſione Vulgata, quam Eccleſia Catholica in Concilio Tridentino authenticam declaravit. Creditu etiam facile eſt, Deum, qui, ad manifeſtandam omnipotentiam ſuam, tres illos pueros à flammis illæſos ac immunes voluit ſervare, virtutem itidèm eis contuliſſe ad certatìm excitandas in hoc Cantico omnes creaturas, ut divinas laudes ordinatìm decantarent. Apage itaque hunc Hæreticorum errorem, qui, excuſſo omni obedientiæ jugo, ſolemni Eccleſiæ judicio pervicaciter parêre detrectant contrà Oraculum Chriſti Domini, dicentis cap. 18. v. 17. Matthæi: *Si quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicùt Ethnicus, & Publicanus*.

D. Cùm *Daniel*, Suſannæ vindex, Prophetiæ dono fuerit inſignis, lubenti animo auſcultabo illuſtriora, quæ fudit, Oracula.

M. Præcipuus *Danielis* Prophetæ, in eo, quem edidit, libro, ſcopus eſt futurum Chriſti Regnum deſcribere. Licèt enim

enim in ſex prioribus ſui libri capitibus Hiſtoriam texat *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, uſque ad everſum per Medos & Perſas Babylonicum Imperium, multaque narret de quatuor Monarchiarum viciſſitudine, attamen ea,quam Propheta *Daniel* deſcribit, deſtructio quatuor Orbis Monarchiarum, putà Chaldæorum, deinde Medorum, & Perſarum, poſtmodùm *Alexandri Magni* & Græcorum, poſtremò Romanorum, eò pertinet, ut intelligamus omnia iſta Imperia finem aliquandò habitura, & ſolum Chriſti Regnum fore æternum ac nunquàm periturum. Sic enim cap. 2. loquitur Daniel: *In diebus autem Regnorum illorum ſuſcitabit Deus Cæli Regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & Regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem & conſumet univerſa Regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum. Secundùm quòd vidiſti, quod de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum &c.* Hoc *Danielis* vaticinium *S. Hieronymus* luculento iſto illuſtrat commentario: *In fine autem horum omnium Regnorum, abſciſſus eſt lapis Dominus atque Salvator, ſine manibus, id eſt, abſque coitu, & humano ſemine, de utero virginali, & contritis omnibus Regnis, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.* Confirmat Propheta *Daniel* perpetuam Chriſti Domini, quem cap. 9. nomine *filii hominis* deſignat, durationem Regni, dicens: *Et eccè cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniens, & uſque ad antiquum dierum pervenit, & dedit ei poteſtatem & honorem, & Regnum, & omnes populi Tribus, & linguæ ipſi ſervient. poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non auferetur, & Regnum ejus non corrumpetur.* Denique, Propheta *Daniel* cap. 9. prædicit, univerſum genus humanum per Chriſtum, verum Meſſiam, liberatum iri à peccatis ſuis poſt hebdomades ſeptuaginta, quibus adventum, vitam, & mortem Meſſiæ ita circumſcribit, tàmque claré prænuntiat, ut res non futuras, ſed tanquàm jam geſtas oculis ſubjicere videatur. Sic enim habet *Danielis* vaticinium: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergò, & animadverte: ab exitu ſermonis ut iterùm ædificetur Hieruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt, & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum . . . . . Confirmabit autem pactum multis hebdomadâ unâ, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium, & erit in Templo abominatio deſolationis, & uſque in conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.* In hoc porrò *Danielis* vaticinio accuratè notantur circumſtantiæ, quæ in ſolum Jeſum Chriſtum quadrare poſſunt. Is etenim venturus prænuntiatur, in cujus adventu ceſſabunt viſiones & Prophetiæ; certum autem eſt, Prophetas à tempore adventus Chriſti omninò in Synagoga ceſſaſſe, ſicut ipſimet Judæi vel inviti fatentur. Is rursùs prænuntiatur venturus, quo ſemel occiſo, civitas Hieruſalem, & Sanctuarium diſſipari debebant. At, utrumque, mortuo Chriſto, diſſipatum eſſe ſub Imperatoribus Romanis *Veſpaſiano*, & *Tito* inficiari haud poſſunt Judæi. Is etiam prædicitur venturus, quo mortuo, deficiet hoſtia & Sacrificium. At, utrumque jam defeciſſe, velint nolint, experiuntur Judæi, qui, everſo Templo Salomonico, ſeu Hieroſolymitano, in quo ſolo, juxtà Legem Moſaicam, Sacrificia peragere poterant, nullum amplius queunt offerre Sacrificium. Is denique hoc *Danielis* vaticinio prænuntiatur venturus, quo mortuo, futura erat in Templo abominatio deſolationis uſque ad conſummationem & finem duratura. At, id ſuis oculis uſurpant Judæi, quippè qui à tempore, quo Templum Hieroſolymitanum ſolo æquatum eſt, ſunt omnibus nationibus exoſi, hàc illàc diſperſi, abjecti, miſeri, extorres, ſine Patria, ſine Principe, ſine Sacerdote, ſine Templo, ſine Sacrificio, ſicùt in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis fuſiùs oſtendimus. Hoc igitur *Danielis* vaticinium rectâ collimare in Chriſtum Dominum verum Meſſiam, tàm certum eſt, quàm quod maximè.

D. Quid ſibi volunt iſtæ ſeptuaginta hebdomades, quibus, ut ais, *Daniel*, Propheta, adventum, vitam, & mortem Meſſiæ circumſcripſit?

M. Convenit inter omnes Chronologos, hebdomades, de quibus cap. 9. ſermonem habet *Daniel*, non eſſe hebdomades dierum, aut menſium, aut decenniorum, aut Jubilæorum, aut ſæculorum, ſed eſſe hebdomades annorum, juxtà morem numerandi Hebræorum. Dicitur enim cap. 25. lib. *Levitici*: *Numerabis quoque tibi ſeptem hebdomades annorum, id eſt, ſeptiès ſeptem, quæ ſimul*

faciunt quadraginta novem annos. Omnes itaque Chriſtiani Chronologi, & inter Judæos R. *Aben Eſra*, R. *Abarbanel*, aliique periti Rabbini, hunc *Danielis* locum explicantes, ultrò conſentiunt, hebdomades, quarum Propheta *Daniel* cap. 9. meminit, eſſe hebdomades annorum, ſubindèque ſeptuaginta hebdomades ſimùl collectas conficere numerum quadringentorum & nonaginta annorum.

D. Si ſeptuaginta hebdomades, quibus Propheta *Daniel* adventum, vitam, & mortem Meſſiæ circumſcripſit, ſimùl collectæ efficiant dumtaxàt numerum quadringentorum nonaginta annorum, non eſt dubium, quin iſtud *Danielis* de LXX. hebdomadibus vaticinium jam pridèm ſuum habuerit exitum, adeòque fruſtrà Judæi venturum adhùc præſtolentur Meſſiam. Nec enim adeò vecordes exiſtimo eſſe Judæos, ut dicant, ſeptuaginta illas hebdomades, Prophetæ *Danieli* revelatas, quæ numerum dumtaxàt quadringentorum & nonaginta annorum efficiunt, nec noſtro quidem effluxiſſe ſæculo, quo bis mille ducentos ſeptuaginta & ampliùs annos ab eo *Danielis* vaticinio numeramus. Sed dicas, obſecro te, quandònam ſeptuaginta illæ *Danielis* hebdomades duxerint exordium?

M. In præfigendo exordio ſeptuaginta *Danielis* hebdomadum variæ circumferuntur eruditorum opiniones. *S. Hieronymus* jam tùm ſuo ſæculo octo recenſet opiniones. Sed *Benedictus Pererius* quindecim enumerat, eiſque adjicit decimam ſextam opinionem, quam ipſe probabiliorem putat. Tàm variarum ac inter ſeſe diſcrepantium opinionum examen operoſum nimis ac moluſtum eſſet. Quamobrem, ab illis diſcutiendis ac refellendis in præſentia ſuperſedebo, maximè cùm eâ de re plura jam dixerim in Paragrapho primo Diſſertationis XV. Tractatûs, quem edidi, *De myſteriis & annis Jeſu Chriſti, Servatoris noſtri.* Sed ne jejunum te omninò dimittam, breviter hìc proponam eam, quæ mihi magis probatur, ſententiam, quamque in prædicto Paragrapho multis argumentis adſtruere ſtudui. Antequàm tamen mentem meam circà exordium & finem LXX. *Danielis* hebdomadum aperiam, tria velim accuratè obſerves, ex quorum notitia pendet plena hujuſce difficultatis dilucidatio. In primis, præſtat ut obſerves, quatuor à Regibus Perſarum data eſſe Edicta in gratiam Judæorum. Primum Edictum Judæis datum eſt à Rege *Cyro*, qui laxavit captivitatem Babylonicam, ſicut legitur cap. 1. lib. 1. *Eſdræ.* Alterum Edictum Judæis conceſſum eſt à Dario Hyſtaſpis filio, Perſarum Rege, ut legitur cap. 6. lib. 1. *Eſdræ.* Tertium Edictum Judæis indultum eſt ab *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, anno ipſius Regni ſeptimo, uti refert *Eſdras* cap. 7. lib. 1. Poſtremum Edictum in gratiam Judæorum dedit idem Rex *Artaxerxes Longimanus* anno vigeſimo Regni ſui, ſicut ſcriptum legimus cap. 2. lib. 2. *Eſdræ.* Cùm igitur Propheta *Daniel* aſſerat, initium LXX. harum ce hebdomadum ducendum eſſe *ab exitu ſermonis*, id eſt, ab illo Edicto, quo Judæis permittenda erat poteſtas iterùm ædificandi mœnia & plateas urbis Hieruſalem, hinc quærunt Theologi, ſacræ Chronologiæ periti, à quo Edicto, ex his quatuor mox à me memoratis, & à Regibus Perſarum in gratiam Judæorum conceſſis, petendum ſit exordium LXX. *Danielis* hebdomadum. Benè multi perdocti recentiores Scriptores initium LXX. *Danielis* hebdomadum arceſſendum eſſe autumant ab illo Edicto, quod Rex Perſarum *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum conceſſit anno vigeſimo Regni ſui, quia, inquiunt, in illo Regio Edicto diſerta & expreſſa fit mentio de poteſtate conceſsâ Judæis reædificandi muros, & plateas urbis Hieruſalem. At, ipſe, habitâ ratione Chronologiæ, quæ cum iſta recentiorum Scriptorum ſententia conciliari minimè poteſt, ſicut mox evincam, probabiliùs cum aliis viris eruditis cenſeo, ſeptuaginta *Danielis* hebdomades habuiſſe initium à promulgatione illius Edicti, quod *Artaxerxes Longimanus*, Perſarum Rex, conceſſit Judæis anno ſeptimo Regni ſui. At enim, quamvis in hoc Edicto, quod Rex *Artaxerxis Longimanus* anno ſeptimo Regni ſui conceſſit Judæis, non fiat aperta, expreſſa, & explicita mentio de facultate inſtaurandi mœnia & plateas urbis Hieruſalem, prædicta tamen facultas cingendi mœnibus Hieroſolymorum urbem in iſto Regio Edicto implicitè ſat ſuperque continetur. Legimus quippe cap. 7. lib. primi *Eſdræ*, Regem *Artaxerxem Longimanum* dediſſe anno ſeptimo Regni ſui *Eſdræ* omnem petitionem ejus: *Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone.... Et dedit ei Rex, ſecundùm manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.* Quis autem credat, *Eſdram* ab illo Perſarum Rege *Artaxerxe Longimano* non poſtulaſſe & impetraſſe facultatem inſtaurandi mœnia Hieruſalem? Fateor tamen ultrò, hanc facultatem reædificandi muros Hieruſalem, quam *Eſdras* anno

anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* obtinuit, non fuiſſe executioni mandatam, quia Samaritani, aliique infenſiſſimi Judæorum hoſtes, ægrè admodùm ferentes, quòd Judæi Hieroſolymorum urbem muris cingerent, factâ conſpiratione in arma ruerunt, eosque, ad mænium urbis reparationem ſe accingentes, ſivè aperto marte, ſivè clandeſtinis molitionibus interturbarunt. Quò factum eſt, ut Judæi coacti fuerint aliud Edictum à Rege *Artaxerxe Longimano* (anno ſcilicèt Regni ejus vigeſimo) poſtulare, quò Perſarum illeRex diſertis & expreſſis verbis confirmaret poteſtatem reædificandi muros Hieruſalem, quam ipſis jam anno Regni ſui ſeptimo indulſerat, ſed verbis non ita apertis & expreſſis.

Præterea, obſervare debes, ſeu potiùs in tuam revocare memoriam ea, quæ in ſuperiori Colloquio diximus, videlicèt *Artaxerxem Longimanum*, Perſarum Regem, cæpiſſe dumtaxàt, poſt mortem patris ſui *Xerxis*, regnare, hoc eſt, anno 1. Olympiadis ſeptuageſimæ nonæ, ſeu anno periodi Julianæ 4250. antè Æram vulgarem, ſeu Chriſtianam 463. Quò fit, ut annus ſeptimus Regni *Artaxerxis Longimani* inciderit in annum tertium Olympiadis octogeſimæ, ſeu in annum Periodi Julianæ 4256. & antè Æram vulgarem, ſeu Chriſtianam 457.

Poſtremò, advertere debes, annum primum Æræ vulgaris, ſeu Chriſtianæ, quæ initium ducit à vulgari natalitio Chriſti Domini, concurrere cum anno periodi Julianæ 4714. Quamvis enim periti Chronologi de anno proprii & veri natalitii Chriſti inter ſe digladientur, apud illos tamen in confeſſo eſt, annum natalitii vulgaris Chriſti (juxtà Æram vulgarem, ſeu Chriſtianam, cujus auctor eſt *Dionyſius Exiguus*) connecti debere cum anno periodi Julianæ 4713. adeò ut primus annus Æræ vulgaris, ſeu Chriſtianæ, cæperit Calendis menſis Januarii anni periodi Julianæ 4714. In hoc, inquam, conſentiunt omnes Chronologiæ periti, ſicùt copiosè oſtendi in Tractatu *De Myſteriis & annis Chriſti* Diſſertatione ſexta *De anno proprii Natalis Chriſti*.

His præmiſſis obſervationibus, nunc hac unicâ, ſed invictâ ratione demonſtro, initium LXX. *Danielis* hebdomadum putandum eſſe ab anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani*. Chriſtus, juxtà Prophetæ *Danielis* vaticinium, occidi debuit in medio hebdomadis ſeptuageſimæ, hoc eſt, anno quadringenteſimo octogeſimo ſexto ab exordio LXX. *Danielis* hebdomadum, atqui ab anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Chriſti effluxerunt anni quadringenti octuaginta ſex; ab anno itaque ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* peti debet initium LXX. *Danielis* hebdomadum. Minorem propoſitionem, in qua vertitur totius difficultatis cardo, ſic probo: Annus ſeptimus Regni *Artaxerxis Longimani* concurrit, ſicut mox diximus, cum anno periodi Julianæ 4256. ſeu cum anno antè Æram, dictam vulgarem, aut Chriſtianam, quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo. Ab hoc igitur anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad Æræ vulgaris, ſeu Chriſtianæ annum primum, qui, ſicut fatentur omnes Chronologiæ periti, connecti debet cum anno Julianæ quatèr milleſimo ſeptingenteſimo decimo quarto, effluxerunt anni 457. quibus ſi addas annos viginti novem Æræ vulgaris, ſeu Chriſtianæ (Chriſtus enim, ut latè oſtendi in Tractatu *De Myſteriis & annis Chriſti*, Parag. 2. Diſſertationis 15. mortuus eſt anno Æræ vulgaris, ſeu Chriſtianæ, vigeſimo nono) comperies, ab anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Chriſti Domini interfluxiſſe annos 486. ac ſubindè Chriſtum occiſum fuiſſe in medio hebdomadis ſeptuageſimæ, ſicut prædictum eſt à *Daniele* Propheta. Porrò, ſemel fixo ac conſtituto ſeptuaginta *Danielis* hebdomadum initio, proclive eſt earum finem atque exitum ſtabilire. Nam LXX. *Danielis* hebdomadas efficiunt, ut jam diximus, annos quadringentos nonaginta. Cùm ergò ab anno ſeptimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad mortem Chriſti, elapſi fuerint anni 486. manifestò conſequitur, LXX. *Danielis* hebdomades quadriennio poſt mortem Chriſti Domini finem, exitumque habuiſſe. In hac ſententia de exordio & fine LXX. *Danielis* hebdomadum, quam ambabus manibus amplector, omnia ſibi optimè cohærent. At, ſententia eorum, qui LXX. *Danielis* hebdomadum exordium repetunt ab anno vigeſimo Regis *Artaxerxis Longimani*, inſuperabiles habet difficultates, cùmque illius ſententiæ aſſertores nullo pacto oſtendere poſſint, effluxiſſe ab anno vigeſimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Chriſti annos 486. ſed ſolùm annos 477. coguntur aſſerere primò, annos Regni *Artaxerxis Longimani* putari non debere poſt mortem patris ſui *Xerxis*, ſed illos

illos numerandos eſſe ab anno duodecimo Regni ipſius patris *Xerxis*, qui hoc anno, ut inquiunt, filium ſuum *Artaxerxem Longimanum* ad Regni conſortium adſcivit. Sed hoc oppidò falſum eſt, quia, ſicut in ſuperiori Colloquio oſtendimus, fictitia planè eſt hæc Regni *Artaxerxis Longimani* cum patre ſuo *Xerxe* communio, & tantùm poſt mortem patris ſui regnare cœpit *Artaxerxes Longimanus*. Secundò ejusdem ſententiæ defenſores coguntur annos ſolares hebdomadum ſeptuaginta *Danielis* contrahere in annos lunares, in quibus nullus reperitur menſis embolimus, ſeu intercalaris, quique ſubindè breviores ſunt annis ſolaribus. Sed huic inani effugio omnem aditum præcluſimus in Paragrapho primo, Diſſertationis 15. Tractatûs *De Myſteriis & annis Chriſti*, ubi commonſtravimus, hujusmodi hebdomades annorum lunarium, quales ſunt apud Arabes, ſine menſe embolimo, ſeu intercalari, nunquàm in uſu fuiſſe apud Hebræos, quibus ſolenne ſemper fuit, ad lunarem annum civilem, quo utebantur, ſolari anno coæquandum, intercalare, more Græcorum, quolibet biennio, vel triennio menſem, vel quolibet octennio tres menſes embolimos, ſeu intercalares, adjicere, ſicut teſtatur *Julius Africanus*, tùm apud *Euſebium*, Epiſcopum Cæſarienſem, lib. 8. *Demonſtrationis Evangelicæ*, tùm apud *S. Hieronymum* in cap. 9. libri *Danielis*, & apud *GeorgiumSyncellum* in ſuaChronographia, Idque à *Moyſis* temporibus apud Hebræos uſitatum fuiſſe tradit *Aben Eſra*, inter Rabbinos doctiſſimus. Sed ſat hactenùs dictum ſit de rebus præclarè geſtis, & de vaticiniis *Danielis*, qui, ſicut legitur cap. 1. v. 21. & cap. 6. v. 28. libri *Danielis*, vixit usque ad annum primum Regis *Cyri*, Perſæ, à quo laxata eſt captivitas Babylonica.

D. Perſpicua ſunt iſthæc, quæ protuliſti, *Danielis* vaticinia, & in Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, optimè competunt. Age nunc, & continenti ordine trium Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui poſt captivitatem Babylonicam res futuras prædixerunt, & de quibus in præſenti noſtro Colloquio dicturum te, ut benè memini, ſpoſpondiſti, geſta ac præcipua percenſe vaticinia.

M. Incipiam ab *Aggæo*, qui inter Prophetas Minores decimus eſt, & cujus extat inſigne de Jeſu Chriſto vaticinium, quod quidem ut clariùs intelligas, rem altiùs repetam, paucisque exponam, ut argumenti, quod indè Chriſtiani adversùs Iudæos eliciunt, vim faciliùs perſpicere poſſis. Everſâ primitùs Hieroſolymorum urbe, dirutoque *Salomonis* auguſtiſſimo Templo, Iudæos captivos in Babylonem deportaverat Rex *Nabuchodonozor*. Annos ſeptuaginta perduravit hæc Iudæorum captivitas, quibus demùm exactis, Iudæi à *Cyro*, Perſarum Rege, libertate donati ſunt, veniamque inſtaurandi Templi obtinuerunt. Io hanc operam potiſſimùm intenderunt *Zorobabel*, filius *Salathiel*, & *Jeſus*, filius *Joſedech*, & hanc novam Templi Hieroſolymitani fabricam anno ſecundo *Darii*, *Hyſtaſpis* filii, Perſarum Regis, abſolverunt, ſicut in ſuperiori Colloquio oſtendimus. Verùm, quia hæc inſtaurati Templi Hieroſolymitani moles, ſeu ſtructura eſſet amplitudine, ornatu & decore, pompâ, majeſtate, & magnificentiâ longè inferior priori Templo Hieroſolymitano, à Rege *Salomone* extructo, Iudæi, qui levem aliquam priſtini Templi Salomonici memoriam retinebant, ad aſpectum iſtius inſtaurati Templi à lacrymis abſtinere haud poterant. Lacrymantem populum ſolatus eſt Deus Optimus Maximus, inſtaurati hujus Templi prærogativas, quibus prius Templum Salomonicum ſuperaret, commendando ac celebrando his verbis quæ leguntur cap. 2. v. 7. & ſequentibus libri *Aggæi* Prophetæ: *Adhùc modicum eſt, & commovebo cælum, terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus, & implebo domum iſtam gloriâ, dicit Dominus exercituum* ..... *Magna erit gloria domûs iſtius noviſſimæ, plusquàm primæ, dicit Dominus exercituum, & in loco iſto dabo pacem.* Hoc Dei Oraculum, prolatum per *Aggæum*, Prophetam, fuit in Chriſto omni ex parte adimpletum. Ipſe quippe eſt *deſideratus cunctis gentibus*, quem Patriarcha *Jacob* cap. 49. libri Geneſis prædixit, fore *expect*[illegible]*ionem Gentium*. Ipſe hoc ſecundum Templum Hieroſolymitanum (antequàm à Romanis ſub *Veſpaſiano*, & *Tito*, Imperatoribus, everteretur) præſentiâ ſuâ, miraculis, adhortamentis, orationibus illuſtravit, & conſecravit, eique majorem gloriam, eâ, quam habebat prius Templum Salomonicum, conciliavit, quia Chriſtus eſt Rex Regum, & *Salomone* major. Ipſe denique Chriſtus in hoc ſecundo Templo Hieroſolymitano ſalutarem animarum pacem, reconciliato hominibus Deo, fidelibus dedit, qui ideò in Sacris Litteris appellatur *Princeps pacis*, & *pax noſtra*. Hæc ſiquidem pax, quam Deus per *Aggæum*,

Pro-

Prophetam, daturum ſe in iſto ſecundo Templo Hieroſolymitano promiſit, debebat eſſe tantùm ſpiritualis, nec intelligi poteſt de pace temporali, cùm certum ſit, hoc ſecundum Templum Hieroſolymitanum crebertimis bellis fuiſſe appetitum ab *Antiocho*, *Seleuco*, *Pompejo*, & ab Imperatoribus Romanis, *Cajo*, qui illud ſacrilegè Idolis, & ſuo præſertim ſimulacro dehoneſtare, ac prophanare præſumpſit; & à *Veſpaſiano* ac *Tito*, qui in illud ferocitèr exarſerunt, ac tandèm poſt multas horrendas calamitates, quas *Joſephus*, Hebræus, lib. 7. *De Bello Judaico* cap. 16. accuratè deſcribit, illud ſolo æquatunt. Has itaque omnes iſtius vaticinii Prophetæ *Aggæi* circumſtantias, ſi abdicatis, ut par eſt, præjudiciis, expendere haud graventur Judæi, fateri cogentur, JeſumChriſtum, qui ſecundum illud Templum Hieroſolymitanum, à *Zorobabele* reſtitutum, præſentiâ ſuâ decoravit, illuſtravit, conſecravit, verum eſſe Meſſiam; vel, ſi perfrictâ fronte id inficientur, compellentur, velint nolint, dicere, hoc Prophetæ *Aggæi* vaticinium necdùm impletum eſſe, nec unquàm impletum iri, cum iſtud ſecundum Templum Hieroſolymitanum, à *Zorobabele* inſtauratum, penitùs à Romanis ſub Imperatoribus *Veſpaſiano*, & *Tito*, fuerit exciſum, nec unquàm ampliùs inſtaurabitur, ſicut in Colloquiis noſtris in hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis ex Prophetarum Oraculis evicimus.

D. Nunc profectò argumenti, quod ex iſto Prophetæ *Aggæi* vaticinio adversùs Judæos eruunt Chriſtiani vim perſpectam exploratamque habeo. Etenim *Aggæus* clarè prædixit, venturum intrà breve tempus *deſideratum cunctis Gentibus*, id eſt, Meſſiam à Deo promiſſum, eumque ſecundum Hieroſolymitanum Templum, à *Zorobabele*, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, inſtauratum, gloriâ impleturum. Venit autem Jeſus Chriſtus, dùm adhùc ſtaret ſecundum iſtud Templum Hieroſolymitanum, illudque præſentiâ ſuâ, miraculis & doctrinâ cohoneſtavit, nec ampliùs extat prædictum Templum Hieroſolymitanum, quod à Romanis paulò poſt mortem Chriſti ab imis fundamentis everſum eſt absque ulla ſpe futuræ aliquandò iſtius inſtaurationis. Chriſtus itaque verus eſt Meſſias, utpotè qui Mundo illuxit, eâ temporis periodo, quâ venturum Meſſiam prædixit *Aggæus* Propheta. Hoc certè Chriſtianorum argumentum jugulum Judæorum petit, cui ſolvendo miſeri illi homines, quamvis in omne latus ſeſe vertant, ſempet impares erunt. Sed veniamus, ſi placet, ad vaticinia *Zachariæ*, qui non ſecus ac Propheta *Aggæus*, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, in Republica Judæorum futura prædixit.

M. Propheta *Zacharias*, filius *Barachiæ*, filii *Addo*, qui inter Prophetas Minores undecimum obtinet locum, vaticinatus eſt poſt captivitatem Babylonicam, ideòque *Jeſum Joſedech*, Sacerdotem Magnum, & *Zorobabelem*, quos ſub ſymbolo duarum olivarum deſignat, ad fabricam Templi Hieroſolymitani quamprimùm abſolvendam vehementer adhortatur. Viſiones ſibi objectas exponens, ſub figuris quatuor quadrigarum, & quatuor ventorum, repræſentat quatuor Monarchias, quas Propheta *Daniel* proſpexerat, & quæ per conſequentes ætates ſibi ordine ſucceſſerunt, ſeque mutuò everterunt, videlicèt Monarchias Babylonicam, Perſicam, Græcam, & Romanam, ſub qua poſtrema naſciturus erat Chriſtus, cujus Vitam, & Paſſionem, inſtar Evangeliſtæ, deſcribit idem Propheta. Ad Chriſtum enim primò pertinet iſtud, quod cap. 2. Prophetæ *Zachariæ* legitur vaticinium: *Lauda, & lætare filia Sion, quia ecc è ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus, & applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui; & ſcies, quia Dominus Exercituum miſit me ad te.* Hoc vaticinium mirè convenit Chriſto, qui verus Deus ac Dei filius, à Deo patre in mundum miſſus eſt, factusque homo, ſtetit medius noſtrûm, & habitavit in nobis; cujus etiam incarnationis fructus fuit converſio Gentium plurimarum ad Dominum. Prætetea, inſignis itidèm eſt ejusdem Prophetæ de Chriſto, ſeu de illius triumphali ingreſſu Hieroſolymam prædictio, quæ cap. 9. Prophetiæ *Zachariæ* legitur, his verbis concepta: *Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Hieruſalem: Ecc è Rex tuus venit tibi juſtus & ſalvator. Ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ &c.* Quod certè vaticinium de Miſſia à Judæis intellectum, nulli aptari poteſt niſi uni Chriſto. Ille quippe ſedit ſuper aſinam, cùm triumphantis more, ſed in habitu pauperis, Hieroſolymorum urbem ingreſſus eſt, ut videre eſt apud Sacros Evangeliſtas, *Matth.* c. 21. & *Joan.* c. 12. Tertiò, ad Chriſtum quoque ſpectat iſtud vaticinium, quod extat in eodem cap. 9. *Zacha-*

Zachariæ Prophetæ : *Tu quoque in ſanguine Teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu , in quo non eſt aqua.* Chriſtus etenim in triduo mortis ſuæ deſcendit ad Inferos , ubi Patriarchæ, Prophetæ, & alii juſti Veteris Teſtamenti tenebantur concluſi, donec per Paſſionem Chriſti reſerato cælo , conſcenderunt in cælum cum Chriſto, qui *ſolutis doloribus inferni , & expolians Principatus & Poteſtates , traduxit confidentèr , palàm triumphans illos in ſemetipſo.* Quartò, venditionem Chriſti , cujus pretio ager figuli emptus eſt , idem Propheta *Zacharias* cap. 10. v. 12. & 13. ſuæ Prophetiæ clariſſimè prædicit his verbis : *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me : Projice illud ad ſtatuarium , decorum pretium , quo appretiatus ſum ab eis , & tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium.* Quæ omnia (ut videre eſt cap. 27. Evangeliſtæ *Matthæi)* in Chriſto , Servatore noſtro , ita impleta fuit, ut Prophetam *Zachariam* potiùs Hiſtoriam deſcripſiſſe , quàm rem futuram prædixiſſe videatur. Poſtremò, *Zacharias*, Propheta , Spiritûs Sancti Miſſionem, Chriſti Jeſu crucifixionem & plagas, diſperſionem Diſcipulorum, Idolorum everſionem , & Dæmoniorum exterminationem , ita clarè vaticinatur , ut nullus ſit, niſi excæcatus Judæus, qui ejusmodi prædictiones , eventu, ſole meridiano coruſcante clariori , in Chriſto Jeſu fuiſſe adimpletas , ultrò non fateatur. Hæc ſiquidem cap. 12. v. 10. & ſeq. nomine Dei prædicit *Zacharias*, Propheta : *Et effundam* , inquit Deus , *ſuper domum David , & ſuper habitatores Hieruſalem ſpiritum gratiæ , & precum : Et aſpicient ad me, quem confixerunt. Et plangent eum planctu quaſi ſuper Unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet, in morte Primogeniti.* Et cap. 13. v. 1. & ſeq. ſubdit idem Propheta : *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ. Et erit in die illa , dicit Dominus Exercituum : Diſperdam nomina Idolorum de terra , & non memorabuntur ultrà , & Pſeudo-Prophetas, & ſpiritum immundum auferam de terra . . . . . Et dicetur ei : Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum ? Et dicet : His plagatus ſum in domo eorum , qui diligebant me. Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum , & ſuper virum cohærentem mihi , dicit Dominus Exercituum : Percute paſtorem , & diſpergentur oves &c.* Sed de Vaticiniis *Zachariæ* hæc pauca prælibaſſe ſufficiat. Si tamen plura de illis ſcire aveas , legeſis , modò tibi per otium liceat , doctiſſimos in hunc Prophetam Commentarios *S. Hieronymi* , & *Theodoreti* , qui Zachariana iſta , quæ laudavi , Oracula Chriſto Domino vindicant.

D. Supereſt *Malachias* , qui , poſt captivitatem Babylonicam, Prophetæ munus obivit , quemque de Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ , adventu multa fudiſſe Oracula non dubito.

M. *Malachias* , qui , ut notum eſt, ultimum inter Prophetas Minores locum tenet , inſignia de Jeſu Chriſto, vero Meſſia , edidit vaticinia. Enim verò , *Malachias* , qui , inſtaurato jam per *Zorobabelem* Templo Hieroſolymitano , Prophetiam ſuam adornavit , eo videlicèt tempore , quo Judæi , ſecundi ædificii Templi Hieroſolymitani mole inſpectâ, à lacrymis temperare haud poterant , quod prioris Templi à *Salomone* conſtructi comparatione vilius & inferius videretur ; *Malachias* inquam , Judæos non alitèr quàm Propheta *Aggæus* ſolari aggreſſus eſt , futurum ſpondens , ut ad Templum Hieroſolymitanum , à *Zorobabele* inſtauratum , propedièm Meſſias , tamdiù expectatus , accederet , qui ei ſuo adventu ac præſentiâ nomen, dignitatem, & gloriam conciliaret : *Eccè ego* , inquit Deus Malachiæ cap. 3. v. 1. *Mitto Angelum meum, & præparabit viam antè faciem meam , & ſtatim veniet ad Templum ſuum dominator , quem vos quæritis , & Angelus Teſtamenti , quem vos vultis : Eccè venit , dicit Dominus Exercituum.* Ad illud itaque ſecundum Templum Hieroſolymitanum , à *Zorobabele* poſt captivitatem Babylonicam inſtauratum , venturus erat Meſſias, atque adeò antequàm *Veſpaſianus* , & *Titus* obtinerent Imperium Romanum, à quibus prædictum Templum Hieroſolymitanum penitùs everſum eſt. Certum autem eſt , Jeſum Chriſtum ad hoc Templum Hieroſolymitanum , antequàm ab illis Imperatoribus Romanis ſolo æquaretur , veniſſe, illudque orationibus , doctrinâ , & miraculis plurimùm illuſtraſſe. Verus ergò Meſſias, qui alius non eſt quàm Jeſus Chriſtus, Mundo jam illuxit. Hinc Chriſtus Dominus hoc Prophetæ *Malachiæ* vaticinium de ſe, & de ſuo prodromo , ſeu præcurſore ; *Joanne Baptiſta*, interpretatur cap. 11. v. 10. *Matthæi*, dicens : *Hic eſt* (id eſt , Joannes Baptiſta) *de quo ſcriptum eſt : Eccè ego mitto Angelum meum , qui præparabit*

viam

viam antè te. Neminem autem Judæorum fore exiſtimo, qui nomine *Dominatoris*, & *Angeli*, ſeu Nuncii Teſtamenti, ab Hebræis tamdiù expetiti, alium à Meſſia ſignificari pertendat; cùm ſæpiùs Prophetæ Meſſiam appellent *Dominatorem*, *Angelum*, ſeu Teſtamenti Nuncium, qui à Deo mittendus erat, ut cum hominibus novum ſanciret fædus, illudque ſempiternum. Hoc itaque argumentum nunc intorqueo adversùs pervicaces Judæos: Verus Meſſias, juxtà vaticinium *Malachiæ*, naſciturus erat, ſtante adhùc ſecundo *Salomonis* Templo, ſeu, ut clariùs dicam, ſtante *Salomonis* Templo, quale à *Zorobabele*, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, ſub *Cyro*, Perſarum Rege, inſtauratum erat, nec ultrà poſt ſecundi Templi hujus excidium protrahi poteſt Meſſiæ adventus: Atqui inſtauratum illud à Zorobabele ſecundum Templum Salomonicum fuit funditùs deſtructum ac dirutum ab Imperatoribus Romanis *Veſpaſiano*, & *Tito* triginta ſeptem circitèr annis poſt Aſcenſum Chriſti Domini in Cælum, conſequens ergò eſt, Meſſiam antè *Veſpaſiani*, & *Titi* Imperium adventaſſe, ac proindè ſalutaris illius adventûs epocham in Jeſu Chriſti, Domini noſtri, ætatem incidiſſe, fruſtràque Judæos ſuum etiamnùm expectare Liberatorem, qui jàm dudùm advenit. Ab hoc certè peremptorio argumento ſeſe, ſi poſſint, extricent Judæi. Ipſe verò alia *Malachiæ* vaticinia, quæ Jeſum Chriſtum ſpectant, brevitèr referre pergam. Redarguit Propheta *Malachias* cap. 1. v. 10. & ſeq. ſuæ Prophetiæ Sacerdotum Gentis Judaicæ, negligentiam, ſocordiam, & impietatem; minatur ipſis egeſtatem, maledictionem, & infamiam, quia Sacrificia, quæ ab illis Sacerdotibus offerebantur, Deo non placebant, ſed potiùs odio & faſtidio ei erant. Quocircà, aliud Sacrificium longè excellentius Deo oblatum iri prædicit *Malachias* his verbis; « Non eſt „ mihi voluntas in vobis, dicit Domi„ nus Exercituum, munus non ſuſci„ piam de manu veſtra. Ab ortu enim „ ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt „ nomen meum in gentibus, & in omni „ loco ſacrificatur, & offertur nomini „ meo oblatio munda, quia magnum „ eſt nomen meum in gentibus. Hoc *Malachiæ* vaticinio palam indigitari incruentum novi fæderis Sacrificium Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti, quod *Miſſam* appellare Catholicæ Eccleſiæ uſus obtinuit, quodque ubique locorum, & gentium, totâ, quà latè patet, Eccleſiâ, Deo offertur, concors eſt omnium Sanctorum Patrum ſententia. Hoc quippè Sacrificium incruentum, à Chriſto Domino pridiè quàm mortem oppeteret, inſtitutum, verè eſt oblatio munda, grata & accepta Deo, cùm ſit Deus ipſe, qui Deo offertur, & idem ſanguis, qui effuſus eſt in totius generis humani redemptionem. Denique, Propheta *Malachias* non tantùm prædixit primum adventum Meſſiæ, verùm etiam prænunciat ſecundum illius adventum, in quo judicaturus omnes omninò homines veniet. Sic enim cap. 3. v. 1. & ſeq. ſuæ Prophetiæ habet: « Ecce veniet Do- „ minus Exercituum, & quis poterit co- „ gitare diem adventûs ejus, & quis ſta- „ bit ad videndum eum? ipſe enim quaſi „ ignis conflans &c. Et cap. 4. v. 5. ait, Deum, antè ſupremi judicii diem, miſſurum *Eliam*, Prophetam, ut Judæorum corda ad pænitentiam flectat, & ad Deum convertat: *Eccè ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis.* De vaticiniis *Malachiæ* non plura addam, ſed hìc dumtaxàt velim obitèr advertas, erraſſe quoſdam veteres Hebræos, & *Jonathanem*, Chaldæum Paraphraſten, qui *Malachiam* cum *Esdra*, qui ei coævus ac ſuppar fuit, inſcitè confundunt; cùm tamen Scriptura Sacra utrumque accurate diſcernat, & *Malachiam* appellet *Prophetam*, nunquàm verò *Esdram* nuncupet *Prophetam*, ſed *Scribam*, & *Sacerdotem*. *Origenes*, & *Tertullianus*, *Malachiam* non fuiſſe verum hominem, ſed reipsâ Angelum incarnatum, falsò opinati ſunt; nam licet *Malachias* à *Clemente Alexandrino* libro 1. *Stromatum*, & à quibusdam aliis Patribus, nec non à LXX. Interpretibus nomine *Angeli* decoretur, ipſumque nomen Hebræum *Malachiæ* idem ſonet ac *Angelus meus*, conſtat attamen, *Malachiam* hoc *Angeli* nomine ratione officii, non naturæ, fuiſſe donatum, quia Sacerdotes, Prophetæ, & quicumque Dei mandata hominibus ſignificant, interdùm in Sacris Litteris *Angeli* appellantur, tametſi eos fuiſſe veros homines compertum atque exploratum ſit. Hoc ſenſu ipſe Propheta *Malachias* cap. 2. v. 7. ait: *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini Exercituum eſt.* Et cap. 3. v. 1. *de Joanne Baptiſta* Dominus dicit: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Cæterum, *Malachiam*, Prophetam fuiſſe verum hominem, & non reipsâ Ange-

Angelum, diſertè probat iſta Sacti Libri Eccleſiaſticl cap. 49. v. 12. Sententia: *Et duodecim Prophetarum oſſa pullulent de loco ſuo*, hæc, inquam, Sacti illius Libri Setiptoris ſententia probat, *Malachiam*, Prophetam, ejusdem plane naturæ fuiſſe, ac undecim teliquos Prophetas Minores, quus certè veros homines fuiſſe nemo inficias ire poteſt.

D. Expone, quæſo, uberiùs, quis ſit iſte *Esdras*, quem, ut mox ajebas, veteres Hebræi cum *Malachia*, Prophetá, perpetàm confuderunt?

M. Fuit *Esdras*, ut jam diximus, *Malachiæ*, Prophetæ, coævus, Sacetdos, & Legis Moſaicæ Scriba peritiſſimus, ſivè, ut ipſe de ſe ait cap. 7. v. 6. lib. *Esdræ*, *Scriba velox in Lege Moyſis*. Solutâ Edicto *Cyri*, Perſarum Regis, Babylonicâ Judæurum captivitate, manſit *Esdras* Babylone ad annum usqne ſptimum *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, indeque Hieroſolymam eum Regiis mandatis, & magno cum Judæorum comitatu teverſus, ſacros ritus, politiamque Judaicam reſtituit. Duo extant Sacri Libri & in Canone recepti, qui Esdræ nomine ſunt inſigniti, quique complectuntur Hiſtoriam rerum omnium, quæ, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, in Republica Judæorum acciderunt temporibus *Cyri*, & *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regum. In primo libro *Esdræ* exhibetur numerus ſacrorum Templi Salomonici Vaſorum, quæ Rex *Nabuchodonozor* tranſtulerat Babylonem, & à *Cyro*, Perſarum Rege, fueunt reſtituta. Recenſentur etiam Judæi, qui, Duce *Zorobabele*, Hieroſolymorum urbem reverſi ſunt. Prætereà, deſcribuntur graviſſima incommoda, quæ in conſtructione Templi Hieroſolymitani paſſi ſunt Judæi à Samaritanis, qui clandeſtinis molitionibus, & mille nocendi artibus hanc ſecundi Templi Hieroſolymitani fabricam impedire aggreſſi ſunt. Poſtremò, narratur, quo pacto *Esdras*, zelo Dei ſuccenſus, matrimonia, quæ Iſraëlitæ eum alienigenis contraxerant, diſſolverit, & prophanas uxores, atque liberos ex eis ſuſceptos abjici præceperit. Quod ſtatim, conſentientibus omnibus ad unum Judæis, executioni mandatum eſt. Continet hic primus liber, nomine *Esdræ* inſcriptus, Hiſtoriam liberationis Judæorum è captivitate Babylonica, eorumque in Judæam reditûs ab anno ptimo *Cyri*, Perſarum Regis, usque ad annum vigeſimum *Artaxerxis Longimani*, Perſarum itidem Regis. Alter liber, qui itidem nomen *Esdræ* præfert, Hiſtoriam exhibet rerum, quæ Reipublicæ Judæorum acciderunt ab anno vigeſimo *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, usque ad *Darium*, dictum *Nothum*, Perſarum paritèr Regem. Et in primis, in eo ſcripta legitur expreſſa ac diſerta facultas, quam *Artaxerxes Longimanus*, Perſatum Rex, anno vigeſimo Regni ſui conceſſit *Nehemiæ* redeundi Hieroſolymam, eamdemque urbem mænibus cingendi. Deinde, referuntur judicia, & Sanctiones ejusdem *Nehemiæ* pro regimine populi, & recenſentur Judæi, qui primùm Hieroſolymorum urbem aſcenderunt. Tertiò, deſcribitur, quomodù *Esdras* coràm univerſo populo Legem Moſaicam perlegit, & hi numerantur, qui pro obſervanda hac Lege fœdus inierunt, & inito fœderi ſuâ manu ſubſcripſerunt. Denique, leguntur nomina illorum, qui Hieroſolymorum urbem, & cæteras Judææ civitates incolebant, ſitque accurata enumeratio òfficiorum Sacerdotum, & Levitatum, qui, Duce *Zorobabele* in patrium ſolum reverſi ſunt, omnesque mulieres alienigenæ, lecto ſemel libro *Deuteronomii*, repudiatæ, penitùsque ejectæ feruntur. Hi ſunt duo libri, qui nomine *Esdræ* inſigniuntur, & quibus ſemper Eccleſia Catholica, Sancti Patres, pleraque Concilia ſacram ac divinam vindicant auctoritatem. Obſervat tamen *S. Hieronymus*, hos duos libros, nomine *Esdræ* inſcriptos, olim apud Hebræos pro uno tantùm libro habitos, & recenſitos fuiſſe.

D. Eſtne *Esdras* verus ac legitimus Auctor horumce duorum libroum, qui ejus nomine inſigniuntur?

M. Valdè probabiliter, meâ quidem ſententiâ, aſſerit illuſtriſſimus Abrincenſis Epiſcopus *Daniel Huetius* in ſua ſæpe laudata *Demonſtratione Evangelica*, ſex priora libri primi *Esdræ* capita non ab ipſo *Esdra*, ſed à ſacro auctore librorum Paralipomenon fuiſſe ſcripta. Enim verò, ea, quæ in calce lib. 2. Paralipomenon leguntur, iisdem omninò verbis initio libri primi *Esdræ* repetita inſeruntur. Prætereà, Auctor ſex priorum capitum libri primi *Esdræ* apertè innuit, ſe jam è Babylone reverſum eſſe Hieroſolymam regnante *Dario Hiſtaſpis*, filio, Perſarum Rege, præſentemque Hieroſolymis fuiſſe, atque reſpondiſſe Syriæ Præfectis, qui Templi ædificationem (quæ facta eſt regnante *Dario Hiſtaſpis* filio) præpedire volebant. Sic enim ait: *Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent nomina Auctorum ædificationis illius:* Atqui certiſſime

tiſſimè ex capite ſeptimò ejuſdem libri primi *Eſdræ* conſtat, *Eſdram* non fuiſſe è Babylone Hieroſolymam reverſum regnante *Dario Hiſtaſpis* filio, ſed dumtaxàt haud paucos poſt annos, hoc eſt, anno ſeprimo *Artaxerxis Longimani*, illum è Babylone Hieroſolymam aſcendiſſe, noo ergò *Eſdras* auctor eſt ſex priorum capitum libri primi, qui ejus nomine inſignitur. Scripſit tamen *Eſdras* caput ſeptimum, & tria alia capita, quæ ſequuntur in libro primo *Eſdræ*, quia in his quatuor capitibus *Eſdras* loquitur in propria perſona. Ait quippè cap.7. v.27.& 28. *In me inclinavit* (Deus) *miſericordiam ſuam coram Rege.* Et cap. 9. v. 5. *Curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum.* Negari igitur non poteſt, *Eſdram* eſſe auctorem quatuor poſtremorum capitum libri primi, qui inſcribitur nomine *Eſdræ*. Cæterùm, quamvis incertus ſit auctor ſex priorum capitum libri primi, inſcripti nomioe *Eſdræ*, ſicùt & duorum librorum Paralipomenoo, ut jam oſtendimus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam quintæ Mundi Ætatis, verè tamen dici poteſt, *Eſdram* eſſe auctorem duorum librorum Paralipomenon, ſicùt & libri primi, nomine ejus inſcripti, quia, ut obſervavimus, *Eſdras*, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, duos libros Paralypomenoo, ab incerto auctore exaratos, digeſſit, & ſex priora libri primi, ſibi cognominis, capita ſubnexuit, iiſque alia quatuor poſtrema ejuſdem libri capita, à ſe ipſo ſcripta, addidit.

Alterum quòd attinet librum, nomine etiam *Eſdræ* ioſcriptum, conveoit intèr omnes viros eruditos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, auctorem iſtius ſecuodi libri non eſſe *Eſdram*, ſed, *Nehemiam*. Fuit autem *Nehemias*, Hebræus, *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, Pincerna, qui anno vigeſimo Regni ejuſdem *Artaxerxis Longimani*, ab hoc Rege poteſtatem, & expreſſam impetravit facultatem Hieroſolymorum urbem inſtaurandi, eamque mænibus, turribus, propugnaculis, portiſque muoiendi. Eâ facultate à Rege donatus *Nehemias*, Hieruſalem venit, eam muris cinxit, Judæorum hoſtibus fruſtrà repugnantibus, eorumque dedicationem magna cum ſolemoitate inſtituit. Sunt plerique, qui exiſtimant, hunc *Nehemiam* fuiſſe Sacerdotem, negant alii cum *Euſebio*, *Sulpitio Severo*, & *S. Iſidoro Hiſpalenſi*. Sed, utut ſit de Sacerdotio *Nehemiæ*, certiſſimè conſtat, ſecundi libri, qui nomine *Eſdræ* inſcribitur, verum ac genuinum pareotem eſſe *Nehemiam*, cùm res à ſe geſtas eo in libro deſcribat, in propria perſona loquatur, ſeque hujus libri auctorem cap. 1. v. 1. diſertè profiteatur his verbis: *Verba Nehemiæ, filii Helchiæ.* Poſſet quis objicere, *Nehemiam* noo eſſe auctorem hujus ſecuodi libri, qui inſcribitur nomine *Eſdræ*, quia cap. 11. v. 22. iſtius libri fit mentio de *Jeddoa*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Summus fuit Judæorum Pontifex, huicque Græcorum Mooarchæ, Hieroſolymam veoienti, obviam ivit. Cùm igitur ab anno Regis *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, vigeſimo, quo florebat *Nehemias*, & ad minus annos triginta quinque tunc natus erat, uſquè ad Imperium *Alexandri Magni* fluxerint ceotum & ampliùs anni, veroſimile non videtur, *Nehemiam* ad tempora *Alexandri Magni* perveniſſe, ac ſubindè mentionem facere potuiſſe de *Jeddoa*, qui, regnante *Alexandro Magno*, fuit Summus Pontifex Judæorum. Verùm, hanc objectionem jam io ſuperiori Colloquio occupavimus, ubi contrà *Joſephum*, Hebræum, oſtendimus, iſtum *Jeddoam*, Pontificem, cujus meminit *Nehemias*, loco mox à me laudato, eſſe planè diverſum ab illo *Jaddo*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Judæorum Pontifex erat, ibidèmque obſervavimus, hunc *Sanaballetem*, qui *Nehemiæ*, murorum urbis Hieruſalem ſtructuram aggredienti, reſtitit, alium itidem eſſe ab illo *Sanaballete*, qui caſtra *Alexandri Magni* ſecutus eſt. Sed ab iſto diverticulo redeamus ad *Eſdram*, de quo Scripturæ Sacræ Interpretes ſolent tres movere quæſtiones, quas hìc brevitèr expendemus. In primis, inquirere ſoleot, an *Eſdras* ſacros libros, in Excidio Hieroſolymitano, & in captivitate Babylonica amiſſos, aut neglectos, in integrum reparaverit, ac divino afflatus Numine memoritèr dictaverit? Deindè, utrùm *Eſdras* auctor ſit Hebraicæ Punctationis, & Maſoræ? Deniquè, utrùm *Eſdras* ſit auctor illius *Cabalæ*, quâ Judæi recentiores utuntur, ut ex litteris Scripturæ Sacræ & earum figurâ, permutatione, aut arithmeticâ ſupputatione, arcana quædam eruant Legis Myſteria?

D. Has tres quæſtiones, quas de *Eſdra* movere ſolent Scripturæ Sacræ Interpretes, ſingillatim, obſecro te, dirime, juxtà probabiliorem, quæ tibi videtur, ſententiam.

M. De modo, quo *Eſdras*, ſacros libros, poſt laxatam à *Cyro*, Perſarum Rege, captivitatem Babylonicam, reparaverit.

verit, necdùm ſatis convenit inter peritos. Alii ſiquidem exiſtimant, *Eſdram*, Spiritu Sancto afflatum, Scripturæ Sacræ libros, qui vel in Excidio Hieroſolymitano combuſti ſunt, vel in captivitate Babylonica interierunt, ex memoria ad verbum dictaſſe. Ita ſentit auctor libri quarti inſcripti nomine *Eſdræ*, qui commentitiam hujus rei hiſtoriam deſcribit capite decimo quarto. Sed illius libri auctor, quiſquis ille ſit, nullam planè meretur fidem, tùm quia Eccleſia Catholica hunc quartum *Eſdræ* librum, ceu apocryphum, rejicit, tùm quia etiam hic liber multis næniis & fabulis ſcatet. In eamdem auctoris libri quarti *Eſdræ* ſententiam deſcendunt aliquot antiqui Patres, *Irenæus* lib. 3. adverſus Hæreſes cap. 25. *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Stromatum, *Baſilius* in Epiſtola ad *Chilonem*, eiſque nonnulli recentiores ſuffragantur. Alii verò ſecuti Sanctos Patres *Hieronymum* adverſùs *Helvidium*, *Hilarium*, in Præfatione in Pſalmos, *Chryſoſtomum* Homiliâ octavâ in Epiſt. ad Hebræos, docent, libros ſacros nec in Excidio Hieroſolymitano, nec in captivitate Babylonica periiſſe, ſed in eos tantùm, ſive ob injuriam temporum, ſive ob incuriam & negligentiam Judæorum, irrepſiſſe menda, quæ ab *Eſdra*, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, fuerunt emendata atque repurgata. Hæc poſtrema ſententia mihi longè probabilior videtur, primò, quia credibile non eſt, tantam eſſe potuiſſe cladem, vaſtitatem, & ſocordiam Judæorum ergà libros ſacros, ut nulla apud ipſos fuerint aſſervata ſacrorum codicum Exemplaria, iiſque omnino caruerint illi ſaltem Judæi, qui undecim annis ante excidium Hieroſolymitanum, unà cum *Joachimo*, Rege Juda, in captivitatem Babylonicam fuerunt à Rege *Nabuchodonozore* deportati. Præterea, incredibile etiam eſt, *Jeremiam*, Prophetam, quem, Regis *Nabuchodonozoris* juſſu, *Nabuzardan*, militiæ Præfectus, ab omni injuria Hieroſolymis tutum permanere voluit, nullum penès ſe conſervaſſe Scripturæ Sacræ codicem, maximè, cùm teſtetur Scriptura Sacra cap. 2. lib. 2. Machabæorum, Prophetam *Jeremiam* ex incendio Hieroſolymitano Tabernaculum, & Arcam, & Altare Incenſi eripuiſſe & abſcondiſſe, ne venirent in poteſtatem hoſtium. Potuit ergò *Jeremias*, hac datâ opportunitate uſus, unum ſaltem ſacrorum librorum Exemplar, ab incendio Hieroſolymitano vindicare. Tertiò, etiamſi darem, Prophetam *Jeremiam* nullo pacto potuiſſe aliquod ſacrorum codicum Exemplar ab incendio Hieroſolymitano liberare, attamen funeſtam illam cladem ac conflagrationem pati minimè potuiſſet Pentateuchus *Moyſis* Samaritanus, eaſdemque ſacrilegas flammas omni procul dubio evaſiſſent illi Scripturæ Sacræ codices, quos, ut mox diximus, illi Judæi, qui unà cum *Joachimo*, Rege Juda, in Babylonem undecim annis ante excidium Hieroſolymitanum fuerunt abducti, ſecum aſportarunt. Quartò, *Danielem*, Prophetam, in captivitate Babylonica ſacros codices penes ſe habuiſſe facilè colligitur ex cap. 9. v. 13. ipſius libri, ubi ait: *Sicut ſcriptum eſt in Lege Moyſi, omne hoc malum venit ſuper nos.* Quintò, legimus cap. 8. lib. 2. *Eſdræ*, Judæos, ſtatim ac in Judæam, laxatâ captivitate Babylonicâ, reverſi ſunt, petiiſſe ab *Eſdra, ut afferret librum Legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraeli*, eumque librum fuiſſe ab eodem *Eſdra* lectum in conſpectu totius populi. Librum itaque Legis *Moyſis* penès ſe aſſervaverat *Eſdras* tempore captivitatis Babylonicæ. Poſtremò, *Joſephus*, Hebræus, cap. 1. lib. 11. Antiq. Jud. refert, oſtenſum fuiſſe *Cyro*, Perſarum Regi, vaticinium *Iſaiæ*, quo ipſius nomen exprimebatur, victoriæ prædicebantur, ipſique ampliſſimum promittebatur Imperium; quod *Cyrum* permovit, ut Judæis libertatem, Templique Hieroſolymitani reparandi poteſtatem concederet. Evaſit ergò flammas incendii Hieroſolymitani Prophetia *Iſaiæ*, idemque de aliorum Prophetarum libris, & de cæteris Scripturæ Sacræ partibus credere par eſt. His itaque adductus rationibus cenſeo, libros ſacros nec incendio Hieroſolymitano, nec in captivitate Babylonica omninò interiiſſe, ac ſubinde non fuiſſe ab *Eſdra* ex integro & memoriter dictatos, ſed *Eſdram* in hoc dumtaxàt curam & induſtriam poſuiſſe, ut ſacros codices, quos plura menda invaſerant, emendaret, repurgaret, caſtigaret, in unum corpus & canonem redigeret. Antiquos etiam characteres hebraicos immutavit *Eſdras*, iiſque ſuffecit characteres Chaldaicos, tùm quia Judæi hiſce Chaldaicis characteribus, ob diuturnam captivitatem Babylonicam, magis erant aſſueti; tùm quia etiam volunt *Eſdras*, ut Judæi hoc pacto à Samaritanis evidentiùs diſtinguerentur. Samaritani ſiquidem characteres Hebraicos uſurpabant, ſicut ex communi Hebræorum Traditione probat *Waltonus* Prolegomeno tertio *in Biblia Polyglotta Londinenſia.* Lingua etiam Judæorum, poſt reditum ex captivitate Babyloni-

ca mutationem ſubiit. Nec enim tunc Judæis Lingua purè Hebraica vetnacula fuit, nec etiam purè Chaldaica Lingua, ſeu Aramæa vetus; ſed Lingua vulgaris, quâ poſt captivitatem Babylonicam uſi ſunt Judæi, mixta fuit ex Hebræa veteri, quæ Syriaca dicta eſt, ſenſim Linguarum peregrinatione admixtione corrupta. Hinc cap. 8. lib. *Nehemiæ* legimus, *Eſdram*, & Levitas, cùm Legem Moſaicam populo prælegerent, eamdem expoſuiſſe, & ſenſum dediſſe (Lingua ſcilicèr vulgari) ut populus, Linguæ purè Hebraicæ oblitus, intelligeret. Hinc etiam fluxit origo earum, quas etiamnùm habemus, Paraphraſium Scripruræ Sacræ Chaldaicarum, quas adornarunt *Onkeloſius*, & *Jonathas Ben-Uziel*, qui Legem & Prophetas, poſtquàm in Synagogis legerant, explicationem Linguâ vulgari dederunt.

D. Exiſtimaſne, *Eſdram* eſſe auctorem illorum punctorum vocalium, & accentuum, cum quibus Judæi Sacra Biblia deſcribere ſolent?

M. Judæi hanc punctorum vocalium & accentuum originem, cum quibus Biblia Hebraica ſunt exarata, referunt vel ad *Moyſem*, vel ad *Eſdram*, ſed perperàm. Primò, quia, ut mox diximus, Samaritani characteres iidem planè fuerunt cum antiquis characteribus Hebraicis ante captivitatem Babylonicam, idque disertè teſtatur *S. Hieronymus* in Prologo Galeato: Atqui Samaritani puncta vocalia nulla habent in ſuis Bibliis, nec ulla punctorum vocalium apparent veſtigia, ſive in ipſorum libris manuſcriptis, ſive in antiquis eorum ſiclis, qui à Regibus Iſraëlis percuſſi ſunt; punctorum itaque vocalium, quæ nunc in Hebræorum Bibliis affixa ſunt, origo nec ad *Moyſem*, nec ad *Eſdram* referenda eſt. Prætereà, Judæi hodierni, indivulsè adhærentes conſuetudini, quæ ab omni retrò antiquitate in eorum Synagogis fuit jugirèt obſervata, Sacra Volumina in ſuis Synagogis publicè legunt ſine punctis vocalibus, ſine accentibus, & ſine Verſuum diſtinctionibus, ut morem antiquis temporibus uſitatum, ſive ipſum *Moyſis* autographum Exemplar, quod in Arca repoſitum erat, quodque punctis & accentibus, necnon Verſuum diſtinctionibus deſtitutum erat, adumbrent: Quâ de re legeſis *Buxtorfium* lib. *De Punctorum Antiquitate*. Tertiò, *Elias Levita*, apud Judæos Grammaticus doctiſſimus, probat, puncta vocalia excogitata fuiſſe à Judæis poſt confectum Talmudem, hoc eſt, circà quintum ab ortu Chriſti ſæculum, citàtque in hanc rem eruditos Rabbinos. Hinc eſt, quod in Talmude tàm in *Miſchna*, quàm in *Gemara*, nulla prorſùs fit punctorum mentio, nec ullius offenditur accentûs nomen, aut figura. Quartò, ex Verſione Græca LXX. Interpretum, Chaldaicâ Paraphraſi, Syriaca, & ex aliis antiquis Scripturæ Sacræ Verſionibus, perſpicuum eſt, quaſdam voces, ob defectum punctorum vocalium, quæ necdùm ſacro Textui erant affixa, ambiguitate laboraſſe. Quò factum eſt, ùt aliter interpretati ſint Verſionum iſtarum auctores, quàm hodie in punctatis Codicibus legimus; qui ſi olim punctati fuiſſent, nulla extitiſſet ambiguitas. Quintò, Linguæ Orientales, præſertìm Samaritana, Chaldaica, Syriaca, Arabica, quæ maximam cum Lingua Hebraica affinitatem habent, aut nulla puncta vocalia habent, aut in eas recens invecta ſunt, ſicùt teſtantur viri harum Linguarum peritiſſimi. Nulla quippè puncta vocalia ad hanc uſque diem habent Samaritani, Chaldæos verò, Syros, & Arabes nulla antiquitùs puncta vocalia habuiſſe, ſed illa poſteà ad facilitatem lectionis, vel ad ambiguitatem tollendam, uſurpare cæpiſſe, evincunt *Golius*, *Erpenius*, *Andreas Maſius*, & *Buxtorfius* cap. 1. lib. 1. *Grammaticæ Syriacæ & Chaldaicæ*, peritis autem in arte credendum eſt. Cùm igitur Linguæ Orientales, quæ cum Lingua Hebraica, ex qua, utpote omnium Linguarum primigeniâ, ceù dialecti propagatæ ſunt, maximam affinitatem habent, nulla olim puncta vocalia habuerint, &, ſi quæ nunc habent, recens in eas inducta ſint, idem planè de Lingua Hebraica dicendum eſſe cenſeo. Denique, *Origenes*, Linguæ Hebraicæ peritiſſimus, & *S. Hieronymus*, rerum judaicarum indagator ſolertiſſimus, nullam omninò de punctis vocalibus ſacro Textui Hebraico affixis mentionem fecerunt, eorumque altum eâ de re ſilentium argumento eſt, ejuſmodi puncta vocalia ipſis ignota fuiſſe, éaque ſæculis, quibus floruerunt, necdùm in Sacra Biblia Hebraica eſſe invecta. Hæc ſunt in ſumma præcipua argumenta, quibus nituntur doctiſſimi Critici, ut probent, nec *Moyſem*, nec *Eſdram* eſſe auctores punctorum vocalium, quæ nunc Sacris Bibliis Hebraicis ſunt affixa. Confutandis autem argumentis, queis punctorum vocalium antiquitatis Aſſertores pugnant, non hìc immorabor. Hæc enim pauca ex operibus Scriptorum, qui in Lingua Hebraica ſunt verſatiſſimi, atque eruditionis Rabbinicæ laude præſtant, defloraſſe ſufficiat, & quantùm tibi ſatis eſſe debet, ut

his

his prænotionibus , quæ ad Sacræ Scripturæ lectionem utiles eſſe poſſunt, omninò non careas.

D. Intelligo quidèm, origenem punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis Hebraicis ſunt affixa, nec à *Moyſe*, nec ab *Eſdra* eſſe repetendam , ſed cuinam hæc punctorum vocalium inventio accepta referri debeat ? me prorſùs adhùc latet.

M. Sacer Scripturæ Veteris Teſtamenti Textus diù abſquè punctis vocalibus, & accentibus fuit exaratus, ſed circà quintum ab ortu Chriſti ſæculum, vel ut cenſet doctiſſimus *Thomaſſinus*, Congregationis Oratorii Presbyter , in ſuo *Gloſſario Hebraico* , circà octavum à Chriſto nato ſæculum Judæi Scholæ Tiberiadis puncta vocalia & accentus ſacro Textui Hebraico addiderunt, & eâ de cauſâ dicti ſunt *Maſorethæ*, atque Opus ab illis conflatum, *Maſora* fuit appellatum. Quod Opus apud Iudæos tanto in pretio erat, ut illud *Saieg la tora*, ſeu *Sepimentum Legis*, vulgò nuncuparent. Opus autem iſtud *Maſora* dictum , nihil aliud eſt, quàm *Critica* quædam ſacra, quâ diligenter annotantur variæ ſacrorum Codicum lectiones, & alia , quæ ſub nomine *Kerib & Ketib* comprehenduntur; ſimùlque determinatur, quotiès, quo loco, & quâ formâ, quæque dictio in Textu Hebræo legatur, ut hoc pacto genuina Scripturæ Sacræ lectio ab omni corruptione ſervetur immunis. Hinc celebres illi Critici Iudæi Scholæ Tiberiadis, dicti *Maſorethæ*, herculeo & indefeſſo planè labore percenſent omnia capita, verſus, vocabula, radices, & litteras, quæ in ſacro Hebraico Textu continentur , & accuratè notant diverſa loca , in quibus eadem vox in ſacro illo Textu repetita legitur. Iudæis ergò Scholæ Tiberiadis, dictis *Maſorethis*, accepta referri debet accentuum , verſuum diſtinctionis , & punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis affixa ſunt, inventio. De utilitate *Maſoræ* , ſeu illius *Criticæ Sacræ*, quam Iudæi illi, dicti *Maſorethæ*, adornarunt , legere poteris *Ludovicum Capellum* in *Critica Sacra* , & in libro *De Punctuationis Arcano Revelato* , *Buxtorfium* in Tiberiade, *Waltonum* Prolegomeno octavo in Biblia Polyglotta Londinenſia, *Thomaſſinum* in ſuo *Gloſſario Hebraico* , *Joannem Morinum* lib. 2. Exercitationum *De Textûs Hebraici, Græcique ſinceritate* , & *Richardum Simonium* in ſua *Critica*. Ad fontem digitum intendiſſe ſufficiat, nec enim patiuntur noſtrorum Colloquiorum anguſtiæ , ut de his copioſiùs diſſeramus.

C. Ecquid, amabo te , ſibi vult iſta *Cabala* , cujus , ut mox dicebas, inquitunt Scripturæ Sacræ Interpretes , an *Eſdras* ſit auctor ?

M. *Cabalam* ſic à *Maſora* diſtingunt Judæi, ut velint *Maſoram* nihil aliud eſſe, quàm Criticam , ſeu Traditionem Grammaticam de punctis vocalibus, accentibus , ſyllabis , verſibus , & de aliis iſtiuſmodi minutiis: *Cabalam* verò dicant verſari circà profunda Legis Myſteria, quæ ex litteris & verbis Scripturæ Sacræ eruuntur. Hanc *Cabalam* magnificant Judæi , eam æquiparant Legi, ajuntque, ore traditam eſſe à *Moyſe*, & ab *Eſdra*, atque ad hæc uſquè tempora ſollicitè conſervatam. At , quia Judæi , qui vento & chymeris paſcuntur , multa de cabala, quâ nunc utuntur, venditare ſolent, quæ falſa ſunt , & ſæpè impia ac ſuperſtitioſa, non abs re erit, ut obitèr obſerves , quod ſi per cabalam intelligant Judæi myſticas interpretationes, ſeu quoſdam ſenſus reconditus , qui ex verbis Scripturæ Sacræ exculpi & hauriri poſſunt , nullum dubium eſt , quin cabala ſic intellecta , teſte noſtro *Sixto Senenſi* lib. 2. *Bibliothecæ Sanctæ* , bona ſit, vera, & pia , atque *Moyſem*, Prophetas, & *Eſdram* habeat auctores, qui Scriptis & ore docuerunt , Chriſtum eſſe plenitudinem Legis , & omnia in ejus typos fieri , quique reconditorum ſenſuum Legis & Myſteriorum notitiam à Deo acceperunt, & eam ad ſequentium ætatum ſapientes ſucceſſivâ, & nuſquàm interruptâ Traditione de ore in os , de aure in aurem tranſmiſerunt. Quin, & Sanctos Patres cùm Græcos , tùm Latinos, & interpretes Catholicos expoſuiſſe multos latentes myſticos Scripturæ Sacræ ſenſus certiſſimè conſtat. *Cabala* igitur, eo in ſenſu accepta, bona eſt, & nunquàm ab Eccleſia Catholica fuit damnata. At, ut ingenuè dicam, ex hodierna cabala cui Judæi toti ſunt addicti, nihil ſani hauriri poteſt. Vana quippè myſteria in ſyllabis punctis & apicibus Sacrarum Scripturarum venantur, expiſcantur, ſeu potiùs oleum & operam perdunt otioſi Iudæi. Ex variis permutationibus , combinationibus litterarum , abbreviaturis, vel ex litterarum figura, aut vi arithmeticæ, arcanos ſenſus & intelligentias extundunt, &, inſtar Chymicorum Doctorum, miris verborum involucris obvolvunt, plèraque arcana obtrudunt , quæ falſa ſunt , & inepta, quæque ſubindè riſum

ſum moverent, ſi circà ambages proponerentur. Quâ in re Judæi imitantur Philoſophos Pythagoræos, qui olim obſcuris ſymbolis myſteria ſua efferebant, ut reconditam, & aliorum mentibus imperviam ſapientiam oſtentarent, & clariſſimorum ingeniorum excitarent curioſitatem, atque auriti vulgi admirationem, quod ut plurimùm ſuſpicit, quidquid intelligentiâ aſſequi haud poteſt. Hæc cabala appellatur à Judæis *Practica*, quæ optimo jure à Chriſtianis tanquàm magica & illicita damnatur, quia illius cabalæ ope, Judæi ex litteris, vel verbis Scripturæ Sacræ detortis, & arcanis quibusdam, ſed impiis & ſuperſtitioſis indè elicitis ſenſibus, opinantur, ſeſe Angelis familiares reddere, miracula poſſe patrare, morbos ſanare, & Dæmones expellere. Quam perſuaſionem ineptam, ridiculam & ſuperſtitioſam eſſe, nemo eſt, qui ſtatim non videat. Hac tamen cabalâ mirum, quantùm delectentur hodierni Judæi: qui tres illius diſtingunt ſpecies. Primam appellant *Gematriam*, quæ vox eſt origine græca, & quâ Cabaliſtici Judæorum Doctores utuntur ad denotandam Arithmeticam Litterarum Scripturæ Sacræ ſupputationem, ut indè ſenſus myſticos pro ſuo arbitrio eliciant, ſed ineptos planè & ſuperſtitioſos. Alteram cabalæ ſpeciem appellant *Notaricon*, cujus beneficio, per compendium litterarum Scripturæ Sacræ, ſingulæ litteræ alicujus dictionis totidem verba ſignificant, quæ eaſdem litteras initiales, vel finales habent. Tertiam denique cabalæ ſpeciem vocant *Temuram*, id eſt, *permutationem*, quâ, eodem litterarum Scripturæ Sacræ retento numero, eas, eodem ordine manente, altèr componunt, vel per certam Alphabeti combinationem cum aliis permutant, ſicque (ut in Anagramatiſmo fieri aſſolet) mutant quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Sed ex his, quæ hactenùs ſtrictim diximus, ſat ſuperque compertum te habere puto, temerarium & ridiculum omninò eſſe, aſſerere, *Moyſem*, vel *Esdram*, aliosve ſpiritu Dei afflatos homines cabalæ auctores & inventores fuiſſe. Faceſſant itaque Cabaliſtici Judæorum Doctores, qui neglecto ſenſu litterali Scripturæ Sacræ, ingenii ſui figmenta plenis ac crepitantibus buccis venditant pro magnis & abſtruſis myſteriis, quæ tamen reapsè ſunt puerorum ludi, nugæ nugarum, aniles fabulæ, quæ ad Scripturæ Divinæ, Fideique corruptionem rectâ tendunt, tantùm abeſt, ut ad Scripturæ Divinæ intelligentiam, & ad Fidei Dogmata propugnanda, aut illuſtranda viam aperiant. Hinc appoſitè *Aben-Eſra*, perdoctus apud Judæos Rabbinus, Præfatione in Legem, hos Cabaliſticos Doctores *Noctuis* aſſimilat, *qui in litteralis ſenſus ſplendore cæci ſunt, in myſteriorum tenebris perſpicaces*, ſeu valdè oculati.

D. De *Eſdra*, ſacrorum librorum, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, inſtauratore, non plura ſcire deſidero, ſed optarem, ut diſtinctiùs explicares, quis, qualisve fuerit iſte *Zorobabel*, qui, ut ſuperiùs dicebas, Judæos è Babylone, poſt ſolutam à *Cyro*, Perſarum Rege, captivitatem, in patriam ſolum reduxit?

M. Iſte *Zorobabel* fuit filius *Salathielis*, & à *Cyro*, Perſarum Rege, Dux ac Princeps Populi Judaici conſtitutus, ut eum è captivitate Babylonica liberatum in Judæam reduceret. Ad Judæam appulſus *Zorobabel*, magno ſtudio unà cum *Jeſu*, ſeu *Joſue*, Pontifice, filio *Joſedechi*, fabricam ſecundi Templi Hieroſolymitani aggreſſus eſt, divinumque opus urgere cæpit. Sed eamdem Templi fabricam, quam propter hoſtiles Cuthæorum, ſeu Samaritanorum, incurſus ac molitiones, ſub Regibus Perſarum *Cyro*, *Cambyſe*, & *Smerde Mago*, intermittere coactus fuerat *Zorobabel*, poſteà, regnante *Dario*, *Hyſtaſpis* filio, Perſarum Rege, hoc eſt, anno ſecundo ejus Regni, intrepido animo reſumpſit, eamque felicitèr abſolvit anno ſexto Regni ejuſdem *Darii*, *Hyſtaſpis* filii, illusque fabricæ dedicationem, magnâ cum ſolemnitate & lætitiâ peregit, cui ſucceſſit Feſti Paſchalis celebratio die decimâ quartâ menſis primi, ſicut legitur cap. 6. lib. 1. *Eſdræ*. Hic autem *Zorobabel*, qui ſecundi Templi Hieroſolymitani fabricam inſtauravit, ſuam originem à *Davide*, Rege, per lineam *Nathanis*, filii ejuſdem Regis, ducebat, ut teſtatur Evangeliſta *Lucas* cap. 3. ubi recenſendo avos, proavos, & tritavos Jeſu Chriſti à *Davide*, Rege, per *Nathanem* deſcendentes, ponit inter illos *Zorobabelem*, quò fit, ut iſte *Zorobabel*, cujus in ſtemmate Chriſti meminit *Lucas*, diſtingui omninò debeat ab altero *Zorobabele*, cujus Evangeliſta *Matthæus* cap. 1. in deſcribenda Genealogia Chriſti mentionem facit. At enim, hic *Zorobabel*, quem in ſtemmate Chriſti Domini reponit *S. Lucas*, deſcendit à *Davide*, Rege, per lineam *Salomonis*. Præterea, avi, proavi, & tritavi, quos *Lucas* tribuit *Zorobabeli*, ſunt planè diverſi ab avis, proavis, & tritavis, quos *Matthæus* aſſignat *Zorobabeli*, quem inſeruit genealo-

nealogiæ Chriſti. Tertiò, *Zorobabel*, cujus meminit *Matthæus*, diù poſt captivitatem Babylonicam, genitus fuit, *Salathiel* quippè, ipſius pater, fuit dumtaxàt genitus in captivitate Babylonica, ſic enim habet S. Matthæus: *Eſt poſt transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel.* At, ille *Zorobabel*, quem in genealogia Chriſti exhibet *S. Lucas*, fuit vel antè captivitatem Babylonicam, vel ſaltem primis annis ejusdem captivitatis genitus, utpotè qui jam annis maturus erat, quandò, annuente *Cyro*, Perſarum Rege, Populum Judaicum è captivitate Babylonica ad patrium ſolum reduxit. Denique, à *Zorobabele*, quem refert Evangeliſta *Matthæus* usque ad *Joſephum*, vitum *Mariæ*, novem dumtaxàt putantur generationes, ſed à *Zorobabele*, quem producit Evangeliſta *Lucas*, ſeptemdecim numerantur generationes, ex quibus liquet, utrumque *Zorobabelem*, non unum (ſicut multi falsò ſibi perſuaſerunt) ſed duos planè diverſos homines extitiſſe. Ad *Zorobabelem*, qui Judæos è captivitate Babylonica, in patrium ſolum reduxit, pertinere vaticinium Prophetæ *Michææ* cap. 5. v. 2. de proditurо Duce è Bethleem, qui dominator eſſet in Iſraël, magnis animis pertendunt Hebræi. Sed dubium non eſt, quin in detorta hujusce vaticinii interpretatione fallantur. Primò, quia *Zorobabel* nec in Judæa, nec Bethleemi natus eſt, ſed, ut mox diximus, in captivitate Babylonica. Dux autem ille, de quo loquitur Propheta *Michæas*, naſci debebat in Bethleem. Secundò, *Zorobabeli* convenire haud poteſt hæc vaticinii *Michææ* pars: *Egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Denique, Paraphraſtes Chaldæus *Jonathan*, auctores Talmudis, Rabbi *Salomon*, & Rabbi *Kimki*, hoc *Michææ* vaticinium non de *Zorobabele*, ſed de Meſſia intelligendum eſſe ultrò fatentur. At, quamvis *Zorobabel*, qui Populo Judaico, è captivitate Babylonica in patriam revertenti, præfuit, non ſit ille Dux, qui, juxtà *Michææ* vaticinium, Bethleemi naſciturus erat, typum tamen geſſit Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ, qui Bethleemi natus eſt. Sicùt enim *Zorobabel*, Judæorum, è captivitate Babylonica in patriam redeuntium, Dux fuit, ita Jeſus Chriſtus homines Mundi hujus captivitate liberatos in patriam cæleſtem, nempè Hieruſalem, deduxit. *Zorobabel* Templum Hieroſolymitanum inſtauravit: Jeſus Chriſtus Eccleſiam toto Orbe diffuſam ex vivis lapidibus extruxit. *Zorobabeli* Judæorum hoſtes Cuthæi, ſeu Samaritani, negotium faceſſiverunt: Chriſto Domino Satanas, & Mundus perpetuum bellum indixerunt. Denique, *S. Hieronymus* Comment. in caput 1. *Aggæi*, Prophetæ, hæc habet: *Unus atque idem eſt Dominus noſter atque Salvator, Rex & Magnus Sacerdos, cujus typum, ſecundùm id quod Rex erat, portabat Zorobabel, ſecundùm id autem quod Pontifex erat, portabat cognominis ejus Jeſus*, ſeu *Joſue*, Pontifex, *Joſedechi* filius, qui unà cum *Zorobabele* Judæos è captivitate Babylonica in patriam reduxit, & extruendæ ſecundi Templi Hieroſolymitani fabricæ egregiam operam navavit.

D. Supereſt, ut ſub finem hujusce Colloquii diſſeramus de *Eſtheris* Hiſtoria, quæ, ſicut me jam præmonuiſti, contigit poſt captivitatem Babylonicam; necnon de auctoritate Libri, qui *Eſtheris* nomine inſignitur. Hanc igitur *Eſtheris* Hiſtoriam compendiosè quidem, ſed accuratè primùm deſcribe.

M. Hiſtoriæ *Eſtheris* ſummam tibi exhibebo, quam deinde in libro, qui ejusdem *Eſtheris* nomen præfert, latiùs deſcriptam, aliquandò lectitare poteris. *Aſſuerus*, Perſarum Rex, ut oſtentaret gloriam Imperii ſui, potentiam, opes, magnificentiam, dedit anno tertio Imperii ſui ſplendidum convivium per dies centum & octoginta Suiis, Regiâ Urbe, Principibus & Satrapis Provinciarum ſuarum &, ne populus Suſanus à communi excluderetur lætitiâ, invitavit poſteà omnem populum, qui inventus eſt in Urbe Regia Suſan, à maximo usque ad minimum, & juſſit, ut per ſeptiduum ei lautiſſimum pararetur convivium in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu conſitum erat. Contigit autem ſeptimo convivii die, ut Rex *Aſſuerus*, vino (ſicut in iſtis *Baccho* conſecratis epulis fieri ſolenne eſt) nimiùm incaleſcens, juſſerit ut vocaretur Regina *Vaſthi*, miræ pulchritudinis fœmina, cujus formam ipſe maritus Rex omnibus prædicabat, quamque (licèt præter mores Perſarum) convivio adeſſe volebat, ut Principibus ac populis uxoris ſuæ pulchritudinem demonſtraret. At, Regina *Vaſthi*, ſtulto Rege conſultior, nolens virorum oculis publicum ſpectaculum ſuæ pulchritudinis præbere, venire recuſavit. Hac contumeliâ permotus barbarus Rex & nimio furore ſuccenſus, conſilio *Mamuchan*, unius è ſeptem

ptem Perſidis & Mediæ Ducibus, qui Regi ſemper aderant, & legum peritiâ præſtabant, Reginam *Vaſthi* venire detrectantem repudiavit, Regnoque actutùm abdicavit. E Regia itaque depulſa *Vaſthi*, in ejus locum quæſita eſt puella, quæ pari pulchritudine decorata eſſet, & Regis conjugio digna. In hunc puellarum formâ præſtantium delectum adſcita eſt *Eſther*, puella Hebræa, *Abihailis* Benjaminitæ filia *Mardochæi* ex fratre neptis, quæ cæteras puellas, ad conjugium Regis ſelectas, ſpecie vincebat. Anno itaque ſeptimo Regni *Aſſueri* ad eum introducta eſt *Eſther*, priùs tamen à ſuo Patruo *Mardochæo* diligentèr admonita, ut genus ſuum, & patriam occultaret, caveretque, ne paternarum traditionum immemor, Gentilium cibis veſceretur, Regi licet alienigenæ nupta. Juncta itaque *Eſther* matrimonio Regi, confeſtim ſuæ pulchritudinis illecebris totum ejus animum ita cepit, ſibique devinxit, ut eam Rex præ reliquis mulieribus adamatam, Imperio æquatam, inſigni regio & veſte purpureâ donarit. At, in Aula ejuſdem Regis *Aſſueri*, erat eâ tempeſtate quidam, dictus *Aman*, Aulicorum potentiſſimus, Regique adeò carus & acceptus, ut populus, juſſu ejuſdem Regis, illum, juxta morem Perſarum Regum, adorare compelleretur. Id *Mardochæus*, Judæus, patruus Reginæ *Eſtheris*, facere renuens, in ſe concitavit odium *Amanis*, qui vindictæ cupidus, & tam *Mardochæi*, quàm Gentis Judaicæ exitium meditatus, adiit Regem, eique Auctor fuit, ut Judæos, qui ſua in ejus Regno domicilia fixerant, omnes ad unum exterminaret, utpotè genus hominum pravis ſuperſtitionibus imbutum, peregrinis legibus vivens, & Deo hominibuſque inviſum. Conſilium *Amanis* gratum habuit Rex *Aſſuerus*, & anno duodecimo Regni ſui ferale de omnibus Judæis internecione delendis emiſit Edictum, per omne Regnum ſuum ab India usque ad Æthyopiam promulgandum, & executioni mandandum. Id ubi compertum habuiſſet *Mardochæus* pergit ad *Eſtherem*, Reginam, eique lacrymis perfuſus aperit indignum facinus, quo immerita gens judaica perire debebat. Agnovit Regina *Eſther* ſummum, in quo tota ſua Gens Judaica verſabatur, periculum, & poſtquam per triduum fletibus, jejuniis, & orationibus Deo ſupplicaſſet, Aulam Regis magnifico apparatu ingreditur, ipſumque & *Amanem* ad convivium invitat.

Hoc honore elatus *Aman*, ad perniciem *Mardochæi* animum intendens crucem ei paravit. Sed, dùm *Aman*, inſidias vitæ *Mardochæi* strueret, opportunè accidit, ut Rex *Aſſuerus*, fugiente per noctem ſomno, Annales relegens, didicerit, duos Aulæ ſuæ Spadones, ſeu Eunuchos, contra ipſius vitam conſpiraſſe, eamque conjurationem à *Mardochæo* proditam, ipſique Regi fuiſſe revelatam. Tunc Rex tam inſigne beneficium, quod à *Mardochæo* acceperat, regiis honoribus præmiare volens, juſſit *Amani*, ut *Mardochæum* per plateas civitatis equo impoſitum præcederet, atque clamaret: *Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare.* His peractis, venit Rex *Aſſuerus* unà cum *Amane* ad cœnam Reginæ *Eſtheris*, dùmque Rex lætus poſt convivium Vino inter bibendum incaluiſſet, ad illius genua Regina *Eſther* advoluta gentis ſuæ judaicæ perniciem deprecata eſt, cùmque Rex reſpondiſſet, nihil ſe petenti negaturum, num ipſa opportunam nacta favendi genti ſuæ periclitanti occaſionem, ſceleſtum *Amanem*, in ultionem Judæorum, quos perditos cupierat, ad necem poſtulavit, ejuſque petitioni ultrò annuit Rex, juſſitque, ut *Aman*, Genti Judaicæ infeſtus, eidem cruci, altitudinis quinquaginta cubitorum, quam *Mardochæo* paraverat, affigeretur, & omnia ejus bona eidem *Mardochæo* darentur. Reſcidit etiam Rex Edictum, quod adversùs Judæos, inſtigante *Amane*, ediderat, aliudque promulgavit, quo Judæis tam in Regia Urbe *Suſa*, quàm in cæteris Provinciis Regni poteſtatem permittebat defendendi ſeſe armis, & omnes hoſtes, vim tentantes, occidendi, quâ facultate pro ſuo jure uſi ſunt Judæi, & trucidatis inimicis, qui in eorum perniciem incumbebant, præſertim decem filiis *Amanis* in patibulis ſuſpenſis, plenam libertatem ſunt aſſecuti. In perennem verò memoriam hujus liberationis Populi Judaici ab excidio, quod decreverat *Aman*, diem feſtum ſingulis annis peragendum decimâ quintâ die menſis *Adar*, conſtituerunt *Mardochæus*, & Regina *Eſther*, huncque diem feſtum appellarunt *Phurim*, ſeu *Sortium*. Quam feſtivitatem etiamnùm Judæi ſingulis annis celebrare ſolent ſtatis diebus decimâ quartâ, & decimâ quintâ menſis *Adar*, qui apud illos eſt anni ſextus menſis civilis, & duodecimus Eccleſiaſticus, caditque in partem menſium noſtrorum Februarii, & Martii. Ex illius autem Feſti religione, & anni-

verſaria celebritate, quæ ſemper viguit apud Judæos, facile confutatur error Anabaptiſtarum, qui impie aſſerunt, hanc *Eſtheris* Hiſtoriam eſſe commentitiam, aut puram putamque Tragicomædiam, cui Hæreticorum errori planè conſentire videtur Auctor Scripti Gallici, cui titulus eſt: *Sentimens de quelques Theologiens de Hollande*, *lettres* 8. & 11. Hic, inquam, facilè refellitur error. Quis enim ſanæ mentis ſibi perſuadeat, hunc diem feſtum (quem Judæi maximâ olim curâ & religione ſingulis annis obſervarunt, ut videre eſt cap. 15. lib. 2. Machabæorum, & in Codice Theodoſiano L. *Judæos* Tit. *De Judæis*) ex figmento, aut ex Tragicomædia originem habuiſſe? Quis etiam credat, LXX. Interpretes, qui eos dumtaxàt Libros Sacros græcè interpretati ſunt, quos Hebræi in ſuo Canone reponebant, voluiſſe hanc *Eſtheris* Hiſtoriam ex Hebræo in Græcum ſermonem vertere, ſi hæc Hiſtoria ficticia eſſet, & mera Tragicomædia, ſicut illos hæreticos effutire non pudet? Quin, antè Verſionem LXX. Interpretum, Epiſtola *Phurim*, quæ totam complectitur Hiſtoriam Reginæ *Eſtheris*, jam Græcè interpretatus eſt *Lyſimachus*, regnantibus in Ægypto *Ptolomæo*, & *Cleopatrâ*, ſicut legitur initio undecimi Capitis Libri *Eſtheris*, Editionis tàm Græcæ, quàm Latinæ: *Anno quarto, regnantibus Ptolomæo, & Cleopatrâ, attulerunt Doſitheus, qui ſe Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolomæus, filius ejus, hanc Epiſtolam Phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum, Ptolomæi filium in Hieruſalem.* Incertum quidem eſt, quisnam fuerit ille *Ptolomæus*, qui tum temporis regnabat in Ægypto? an videlicet fuerit *Ptolomæus Philometor*, qui (ſicut oſtendimus in Tabula Chronologica Regum Ægypti, quam in ſuperiori Colloquio exhibuimus) fuit ſextus poſt *Alexandrum Magnum*, Rex Ægypti? vel an fuerit *Ptolomæus Philadelphus*, quo regnante in Ægypto, LXX. Interpretes ſuam Sacrorum Librorum adornarunt Verſionem Græcam? Quamvis, inquam, id non omninò certum ſit, verò tamen quam ſimillimum eſt, Verſionem Græcam Hiſtoriæ *Eſtheris*, factum à *Lyſimacho*, vetuſtiorem eſſe Verſione Græcâ LXX. Interpretum, eamdemque Hiſtoriæ *Eſtheris* Verſionem Græcam, à *Lyſimacho* concinnatam, poſteà magna ex parte à LXX. Interpretibus in illam, quam ejusdem Hiſtoriæ *Eſtheris* Verſionem Græcam lucubrarunt, fuiſſe converſatam. Poſtremò, incredibile omninò eſt, Deum permiſiſſe unquam, ut Eccleſia Catholica, quam ſemper ſpeciali aſſiſtentiâ regit, Hiſtoriam *Eſtheris*, tanquam veram, ſinceram, ſacram ac divinam reciperet, ſi hæc Hiſtoria eſſet commentitia, aut pura Tragicomædia, ſicut falsò dictitant Hæretici. Negari igitur non poteſt, aut in dubium ullo pacto revocari, Hiſtoriam *Eſtheris* veram & genuinam eſſe, atque divinâ pollere auctoritate.

D. Sed quid cenſes de ſeptem poſtremis Libri *Eſtheris* Capitibus, quæ, ſicut nuperrimè ajebat mihi vir eruditus, non extant in Textu Hebræo, eaque tanquam ſporios Appendices, ſeu apocrypha, & adſcititia Additamenta ex Libro *Eſtheris* reſecanda, & expungenda eſſe affirmant etiam quidam doctiſſimi Scriptores Catholici?

M. Cenſeo, ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita perindè à Deo eſſe inſpirata, divinamque habere auctoritatem, ac cætera novem ejusdem Libri præcedentia Capita. At enim, Vetera Concilia, & omnes Sancti Patres cùm Græci, tùm Latini, qui Librum *Eſtheris* Scripturæ Sacræ Canoni accenſuerunt, eo de Libro loquuntur, quo univerſa Eccleſia, tam Græca, quam Latina, illorum temporibus utebatur, atqui certò certius eſt, Eccleſiam univerſam temporibus illorum Patrum, in legendis Libris Sacris Veteris Teſtamenti, uſam fuiſſe Editione *Itala*, quam *S. Hieronymus* paſſim appellat *Vulgatam*, *quæ Græcorum Linguâ & litteris continetur.* Porrò, in illa Editione Italâ continebantur ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita. Hæc quippè Editio *Itala* exacta erat ad normam Verſionis LXX. Interpretum, in qua itidem habentur ſeptem illa poſtrema Libri *Eſtheris* Capita, quæ LXX. Interpretes ex Textu Hebræo in ſua Verſione fuiſſe interpretatos, probat ſumma ipſorum in vertendo fides. Igitur in Exemplaribus Hebraicis fuerunt ſeptem illa Libri *Eſtheris* poſtrema Capita, quæ, ut teſtatur *Origenes* in Epiſtola ad *Julium Africanum*, ex Hebraicis Exemplaribus fideliter in ſuis Verſionibus Græcis LXX. Interpretes, & *Theodotion* expreſſerunt. Sed tametſi darem, hæc ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita nunquam extitiſſe in Textu Hebræo, indè tamen hoc unum tantùm inferri poſſet, duo Hiſtoriæ *Eſtheris* à Sacro Scriptore Libri, qui hujus Reginæ nomen præfert, edita fuiſſe Exemplaria, unum videlicet, quod erat preſſius, ſeu ma-

gis

gis compendioſum, quale eſt illud, quod deſcriptum eſt in Textu Hebræo, & alterum paulò auctius & locupletius, in quo exarata erant ſomnium *Mardochæi*, Reginæ *Eſtheris* Oratio, necnon Regis *Aſſueri* Epiſtolæ, quæ omnia repræſentantur in ſeptem poſtremis Libri *Eſtheris* Capitibus, quæ extant in Verſionibus Græcis, & in Editione Vulgata. Nec enim novum & inſolens eſt, ut idem Auctor duas ejuſdem Hiſtoriæ texat narrationes, unam nimirùm compendioſiorem, in qua aliquam Hiſtoriam perſtringat; Alteram, quæ ſit diffuſior, & in qua eamdem Hiſtoriam adjectis novis quibuſdam circumſtantiis, & publicis annexis Inſtrumentis illuſtret, exornet, amplificet. Certè, ne longiùs ad id confirmandum accerſam exempla, legimus Capite nono Libri *Eſtheris* duas deſcriptas Epiſtolas *Mardochæi* ad Judæos miſſas, in quarum prima fuſiori ſtylo deſcripta eſt Hiſtoria Reginæ *Eſtheris*, in altera verò Epiſtola breviori modo eadem Hiſtoria narratur, ſervata tamen in utraque Epiſtola Sacræ Hiſtoriæ veritate. Hinc *Joſephus*, Hebræus, Epiſtolas Regis *Artaxerxis*, quæ habentur Cap. 13. & 16. Libri *Eſtheris*, agnoſcit tanquàm veras & genuinas, eaſque refert Cap. 6. Libri 11. *Antiquit. Jud.* Quod manifeſtò probat, hunc apud Judæos magni nominis Scriptorem non exiſtimaſſe, ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita eſſe Apocrypha & adſcititia Additamenta, ſicut blaterant Hæretici, qui pluſquàm dictatoriam ſibi arrogantes auctoritatem, non verentur in Sacros Libros virgam cenſoriam exercere. Poſtremò, Oecumenicum Concilium Tridentinum Libros omnes Scripturæ Sacræ, quos Seſſione quartâ ſuo in Decreto complectitur, ſuſcipiendos eſſe ſanxit ut Canonicos, cum omnibus ſuis partibus, *prout in Eccleſia legi ſolent, & in Vulgata Editione habentur.* Conſtat autem ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita extare in Editione Vulgata, quâ à tempore *S. Hieronymi*, qui illius Editionis Vulgatæ Auctor eſt, utitur univerſa Eccleſia Latina. Conſtat etiam, ex iis ſeptem verſionis Libri *Eſtheris* Capitibus plures deſumi Lectiones, quæ in Sacris Eccleſiæ Officiis, Miſſarumque ſolemniis canuntur; nemo igitur poſt decretorium Synodi Tridentinæ judicium affirmare poteſt, ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita non eſſe ab Eccleſia recepta ceu Canonica, eaque Apocrypha & aſſuta eſſe Additamenta. Non me latet, fuiſſe quoſdam doctiſſimos Scripturæ Sacræ Interpretes, quos inter cenſentur *Lyranus*, *Dionyſius* Carthuſianus, & noſter *Hugo*, Cardinalis, qui ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita, tanquàm ſpuria & inſititia, rejecerunt, & ex Libro *Eſtheris* reſecanda, & expungenda eſſe putarunt; ſed veniâ donandi ſunt eruditi illi Scripturæ Sacræ Interpretes; quippè qui ſcripſerunt antè Concilium Tridentinum, in quo iſta controverſia pleniſſimè fuit eliquata. Culpandus tamen jure optimo venit noſter *Sixtus Senenſis*, vir alioqui doctiſſimus, qui poſt Concilium Tridentinum floruit, quique lib. 1. & VIII. *Bibliothecæ Sanctæ* aſſerit, hæc ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita tanquàm intruſa, & Apocrypha, ac ceù pannoſa Additamenta, negligi ab Eccleſia Catholica, & Interpretes multa Libro *Eſtheris* addidiſſe vel ex *Joſepho*, Hebræo, vel ex quopiam alio, vel etiam ſumpto, ut in Scholis fieri ſolenne eſt, narrationis themate, multa proprio marte, id eſt, ex ſuo ingenio, admiſcuiſſe. *Sixto* noſtro *Senenſi* ſuffragatur *Hugo Grotius*, Scriptor quidem naris emunctæ, & acerrimi judicii, ſed in Sacrorum Librorum interpretatione ſuis conjecturis plus æquo indulgens. Ille etenim Scriptor non veretur appellare ea ſeptem poſtrema Libri *Eſtheris* Capita, *Additamenta*, cenſetque, ea à quodam Proſelyto fuiſſe inſerta, vel eſſe Rhetorica exercitia priorum Helleniſtarum, ſeu Græcorum, qui ornandis veris Hiſtoriis ea ſcripſerunt, quæ illis temporibus probabilitèr fieri, dici, aut ſcribi potuerant. Fatetur tamen, hæc ſeptem ultima Capita Libro *Eſtheris* addita, quia nihil mali, aut falſi continebant, progreſſu temporis auctoritatem accepiſſe. Sed hæc *Grotii* conjectura tanquàm vana, futilis, & falſa jure explodi debet. Quis enim ſuum in animum inducere unquàm poterit, Eccleſiam Catholicam voluiſſe ſeptem illis poſtremis libri *Eſtheris* Capitibus Sacram, Canonicam ac Divinam aſſerere auctoritatem, ſi reverâ ſeptem illa Capita, ut perperàm ait *Hugo Grotius*, fuiſſent dumtaxat Rhetorica exercitia piorum Helleniſtarum, qui ad ornandam *Eſtheris* Hiſtoriam, ea ſcripſerunt, quæ illis temporibus veroſimilitèr fieri, dici, aut ſcribi potuerant? Procul hinc ille error, quem Catholicorum aures nec audire, nec ſuſtinere poſſunt.

D. Quamvis hanc vanam, & falſam *Grotii* conjecturam flocci faciam, ſimulque deteſter errorem Hæreticorum, qui ſeptem poſtrema libri *Eſtheris* capita, tanquàm apocrypha rejiciunt; optarem tamen, quò faciliùs prædicta illa Capita vindicare poſſim, ut hic inſereres ea, quibus ad ſuum adſtruendum errorem nitun-

tur Hæretici, argumenta, eaque breviter dilueres.

M. Plumâ, & araneâ telâ leviora ſunt, millieſque jam à noſtris Polemicis Scriptoribus eliſa argumenta, quibus Hæretici canonicam ſeptem poſtremorum libri *Eſtheris* Capitum auctoritatem impetere ſolent. Ea tamen, ut votis tuis annuam, breviter hìc proponam, eâdemque operâ diluam. In primis dictitant, ſeptem ultima libri *Eſtheris* capita non extare in Textu Hebræo. Verùm, huic argumento jam abunde fecimus ſatis, pluraque nunc dicero ſuperſedebo. Præterea, ajunt, ſeptem poſtrema libri *Eſtheris* capita pugnare cum novem prioribus capitibus, quia capite ſecundo hujus libri dicitur, *Mardochæum*, cujus neptis erat *Eſther*, inſidias Eunuchorum contra Regem *Aſſuerum* detexiſſe anno ſeptimo Regni ejuſdem *Aſſueri*, Perſarum Regis, nihilque muneris & præmii *Mardochæum*, ob detectas illas inſidias, à Rege accepiſſe narratur capite ſexto ejuſdem libri; & tamen his omninò oppoſita referuntur capite ejuſdem libri duodecimo, quod unum eſt ex ſeptem ultimis libri *Eſtheris* capitibus. In eo ſiquidem capite duodecimo legitur, *Mardochæum* detexiſſe Eunuchorum inſidias anno ſecundo Regni *Aſſueri*, & data ei fuiſſe pro delatione, ſeu pro inſidiarum detectione, munera, quæ ſanè, inquiunt Hæretici, rectâ fronte pugnant, & evidenti antilogiâ inter ſe colliduntur. Sed vehementer hallucinantur hæretici, dum fictitiam illam ſeptem poſtrema capita inter & novem priora libri *Eſtheris* capita antilogiam obtrudunt. Somnium quippè, quod habuit *Mardochæus* contigit anno ſecundo Regni *Aſſueri*, ſicut legitur cap. 2. libri *Eſtheris*. Narrantur quidèm cap. 11. ejuſdem libri ſomnium *Mardochæi*, & cap. 12. detectio inſidiarum, ſed tamen hæc inſidiarum detectio, facta à *Mardochæo*, non ad eumdem refertur annum, quo contigit ſomnium *Mardochæi*, quia, ut mox diximus, ſomnium *Mardochæi* incidit in annum ſecundum Regni *Aſſueri*, detectio autem inſidiarum in annum ſeptimum Regni ejuſdem *Aſſueri*. Quod igitur Sacer Auctor libri *Eſtheris* referat cap. 12. ſtatim poſt ſomnium *Mardochæi*, inſidias ab ipſo detectas, hoc facit per anticipationem, quoniam hæc inſidiarum detectio pertinet ad eventum ſomnii. Rectè autem ait idem Auctor c. 12. illius libri, *Mardochæum* pro inſidiis detectis anno ſeptimo Regni *Aſſueri* accepiſſe munera, quia reverà *Mardochæus*, poſt detectionem inſidiarum, aliquid præmii à Rege *Aſſuero* accepit cum ſpe, & promiſſione majoris honoris, & dignitatis conferendæ, quam tamen reapſè non eſt conſequutus niſi anno duodecimo Regni *Aſſueri*, quemadmodùm narrat idem Auctor cap. 6. libri *Eſtheris*, ubi ſcribit, *Mardochæum* poſt inſidiarum detectionem, quæ accidit anno ſeptimo Regni *Aſſueri*, nihil muneris, & honoris accepiſſe, id eſt, publicè, licèt aliquod munuſculum *Mardochæus* privatim acceperit, ſtatim ac hoc anno ſeptimo Regni *Aſſueri* inſidias, quas contra hunc Regem moliebantur duo perfidi Eunuchi, detexit ac propalavit. Nullam ergò ſeptem poſtrema capita inter & novem priora libri *Eſtheris* offendes Antilogiam, ſi cum peritis Scripturæ Sacræ Interpretibus advertas, ſeptem poſtrema capita libri *Eſtheris* non eſſe reverà poſtrema, ſed quædam ex his pertinere vel ad initium, vel ad medium, vel ad finem libri *Eſtheris*. Capita enim undecimum, & duodecimum pertinent ad initium libri *Eſtheris*. Capita verò decimum quartum, decimum quintum, & decimum ſextum pertinent ad medium ejuſdem libri. Caput autem decimum pertinet ad finem ejuſdem libri, ut videre eſt in Græcis codicibus, in quibus omnia hæc capita ſuo loco, & ordine ſunt digeſta & collocata. Hinc inferunt doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes, hæc verba, quæ leguntur cap. 11. *Eſtheris* libri: *anno ſecundo, regnante Artaxerxe*, extendi haud debere ad inſidiarum detectionem à *Mardochæo* factam, quæ narratur cap. 12. ejuſdem libri *Eſtheris*, quæque contigit tantùm anno ſeptimo Regni *Aſſueri*, quem Scriptura Sacra appellat etiam *Artaxerxem*, ſed referri dumtaxàt debere ad ſomnium, quod vidit *Mardochæus* anno ſecundo Regni *Aſſueri*, antequàm ille Rex *Eſtherem*, neptim *Mardochæi*, ſibi matrimonio copularet. Patitur tamen Eccleſia, inquit *Bellarminus*, ea ſeptem poſtrema capita ad finem libri *Eſtheris* permanere, ubi illa *S. Hieronymus* collocavit, ut videamus quid ad integritatem libri *Eſtheris* pertineat, & quid etiam non ſit in Codicibus Hebræorum. Eliſâ hac priori Hæreticorum objectione, ab alia, nihilo præcedenti ſolidiori, breviter me expedio. Ajunt enim, Auctorem libri priorum novem capitum libri *Eſtheris* aſſerere capite nono, *Amanem*, qui conſpiraverat contra Judæos, oriundum eſſe ex ſtirpes *Agag*, Regis Amalecitarum, ſeu illum genere eſſe Amalecitam, ſed in ſeptem poſtremis libri *Eſtheris* capitibus, nimirùm capite 16. v. 10. legi, *Amanem* eſſe gente Macedonem. Quæ varietas

varietas

rietas, inquiunt hæretici, apertè innuit, ſeptem poſtrema capita fuiſſe altera manu compoſita, & eſſe quaſi Apendicum lacinias libro *Eſtheris* aſſutas. Sed facilè hæc altera Hæreticorum difflatur objectio. In primis, dici poteſt, *Amanem* ex paterno genere duxiſſe originem ex ſtirpe *Agag*, Regis Amalecitarum, adeòque Amalecitam fuiſſe, ſed ex materno genere Macedonem fuiſſe. Præthereà, dici poteſt, *Amanem* patriâ quidèm Macedonem fuiſſe, ſcilicèt Græcum, ſed origine prodiiſſe ex ſtirpe *Agag*, Amalecitarum Regis, & in hoc ſensu Amalecitam dictum eſſe, Credibile quippè eſt, aliquos ex profligatis Amalecitis ad Græcorum partes profugiſſe, & ex his ortum *Amanem* potuiſſe Gente Græcum, ſeu Macedonem, applicari ab Interprete libri *Eſtheris*, quia ejus tempore, Macedonum nomine, tanquàm ſub nobiliori, & potiori parte comprehendebantur cæteri alii Græci. Denique, dici poteſt, hunc *Agag*, ex quo dicitur capite nono libri *Eſtheris* ſuam *Amanem* originem traxiſſe, non fuiſſe Regem Amalecitarum, ſed fuiſſe quemdam Græcum, ſeu Macadonem dictum *Agag*. Et hinc eſt, quod nec Hebraicus Textus, nec ulla libri *Eſtheris* verſio hunc *Agag*, ex cujus ſtirpe ortus eſt *Aman*, appellet Amalecitam. Sed in his confutandis Hæreticorum argutiis non eſt quòd diutiùs immoremur.

D. Quis eſt iſte *Aſſuerus*, Rex, dictus etiam *Artaxerxes*, quo regnante contigit Hiſtoria *Eſtheris*?

M. Graviſſimam ſanè proponis difficultatem, quæ omnibus Critices Sacræ peritis crucem figit, eoſque cogit in varias abire ſententias. Alii ſiquidem cenſent, hunc *Aſſuerum*, Perſarum Regem, dictum etiam *Artaxerxem* in libro *Eſtheris*, fuiſſe *Cambyſem*, filium *Cyri*; alii *Darium*, *Hyſtaſpis* filium; alii *Artaxerxem Longimanum*; alii *Artaxerxem Mnemonem*; alii *Artaxerxem Ochum*. Ipſe brevitati, quantùm fieri poteſt, ſtudens, probabiliorem, quæ mihi videtur, opinionem indicabo, eâque ſemèl ſtabilitâ, facilè perſpicies, cæteras, quæ ſuper hac re circumferuntur, ſententias probabilitate carere. Sed priùs advertas velìm, nomen *Aſſueri*, & *Artaxerxis* eſſe nomen non Perſarum, ſed Regiæ dignitatis, quò fit, ut id nominis variis Perſarum Regibus tribuatur, ideòque ille Perſarum Rex, qui fuit maritus *Eſtheris*, in novem prioribus libri *Eſtheris* capitibus appelletur *Aſſuerus*, & in ſeptem poſtremis ejuſdem libri capitibus vocetur *Artaxerxes*. Hæc præmiſſâ obſervatione, dico, probabilius eſſe, Hiſtoriam *Eſtheris* ad tempora *Darii*, *Hyſtaſpis* filii, Perſarum Regis, eſſe referendam, illumque Regem fuiſſe *Eſtheris* maritum. At enim, *Aſſuerus* ille Perſarum Rex, ſub quo contigit *Eſtheris* Hiſtoria, quique fuit maritus *Eſtheris*, *regnavit*, ſicùt legitur cap. 1. libri *Eſtheris*, *ſuper centum viginti ſeptem Provincias, & tertio anno Imperii ſui fecit grande convivium cunctis Principibus, & Pueris ſuis fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, & Præfectis Provinciarum coram ſe.* Id autem apprimè convenit *Dario*, *Hyſtaſpis* filio, qui, ut ait *Herodotus* lib. 4. cap. 44. Indos ſubegit, & ſicut legitur cap. 3. lib. 3. Eſdræ, *fecit cænam magnam omnibus vernaculis ſuis, & omnibus Magiſtratibus Mediæ, & Perſidis, & omnibus Purpuratis, & Prætoribus, & Conſulibus, & Præfectis ſub illo ab India uſquè Æthyopiam centum viginti ſeptem Provinciis.* Porrò, libri tertius, & quartus *Eſdræ*, quamvis canonicam non habeant auctoritatem, æquali tamen auctoritate pollent ac libri editi ab Hiſtoricis prophanis, ubi Scripturæ Sacræ non repugnant. In hanc autem ſententiam ipſe, ut candidè fatear, eò lubentiùs deſcendo, quòd, eâ ſemel admiſſâ, ſolvatur inextricabilis penè illa difficultas de ætate *Eſtheris*, & *Mardochæi*, qui à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, in captivitatem Babylonicam fuit cum aliis Judæis abductus, ſicùt legitur cap. 2. & cap. 11. libri *Eſtheris*. Verùm, ut magis perſpectum habere poſſis modum illum expeditiſſimum, quo iſthæc difficultas de ætate *Mardochæi* enodari poteſt, neceſſe eſt, ut in memoriam revoces ea, quæ in ſuperiori Colloquio diximus de annis, per quos regnavit *Cyrus*, Perſarum Rex. Ibi quippè oſtendimus, *Cyrum* regnaſſe triginta annos, ſicùt ei conſtanter omnes Hiſtorici tribuunt, ſed tamen viginti ſeptem annos regnaſſe in Perſide, & per tres ultimos annos regnaſſe in Babylone, poſtquàm, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha, in Babylone regnare cæpit. Quandò igitur Scriptura Sacra dicit, *Cyrum* anno primo Regni ſui laxaſſe captivitatem Babylonicam, id non eſt intelligendum de anno primo Regni, quod Rex *Cyrus* iniit in Perſide, ſed de anno primo Regni, quod idem *Cyrus* auſpicatus eſt in Babylone, dùm Perſarum inſtituit Monarchiam, & per tres annos tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha in Babylone imperavit. Hac autem ſemel præmiſſâ ſummi momenti obſervatione chronologicâ, facilè ſolvitur difficul-

tas

tas de ætate *Mardochæi*, ejuſque neptis *Eſtheris* Subducamus itaque annos, & ſupponamus, *Mardochæum*, annos quinque natum, in captivitatem Babylonicam à *Nabuchodonozore*, fuiſſe abductum. Fluxerunt poſteà ſeptuaginta anni captivitatis Babylonicæ. *Cyrus* regnavit in Babylone, tanquam ſupremus Perſarum Monarcha, tribus annis. *Cambyſes*, filius *Cyri* ac ſucceſſor, regnavit ſeptem circiter annis. *Smerdes Magus* ſucceſſit *Cambyſi*, & regnavit ſeptem menſibus, eique ſucceſſit *Darius*, *Hiſtaſpis* filius, quo regnante, contigit Hiſtoria *Eſtheris*. Hi porrò anni, quos ſubduximus, ſimul collecti efficiunt ſummam annorum octoginta ſex, quos natus erat *Mardochæus* initio Regni *Darii Hiſtaſpis* filii. Experientiâ autem conſtat, multos eâ ætate ſenes adhùc robuſtos & vegetos eſſe. *Eſther* verò, neptis *Mardochæi*, initio Regni *Darii Hiſtaſpis* filii, admodùm juvenis erat, quippè quæ filia fratris *Mardochæi*, longè ipſo junioris, & nata jam ex patre grandævo. Hoc pacto facilè ſolvitur hæc de ætate *Mardochæi*, ejuſque neptis *Eſtheris* difficultas, à qua ut ſeſe expediant illi Scriptores, qui *Cyro*, Perſarum Regi, tribuunt annos Regni viginti novem poſt laxatam captivitatem Babylonicam, coguntur aſſerere, primò, *Mardochæum* dici translatum in captivitatem Babylonicam, non quòd jam natus eſſet, ſed quia in captivitate Babylonica natus eſt ex illis familiis, quæ tempore *Joakimi*, Regis Judæ, in hanc captivitatem fuerunt abductæ. Quod certè merum effugium eſt, falſique palàm convincitur ex cap. 2. & cap. 11. libri *Eſtheris*, ubi diſertè legitur, *Mardochæum* fuiſſe reverà & in propria perſona adductum in captivitatem Babylonicam. Secundò, iidem Scriptores fateri tenentur, *Mardochæum* initio Regni *Darii Hiſtaſpis* filii ultra centeſimum ætatis ſuæ annum fuiſſe provectum, nec tamen imbecillum, ingraveſcentem, ſenio ve confectum, ſed ſolidum, robuſtum, ac valentem, in rebus magnis præclariſque gerendis fuiſſe verſatum, quod ſanè nullâ ratione fit veroſimile. At, quid dicam de *Scaligero*, & de *Petavio*, viris alioqui ſacræ & prophanæ Chronologiæ peritiſſimis, quorum prior Hiſtoriam *Eſtheris* refert ad tempora *Xerxis*, Perſarum Regis, & filii *Darii Hiſtaſpis*; alter verò, ſeu *Petavius* cenſet, Hiſtoriam *Eſtheris* contigiſſe, regnante *Artaxerxe Longimano*, Perſarum Rege, & filio *Xerxis*? Profectò, ſi mihi hac in re liceat meum interponere judicium, liberè dicam, utramque ſententiam penitùs abludere à vero. Si enim *Xerxes*, Perſarum Rex, eſſet maritus *Eſtheris*, ut putat *Scaligerus*, ſequeretur, *Mardochæum*, tempore *Xerxis*, natum fuiſſe annos centum & quinquaginta juxtà ejuſdem *Scaligeri* annorum calculum, ac ſubindè *Eſtherem*, neptim *Mardochæi*, annoſam fuiſſe, ſenio confectam, quandò nupſit *Xerxi*, Perſarum Regi, Quod ſanè, ut nemo non videt, abſurdum eſt, & abſurdiùs adhùc apparet in ſententia *Petavii*, qui Hiſtoriam *Eſtheris* refert ad tempora *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, qui fuit filius *Xerxis*, Sed nullo pacto audiri debent, quidam Scriptores, qui Hiſtoriam *Eſtheris* ablegant vel ad tempora *Artaxerxis Mnemonis*, ſeu *Memoris*, vel ad Regnum *Artaxerxis Ochi*, qui ambo fuerunt Perſarum Reges longè poſteriores his, quos mox laudavimus, Perſarum Regibus, *Dario Hiſtaſpis* filio, *Xerxe*, & *Artaxerxe Longimano*. In eorum ſiquidem Scriptorum ſententia, *Mardochæus* exceſſiſſet ætatis ſuæ annum penè ducenteſimum, quod tàm abſurdum eſt, quàm quod maximè. Hiſtoria igitur *Eſtheris*, ut oſtendimus, removeri haud debet à temporibus *Darii Hiſtaſpis* filii, qui verè fuit maritus *Eſtheris*, & in quem, ſicut legitur cap. 16. v. 10. libri *Eſtheris*, conſpiravit *Aman*, voluitque ejus Regnum transferre ad Macedones. Quamvis enim Macedonum Regnum maximè inclaruerit tempore *Philippi*, patris *Alexandri Magni*, cujus Imperium concurrit cum Imperio *Artaxerxis Ochi*, Perſarum Regis, & *Dario Hiſtaſpis* filio poſterioris; certum tamen eſt, regnante *Dario Hiſtaſpis* filio, jam Perſis notos fuiſſe Macedones, utpotè qui bellicis facinoribus, & variis pugnis, atque victoriis tàm de Thracibus, quàm de aliis hoſtibus, illorum gloriæ æmulis, feliciter reportatis, inclyti erant, ut videre eſt apud *Juſtinum* lib. 7. Hiſt.

D. Suſcepitne *Eſther* ex marito ſuo *Dario Hiſtaſpis* filio, Perſarum Rege, aliquam prolem?

M. Tres uxores *Darius Hiſtaſpis* filius, Perſarum Rex, habuit, teſte *Herodoto* initio libri octavi. Primam uxorem, quæ erat filia *Gobrias*, duxit *Darius Hiſtaſpis* filius antequàm Perſarum Imperio potiretur, & ex ea tres filios ſuſcepit. Altera uxor, quam *Darius Hiſtaſpis* filius, poſtquàm ad Perſarum Imperium fuiſſet provectus, ſibi matrimonio copulavit, dicta eſt *Atoſſa*, filia *Cyri*, Perſarum Regis, cujus regalibus nuptiis

nuptiis voluit *Darius Hiſtaſpis* filius Imperium Perſarum, ſibi adjudicatum firmare, ut non tàm in exttaneum translatum, quàm in *Cyri* familiam teverſum videretur. Ex hac ſecunda uxore, dicta *Atoſſa*, quatuor filios procteavit *Darius Hiſtaſpis* filius, Perſarum Rex, quorum primogenitus fuit *Xerxes*, qui patri ſuo in Perſarum Imperio ſucceſſit. Hæc ſecunda *Darii Hiſtaſpis*, Perſarum Regis, uxor, appellabatut etiam *Vaſthi*, quam idem Rex, ut anteà diximus, repudiavit. Tertiam deniquè *Darii*, *Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis, uxotem appellat *Herodotus Ariſtonam*, ſeu *Artiſtonam Virginem*, quam ait idem Hiſtoticus fuiſſe à *Dario Hiſtaſpis* filio præ cæteris ſuis fœminis adamatam, eamque duos peperiſſe filios, ſeu *Arſamen*, & *Gobriam*. Hanc tertiam *Darii Hiſtaſpis* filii, Petſarum Regis, uxotem, dictam *Artiſtonam* mulri Scripturæ Sactæ periti volunt eſſe *Eſtherem*, neptim *Mardochæi*, quæ Hebræis *Hadaſſa* dicitur, vulgatus verò Interpres *Ediſſam* vocat. Aſſerit quidèm *Herodotus*, hanc *Ariſtonam*, rertiam *Darii Hiſtaſpis* filii Perſarum Regis, uxorem, fuiſſe filiam *Cyri*, & ſororem *Atoſſæ*, quod certè non convenit *Eſtheri*, nepti *Mardochæi*. Verùm reſpondent viri eruditi, id ità viſum eſſe Hiſtorico *Herodoto*, vel quia Perſicas Genealogias non ſatis exploratas habuit, vel quia conſultò Perſæ pet invidiam genus *Eſtheris* diſſimularunt ac *Cyri* filiam eſſe commenti ſunt, maximè cùm *Eſther*, jubente patruo ſuo *Mardochæo*, genus ſuum non ſtatim indicaverit, ſicùt legitur cap. 2, v. 20. libri *Eſtheris*. Hac ſemel admiſſâ peritorum Scripturæ Sacræ Interpretum ſenrentiâ, ſequitut, *Darium Hiſtaſpis* filium, ex Regina *Eſthere*, conjuge ſua, quæ eadem eſt ac *Artiſtona*, duos ſuſcepiſſe filios, *Arſamen*, & *Gobriam*. Quâ de re conſule *Auguſtinum Calmet*, doctiſſimum Benedictinum, in ſuo *Commentario Litterali* in librum *Eſtheris*, ubi etiam refellit errorem ſivè Hebræorum, qui putant, Reginam *Eſtherem* eſſe matrem *Darii Hiſtaſpis* filii, Perſarum Regis, ſivè aliorum, qui aſſerunt, Reginam *Eſtherem* eſſe matrem vel *Holofernis*, vel *Xerxis*, qui patri ſuo, *Dario Hiſtaſpis* filio, in Imperio Perſico ſucceſſit, quæ omnia ſunt putida commenta, quæ Hiſtoriæ cùm ſacræ, tùm prophanæ omninò adverſantut.

D. Quis eſt auctot libri *Eſtheris*, cujus hiſtoriam hactenùs deſcripſiſti, & tempus, quo eadem hiſtoria contigit, accuratè præfixiſti?

M. Circà auctorem libri *Eſtheris* non una eſt Scriptorum ſententia. Alii volunt, Auctorem libri *Eſtheris* eſſe *Eſdram*, alii *Mardochæum*, alii *Joachimum*, Summum Pontificem, alii exiſtimant, librum *Eſtheris* eſſe genuinum magnæ Judæorum Synagogæ fœtum, alii deniquè putant, libri *Eſtheris* auctorem eſſe omninò incertum. Narrat quidèm *Mardochæus*, avuculus *Eſtheris*, ſe librum ſcripſiſſe, illumque ad Judæos miſiſſe. Sed ille liber nihi aliud fuit, quàm epiſtola à *Mardochæo* miſſa ad Judæos, & eo fine ſcripta, ut Judæi *Phurim* ſolemnitatem, ſeu feſtivitatem ſortium, ſingulis annis ſtatâ die celebrarent, utì ex cap. 9. & ex initio capitis 10. libri *Eſtheris* facilè colligitur. Quocircà, mihi magis probatur ſententia illuſtriſſimi *Danielis Huetii*, Abrincenſis Epiſcopi, qui in ſua *Demonſtratione Evangelica*, Propoſitione 14. pag. 174. & 175. aſſerit, Judæorum Synagogam magnam, ad quam ex officio pertinebat rationem & cæremonias hujus ſortium ſolemnitatis explicare, hunc *Eſtheris* librum ad majorem Judæorum inſtructionem & fructum edidiſſe, eique inſeruiſſe, non ſolùm integram *Mardochæi* jam citatam epiſtolam, unà cum epiſtola *Eſtheris*, cujus eodem in capite 9. v. 29. fit mentio, ſed etiam addidiſſe nonnullas circumſtantias, quæ ad lucem huic *Eſtheris* hiſtoriæ conciliandam neceſſariæ videbantur. Certiſſimè autem conſtat, hunc *Eſtheris* librum temporibus *Eſdræ* jam fuiſſe conſcriptum, nec ad poſteriora tempora referri poſſe, quia prædictus liber telatus eſt in Canonem Hebræorum, quem, teſte *Joſepho*, Hebræo, *Eſdras* poſt laxatam captivitatem Babylonicam texuit & clauſit ſub *Artaxerxe Longimano*, Perſatum Rege.

D. Quid intelligis per illam Synagogam magnam Judæorum, cujus juſſu & auctoritate ſcriptus & adptobatus eſt *Eſtheris* liber?

M. Vox *Synagoga* Græca eſt, quæ idem ſonat ac Congregatio. Per Synagogam itaque magnam Judæorum nihil aliud intelligitut quàm Congregatio, ſeu Synodus generalis Judæorum, penès quam ſumma reſidebat poteſtas Decretorium de libris ſacris, & de his, quæ Judæorum Religionem ſpectabant, proferendi judicium. Hæ autem Congregationes, ſeu Synodi generales Judæorum appellabantur *Synagogæ Magnæ*, ut diſcernetentur à peculiaribus, & privatis Congregationibus, quas Judæi olim habebant, & etiamnùm habent ad orationem

deſtinatas, quæque abſolutè *Synagogæ* appellitari ſolent. De illis Synagogis, quas Judæi, orationis ergò, frequentant, de illarum antiquitate, de Judæorum Doctoribus, ſeu Rabbinis, qui his Synagogis præſunt, necnon de illorum officiis brevem ſermonem ſub finem hujusce Colloquii habebo, ut aliquam de his ſingulis notitiam habere poſſis. Synagogæ itaque Judæorum ſunt domus orationis & doctrinæ, quæ nullam formam peculiarem habent, niſi quòd in illis eſt ſpecies Altaris, ſivè Menſæ, in qua explicatur & evolvitur Legis Moſaicæ Volumen. Juxtà quamlibet Synagogam extat cubiculum, ex quo mulieres proſpiciunt in Synagogam virorum, nec enim licet mulieribus intrare, nec à viris proſpici. In omnibus etiam Judæorum Synagogis, eſt quædam ad Orientem arca, ſeu armarium, in quo reponitur, & ſummâ curâ aſſervatur Legis Moſaicæ Volumen, quod abſque accentibus, punctis vocalibus, & Verſuum diſtinctionibus deſcriptum eſſe debet. Plures quoque in Synagogis Judæorum pendent è laqueari lucernæ, quæ in Sabbato accenduntur. Has Synagogas inſtituerunt Judæi, dùm eſſent in captivitate Babylonica, jamque Templum Hieroſolymitanum, à *Salomone* extructum, penitùs à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, fuiſſet everſum. Non poterant tamen Judæi in his Synagogis Sacrificia Deo offerre, & mactare Agnum Paſchalem, ſed id dumtaxàt in Templo Hieroſolymitano ſivè antè, ſivè poſt captivitatem Babylonicam, juxtà Legem Moſaicam, præſtare potuerunt, ita ut illi Judæi, qui, poſt captivitatem Babylonicam, aliud Templum, prætèr Hieroſolymitanum, Deo erexerunt, habiti fuerint ac rejecti tanquàm Schiſmatici, & Legis Moſaicæ transgreſſores. Quod quidèm, ut clariùs intelligas, obitèr advertere debes, duo Templa poſt captivitatem Babylonicam, prætèr Templum Hieroſolymitanum, fuiſſe extructa, in quibus vetus Deus Iſraëlitarum coleretur quidèm, ſed falſâ Religione. *Sanaballetes* enim, ſicùt in præcedentibus noſtris Colloquiis jam me obſervaſſe memini, veniâ petitâ à *Dario*, Perſarum Rege, cujus erat Præfectus, & deindè ab *Alexandro Magno*, Græcorum Monarchâ, poſt mortem *Darii*, Regis, extruxit in monte *Garizin* Templum Samariæ in gratiam *Manaſſis*, generi ſui. In hoc Templo *Garizin* Samaritani, qui jam dirò Schiſmate à Judæis erant divulſi, primùm Deo vero Sacrificia offerebant, ſed poſteà *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, non ægrè conſentientibus Samaritanis, *Jovi Hoſpitali* hoc Templum conſecravit. Poſt annos autem ducentos, quàm fuerat conditum iſtud Templum in monte *Garizin*, Joannes Hircanus, Summus Judæorum Pontifex, illud unà cum urbe Samariæ evertit. Hanc Samariæ urbem denuò excitavit *Herodes*, à Senatu Romano Rex Judææ declaratus, eamque *Sebaſtem* de nomine *Cæſaris Auguſti* appellavit, & in ea Templum extruxit, cui tamen Samaritani montem *Garizin* prætulerunt. Aliud, poſt captivitatem Babylonicam, fuit in Ægypto extructum vero Deo Iſraëlis Templum ab *Onia*, qui fuit *Oniæ Tertii* Pontificis filius natu minimus. Hic quippè, fervente perſecutione, in qua *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, crudelitèr ferro flammâque ſæviit in Judæos, fugit in Ægyptum ad Regem *Ptolomæum Philometorem*, & uxorem ejus *Cleopatram*, atque ab his ſtruendi Templi, Hieroſolymitano æmuli, facultatem obtinuit, & illud *Leontopoli* in Præfectura Heliopolitana erexit, ſeque ejusdem Templi Summum Pontificem conſtituit, Sacerdotes etiam & Levitas creavit, qui Sacra Ritu Judaico peragerent. Iſtud ſecundum Schiſmaticum Judæorum Templum duravit usquè ad excidium Hieroſolymitanum, poſt quod à *Paulino* Alexandriæ Præfecto, dirutum eſt anno Æræ Chriſtianæ ſeptuageſimo primo, cùm ſtetiſſet ultrà ducentos annos. Hæc autem obitèr annotanda eſſe duxi, ut indè intelligas, Judæos, juxtà Legem Moſaicam, in ſolo Templo Hieroſolymitano, ſivè à *Salomone* extructo, ſivè à *Zorobabele* poſt captivitatem Babylonicam inſtaurato, potuiſſe Deo offerre Sacrificia, & Agnum Paſchalem immolare, non verò in Synagogis, nec in Templis, quæ extrà Hieroſolymorum urbem condita erant, etiamſi vero Deo Iſraëlis eſſent erecta, & omnia Sacra Ritu Judaico in his celebrarentur. Hinc eſt, quod illa Templa, extrà Hieroſolymorum urbem conſtructa, & Deo Iſraëlis licèt conſecrata, pro legitimis veri Dei Templis in Sacro Codice non agnoſcantur. Sed redeamus nunc ad Synagogas Judæorum. Moris erat apud Judæos in unaquaque hebdomada, ſeu ſingulis diebus Sabbati ſuas Synagogas frequentare, ſivè ad orandum, ſivè ad audiendam à ſuis Doctoribus explicationem Legis, & ab illis accipiendam correctionem morum, ſicùt teſtatur *Philo*, Judæus. Quem morem Judæi etiamnùm obſervant ſingulis Sabbatis

batis in ſuis Synagogis, in quibus Rabbini, ſeu Legis Doctores, explicant Legem Moſaicam, & delinquentium corrigunt mores. Nullis titulis olim inſigniebantur Judæorum Doctores, ſed circà ortum Chriſti Domini amaverunt vocari *Rabbi*, à radice *Rabab*, id eſt, *multiplicatus fuit*, volentes indè ſignificare, eos, qui dicebantur *Rabbi*, variâ & multiplici doctrinâ eſſe inſtructos. Quin, & iſti Judæorum ſupercilioſi & ſuperbi Doctores tantum Rabbino deferendum eſſe ſanciebant, ut dicerent, Rabbinum præferendum eſſe Regi Regem verò Pontifici Summo, ſicque Rabbinum eſſe omnibus anteponendum. Cathedris diſtinctis ſedebant Rabbini, & primas cathedras ambiebant, eorumque faſtum graphicè deſcribit Chriſtus Dominus cap. 23. v. 5. & ſeq. *Matthæi* dicens: *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Verùm, licèt inſolito faſtu inſuperbirent Rabbini, Judæorum Doctores, illos tamen manibus laboraſſe probat exemplum Apoſtli *Pauli*, qui, præceptore *Gamaliele* uſus, Legem Moſaicam didicerat, & manibus, ne quem gravaret, laborabat, Scenefactoriam, ut ipſemet teſtatur, artem exercens. Confundi tamen non debent iſti Rabbini cum illis Legis Doctoribus, qui antiquitùs apud Judæos vocabantur *Sopherim*, id eſt, *Scribæ*, vel *Expoſitores Legis*. Obſervant enim viri Rerum Judaicarum periti, debuiſſe primitùs Judæorum Sacerdotes ex officio Legem populum edocere, idque colligunt ex his verbis, quæ cap. 10. v. 8. & ſeq. lib. Levit. leguntur: *Dixit quoque Dominus Aaron: Vinum, & omne, quod inebriare poteſt, non bibetis tu & filii tui, quandò intrabitis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini, quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras, & ut habeatis ſcientiam diſcernendi intèr ſanctum & prophanum, intèr pollutum & mundum, doceatiſque filios Iſraël omnia legitima, quæ locutus eſt Dominus ad eos per manum Moyſi.* At, poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, hoc eſt, circà illud tempus, quo Prophetiæ donum apud Judæos in Propheta *Malachia* expiravit, cæperunt Sacerdotes plus negotiis politicis, & gubernationi civili vacare, quàm meditationi Legis, & inſtitutioni plebis, indèque factum eſt, ut hæc Sacerdotum miniſterii pars, quæ in inſtructione populi, & explicanda Lege ſita erat, reſervata & concredita fuerit certo hominum generi, qui apud Judæos dicebantur *Sopherim*, ſeu *Scribæ*. Certè negari non poteſt, antiquiſſimum eſſe apud Judæos *Scribarum* nomen, cùm ſæpiùs in Scriptura Sacra *Eſdras*, qui, poſt captivitatem Babylonicam, Prophetis *Zachariæ*, *Aggæo*, & *Malachiæ* coætaneus fuit, diſertè appelletur *Scriba*. Munus autem, quod illis *Scribis* obeundum incumbebat, erat Sacras Scripturas exponere, vindicare à corruptelis, illas prælegere populo in Templo & in Synagogis, interpretationem obſcuriorum locorum, ubi opus erat, adjicere, populum ad probos mores informare & inſtituere; Dubia ex libris *Moyſis*, & Prophetarum objecta dilucidare, & ſolvere; emergentes perplexas quæſtiones enodare, Genealogias Tribuum, maximè Sacerdotalis, & regiæ ſtirpis, ſedulò aſſervare, & alia id genus Sacra obire munia. Paulò antequàm Chriſtus Dominus prodiret in lucem, duæ celebres fuerunt Doctorum Judæorum Scholæ, nimirùm *Hillelis*, & *Schammai*. Domus *Hillelis*, ut loquuntur Judæi, id eſt, Schola *Hillelis*, prima fuit, & in ea cùm *Hillel*, illius caput, ſingulares doceret ac teneret opiniones, actutùm ſeſe illi oppoſuit alter Judæorum Doctor, ſeu *Schammai*, qui aliam inſtituit Scholam, & diſcipulis ſuis contrarias inſtillavit opiniones. Utriuſque Doctoris ſententiæ frequentèr apud Talmudicos recenſeri ſolent, ſed *S. Hieronymus* in cap. 8. *Iſaiæ* vocat Doctorem *Schammai*, *Diſſipatorem*, & Doctorem *Hillelum* appellat *Prophanum*, eò quòd ambo illi Judæorum Doctores per δευτερώσεις, ſeu per traditiones ſuas, Legis Moſaicæ præcepta diſſipaverint, atque omninò maculaverint. Deniquè, Rabbini, & Judærum Doctores occupabantur circà *Miera*, hoc eſt, circà Textum Bibliorum; circà *Miſchna*, id eſt, circà Traditiones, circà *Midras*, hoc eſt, circà ſtudium Sacrarum Scripturarum, ut eas vel myſticè, vel allegoricè explicarent Doctores verò illi Judæorum, qui Legem ſcriptam profundiùs interpretabantur, *Agadici* dicebantur à verbo *Nagad*, id eſt, *Narrare*.

D. Abeant in malam crucem, malumque cruciatum iſti Rabbini, cæcique Judæorum Doctores, qui ſuis, quas venditant, quiſquiliis, ſeu vanis traditionibus, & ſiniſtris interpretationibus Sacras Scripturas corruperunt, & Jeſum Chriſtum, quem *Moyſes*, & omnes Prophetæ verum Meſſiam prædixerunt, audire detrectarunt, eumque tanquàm impoſtorem

& Legis transgreſſorem, in crucem egerunt. Hanc certè Judæorum blaſphemiam, quâ nulla execrabilior proferri poteſt, ferre minimè poſſum.

M. Viſne Rabbinis, cæterisque Judæorum Doctoribus, Jeſum Chriſtum, tanquàm impoſtorem, & Legis transgreſſorem blaſphemantibus, ós occludere, audi, & altè memoriæ tuæ ſemper infixum habeto iſtud egregium *S. Chryſoſtomi* Oratione 3. adverſus Judæos egregium ratiocinium: *Agedùm*, ait Judæis Sanctus ille Doctor, *dicite mihi, etiamne poſthàc ſuſtinebitis illum*, ſeu Jeſum Chriſtum, *vocare impoſtorem ac transgreſſorem Legis, & non potiùs aliquò ſecedentes vos ipſos occultabitis, qui coram oculis obtueamini tam manifeſtam, & evidentem veritatem? Etenim, ſi impoſtor erat Jeſus, quemadmodùm dicitis, Legisque transgreſſor, par erat, ut hanc etiam laudem ferretis, qui talem occideretis. Nam ſi Phinees, unico tantùm perempto homine, totam Numinis iram adverſùs Populum exardeſcentem ſedavit (ſtetit enim*, inquit Scriptura Sacra Pſalmo LV. *Phinees, & placavit, & ceſſavit quaſſatio) tàmque multos homines eripuit ab ira divina unius hominis cæde, multò magis hæc vobis oportuit accidere, ſi Legis transgreſſor erat, quem vos crucifixiſtis. Cur igitur, quæſo, Phinees, viro Legis transgreſſore perempto, juſtus habitus eſt, & Sacerdotio honoratus; vos autem, quùm in crucem egeritis virum impoſtorem, ut dicitis, Deoque adverſantem, quî fit ut non ſolùm non feratis laudem & honorem, verùm etiàm acerbiora paſſi ſitis, quàm tum, quùm filios veſtros mactaretis? An non iſtud perſpicuum eſt, etiam vehementèr tardis & hebetibus, quòd poſteaquàm adverſus Servatorem ac Principem Orbis impiè egiſtis, talis vindicta de vobis ſumpta ſit? Et nunc ſanè abſtinetis à nefario ſanguine, & Sabbata ſervatis, tum verò ipſum etiam Sabbati diem violabatis, &c.* Hoc invicto *S. Joannis Chryſoſtomi* ratiocinio, quod Judæorum jugulum petit, eosque ad incitas redigit, præſenti noſtro Colloquio finem impono.

COLLOQUIUM ULTIMUM.

In quo produntur res præclaræ, geſtæ à Machabæis, qui, poſt Captivitatem Babylonicam, ſummâ apud Judæos auctoritate potiti ſunt usque ad Herodem, *alienigenam, quo in Judæa regnante, natus eſt Jeſus Chriſtus, ibidemque attexuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Hiſtoriæ Romanæ monumenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Chriſti Domini interfluxerunt.*

D. Fine Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti, & initio Salutis, per ortum Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ, toti generi humano allatæ, appropinquantibus, neceſſe eſt, ut res præcipuæ, quæ in ſexta Mundi Ætate usque ad Natale Chriſti Domini geſtæ ſunt, & ad Hiſtoriam Judæorum pertinent, aut cum ea aliquam agnationem habent, ſervato ordine temporum, brevitèr nunc referas, ut plenam & integram aſſequar Sacræ Hiſtoriæ Veteris Teſtamenti notitiam.

M. Hiſtoria rerum, quas Judæi ſub finem Sextæ Mundi Ætatis præclarè geſſerunt, texitur in duobus Libris Machabæorum, in quibus accuratè narrantur egregia facinora, quibus inclaruerunt, totoque Orbe celèbres ſeſe reddiderunt quatuor inſignes Judæorum Principes, nimirùm *Matathias*, ejusque filii, dicti Machabæi, *Judas*, *Jonathas*, & *Simon*, qui omnes Reipublicæ Judæorum præfuerunt, & pro tuenda, vel recuperanda Populi Judaici libertate ſtrenuam navarunt operam contra Ægypti, & Syriæ Reges, quibus illi famoſi Judæorum Duces, divinæ Legis zelo accenſi, arreptis armis conſtantèr reſtiterunt, bella felicitèr confecerunt, hisque Regibus ſæpiùs devictis ac profligatis, Populum Judaicum in libertatem vindicarunt. Sed quia Hæretici, à vera Chriſti Eccleſia extorres, ad labefactandam duorum librorum Machabæorum auctoritatem, multa opponere ſolent, præſtat ut in anteceſſum ea Hæreticorum objecta diluamus, quò Ducum Machabæorum Hiſtoriæ, quam poſteà deſcripturi ſumus, ſua conſtet indubitata veritas.

D. Quænam ſunt præcipua argumenta, quibus Hæretici impetunt duorum librorum Machabæorum auctoritatem?

M. Argumenta, quibus Hæretici duorum librorum Machabæorum auctoritatem labefactare moliuntur, petuntur vel ex antiquo Sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Eccleſia, vel ex quibusdam diſſonantiis Chronologicis, quæ (ut ipſis videtur) reperiuntur inter primum librum & ſecundum Machabæorum; vel denique ex nonnullis circumſtantiis Hiſtoriæ, quæ in iſtis duobus Machabæorum libris narratur, quas circumſtantias cum veritate Hiſtoriæ nullo pacto cohærere poſſe magnis animis pertendunt. Incipiamus nunc à primo argumen-

gumento, quod Hæretici accerſunt ex antiquo Sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Eccleſia. Ajunt, *Melitonem Sardenſem*, *Origenem*, & Laodicenam Synodum in Canone, quem texuêre Sacrorum Librornm, non repoſuiſſe duos libros Machabæorum, eique antiquo Sacrorum librorum Catalogo adhæſiſſe Sanctos Patres *Athanaſium* in Epiſtola ſua Feſtali, Auctorem Scripturæ Sacræ Synopſeos, *Cyrillum Hieroſolymitanum* Catecheſi quartâ, *Hilarium* Præfatione in Pſalmos, *Amphilochium* in Epiſtola ad *Seleucum*, relata à Balſamone, *Gregorium Nazianzenum*, *Epiphanium*, *Hieronymum*, *Joannem Damaſcenum*, utrumque *Nicephorum*, & multos alios veteres, doctrinâ & pietate conſpicuos. Indè inferunt Hæretici, duobus Machabæorum libris, ex antiquo Sacrorum librorum Canone rejectis, Sacram & Canonicam auctoritatem adjudicari non debere. Sed hæc ineptiſſima eſt Hæreticorum conſecutio. Potuerunt quippè antiquitùs aliquæ particulares Eccleſiæ, & aliquot Sancti Patres, ac Scriptores Eccleſiaſtici ſalvâ & inculpatâ fide dubitare, an duo Machabæorum libri eſſent Canonici? quia id temporis univerſa Eccleſia ſuum decretorium judicium ſuper hac controverſia necdùm protulerat. Nunc autem, cùm univerſalis Eccleſia in Concilio Tridentino congregata, propter procacem Hæreticorum in repudiandis, vel infirmandis libris Canonicis audaciam & temeritatem, Sacrorum librorum tàm Veteris, quàm Novi Teſtamenti texuit Catalogum, in quo repoſuit duos Machabæorum libros, poſt hanc, inquam, propalatam ſolemnem Eccleſiæ definitionem, nemini Catholico integrum eſſe poteſt negare, aut in dubium revocare Sacram & Canonicam duorum librorum Machabæorum auctoritatem. In texendo autem Sacrorum Librorum Canone ſecuta eſt Oecumenica Synodus Tridentina *Innocentium I.* Pontificem Maximum, in Epiſtola 3. ad *Exuperium*, Epiſcopum Toloſanum, *Gelaſium*, Romanum itidèm Pontificem, in Concilio Romæ habito anno 494. *S. Auguſtinum* lib. 2. *De Doctrina Chriſtiana* cap. 8. & multos antiquos Patres. Uno verbo, indivulsè adhæſit Synodus Tridentina illibatæ ab ipſis Apoſtolorum temporibus traditioni nobiliſſimarum Eccleſiarum, Romanæ in primis, quæ eſt omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra, cujus definitionibus refragantur ſoli Hæretici & Schiſmatici, qui à Catholica Eccleſia, extrà quam nulla eſt ſalus, vita, & gratia ſanctificans, ſunt ſeparati.

D. Quænam ſunt iſtæ Chronologicæ diſſonantiæ, quas in duobus Machabæorum libris reperiri dictitant Hæretici.

M. Aliquot in duobus libris Machabæorum diſſonantias Chronologiæ producunt Hæretici, quas non veras & reales eſſe, ſed dumtaxàt apparentes, eaſque facili negotio conciliari poſſe, hìc paucis commonſtrabo. In primis, ajunt, legi cap. 1. libri 1. Machabæorum, Regem Syriæ *Antiochum Epiphanem*, ſeu *Illuſtrem*, regnare cœpiſſe anno Regni Græcorum centeſimo trigeſimo ſeptimo, quem tamen tardiùs regnaſſe, ſeu anno Regni Græcorum centeſimo quinquageſimo tertio, conſtat ex *Euſebio* in Chronico, & ex prophanis Scriptoribus Græcis. Hæc eſt prima Chronologica diſſonantia, quæ facilè ſolvi poteſt, attentâ duplici Ærâ, quâ utebantur Græci, videlicèt Ærâ Græcorum, qui dicebantur *Lagidæ* à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus poſt obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto; & aliâ Ærâ Græcorum, qui appellabantur *Seleucidæ*, à *Seleuco Nicatore*, qui primus, poſt obitum *Alexandri Magni*, regnavit in Syria. Græci, dicti *Lagidæ*, annos Regni Græcorum computabant ab initio Monarchiæ *Alexandri Magni*, qui, devicto ad Arbella *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Rege, tanquàm ſupremus Græcorum Monarcha per ſex annos Babylone imperavit. Aſt, Græci, dicti *Seleucidæ*, annos Regni Græcorum numerabant ab exordio Regni *Seleuci Nicatoris*, qui annis dumtaxàt undecim poſt obitum *Alexandri Magni* obtinuit Regnum in Syria. Ex quo ſequitur, Æram *Lagidarum*, quâ utebantur Græci, dicti *Lagidæ*, in numerandis annis Regni Græcorum, antevertiſſe ſexdecim annis Æram *Seleucidarum*, quam nimirùm in putandis annis Regni Græcorum uſurpabant Græci, dicti *Seleucidæ*. Porrò, hanc Seleucidarum Æram, quæ in numerandis annis Regni Græcorum poſterior eſt ſexdecim annis Ærâ Græcorum Lagidarum, ſequebantur Judæi, eâque ſubindè in numerandis annis Regni Græcorum uſus eſt Auctor duorum priorum Librorum Machabæorum. Hac præmiſsâ obſervatione, liquet, nullam in duobus prioribus Machabæorum libris offendi in numerandis annis Regni Græcorum Chronologicam diſſonantiam. Nam verum eſt, *Antiochum Epiphanem*, juxtà Æram Seleucidarum, regnare cœpiſſe in Syria anno Regni Græcorum centeſimo trigeſimo ſeptimo. Verum quoque eſt; eumdem *Antiochum Epiphanem*, juxtà Æram Lagida-

gidarum, ſúum in Syria iniiſſe Regnum anno Regni Græcorum centeſimo quinquageſimo tertio. Dilucidatâ primâ illâ apparenti Chronologicâ diſſonantia, ad aliam venio, quam objiciunt Hæretici. Dicunt enim, Auctorem lib. 1. Machabæorum aſſerere capite ſexto, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum eſſe anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono. At verò cap. XI. libri ſecundi Machabæorum legitur, *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, filium, ſcripſiſſe, poſt mortem patris ſui, litteras anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo. Quâ in re, ajunt hæretici, in duobus prioribus Machabæorum libris reperitur Chronologica diſſonantia, ſeu in conſignandis temporibus unius anni diverſitas. Sed hanc, quam opponunt Hæretici, unius anni diverſitatem facilè explicabis, ſi ſemel advertas, Judæos in numerandis annis Regni Græcorum ſequutos quidèm fuiſſe Æram Seleucidarum, eos tamen auſpicatos fuiſſe annum à menſe *Niſan*, hoc eſt, à menſe Martio, verno tempore; Græcos verò annum incepiſſe à menſe Septembri in Autumno. Hæc igitur apparens in duobus prioribus Machabæorum libris diverſitatis unius anni Chronologica diſſonantia, ex eo profecta eſt, quòd Auctor libri 1. Machabæorum in conſignandis temporibus priorem, juxtà morem Judæorum, ſequatur ſupputationem anni à menſe *Niſan*, indèque verè ſcribat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum eſſe anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo nono; Auctor verò ſecundi libri Machabæorum ſectetur conſuetudinem Græcorum incipiendi annum à menſe Septembri, adeòque verè itidèm dicat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, vitâ functum eſſe anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo. Quò fit, ut hæc conſignandi tempora diverſitas, quæ reperitur in duobus prioribus Machabaicis libris nullo pacto eorum officiat auctoritati, ſed eam potiùs commendet, illorumque antiquitatem prodat. Tertiam denique Chronologicam diſſonantiam in duobus prioribus Machabæorum libris notant Hæretici, in hoc ſitam, quod Auctor lib. 1. Machabæorum cap. 9. ait, *Judam Machabæum* fuiſſe occiſum anno Regni Græcorum centeſimo quinquageſimo ſecundo; ſed Auctor libri ſecundi Machabæorum inquit, *Judam Machabæum* ſcripſiſſe Epiſtolam anno Regni Græcorum centeſimo octogeſimo octavo, hoc eſt, ſex & triginta annis poſt obitum *Judæ Machabæi*. Qua in re, ajunt Hæretici, in conſignandis temporibus non ſibi conſtant Auctores duorum priorum librorum Machabæorum, ſed putidis anachronymis, atque manifeſta ſeſe implicant contradictione. Verùm, turpiſſimè falluntur Hæretici, eorumque objectioni triplex à viris eruditis ſolet adhiberi Reſponſio. In primis dicunt, incuriâ librariorum irrepſiſſe mendum in notas numerales, & ſcriptum fuiſſe annum 188. loco anni 148. Secundò, diſtinguunt duplicem Epiſtolam, unam videlicèt ſcriptam à *Juda Machabæo* anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo, quo anno adhùc vivebat *Judas Machabæus*. Sed hæc Epiſtola, à *Juda Machabæo* ſcripta, dumtaxàt poſt ejus obitum, hoc eſt, regnante in Judæa *Joanne Hircano*, directa fuit ad Judæos in Ægypto commorantes, eidemque Epiſtolæ, à *Juda Machabæo* anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo ſcriptæ, brevem aliam Epiſtolam Judæi Hieroſolymitani, tempore *Hircani*, Summi Pontificis, adjunxerunt, & annum quo ſcribebant, ſeu centeſimum octogeſimum octavum Regni Græcorum præfixerunt. Hæc autem Epiſtola, quam totus Judæorum Populus, Duce *Joanne Hircano*, anno Regni Græcorum centeſimo octogeſimo octavo ſcripſit, præmittitur ab Auctore lib. 2. Machabæorum cap. 1. antè Epiſtolam à *Juda Machabæo* ſcriptam, quàmvis prædicta illa Epiſtola poſterior ſit Epiſtola *Judæ Machabæi*, quippè quæ ſcripta eſt anno Regni Græcorum centeſimo octuageſimo octavo, Epiſtola verò *Judæ Machabæi* ſcripta eſt anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo. Hinc doctiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes jure optimo inferunt, hæc verba: *Anno centeſimo octogeſimo octavo* non eſſe exordium Epiſtolæ, quam ſcribit *Judas Machabæus*, quamque poſteriori loco Auctor libri 2. Machabæorum cap. 1. reponit, ſed eſſe finem alterius præcedentis Epiſtolæ, quam ibidèm priori loco deſcribit idem Sacer Auctor, à toto Judæorum Populo *Hircani* temporibus ſcriptam, quæ licèt cap. 1. libri 2. Machabæorum præcedat ordine Epiſtolam à *Juda Machabæo* ſcriptam, reverà tamen tempore eâ poſterior eſt, utpotè ſcripta anno Regni Græcorum centeſimo octogeſimo octavo. Teſtatur *Bellarminus*, hanc poſteriorem Epiſtolam, quæ à *Juda Machabæo* ſcripta eſt, in Codicibus Græcis non incipere ab illis verbis: *Anno centeſimo octogeſimo octavo*, ſed ab iſtis: *Populus, qui eſt in Judæa & Hieroſoly-*

roſolymis. Deniquè, reſpondent viri eruditi, hanc poſteriorem Epiſtolam (factâ hypotheſi quod incipiat ab illis verbis: *Anno centeſimo octogeſimo octavo)* non fuiſſe ſcriptam à *Juda Machabæo*, ſed ab altero *Juda*, qui an fuerit *Judas Eſſenus*, magnâ tum temporis apud Judæos, teſte *Joſepho*, Hebræo, auctoritate pollens? vel alius *Judas*, nobis incognitus? incertum eſt, ſicùt paritèr incertum eſt, quiſnam fuerit ille *Ariſtobulus*, qui in prædicta Epiſtola appellatur *Magiſter Ptolomæi*, Ægyptiorum Regis; an videlicèt fuerit *Ariſtobulus*, Philoſophus Peripateticus? an aliquis alius ejuſdem æratis? Sed de Chronologicis diſſonantiis, quas in duobus prioribus Machabæorum libris reperiri effutiunt Hæretici, plura in præſentia non dicam.

D. Suntne majoris momenti alia argumenta, quæ Hæretici ad elevandam duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem proponere ſolent?

M. Ut intelligas, quàm levia ac futilia ſint cætera Hæreticorum argumenta, ea ſummatìm hìc perſtringere, ac ſigillatìm diluere non pigebit. Dicunt enim primò, in Epiſtola *Judæ Machabæi*, quæ cap. 1. lib. 2. Machabæorum deſcripta eſt, legi, *Antiochum Epiphanem*, Syriæ Regem, fuiſſe percuſſum & membratim diſcerptum in Templo Naneæ, quod erat *Veneri*, aut *Dianæ* dicatum (utraque enim Dea in Perſide colebatur.) Sed capite 9. ejuſdem libri dicitur, eumdem Regem *Antiochum* à Perſepoli fugatum, dum omnes ad unum Judæos internecione delendi nefarium mente volveret conſilium, maximis fuiſſe viſcerum dolotibus excruciatum, & è corpore ſcaturientibus cum fœtore intolerabili vermibus, poſt criminum ſuorum ſeram agnitionem, & fucatam vitæ promiſſam emendationem, miſerabili morte in montibus occubuiſſe. Quæ diſcrepantia in deſcribenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, non poteſt, inquiunt Hæretici, cum Hiſtoriæ veritate cohærere. Sed planè commentitia eſt hæc diſcrepantia, quam Auctori libri 2. Machabæorum in deſcribenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, objectant Hæretici. At enim, capite primo libri ſecundi Machabæorum non expreſsè dicitur, *Antiochum Epiphanem*, Syriæ Regèm, occiſum fuiſſe in Templo Naneæ, ut patet è ſerie horumce verborum, quæ ibidem leguntur: *Clauſerunt Templum, cùm intraſſet Antiochus, apertoque occulto aditu Templi, mittentes lapides percuſſerunt Ducem, & eos, qui cum eo erant, & membratim diviſerunt, & capitibus amputatis, foras projecerunt.* In his, inquam, verbis, percuſſio quidèm reſpicit Ducem (tamen ambiguum etiam videatur, an ille Dux, qui percuſſus eſt, fuerit *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ? vel alius ex ejus Optimaribus?) At, membrorum diſcerptio, cujus in his verbis mentio fit, referenda non eſt ad Ducem, ſed reſtringi debet ad eos, qui cum Duce erant. Quocircà, cùm ex hac clade, factâ in Templo Naneæ in Perſide, evaſiſſet, fugamque arripuiſſet *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, mœrore poſteà vermibuſque corroſus, fætidam animam in montibus exhalavit, quemadmodùm legitur capite 9. lib. 2. Machabæorum, ſicque in fumum abit ea diſcrepantia, in quam Auctorem libri 2. Machabæorum in deſcribenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, impegiſſe, mentiuntur Hæretici. Sed alteram antilogiam in duobus prioribus Machabæorum libris expiſcantur Hæretici, ajuntque, Auctorem libri primi Machabæorum rectâ fronte pugnare cum Auctore libri 2. Machabæorum, quia Auctor libri primi Machabæorum cap. 4. narrat, purificationem Templi fuiſſe à *Juda Machabæo* celebratam paulò antè obitum *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ. Auctor verò ſecundi libri Machabæorum cap. 10. refert, eamdem Templi purificationem factam eſſe biennio poſt mortem ejuſdem Regis *Antiochi*. Quæ narrationes, inquiunt Hæretici, ſunt è diametro oppoſitæ, & ſecum manifeſtâ antilogiâ colliduntur. Verùm, ut candidè dicam, deploranda ſanè eſt cæcitas Hæreticorum, qui in Scriptura Sacra vident ea, quæ non ſunt, tanquàm ea quæ ſunt, & ea, quæ in illa ſunt, tanquàm ea, quæ non ſunt. Nullum etenim extat veſtigium illius, circà purificationem Templi à *Juda Machabæo* factam, antilogiæ, quam in duobus prioribus Machabæorum libris ſe videre dictitant Hæretici. Narratur quidèm capite 9. libri 2. Mahabæorum mors *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, poſt ejus è Perſide fugam; ſed tamen non dicitur capite decimo, ſicùt falsò ſibi perſuadent, Hæretici, Templum fuiſſe à *Juda Machabæo* repurgatum biennio poſt ejuſdem Regis *Antiochi* obitum. Hæc ſiquidèm verba, quibus Sacer Auctor lib. 2. Machabæorum cap. 10. v. 3. utitur: *Et purgato Templo poſt biennium*, non referuntur ad mortem Regis *Antiochi Epiphanis*, ita ut ſenſus ſit, purgationem Templi factam eſſe à *Juda Machabæo* biennio poſt mortem Regis

Antiochi

Antiochi Epiphanis; ſed illud *poſt biennium* denotat temporis intervallum, quod effluxit à profanatione Templi, usque ad ejus purgationem, à *Juda Machabæo* factam, ita ut ſenſus ſit, Templum biennio poſt illum diem, quo fuerat à Gentibus prophanatum, repurgatum eſſe à *Juda Machabæo*. Purificatio igitur Templi, quod fuerat prophanatum anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo ſexto, facta eſt anno Regni Græcorum centeſimo quadrageſimo octavo, die vigeſimâ quintâ menſis *Casleu*, qui noſtro menſi Novembri reſpondet, hoc eſt, inter fugam Regis *Antiochi Epiphanis*, & ejus mortem in montibus cicà Babyloniam. Alia momenta quæ Hæretici ad infirmandam ſacram duorum librorum Machabæorum auctoritatem obtrudere ſolent, tanti non ſunt, ut in his ſolvendis diutiùs immorari debeamus. Sufficiat obiter annotare primò, narrari cap. 12. lib. 2. Machabæorum, *Judam Machabæum* juſſiſſe, ut Hieroſolymis offerrentur Sacrificia pro illis Judæis, qui fuerant interfecti in prælio, & ſub quorum tunicis inventa fuerant donaria Idolorum, non quòd iſti Judæ eſſent cultores Idolorum, ſed quia prædæ aviditate ejusmodi donaria ex Templis Idolorum ſuſtulerant, & in hoc peccaverant, ſed antè mortem de peccato ſuo doluerant, quæ ratio movit *Judam Machabæum*, ut, absque ulla pietatis violatâ regulâ, juſſerit, pro illis Judæis offerri preces & Sacrificia. Deindè, advertere debes cum *S. Auguſtino*, facinus *Raziæ*, qui ſibi necem conſcivit, laudari quidèm cap. 14. lib. 2. Machabæorum, tanquàm *generoſum & audax*, ſed non tanquàm *juſtum & ſanctum*. Id autem ideò aſſerit *S. Auguſtinus*, quia Hæretici Donatiſtæ, contrà quos diſputabat Sanctus ille Doctor, Hiſtoriam *Raziæ*, ſe ipſum occidentis, jactare ſolebant, ut quorum ſuæ Sectæ furorem, qui violentas ſibi inferebant manus, *Raziæ* inſtigati exemplo, defendere & laudibus celebrare poſſent. Si tamen cum nonnullis Scripturæ Sacræ Interpretibus dicatur, *Raziam*, non ſecus ac *Samſonem*, divino inſtinctu impulſum, ſe ipſum occidiſſe, eo in caſu nullâ omninò reprehenſione dignum videbitur *Raziæ* facinus. Vindicatâ hactenùs contra Hæreticos ſacrâ duorum priorum librorum Machabæorum auctoritate (nam duos alios Machabæorum libros, videlicèt tertium & quartum, ad Apocryphorum claſſem ablegat Catholica Eccleſia, eosque Scripturæ Sacræ Canoni nunquàm accenſuit) pauca nunc circa Auctores duorum priorum librorum Machabæorum obſervare non abs re erit. Quisnam porrò ſit Auctor libri primi Machabæorum? incertum planè eſt. Sunt tamen nonnulli, qui *Joannem Hircanum*, Summum Judæorum Pontificem, & *Simonis*, fratris *Judæ Machabæi*, filium, qui diù apud Judæos Imperio & Pontificatu potitus eſt, putant eſſe hujusce libri Auctorem. Hic primus Machabæorum liber, quem *Joſephus*, Hebræus, fermè integrum in ſuam Hiſtoriam *de Antiq. Jud.* convaſavit, primùm Hebraicâ linguâ fuit exaratus, ſed primigenium iſtius libri Exemplar Hebraicum omninò periit, & nunc dumtaxàt ſupereſt Græcum. Alterum Machabæorum librum fuiſſe Græcè ſcriptum, ex ipſa phraſi colligit *S. Hieronymus* in Prologo Galeato. Hujus ſecundi Machabæorum libri Auctor ignoratur, nec ſolidæ ſunt conjecturæ, quibus alii *Philoni*, alii *Joſepho*, alii *Judæ Eſſæo* hunc librum adjudicant. Hæc duo certiſſima apud omnes eſſe debent, primò, hunc ſecundum librum Machabæorum eſſe præcedentis libri repetitionem, ſeu eorum, quæ in eo aut omiſſa, aut nimis compendioſè dicta fuerant, expoſitionem, ſimul & Epitomen cujusdam magni Voluminis à *Jaſone Cyrenæo* conſcripti. Quis autem ſit *Jaſon* iſte *Cyrenæus?* incompertum eſt, quia Auctor libri 2. Machabæorum v. 24. ait dumtaxàt, ſe in Epitomen redegiſſe Hiſtoriam à *Jaſone Cyrenæo* quinque libris comprehenſam: *Ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno Volumine breviare.* Prætereà, certum itidèm apud omnes eſſe debet, Auctorem libri 2. Machabæorum fuiſſe Spiritu Sancto afflatum, adeòque jure optimo Facultates Lovanienſem, & Duacenſem inter cæteras propoſitiones, quas in ſuis Cenſuris anno MDLXXXVI. proſcripſerunt, iſtam damnaſſe his verbis conceptam: *Liber aliquis (qualis fortè eſt ſecundus Machabæorum liber) humanâ induſtriâ ſine aſſiſtentia Spiritus Sancti ſcriptus, ſi Spiritus Sanctus poſteà teſtetur, ibi nihil eſſe falſum, efficitur Scriptura Sacra.* Veniam quidèm à Lectore deprecatur Auctor libri 2. Machabæorum; ſed id non probat, hunc librum fuiſſe ab ipſo ſcriptum humanâ induſtriâ, & absque ſpeciali aſſiſtentia Spiritûs Sancti, quia, ut optimè reſpondet *Bellarminus* lib. 1. *De Verbo Dei* cap. XV. *Deus eſt Auctor omnium Scripturarum, ſed diverſâ ratione. Nam Prophetæ non alium habuerunt laborem, quàm ſcribendi quæ ſibi erant revelata. Aliis non ſemper Deus*

revela-

revelabat verba, ſed excitabat eos ut ſcriberent, & adeſſet ne fallerentur in ſcribendo. Et quidèm hujus libri (ſeu ſecundi Machabæorum) *nullam deprecatur culpam contra Hiſtoriæ veritatem, ſed de ſcribendi ratione tantùm loquitur. Aliud eſt verè, aliud diſertè dicere. Deus autem ſic Auctores Sacros regebat, ut iis ſtyli libertatem, & ſcribendi modum relinqueret.*

D. Facilè nunc intelligo, quàm levia ac futilia ſunt argumenta, quibus Hæretici Sacram duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem fruſtrà oppugnare moliuntur. Age modò, ſi placet, & ſummatim perſtringe præclara Machabæorum facinora, quæ in duobus prioribus Machabæorum libris deſcripta leguntur.

M. Cùm rerum, quas præclarè geſſerunt præſtantiſſimi apud Judæos Duces, dicti *Aſſamonæi*, ſeu *Machabæi*, narratio divelli nequaquàm poſſit ab Hiſtoria Regum Syriæ, quibus ſtrenuè reſtiterunt Machabæi, & periclitantem Judæorum libertatem, multis confertis præliis, egregiè defenderunt; præſtat ut in memoriam tuam revoces eam, quam in primo Colloquio in Hiſtoriam ſextæ hujus Mundi Ætatis dedimus, ſeriem duodecim priorum Regum, qui poſt obitum *Alexandri M.* in Syria regnarunt. Hic autem deſcribemus Hiſtoriam Machabæorum, qui ſummâ apud Judæos poteſtate potiti ſunt uſquè ad Natale Chriſti Domini, eademque operâ breviter referemus res geſtas ab aliis Regibus, qui, temporibus Machabæorum, regnarunt in Syria, uſquè ad *Pompejum*, qui, miſſus à Romanis in Aſiam, Regnum Syriæ armis ſubegit, occupavit, illudque in formam Provinciæ redactum Romano Imperio ſubjecit. Hiſtoria porrò Machabæorum, quos ad defenſionem & liberationem Reipublicæ & Eccleſiæ Judaicæ excitavit Deus Optimus Maximus, incipit à *Mathatia*, Sacerdote, filio *Ioannis*, & patre quinque filiorum, videlicèt *Ioannis, Simonis, Judæ, Eleazari*, & *Jonathæ*, qui *Aſſamonæi*, ſeu *Machabæi* dicti ſunt, & à patris ſui fortitudine, avitâque religione non degenerarunt. Floruit *Mathatias*, regnante in Syria *Ptolomæo IV.* dicto *Epiphane*, ſeu *Illuſtri*, Rege in Judæos iniquiſſimo, quippè qui ab Ægyptiaca Expeditione, quam in Regem Ægypti ſuſceperat, irrito conatu juſſu Senatûs & populi Romani reverti coactus, efferato in Judæos animo, in eos vertit arma, Hieroſolymam hoſtilitèr adiit, ingentem Civium ex omni ætate & ſexu ſtragem edidit, &, deducente *Menelao*, Judæorum Pſeudo-Pontifice, Templum & Sanctuarium ingreſſus, ſacra Vaſa ſacrilegis manibus contaminavit, comminuit, diripuit, prædamque talentorum mille & octoginta è Templo ſuſtulit, indèque Antiochiam reverſus eſt. Sed poſt biennium miſit impiùs ille Rex *Apollonium*, Ærario & Tributis Præpoſitum, qui viginti duorum millium armatorum Exercitu ſtipatus, Hieroſolymorum urbem proditoriè, ſimulatâ pace, ingreſſus eſt, eamque multis & promiſcuis cædibus vaſtavit. Neque hîc ſubſtitit immanis Tyranni furor. Nam, ut ſacram Legem penitùs everteret Rex ſceleſtiſſimus, Edictum promulgavit, ut omnes Judæi, ad Deorum cultum adigerentur, & relictis Sacrificiis, Circumciſione, Sabbatorum obſervantiâ, aliiſque Moſaicæ Legis Ritibus, ac traditionibus, Gentilium more viverent. Tum verò, proh pudor! per univerſam Hieroſolymorum urbem palàm in plateis Diis impunè litabatur, ſacri libri combuſti, Templum Hieroſolymitanum juſſu nequiſſimi illius Regis prophanatum, & *Jovi Olympio* dicatum; Templum verò Garizitanum fuit *Jovi Hoſpitali* conſecratum. Sed dùm crudeliſſimus ille Tyrannus exquiſitiſſimis tormentorum generibus ſæviret in Judæos, qui Legem Moſaicam obſervarent, emicuit zelus Sanctiſſimi Senis *Eleazari*, qui nec carnes porcinas manducare conſentiens, nec ſimulatione uti volens, glorioſam pro Dei Lege mortem oppetiit anno ætatis ſuæ nonageſimo. *Salomona* paritèr heroici animi fœmina, cum ſeptem filiis ſuis Machabæis, ob eamdem cauſam, Martyrii palmam tulit, poſtquàm illos ad mortem pro patriis Legibus conſtantèr ſubeundam ipſamet impavida, adſpectante Tyranno, fuiſſet adhortata. Hac igitur truculentiſſima *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, graſſante in Judæos perſecutione, quæ cap. 1. lib. 1. Machabæorum deſcribitur, excitavit Deus ad Judæorum Reipublicæ defenſionem & liberationem *Mathatiam*, qui unà cum filiis & aliis Judæis in oppidum Modin confugit, ibique à Præfecto Regis *Antiochi Epiphanis* ad Dei Legem ejurandam blanditiis & promiſſis tentatus, tantùm abfuit ut ei morem gereret, ut divino zelo accenſus, & egregiâ conſtantiâ prophanum Regis Edictum contemnens, Judæum, Idolis ſacrificantem, ſuper ipſam Aram actutùm trucidaverit, & regium Præfectum occiderit. Poſteà, *Mathatias* collegit Exercitum Judæorum, queis omnibus deſtinatum erat, religionem & libertatem armis tueri, adversùs prophanum Imperium fortitèr dimicare, incurſiones in hoſtes

ſtes agere, prophanas Aras evertere, & in bello potiùs occumbere, quàm impias cæremonias exercere. Obiit *Mathatias*, Heros religioſiſſimus, poſtquàm per annum præfuiſſet Reipublicæ Judæorum, filiosque ſuos propediem moriturus ad Religionem ac Rempublicam ab hoſtibus vindicandam eſſet adhortatus.

D. Quis, poſt mortem *Mathatiæ*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum?

M. Moriens *Mathatias* Exercitui, quem paraverat, Ducem ſubſtituit filium ſuum *Judam*, dictum *Machabæum*, qui adversùs Populi Judæi hoſtes frequentibus præliis proſperè pugnavit, & *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, fortiſſimos Duces, *Apollonium*, *Seronem*, *Lyſiam*, *Nicanorem*, & *Gorgiam*, qui contrà ipſum magnis copiis in conflictum deſcenderant, exiguâ militum manu delevit, profligavit, victorque Templum Hieroſolymitanum, quod ab eodem Rege *Antiocho* everſum, prophanatumque, à Gentibus fœdam ſui præbebat ſpeciem, ab Idolis purgavit, muro circumdedit, militesque conſtituit, qui excubias agentes perpetuum præſidium armari agitarent. Dein, *Judas Machabæus* aggreſſus Idumæos, Sidonios, Ammonitas, Syros, & Samaritanos, qui conglomerato agmine contrà Judæos conſpiraverant, illos cum omni Exercitu delevit, multas illorum urbes occupavit, mænia & turres diruit, prophanas Aras evertit, Idola ſuccendit, & opimis hoſtium onuſtus ſpoliis in Terram Judæ reverſus eſt. Intereà, Rex *Antiochus Epiphanes*, qui Templum *Naneæ* in Perſide opulentiſſimum, multoque auro refertum, diripere conatus, confluente undique ad defenſionem loci multitudine turpitèr fugatus fuerat, acerbiſſimum accepit nuntium cladis ſuis Ducibus, & Exercitibus à *Juda Machabæo* illatæ, indèque ſummo mærore confectus, & è curru, in quo vehebatur, nimio impetu agitato, cadens, inſanabili plagâ à Deo percuſſus eſt, diro ſcilicèt viſcerum dolore, & ſcaturientibus ex ejus corpore vermibus, paucos poſt dies mortuus eſt. Notat quidèm Scriptura Sacta lib. 2. Machab. cap. 9. v. 12. Regem *Antiochum*, paulò antequàm moreretur, malorum, quibus populum Dei vexaverat, reminiſcentem, exclamaſſe: *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* Sed eadem Scriptura verſ. ſequenti ſubdit: *Sed orabat ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*; quia ex ſolo pœnæ timore, non ex amore juſtitiæ pænitentia illius Regis proficiſcebatur, quæ ſubindè falſa fuit. Moriens *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, Imperium filio ſuo *Antiocho V.* dicto *Eupatori*, reliquit. Regnante in Syria *Antiocho V.* dicto *Eupatore*, ſtrenuè admodùm ſe geſſit *Judas Machabæus*, quippè qui *Lyſiam*, *Gorgiam*, & *Timotheum*, Exercituum Regis *Antiochi Eupatoris* Duces, Deo pro Judæis pugnante, fudit, Gentes finitimas expugnavit, ipſumque Regem *Antiochum Eupatorem* cum ingenti Exercitu Hieroſolymam venientem, tot cladibus affecit, ut tandèm Rex ſuadente *Lyſia*, ſupremo Regni Adminiſtro & Exercituum Duce, pacem Judæis conceſſerit. Periit tùm temporis *Eleazarus*, Judæ Machabæi frater, qui Elephantem, quo Regem *Antiochum Eupatorem* vehi exiſtimabat, interficiens, beſtiæ ſupèr ſe cadentis mole oppreſſus eſt, & ob egregiam fortitudinem in Hiſtoria Sacra, & à Sanctis Patribus maximè commendatur. Non diù regnavit *Antiochus V.* Rex Syriæ, dictus *Eupator*. Nam anno ſecundo Regni ſui occiſus eſt à *Demetrio Sotere*, Regis Syriæ, *Seleuci IV.* dicti *Philopatoris*, filio, qui, peremto *Antiocho V. Eupatore*, Regnum Syriæ occupavit. Hoc regnante in Syria *Demetrio Sotere*, Judæi, præunte Duce *Juda Machabæo*, Legationem ad Senatum Populumque Romanum miſerunt, ut cum illis fœdere, & amicitiâ jungerentur, ſicque Rex Syriæ *Demetrius Soter* à Judæorum infeſtatione, & à bellis, quæ contrà illos per ſuos Duces gerebat, tandèm aliquandò cohiberetur. Ter autem cum *Juda Machabæo* per ſuos Duces prælium commiſit Rex *Demetrius Soter*. Primùm per *Bacchidem*, & *Alcimum*, perfidum Judæum, ſummi Pontificatûs apud Judæos obtinendi cupidum, quos Duces *Judas Machabæus*, divino fretus præſidio, vicit ac ſuperavit. Deindè, alterum Exercitum contrà *Iudam Machabæum* miſit Rex *Demetrius Soter*, eique præfecit *Nicanorem*. Sed collatis ſignis, hoſtilis ille Exercitus à *Iuda Machabæo* profligatus eſt, triginta quinque hoſtium millia cæſa ſunt, *Nicanor* ipſe in prælio occubuit, ejusque caput ac dexteram amputari, & ad Arcem Hieroſolymitanam ſuſpendi, linguam etiam blaſphemam præcidi, & avibus in eſcam dari præcepit *Iudas Machabæus*. Mortem *Nicanoris*, Ducis Exercitûs, ægerrimè tulit Rex *Demetrius Soter*, & ad eam vindicandam bellum redintegravit, miſitque in Judæam cum novo Exercitu

Bachi-

Bacbidem, & *Alcimum*, qui reſumptis viribus, auctiſque copiis contrà *Judam Machabæum* conflixerunt, & in ea pugna, proh dolor! *Judas Machabæus*, multarum palmarum Dux, qui tot pericula evaſerat, toties è medio igni & ferro victor redierat, cecidit, magnumque poſt mortem reliquit in Republica Judæorum ſui deſiderium. In demortui *Judæ Machabæi* Principatum, ſummumque Sacerdotium ſucceſſit *Jonathas*, ejus frater, qui, collectis copiarum reliquiis, Rempublicam Judæorum adverſus *Bacchidem*, Exercitûs Regis *Demetrii Soteris* Ducem, ſtrenuè tutatus eſt. Contigit autem id temporis, ut quidam adoleſcens, Rhodi educatus, nomine *Alexander*, cognomento *Bala*, qui ſe Regis Syriæ *Antiochi IV.* dicti *Epiphanis*, ſeu *Illuſtris* filium, falsò jactabat, Ptolomaidem occuparit, & Exercitum ducens in Syriam, Regem *Demetrium Soterem* occiderit, & Regnum Syriæ obtinuerit. Hic *Alexander Bala*, priuſquàm Regem *Demetrium Soterem* interimeret, *Jonatham* in ſuas partes allexerat, & fœdus cum ipſo pepigerat, eique fidem datam adeò conſtanter ſervavit, ut per quinquennium, quo Rex *Alexander Bala*, quamvis inſititius, rerum in Syria potitus eſt, res Judæorum fuerint omninò tranquillæ. Cæſo *Alexandro Bala*, Rex Syriæ ſalutatus fuit *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, filius Regis *Demetrii Soteris*. Sed contrà illum inſurrexit *Tripho*, unus ex Ducibus Regis *Alexandri Balæ*, & *Antiochum*, ejuſdem *Alexandri Balæ* filium, debellato Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, eoque in Ciliciam fugato, Regem Syriæ conſtituit, quem paulò poſt occidit, &, ut facilius, extincto illo *Antiocho*, quem Regem conſtituerat, Regnum Syriæ ipſe invaderet, *Jonatham* & duos ejus filios, quos nefariis illius conſiliis obſtituros probè norat, per ſummam perfidiam interfecit. Poſt *Jonathæ*, ejuſque filiorum cædem, à ſceleſto *Triphone* perpetraram, *Simon*, frater *Ionathæ*, & ultimus è *Mathatiæ* filiis ſuperſtes, totius Populi Judaici conſenſu, Principatum, ſummumque Sacerdotium conſecutus eſt, & ſtatim, ut *Tryphonem*, Tyrannum, & totius Gentis Judaicæ crudeliſſimum hoſtem, in ordinem redigeret, fœdus inivit cum *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, legitimo Syriæ Rege, qui in Aſia ſuperiori agebat, è Syria, ut mox diximus, pulſus. Hic eſt *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, qui, ut oſtendimus ſub finem Colloquii primi in Hiſtoriam hujuſce ſextæ Mundi Ætatis, fuit duodecimus, poſt obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriæ, quique anno ſecundo Regni ſui, id eſt, anno Regni Græcorum Seleucidarum centeſimo ſeptuageſimo, plenam Judæis conceſſit libertatem, & à Tributis immunitatem, in cujus rei perenne monumentum Populus Judaicus, novâ inſtitutâ Epochâ libertatem Reipublicæ ſuæ teſtatus eſt, cæpitque in Actis publicis ſcribere: *Anno primo ſub Simone Sacerdote, magno Duce, & Principe Judæorum.* Porrò, *Simon*, Princeps, ac Summus Judæorum Sacerdos anno Regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo primo urbem Gazam expugnavit, & Arcem Hieroſolymitanam, quam à contaminationibus mundavit, munivit, & in ea habitavit, ſicùt legitur cap. 13. lib. 1. Machabæorum. Putabat *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, Rex Syriæ, ſe facilè Tyrannum *Tryphonem* è Regno Syriæ exturbaturum, ſed amiſſo ingenti, quem collegerat, Exercitu, vivus in poteſtatem hoſtis venit, & cuſtodiæ mancipatus eſt. Eo Rege captivo, *Antiochus*, appellatus *Sidetes*, ejus frater, poſtquàm *Cleopatram*, uxorem fratris ſui captivi *Demetrii II.* dicti *Nicanoris*, matrimonio ſibi copulaſſet, venit in Syriam eumque Exercitus Regem Syriæ proclamavit, *Tryphon* verò Tyrannus, qui in Syria regnabat, derelictus eſt ab omnibus ferè copiis. Quocircà *Doram* finitimam, Phæniciæ urbem fugâ ſeſe recepit, dein, ad populares ſuos *Apamæam*, ubi interfectus eſt, ſicùt teſtantur *Joſephus*, Hebræus, lib. 13. *Antiquit. Jud.* cap. 12. & *Appianus* in Syriacis pag. 132. Intereà temporis *Antiochus Sidetes*, Rex Syriæ, contra *Phraatem*, Parthorum Regem, bellum movit, fratrem ſuum *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, captivum repetens, victorque tribus prælis Babyloniam occupavit, ſed poſteà à ſuis deſertus eſt, & in alio prælio à Parthis occiſus eſt, ejuſque frater *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, dimiſſus è captivitate Parthica, in Regnum Syriæ, à qua à Tyranno *Tryphone* extruſus fuerat, reſtitutus eſt. Sacer Auctor libri 1. Machabæorum cap. 16. ſcribit, *Simonem*, Principem, ac ſummum Judæorum Pontificem, à genero ſuo *Ptolomæo* fuiſſe proditoriè occiſum anno Regni Græcorum centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, additque *Simonis* filium *Ioannem*, qui, ob devictos Hyrcanos, dictus eſt *Hyrcanus*, Pontificatum eodem anno cæpiſſe. Præfuit Reipublicæ Judaicæ *Simon* annis circitèr novem, ſicùt colli-

colligitur ex Hiſtoria Machabæorum, cujus primus liber, qui quadraginta annorum Hiſtoriam complectitur, hoc anno Regni Græcorum, ſeu Seleucidarum, centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo abſolvitur. Reſtitutus in Regnum Syriæ *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, ità, propter mores improbos, ſeſe inviſum reddidit Syris, ut ad *Ptolomæum Phiſconem*, Ægypti Regem, Legationem miſerint, rogantes, ut aliquem ex *Seleuci* genere eis daret, quem poſſent ſibi Regem præficere. Annuit quidèm ille, ſed, compoſitâ fabulâ, miſit ad Syros juvenem quemdam Ægyptium, dictum *Alexandrum*, cognomento *Zabinam*, quaſi eſſet Regis *Antiochi Sidetis* filius, qui, devicto ac cæſo *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, vero Syriæ Rege, obtinuit Syriæ Regnum. Sed, mortuo *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, ejus filius, *Seleucus*, injuſſu matris ſuæ *Cleopatræ*, diadema ſumpſit, quo paulò poſt à matre ſua, ambitionis & iræ impotenti fæminâ, exutus eſt, ejusque juſſu ſagittâ transfixus occubuit. Alterum filium ſuum Regina *Cleopatra* ex Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, ſuſceptum, Regem Syriæ conſtituit, videlicèt *Antiochum Grypum*, qui prælium cum ſuo Regni æmulo *Alexandro Zabina* commiſit, in quo victus *Alexander Zabina*, Antiochiam profugit, & à latronibus captus, perductusque ad *Antiochum Grypum*, interfectus eſt. Verùm, poſtquàm *Antiochus Grypus* per octo annos ſolus & tranquillus Regno Syriæ potitus eſſet, in eum inſurrexit alter Regni æmulus ſcilicèt *Antiochus Cyzicenus*, ejus frater, & filius Regis *Antiochi Sidetis* ex eadem *Cleopatra.* Conſerto inter utrumque fratrem prælio, *Antiochus Cyzicenus* victorevaſit, fratremque ſuum *Antiochum Grypum*, Regno expulit. Bellum tamen *Antiocho Cyziceno* intulit *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, eumque in prælio vicit, & occidit. Sed non diù *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, Regnum Syriæ obtinuit. Nam *Antiochus Euſebes*, ipſius patruelis, & filius *Antiochi Cyziceni*, impoſito ſibi diademate bellum ei intulit, eumque uno prælio victum è tota Syria fugavit. At, *Antiocho Euſebe* occiſo in prælio, quod cum *Galadenorum* Reginâ contrà Parthos commiſit, Syriæ Regnum penès duos fratres *Antiochi Grypi* filios, videlicèt *Philippum*, & *Demetrium Eucerum*, quem poſtremum *Ptolomæus Lathurus*, Ægypti Rex, jam Regem Damaſci conſtituerat, remanſit. Deniquè Syri, variorum bellorum & certaminum, quibus Reges Syriæ occaſionem dabant, omninò pertæſi; relictis Seleucidis, *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio ſe ſubjecerunt, ſicùt initio libri 40. ſcribit *Juſtinus.* Quapropter, ipſe hìc cum *Euſebio*, Epiſcopo Cæſarienſi, in Chronico, ſeriem Seleucidarum, Syriæ Regum, claudam. Velim tamen advertas, Syriæ Regnum perſtitiſſe usquè ad *Pompeium*, qui anno urbis Romæ conditæ ſexcenteſimo nonageſimo, & antè Chriſtum anno ſexageſimo quatto, miſſus à Populo Romano in Aſiam, Ituræos, Arabesque perdomuit, & poſteà deſcendens in Syriam, eam, juſto Rege vacantem, in formam Provinciæ redegit, poſſeſſionemque fecit Populi Romani, ut videre eſt apud *Strabonem* lib. 16. pag. 755. Nunc verò, ſi Tabulam Chronologicam, quam in primo Colloquio in Hiſtoriam hujusce ſextæ Mundi Ætatis exhibui, duodecim priorum Regum Seleucidarum, qui, poſt obitum *Alexandri Magni*, in Sytia regnarunt, præ oculis habeas, eidemque Tabulæ Chronologicæ, quæ incipit à *Seleuco Nicanore*, qui poſt mortem *Alexandri Magni*, fuit primus Syriæ Rex, quæque producitur usquè ad *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, qui fuit, poſt obitum *Alexandri Magni*, duodecimus è Seleucidatum genere Rex Syriæ; ſi, inquam, huic Tabulæ Chronologicæ duodecim priorum Syriæ Regum adjicias alios Reges è genere Seleucidarum, quos mox percenſui, quique, poſt *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, duodecimum ab obitu *Alexandri Magni* Regem Syriæ, Regnum Syriæ occuparunt, accuratam ſeriem habebis Regum è genere Seleucidarum, qui ab obitu *Alexandri Magni* regnarunt in Syria, donec Syri dominii illorum pertæſi ob varia, quæ frequentèr excitabant, bella, eis parere detrectarunt, ſeque *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio ſubdiderunt.

D. Memoriâ jam teneo ſeriem Regum Seleucidarum, qui, poſt obitum *Alexandri Magni*, regnarunt in Syria. Proſequere nunc, quæſo, Hiſtoriam Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, qui ſub Regibus Sytiæ, ad tutandam Judæorum Reipublicæ libertatem ac Religionem, res præclaras geſſerunt.

M. Mortuo, ut anteà diximus, *Simone*, qui *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ* frater erat, ſimulque Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos, in ejus locum, ad regendam Judaicam Rempublicam, ſuffectus eſt ipſius filius, dictus *Joannes Hyrca-*

Hyrcanus, hujus nominis primus, qui, ducto in Syriam Exercitu, aliquas Urbes, occupavit, & præcipuè Urbem *Garizim*, ubi, ſicùt alibi diximus, Templum erat inſtar Hieroſolymitani, à *Sanaballete* in gratiam *Manaſſis* ipſius generi, *Alexandro Magno* permittente, extructum. Hoc Templum, quod jam ducentis abhinc annis fuerat excitatum, penitùs evertit *Joannes Hyrcanus*, Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos. Deindè, Idumæos debellavit, eosque ad Circumciſionem recipiendam, & ad Moſaicæ Legis obſervantiam compulit, utpotè poſteros *Abrahami*, ab *Eſau* progenitos. Deniquè, *Joannes Hyrcanus* Romam Legatos miſit, ut fœdus cum Populo Romano renovaret, obtinuitque, ut Actis *Antiochi Sidetis*, Regis Syriæ, jam demortui, reſciſſis, omnia, quæ Judæis ab illo Rege fuerant ablata, in integrum reſtituerentur, omniaque Tributa, & onera, quæ impoſuerat, tanquam, inconſulto Romanorum Senatu, Sociis indicta, Senatuſconſulto tollerentur, ſicùt teſtatur *Joſephus* lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 17. Hunc *Joannem*, filium *Simonis*, ideò fuiſſe appellatum *Hyrcanum*, quòd adversùm Hyrcanos, gentem validiſſimam, egregiè pugnaſſet, ſuperiùs obſervavimus, idque contra *Druſium*, qui hoc in dubium revocat, confirmare poſſumus teſtimonio *Joſephi*, Hebræi, qui lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 16. ait, hunc *Joannem*, filium *Simonis*, ſecutum fuiſſe cum auxiliaribus copiis *Antiochum Sidetem*, Syriæ Regem, quandò ille Rex Expeditionem ſuſcepit in Parthos, in quorum Exercitu erant Hyrcani: *Antiochus* (inquit *Joſephus*) *erecto trophæo ad Lychum fluvium, ubi Indantem, Parthorum Ducem, profligaverat, hæſit ibi per biduum ad preces Hyrcani Judæi, quod in id tempus fortè quædam Judæorum feſtivitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere.* Obiit *Joannes Hyrcanus* anno Principatus ſui trigeſimo, non verò (ut rectè obſervat *Uſſerius* in Annalibus veteris Teſtamenti) anno trigeſimo tertio, ſicùt perperàm legitur in antiqua operum *Joſephi*, Hebræi, verſione, quam adornavit *Rufinus*, vel anno trigeſimo primo, ſicùt nunc in editis ejusdem *Joſephi* libris legitur. Mortuo *Joanne Hyrcano*, filius ejus natu maximus *Judas*, alio nomine *Ariſtobulus* dictus, Principatum ſimùl ac Pontificatum obtinuit. Sed nec Principis, nec Summi Pontificis appellatione contentus, Regium nomen & inſignia ſumpſit, primusque, poſt reditum è captivitate Babylonica, diademate ſibi impoſito, Principatum apud Judæos in formam Regni tranſtulit, ſicùt fidem facit *Joſephus* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 3. lib. 13. *Antiqu. Jud.* cap. 19. & lib. 20. cap. 8. Fuit quidèm hic *Ariſtobulus* vir bellicoſus, quippè qui, illato *Itureæ* bello, Gentem illam Iſmaëlitici generis debellavit, & ad Circumciſionem, & ad Legis Moſaicæ obſervantiam coëgit; ſed in ſuos crudelis admodùm fuit. Primò, Matrem ſuam, Principatûs æmulam, quam ſcilicèt *Hyrcanus* pater rerum Dominam conſtituerat, in carcerem conjecit, eòque crudelitatis progreſſus eſt, ut eam fame necarit. Prætereà, fratrem ſuum *Antigonum*, quem ſibi in Regni Socium adſciverat, per ſicarios occidi juſſit; tres verò reliquos fratres ſuos in vinculis tenuit. Non diù tamen belluinam illam crudelitatem impunè tulit. Anno ſiquidèm dumtaxàt uno Regni ſui elapſo, exhauſtus continuo ſanguinis vomitu, & diris conſcientiæ ſtimulis noctes diesque miſerè exagitatus ac dilaniatus, migravit è vita, ut refert *Joſephus* lib. 1. *De Bello Jud.* cap. 3. & lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 19.. Poſt obitum *Ariſtobuli*, Regina *Salome*, ejus uxor, quam Græci *Alexandram* nuncupant, è carcere ſolvit mariti fratres, quos ipſe, dùm viveret, in vinculis habuerat, eorumque natu maximum, *Alexandrum Iannæum*, Regem ac Pontificem conſtituit. At ille ſemel Regno ſummâque rerum potitus, in Principatus ſui exordio alterum fratrem, ſibi inſidiantem peremit; Alterum, contentum privatâ & otioſâ vitâ, in honore habuit, ut aſſerit *Ioſephus* lib. 13. *Antiq. Iud.* cap. 20. Bellum geſſit *Alexander Iannæus* cum *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, qui irâ percitus, quòd *Alexander Iannæus* fœdus, quod cum ipſo percuſſerat, violaſſet, & *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quam filio ſuo eidem Regi *Ptolomæo Lathuro* infenſam noverat, clam ad bellum concitaſſet, in Judæam, hac fraude retectâ, cum Exercitu venit, collatisque cum *Alexandro Iannæo* ſignis, magnam ei intulit cladem, triginta Judæorum millia in prælio cæcidit, Judæam devaſtavit, &, ut omnia terrore impleret, juſſit promiſcuâ cæde pueros jugulari, in fruſtra concidi, ac in ollis coqui, quaſi ejus milites carnibus humanis veſcerentur. Poſt barbaram illam Expeditionem, Cyprum reverſo *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, animum non deſpondit, *Alexander Iannæus*, ſed immanitate illius Regis Ægypti audacior factus, Urbem *Gazam* oppugnavit, cepit,

in prædam dedit, omneſque cives trucidavit. Deindè, vicit Arabes, Moabitas, & Galaaditas, eiſque tributa impoſuit. Reverſus Hieroſolymàm *Alexander Jannæus*, odium ſibi conflavit Judæorum, eorumque variis factionibus fuit exagitatus, quos viciſſim crudeliter ultus eſt. Nam civili bello per ſex annos à Judæis vexatus, quinquaginta illorum millia interfecit. Quod facinus ira Judæorum odia accendit, ut ab *Alexandro Jannæo* penitùs alieni, in auxilium advocarint *Demetrium Eucærum*, Syriæ Regem, qui, conſerto prælio, *Alexandrum Jannæum* ad fugam in montes capeſſendam compulit, eumque omni procul dubio in ordinem redegiſſet, niſi Judæi, miſeram Regis ſui *Alexandri Jannæi* fortunam dolentes, ei opem tuliſſent, quorum ſubindè metu *Demetrius Eucærus*, deſperato belli eventu, terga vertit, ſicque ejus auxiliaribus copiis deſtitutus perduellium Judæorum Exercitus, ab *Alexandro Jannæo* debellatus eſt. Deniquè, *Alexander Jannæus*, poſtquàm per annos viginti ſeptem cum ſumma fortunæ viciſſitudine regnaſſet, abüt è vivis. Regni adminiſtrationem moriturus reliquit uxori ſuæ *Alexandræ*, eique unum è filiis, quem vellet, eligendi in Pontificem, arbitrium permiſit; ipſa verò filium ſuum *Hyrcanum* majorem natu, otio deditum, Pontificem declaravit, *Ariſtobulum*, alterum filium, ferventiori præditum ingenio, & rerum novarum cupidum, à Regni adminiſtratione callidè ſemovit, & privatum agere voluit. Regnavit *Alexandra* pacificè per novem annos, eò potiſſimùm nomine apud populum grarioſa, quòd Phariſæos, quibus vulgus fidem maximè habebat, ſibi arctiſſimè conciliaſſet. Sed hujus Reginæ gratiâ & auctoritate abuſi Phariſæi, in illos qui, regnante *Alexandro Iannæo*, eis moleſti fuerant, crudelitèr ſævierunt, & plures è medio ſuſtulerunt.

D. Mortuâ Reginâ *Alexandra*, obtinuitne tandèm Regnum *Hyrcanus*, ejus filius, qui toto eo tempore, quo in Judæa regnavit *Alexandra*, mater, Pontificatum dumtaxàr geſſit?

M. Poſt Reginæ *Alexandræ* obitum, ejus filius *Hyrcanus*, hujus nominis II. Rex quidèm Judæorum fuit ſalutatus, ſed *Ariſtobulus*, ejus frater, qui, ut mox diximus, ad res novandas propenſiſſimus erat, bellum ei intulit acerrimum, quòd elegantèr *Severus Sulpitius* lib. 2. *Hiſtoriæ Sacræ* deſcribit his verbis: *Poſt hujus* (ſeu Reginæ *Alexandræ*, matris) *obitum, fœda inter fratres* (nempè inter *Hyrcanum II.* & *Ariſtobulum*, *filios Reginæ Alexandræ*) *de Regno certamina orta. Ac primùm Hyrcanus Imperium obtinebat, mox ab Ariſtobulo, fratre, pulſus, confugit ad Pompejum, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatâque Armeniâ & Ponto, Victor omnium gentium, quas adierat, ultrorsùm pergere, & vicina quæque Romano Imperio adjungere cupiens, cauſas belli & materiam vincendi quærebat. Igitur Hyrcanum libens excepit, ductuque ejus Iudæos aggreditur; Urbe captâ atque Arce, Templo pepercit. Ariſtobulum vinctum Romam mittit, Hyrcano jus Pontificatûs reſtituit, impoſitoque Iudæis ſtipendio, Procuratorem eis Antipatrum quendam Aſcaloniten præpoſuit.* Hic *Antipater*, cujus hic meminit *Sulpitius Severus*, quemque genere *Aſcaloniten* fuiſſe ait, pater eſt *Herodis*, qui poſteà fuit Judæorum Rex, &, quo regnante in Judæa, natus eſt Chriſtus Dominus. *Antipatrum* tamen non genere Aſcalonitam fuiſſe, ſed Idumæum, probabiliùs aſſerunt benè multi Sancti Patres. *Hyrcanum* itaque hujus nominis II. Regem Judæorum denuò à *Pompejo* conſtitutum tentarunt quidèm è ſolio deturbare *Ariſtobulus*, ejus frater, Judæorum Regno privatus, & filii ejuſdem *Ariſtobuli*, ſcilicèt *Alexander*, & *Antigonus*. Sed *Ariſtobulus* veneno extinctus eſt, *Alexandrum* ejus filium, quòd arma contra Romanos non ſemel cepiſſet, *Scipio*, juſſu Pompeji, Antiochiæ ſecuri percuti curavit, deniquè *Antigonus*, alter *Ariſtobuli*, Judæorum Regno privati, filius, ad *Cæſarem*, tunc in Syria degentem, venit, queſtusque eſt de infortunio patris ſui *Ariſtobuli*, & *Hyrcanum*, patruum ſuum, atque *Antipatrum* accuſavit, quòd per vim Regnum Judaicæ genris gererent, nec ab ejus injuriis abſtinerent. Verùm, nihil apud *Cæſarem* ſuis queſtibus promovere potuit *Antigonus*. Auditâ quippè Oratione, quam *Antipater* ad diluenda ſibi ab *Antigono* impacta crimina habuit, confeſtim *Cæſar* declaravit *Hyrcanum* Summum Judæorum Pontificem, & *Antipatro* Dynaſtiam, quamcumque ipſe optaret, obtulit, eumque Procuratorem Judææ conſtituit, ſicùt prodit *Ioſephus*, Hebræus, lib. 1. *De Bello Iudaico* cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Iud.* cap. 15. Tùm *Antipater* unum è liberis ſuis, natum videlicèt maximum, dictum *Phaſaëlum*, Hieroſolymis & circumjacenti Regioni Ducem conſtituit, & *Herodi*, filio ſuo ſecundo genito, viginti quinque annos nato (qui poſteà fuit Rex Judæorum, eòque Regnante in Judæa,

dæa, natus eſt Chriſtus, Servator noſter) Galilæam curandam commendavit, ſicùt legere eſt apud *Joſephum* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Jud.* cap. 16. & 17.

D. Pervenimus tandèm ad *Herodem*, Antipatris filium, quo in Judæa regnante, natus eſt Chriſtus Dominus. De hoc autem *Herode* in primis ſcire velim, quo pacto Judææ Regnum obtinuerit?

M. Seriem rerum, quas ad obtinendum Judææ Regnum geſſit *Herodes*, brevitèr hic deſcribam. Regnante in Judæa, ſicùt mox diximus, *Hyrcano II.* omnem Regiam auctoritatem ad ſe traxit *Herodes*, cui pater ipſius *Antipater* Galilæam adminiſtrandi curam demandaverat. Id *Antigonus*, Hyrcani II. nepos, & cujus pater *Ariſtobulus* Regno Judææ privatus fuerat, ægerrimè tulit, atque, ut paternum Regnum recuperaret, *Pacorum*, Parthorum Regem, multis promiſſis allexit. *Pacorus*, Rex, ſciens, *Hyrcanum II.* Judææ Regem, ſtare à partibus Romanorum, acturùm ſuppetias *Antigono* tulit, & in Judæam cum duplici Exercitu venit. *Antigonus* verò cum copiis, quas privatâ pecuniâ collegerat, Hieroſolymam itidèm perrexit, atque a civibus, quibus exoſum erat regimen *Herodis*, intra urbem facilè admiſſus eſt, Regiam tamen occupare haud potuit, quòd & ſitu munita, & valido inſtructa Exercitu ab *Herode* teneretur. At, poſtquàm *Pacorus*, Parthorum Rex, *Hyrcanum II.* Judææ Regem, ſubdolè in Colloquium vocatum, in vincula conjeciſſet, *Antigonus* Judæis Rex impoſitus eſt, & *Herodes*, qui in Regia remanſerat, accepto nuncio de captivitate Regis *Hyrcani*, relictis protinùs Hieroſolymis, ſuos ſecum milites cum tota familia ducens, primùm *Maſſadam*, munitiſſimum Oppidum, ſeſe recepit, mox magnis itineribus in Arabiam ſeceſſit, dein in Ægyptum iter intendens, venit Peluſium; poſteà Alexandriam, ubi Regina *Cleopatra* vicem ejus dolens, voluit illum Alexandriæ detinere. Sed *Herodes*, diuturnæ moræ impatiens, Romam properavit, quò ſtatim ac appuliſſet, narravit *M. Antonio*, quomodò *Antigonus* Palæſtinam invaſiſſet, & à *Pacoro*, Parthorum Rege, fuiſſet Judææ Regno donatus: *Hyrcanus* verò, legitimus Judææ Rex, è ſolio deturbatus eſſet, & in vincula conjectus: Quomodò etiam ipſe variis jactatus procellis Romam veniſſet, ut ejus pro afflictâ atque ab hoſte obſeſſâ familia patrocinium imploraret, atque, poſt tot adverſos fortunæ caſus, meliora fata ſperare poſſet. *M. Antonius* miſeratione mutatæ fortunæ *Herodis* permotus, re cum Collega, Triumviro, id eſt, *Cæſare Octaviano Auguſto*, communicatâ, communi conſilio declaraverunt ambo, *Herodem* inſtituere Judææ Regem. Itaque, convocato Senatu, Regnum Palæſtinæ, ſeu Judææ, *Herodi* delatum eſt anno quinto Imperii *Cæſaris Octaviani Auguſti*, ſeu anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo decimo quarto, & anno periodi Julianæ quatèr milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto, à quo anno putari debent anni Regni *Herodis*, quemadmodùm illos computarunt *Joſephus*, Hebræus, qui *Herodis*, temporibus valdè proximus fuit, *Philo*, etiam Judæus, qui *Herodis* temporibus fuit proximior, & *Nicolaus Damaſcenus*, qui *Herodi* coævus, ac familiariſſimus fuit, eidemque ſuperſtes. Regiâ dignitate auctus *Herodes*, Româ in Judæam reverſus eſt, &, poſtquàm cum *Antigono* bellum toto triennio geſſiſſet, tandèm unà cum *Soſio* Hieroſolymorum Urbem Kalendis Januarii, ſicùt videtur *Uſſerio*, vel, ut putat *Bucherius*, ſub finem menſis Junii anni Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimi decimi ſeptimi, & Periodi Julianæ quatèr milleſimi ſexcenteſimi ſeptuageſimi ſeptimi, *M. Agrippa*, & *Caninio Gallo* Conſulibus, expugnavit, hoc eſt, tribus annis, poſtquàm ipſemet *Herodes*, fuit à Senatu Romano Rex Judææ declaratus. Captâ ab *Herode* Hieroſolymorum Urbe, *Antigonus* Romam ad *M. Antonium*, unum Triumvirûm Collegam, vinctum ductus eſt, quem *Herodis* ambitioni mactavit, & Antiochiæ ſecuri percuti juſſit. Fuit iſte *Antigonus* ex ſtirpe Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, apud Judæos ultimus Princeps, cum ipſo deſiit Machabæorum Principatus, qui, teſte *Joſepho*, Hebræo, duravit centum viginti ſex annis. Ab hac Hieroſolymorum Urbis expugnatione, & ab obitu *Antigoni*, ultimi Aſſamonæorum Principis, numerat etiam *Joſephus* annos Regni *Herodis* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem in Judæa annos quatuor ac triginta ab interfecto Antigono Regno potitum eſſe.* Duplex itaque diſtingui debet Epocha Regni *Herodis*. Prima cœpit anno Urbis conditæ ſeptingenteſimo decimo quarto, anno quinto Imperii *Octaviani Auguſti*, Conſulibus *CN. Domitio Calvino*, & *C. Aſinio Pollione*, in Autumno, ſeu menſe Octobri, ſicut multis momentis evincit doctiſſimus Cardinalis *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis* Diſſertatione ſecundâ. Juxtà hanc primam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes*, in Judæa triginta ſeptem

annis

annis, ut teſtatur *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. *De Bello Jud.* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem regnaſſe in Judæa annos triginta ſeptem, poſtquàm à Romanis Rex Judææ deſignatus eſt.* Altera Regni *Herodis* Epocha ducit exordium ab anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, hoc eſt, ab obitu *Antigoni*, ultimi Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum Principis, qui occiſus eſt triennio poſtquàm *Herodes* fuiſſet à Romanis Rex Judææ declaratus, & juxtà hanc ſecundam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes* in Judæa triginta quatuor annis: *Regnavit Herodes in Judæa*, inquit *Joſephus*, loco mox à me laudato, *annos triginta quatuor ab interfecto Antigono.* Advertere tamen debes, *Herodem*, Judææ Regem, ubi primùm intellexiſſet, *M. Antonium*, Patronum ac Mœcenatem ſuum, qui ſpretâ *Octavia*, Sorore Imperatoris *Octaviani Auguſti*, quam, pace apud Brunduſium factâ, uxorem duxerat, & deindè cum *Cleopatrâ*, Reginâ Ægypti, matrimonium inierat, profligatum fuiſſe ab eodem Imperatore *Octaviano Auguſto* in pugna Actiaca, quæ data eſt anno Imperii ejuſdem *Auguſti* decimo quarto, ſeu anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo vigeſimo tertio, advertere, inquam, debes, *Herodem*, Judææ Regem, poſt illam pugnam Actiacam, veniſſe ad Victorem Imperatorem *Octavianum Auguſtum*, tum temporis Rhodi degentem, & ab eo in Regno Judææ fuiſſe confirmatum. *Herodes* (inquit *Joſephus* cap. 10. lib. 15. *Antiq. Judaicarum*) *properavit Rhodum, ut illic Cæſari occurrat. Quò poſtquàm appulit, poſito tantùm diademate, de cætero apparatu Regio nihil mutavit, admiſſuſque ad Colloquium, tum maximè oſtendit animi ſui magnitudinem, neque ad ſupplicationes (ut in tali forma mos eſt) verſus, neque preces adhibens, quaſi rogandi veniam, ſed facti ſui* (quòd videlicèt partes *M. Antonii* tuitus eſſet) *intrepidè reddens.* Pertendit Eminentiſſimus Annalium parens Cardinalis *Baronius in Apparatu ad Annales Eccleſiaſticos*, *Herodem*, poſt obtentam ab Imperatore *Octaviano Auguſto* confirmationem Regni ſui in Judæa, numeraſſe annos Regni ſui ab inſigni illa victoria, quam Imperator *Auguſtus* anno decimo quarto Imperii ſui, ſeu anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo vigeſimo tertio, de *M. Antonio* in pugna Actiaca reportavit, multaſque ibidèm doctiſſimus ille Cardinalis adducit conjecturas ad fidem elevandam *Joſephi*, Hebræi, qui annos triginta ſeptem Regni *Herodis* in Judæa numerat ab anno quinto Imperii *Octaviani Auguſti.* Sed, has Eminentiſſimi illius Annalium parentis conjecturas nec ſolidas eſſe, nec ullo probatæ fidei Scriptoris teſtimonio fultas, ſat copiosè oſtendi in Tractatu *De Myſterus & annis Chriſti*, Diſſertatione ſextâ *De anno Natalis proprii Chriſti*, ubi pluribus momentis probavi, nullam rationem proferri poſſe, cur *Herodes* annos Regni ſui numerarit ab illo anno, quo Imperator *Auguſtus* in pugna Actiaca *M. Antonium* expugnavit, ſubindèque ſtandum eſſe teſtimonio *Joſephi*, Hebræi, qui, poſt clariſſimos Scriptores *Nicolaum Damaſcenum*, intimum Regis *Herodis* Conſiliarium, & *Philonem*, Judæum, annos Regni *Herodis* numeravit ab anno quinto Imperii *Auguſti. Joſephum*, Hebræum, in hac Epocha Regni *Herodis* ſequuntur omnes periti hujus ætatis Chronologi *Antonius Pagius*, *Tilmontius*, *Natalis Alexander*, *Bernardus l'Amy*, *Cardinalis Noriſius*, & alii. Fateor tamen, *Joannem Harduinum* tàm in ſua *Chronologia Veteris Teſtamenti*, quàm in Proluſione *De Nummis Herodiadum*, fidem omnem *Joſepho*, Hebræo, in deſcribenda Hiſtoria Herodiana abrogare pro viribus tentaſſe. Sed hic nuperrimus Scriptor, *Joannes Harduinus*, qui non ſolùm Hiſtorici *Joſephi*, Hebræi, fidem, ſed & Sanctorum Patrum, & Hiſtoricorum auctoritatem abolere, atque nobiliſſima cùm ſacræ, tùm prophanæ Antiquitatis monumenta aut negare, aut in dubium revocare auſus eſt, malè audit apud omnes viros eruditos, quorum plerique innumera & à ſæculis hactenùs inaudita illius paradoxa, præclaris editis lucubrationibus, egregiè confutarunt, indèque tandèm compulſus eſt *Harduinus* palinodiam canere in publica Declaratione, quam dedit die vigeſimâ ſeptimâ menſis Decemb. anni milleſimi ſeptingenteſimi ſeptimi quæque inſerta eſt Tomo XVIII. *Bibliothecæ Selectæ Joannis Clerici* à pag. 252. uſquè ad paginam 257.

D. Calculo *Joſephi*, Hebræi, in præfigenda utrâque Regni *Herodis* Epochâ, lubentiſſimè ſubſcribo. Sed quodnam jus ad Regnum Judææ haberet *Herodes?* nunc à te ſcire percipio.

M. Nullum omninò jus ad Regnum Judææ habebat *Herodes*, quia eum non fuiſſe genere Judæum, ſed alienigenam, multis, iiſque invictis momentis demonſtrari poteſt. Primò, quia mater *Herodis*, dicta *Cypros*, oriunda erat ex Arabia, ut fatentur omnes Hiſtorici, eratque Ethnicorum Religioni addicta. Præterea,

Joſephus

Ioſephus paſsim lib. 14. *Antiq. Iud.* & lib. 1. *De Bello Iudaico* cap. 5. diſertè aſſerit, *Herodem* non fuiſſe genere Iudæum, ſed Idumæum. Tertiò, omnes Sancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici *Herodem* fuiſſe *allophylum*, ſeu alienigenam, & extraneum à Gente Iudaica, ſummo conſenſu pronuntiant, quamvis quidam illum Aſcalonitam fuiſſe, quidam verò Idumæum affirment. Quartò, *Herodes* nec poſtulam, nec expectato Iudæorum conſenſu, ſed ſolùm favore *M. Antonii*, & *Octaviani Augusti*, atque ope Romanorum adjutus, Iudææ Regnum anno quinto Imperatoris *Augusti* obtinuit. Quintò, ea, quæ geſſit *Herodes*, poſtquam à Senatu Romano fuiſſet Rex Iudææ declaratus, manifeſtò probant, illum non fuiſſe genere Iudæum. Nam (teſte *Ioſepho* lib. 15. Antiquit. Iud. cap. 11.) Inſtituta Iudæorum peregrinis ritibus violavit, Athletica inſtituit certamina, quinto quoque anno, in honorem Imperatoris *Octaviani Augusti*. Theatrum etiam in urbe, & Amphitheatrum in campo extruxit; urbem Samariam, dictam *Sebaſten*, Imperatoris *Augusti* honori dicatam voluit; Sacerdotio aut abdicavit, aut ad illud, quos voluit, promovit; *Davidis*, Regis, ſepulchrum recluſit; eos omnes interemit, quos ſciebat ex ſtirpe regia eſſe oriundos, &, ne familiæ ſuæ Herodianæ, quæ nec ex *Davidis*, Regis, proſapia, nec ex judaico genere prodierat, aditus ad Regnum Iudææ præcluderetur, juſſit omnes libros, qui de Regum Iudææ genealogiis erant conſcripti, ſedulò conquiri & comburi, hoc pacto *exiſtimans* (inquit Euſebius, lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 6.) *ſe nobilem videri poſſe, ſi novitius eſſe & advena Iſraëlitici generis nullis conſcriptionum Faſtis urgeretur.* Poſtremò, *Herodem*, non ex genere judaico ortum eſſe, ſed alienigenam, extraneum, & peregrinum fuiſſe, ſubindèque nullum planè jus ad Regnum Iudææ ſibi aſſerere ac vindicare potuiſſe, probat non ſolùm conſtans illa reſiſtentia Iudæorum, quo benè multi adduci nunquam potuerunt, ut in fidem *Herodis* jurarent, plurimi etiam tormentis & minis ad juramentum illud præſtandum fuerint compulſi; verùm etiam illud odium, quo Rex *Herodes* ſemper Iudæos proſecutus eſt, ita ut etiam in illos ultrà funus ſuum ſævire voluerit, dùm *Salomæ*, ſorori ſuæ, & *Alexæ*, marito ejuſdem *Salomæ*, ferale propediem moriturus mandatum dedit occidendi, poſtquam obiiſſet, omnes nobiles Iudæos, quos in hunc finem crudeliſſimus ille poſt homines natos Rex in Circo concludi juſſerat. Si plura de Regis *Herodis* genere ſcire deſideres, legeſis Opuſculum, quod *Serarius* edidit *De Herode*. Lege etiam eruditum librum, quem gallicè ſcripſit *Cl. Ferrandus*, in ſupremo Senatu Pariſienſi Cauſidicus, cuique titulus eſt: *Reflexions ſur la Religion Chrêtienne*, ſed præſertim ejuſdem libri tom. 1. qui complectitur doctiſſimam explanationem prophetiæ *Iacobi*: *Non auferetur ſceptrum de Iuda &c.* & Prophetiæ *Danielis* de ſeptuaginta hebdomadibus, quibus circumſcribitur tempus de adventu & morte Meſſiæ. Hic autem duo dumtaxat velim breviter obſerves, primò, Regem *Herodem*, licèt genus ſuum, ſeu originem non traxerit ex Iudæis, ſed fuerit alienigena, ſicut mox oſtendimus, Religionis tamen profeſſione Iudæum fuiſſe; erat quippè Rex *Herodes* genere Idumæus. Porrò, Idumæi (quamvis in Scriptura Sacra appellentur *alienigenæ* reſpectu Iudæorum: *In Idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ amici facti ſunt*) ab eo tamen tempore, quo ab *Hyrcano* hujus nominis I. Summo Iudæorum Pontifice ac Rege, debellati ac expugnati fuerunt, ad circumciſionem, & ad obſervantiam Legis Moſaicæ fuerunt obſtricti. Cùm igitur Rex *Herodes*, genere Idumæus eſſet, verè quidem reſpectu Iudæorum erat alienigena, more tamen judaico vivebat, id eſt, Ritus Moſaicæ Legis obſervabat, ſicut colligitur ex celebri illo Dicto Imperatoris *Octaviani Augusti*, qui (ſicùt refert *Macrobius* lib. 2. *Saturn.* cap. 4.) poſtquàm audiviſſet, Regem *Herodem* filio ſuo *Antipatro* necem intuliſſe, ait: *Melius eſt porcum Herodis eſſe, quàm filium.* Eo namque Dicto alludere voluit Imperator *Augustus* ad Legem Moſaicam, quam obſervabat Rex *Herodes*, & ab eſu porcorum, aliorumque id genus animalium, quæ ab ea Lege prohibita erant, abſtinebat. Præterea, velim obſerves, regnante in Iudæa *Herode*, cui utpotè alienigenæ, nullum jus ad Regnum Iudææ aſſertum erat, impletum fuiſſe, illud Oraculum Patriarchæ *Iacobi* cap. 49. lib. Geneſis: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio Gentium.* Regnante ſiquidem in Iudæa *Herode*, natus eſt Ieſus Chriſtus, Dominus ac Servator noſter, ſicut latè probavi in Diſſertatione ſexta, & in Paragrapho primo Diſſertationis ſeptimæ, Tractatûs, quem edidi, *De Vita, Myſteriis, & annis Ieſu Chriſti.* Certè, Iudæi, velint nolint, inficiari haud poſſunt,

ſunt, regiam poteſtatem è tota Gente Judaica, regnante ſemel in Judæa *Herode*, fuiſſe ad peregrinum, ſeu alienigenam, omninò tranſlatam, ſeque deinceps eam nullo pacto recuperare potuiſſe, ſed potiùs poſt cladem Hieroſolymitanam, factam ab Imperatoribus Romanis, *Veſpaſiano*, & *Tito*, fuiſſe quoquo verſùm miſerè diſſipatos, alienis parère coactos Legibus, nihil eorum prorſùs habentes, quibus conſtat regia poteſtas, putà monetam cudendi, Leges ferendi, Arces conſtruendi, belli denunciandi ac gerendi: id, inquam, inficias ire non poſſunt Judæi, quia tota Gens Iudaica tempore Paſſionis, ſeu Mortis Chriſti Domini palàm exclamavit: *Non habemus alium Regem, niſi Cæſarem*, id eſt, Romanorum Imperatorem; cùmque *Pilatus* Judæis, Chriſtum magnis clamoribus ad mortem poſtulantibus, dixiſſet: *Accipite eum vos, & ſecundùm Legem veſtram judicate eum*, incunctantèr reſponderunt Judæi: *Nobis non licet interficere quemquam*. Addo etiam, fateri ultrò ipſoſmet Judæos in Talmude, Tractatu *Sanhedrin* cap. 5. quadraginta annis antè everſionem, ſeu devaſtationem Templi Hieroſolymitani, *judicium animarum*, ut loquuntur, ſeu poteſtatem judicandi in cauſis criminalibus Synedrio fuiſſe ablatam. Porrò Templum Hieroſolymitanum à Romanis everſum eſt anno Æræ Chriſtianæ ſeptuageſimo. Undè manifeſtum eſt, Judæos, ſemel nato Jeſu Chriſto, vero Meſſiâ, ſupremâ poteſtate judicandi fuiſſe penitùs exutos, nec aliam, ſi quam eis Romani permiſerunt, niſi umbratilem & precariam exercere potuiſſe.

D. Jam ſciebam, Jeſum Chriſtum, regnante in Judæa *Herode*, natum eſſe, cùm expreſſè dicat Evangeliſta *Matthæus* cap. 2. *natum eſſe Jeſum in Bethleem Juda in diebus* Herodis *Regis*. At, quoto anno Regni *Herodis* natus ſit Chriſtus Dominus? needùm ſatis compertum ac exploratum habeo.

M. Duplex Ieſu Chriſti Natale à Chronologis diſtingui ſolet, videlicèt Natale Chriſti, quod dicitur *Vulgare, Commune*, ac *Dionyſianum*; & aliud Natale Chriſti, quod appellatur *Verum* ac *Proprium*. Natale *Vulgare* Chriſti, dictum etiam *Dionyſianum* à *Dionyſio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, natione Scythâ, qui circà initium ſexti ſæculi floruit, & auctor eſt *Æræ* Vulgaris, ſeu Chriſtianæ, præfigitur ad diem vigeſimam quintam menſis Decembris anni quadrageſimi quarti Imperii *Octaviani Auguſti*, qui annus concurrit cum anno à creatione Mundi 4138. à condita Roma anno 753. Periodi Julianæ anno 4713. & anno quarto Olympiadis 194. Conſulibus *Coſſo Cornelio Lentulo* & *L. Calpurnio Piſone*. Natale autem Chriſti, quod dicitur *verum* & *proprium*, illud eſt, quod reverà contigit, dùm adhùc *Herodes* regnaret in Judæa, quandòquidem jam à te laudatus Evangeliſta *Matthæus*, conceptis verbis dicat, *natum eſſe Jeſum in Bethleem Juda in diebus Herodis Regis*. Hinc concors eſt omnium Chronologiæ peritorum ſententia, erraſſe Abbatem *Dionyſium* cognomento *Exiguum*, auctorem *Æræ* Vulgaris, ſeu Chriſtianæ, dùm ſibi perſuaſit, Chriſtum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi quarti Imperii *Auguſti*, cùm certum ſit, *Herodem*, Regem, jam è vivis exceſſiſſe anno quadrageſimo quarto Imperii *Octaviani Auguſti*. Conſtat autem, Chriſtum Dominum natum eſſe, regnante adhùc in Iudæa *Herode*. Quòd autem *Herodes*, Rex Iudææ, mortuus ſit ante annum quadrageſimum quartum Imperii *Octaviani Auguſti*, memini, me id multis, iiſque invictis momentis probaſſe in Tractatu *De Myſteriis & annis Chriſti*, Diſſertatione ſextâ, ubi oſtendi, *Herodem*, poſtquàm regnaſſet annis triginta ſeptem ex quo à Romanis fuerat declaratus Rex Iudæorum, vel poſtquàm à devicto *Antigono* regnaſſet in Iudæa triginta quatuor annis, mortuum eſſe anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*. Erravit itaque Abbas *Dionyſius Exiguus*, auctor Æræ Vulgaris, ſeu Chriſtianæ, dùm putavit, Chriſtum Dominum natum eſſe anno quadrageſimo quarto Imperii *Auguſti*, quo anno non ſolùm jam è vivis exceſſerat *Herodes* Rex, ſed etiam immenſum in Germania erupit bellum, in quo *Cajus Cæſar* pugnavit adverſùs Parthos, ſicut ex *Velleio Paterculo* evincunt Cardinalis *Noriſius* in Cenotaphiis Piſanis, & *Antonius Pagius* ſub finem *Apparatûs Chronologici ad Annales Baronii*. Porrò, anno, quo Chriſtus natus eſt, totum orbem fuiſſe in pace compoſitum, in confeſſo eſt apud omnes, Chriſtus igitur natus non eſt anno quadrageſimo quarto Imperii *Octaviani Auguſti*, ſicùt perperàm viſum eſt Abbati *Dionyſio*, cognomento *Exiguo*. Ex eadem Epocha mortis Regis *Herodis*, præfixâ, uti præfigi debet, anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*, manifeſtum itidem eſt, hallucinatum eſſe Eminentiſſimum Annalium parentem *Baronium*, qui aſſerit, Chriſtum Dominum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi ſecundi Imperii *Octaviani*

Auguſti,

Auguſti, quo tamen anno jam vita functus erat Rex *Herodes*, utpotè qui obiit, ut mox diximus, anno quadrageſimo primo Imperii *Octaviani Auguſti*, Chriſtum autem natum eſſe dùm adhùc in Judæa regnaret *Herodes*, nemo, teſtante Evangeliſtâ *Matthæo*, inficias ire poteſt. Aſt, quoto anno Regni *Herodis* illigari debeat verum & proprium Natale Chriſti Domini? non convenit inter viros Chronologiæ peritos, qui, ſicut commonſtravi in prælaudata Diſſertatione ſexta, in varias ſuper hac re ſcinduntur ſententias. Ipſe, æquâ lance libratis omnibus ſententiis, longè probabilius arbitror, verum & proprium Natale Chriſti præfigendum eſſe ad annum quadrageſimum Imperii *Auguſti*, qui annus concurrit cum anno Regni *Herodis* trigeſimo ſexto, poſtquàm à Romanis conſtitutus fuit Rex Iudææ. Eo ſiquidem anno quadrageſimo Imperii Auguſti adhùc in vivis erat *Herodes* Rex, quippè qui abiit dumtaxàt è vivis anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*, ſeu anno trigeſimo ſeptimo, poſtquam à Romanis fuiſſet Rex Iudææ declaratus, & anno, poſt devictum *Antigonum*, trigeſimo quarto. Præterea, eodem anno quadrageſimo Imperii *Auguſti* totus Orbis erat in pace compoſitus, Templumque *Iani* clauſum fuit ab Imperatore *Auguſto*, ſicut teſtantur Hiſtoriæ Romanæ Scriptores, quorum teſtimonia laudavi in Paragrapho ſecundo Diſſertationis ſeptimæ Tractatûs *De Myſteriis & annis Chriſti*, ibidèmque oſtendi contra *Ioannem Maſſonum*, Presbyterum Anglicanum, nullum anno quadrageſimo Imperii *Auguſti*, quo Ieſum Chriſtum natum eſſe affirmo, erupiſſe bellum, ſed per totum Orbem altiſſimam pacem floruiſſe. Has itaque Diſſertationes Tractatûs *De annis & Myſteriis Ieſu Chriſti*, quas mox indicavi, ſi legere haud graveris, planiſſimè probatum invenies, verum & proprium Natale Chriſti Domini incidiſſe in diem vigeſimum quintum menſis Decembris anni quadrageſimi Imperii *Octaviani Auguſti*, qui annus concurrit cum anno trigeſimo ſexto Regni *Herodis*, ex quo fuit à Romanis Rex Iudææ declaratus, & cum anno trigeſimo tertio Regni ejuſdem *Herodis*, poſtquàm *Antigonum*, ultimum apud Iudæos ex ſtirpe Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, Principem, deviciſſet.

D. Nondùm, ut candidè fatear, intelligo, quid ſibi velit iſta Æra Vulgaris, ſeù Chriſtiana, quam à *Dionyſio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, excogitatam fuiſſe mox ajebas?

M. Æra Vulgaris, ſeu Chriſtiana, dicta etiam Dionyſiana, à ſuo auctore Abbate *Dionyſio*, ea eſt, quam Eccleſia Latina in numerandis annis, qui effluxerunt ab Incarnatione Chriſti Domini, uſurpat, dùm hunc, quem auſpicamur, annum ait eſſe ab Incarnatione Chriſti milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum ſeptimum, cùm enim, ut mox diximus, Abbas *Dionyſius*, cognomento *Exiguus*, putarit, Chriſtum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi quarti Imperii *Octaviani Auguſti*, indè annum primum ſuæ Æræ, quæ dicitur *Vulgaris*, ſeu *Chriſtiana*, incepit Kalendis menſis Ianuarii anni ſequentis, ſeu anni quadrageſimi quinti Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Caio Cæſare*, nepote Imperatoris *Auguſti*, & *L. Æmilio Paulo*. Ab anno autem quadrageſimo quinto Imperii *Auguſti*, (cui anno *Dionyſius*, Abbas, annum primum Æræ ſuæ, dictæ *Vulgaris*, ſeu *Chriſtianæ*, illigavit) numerantur uſque ad præſentem, quem decurrimus, annum, mille ſeptingenti & viginti ſeptem anni. At, fatentur omnes hujus temporis periti Chronologi, Abbatem *Dionyſium* in aſſignando anno natalitio Chriſti Domini erraſſe quadriennio ſolido, ac ſubindè novam illam, quam ab Incarnatione Chriſti Domini excogitavit, Æram, quæ dicitur *Vulgaris*, & *Chriſtiana*, non eſſe accuratam. Chriſtus enim, ut anteà diximus, natus non eſt die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi quarti Imperii *Auguſti*, ſicut falsò ſibi perſuaſit Abbas *Dionyſius*, ſed natus eſt die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi Imperii *Auguſti*. Quò fit, ut verum & proprium Natale Chriſti Domini antevertat quadriennio ſolido Æram Vulgarem, ſeu Chriſtianam, cujus auctor eſt Abbas *Dionyſius*. Eccleſia tamen Latina hanc Æram Dionyſianam in numerandis annis ab Incarnatione Chriſti Domini in communem uſum tranſtulit, non quòd putet Eccleſia Latina, hanc Æram Dionyſianam eſſe accuratam, ſed quia hæc Æra Dionyſiana communi Chriſtianorum uſu, inducta & recepta fuit. Nec enim ejuſmodi temporum minutias moratur Eccleſia, ſed eas Chronologis diſcutiendas ac dirimendas permittit. Adde etiam, morem illum ſubducendi annos ab Incarnatione Chriſti Domini, juxtà hanc Æram Dionyſianam, non ſemper in Eccleſia obtinuiſſe. Nam, ante Abbatem *Dionyſium*, mos in Eccleſia vigebat notandi annos per Olympiades Græcorum, per annos Imperatorum, & Conſulum Romano-

manorum, ſed potiſſimùm per Æram Alexandrinorum Martyrum, ſeu per Æram crudeliſſimi Imperatoris *Diocletiani*, qui maximam Chriſtianorum ſtragem edidit. Tardiùs autem invaluit uſus numerandi annos ab Incarnatione Chriſti Domini juxtà Æram Dionyſianam. Obſervat quippè doctiſſimus *Antonius Pagius* in ſua Diſſertatione *De Periodo Græco-Romana*, in Galliis, primâ dumtaxàt ſtirpe Francorum Regum deficiente, hanc Æram Dionyſianam in vulgarem uſum fuiſſe vocatam, ſicùt videre eſt in *Capitularibus* Regum Francorum ab erudirio *Baluzio* publicatis, & quorum multa etiam exhibet *Cl. P. Mabillonius* in doctiſſimo, quem edidir, libro *De Re Diplomatica*. Hiſpani quoque & Luſitani nonniſi paucis abhino ſæculis Æram, quam ſectantur, Hiſpanicam antiquarunt, & in ejus locum Æram Dionyſianam, ſeu Vulgarem, & Chriſtianam, ſuffecerunt. Quin, & Summi Pontifices hac Æra Dionyſianâ tardiùs in ſuis Diplomatibus uſi ſunt. *Eugenius* quippè *IV*. Pontifex Maximus ſæculo Eccleſiæ decimo quarto ſuaſu *Blondi* Æram Dionyſianam adhibere cæpit. Deniquè, circà hanc Æram Dionyſianam, advertere debes, Cardinalem *Baronium*, virum alioqui de Hiſtoria Eccleſiaſtica optimè meritum, biennio erraſſe in præfigendo exordio Æræ Dionyſianæ. At enim, *Baronius* exiſtimans, ſicùt anteà diximus, Chriſtum natum eſſe die 25. menſis Decembris anni quadrageſimi ſecundi Imperii *Auguſti*, orſus eſt annum primum Æræ Dionyſianæ Kalendis menſis Januarii anni ſequentis, ſeu anni quadrageſimi tertii Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Cæſare Auguſto XIII. & M. Plautio Silvano*, cùm tamen fateantur omnes ad unum periti Chronologi, annum primum Æræ Dionyſianæ cæpiſſe Kalendis menſis Januarii anni quadrageſimi quinti Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Caio Cæſare*, nepote Imperatoris *Auguſti*, & *L. Æmilio Paulo*. Hinc Eminentiſſimus ille Annalium parens in præfigendo anno primo Æræ Dionyſianæ erravit duobus integris annis. Quem errorem animadvertens *Baronius*, ut in viam redire, & Æram Dionyſianam, à qua duobus annis deflexerat, aſſequi poſſet, quoſdam è Faſtis Conſulatibus expunxit Conſulatus, ac tandem ad annum Chriſti 280. Æram Dionyſianam aſſecutus eſt, à qua deinceps in ſuis Eccleſiæ Annalibus nunquàm diſceſſit. Obſervant etiam periti hujus ætatis Chronologi, eumdem Cardinalem *Baronium* in alium impegiſſe errorem, dùm in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis annum quadrageſimum quintum Imperii *Auguſti*, à quo incipit annus primus Æræ Dionyſianæ, ſeu Vulgaris, & Chriſtianæ dictæ, conſignavit per Conſulatum decimum quartum Imperatoris *Auguſti*, & *Æmilii Pauli*. Hunc *Baronii* errorem refellit Cardinalis *Noriſius* Diſſertatione 2. *De Cenotaphiis Piſanis* cap. 13. ubi invictis demonſtrat momentis, Imperatorem *Auguſtum* tredecim dumtaxàt Conſulatus egiſſe. Doctiſſimus itidèm *Antonins Pagius* in ſua *Critica Baronii ad annum primum Æræ Chriſtianæ*, multis pariter argumentis probat, Conſulatum decimum quartum Imperatoris *Auguſti* eſſe omninò commentitium, & in vetuſtis emendatiſque *Dionis* Codicibus legi, *Cajum Cæſarem*, nepotem Imperatoris *Auguſti*, fuiſſe Conſulem cum *Æmilio Paulo* anno quadrageſimo quinto Imperii *Auguſti*. Undè facilè infertur, corrupta & interpolata fuiſſe illa *Dionis* Exemplaria, quæ conſuluit Cardinalis *Baronius*, & in quibus legit, Imperatorem *Auguſtum* anno quadrageſimo quinto Imperii ſui egiſſe Conſulatum decimum quartum cum *Æmilio Paulo*.

D. *Herodem* mortuum eſſe anno trigeſimo ſeptimo poſtquam Rex Judææ à Romanis fuiſſet declaratus, jam inſinuaſti, ſupereſt nunc ut brevitèr exponas quodnam mortis genus truculentiſſimus ille Rex fuerit expertus.

M. Multis flagitiis infamis Rex *Herodes*, ſed potiſſimùm Innocentium infantium Bethleemitarum cæde, quam, naſcente Chriſto Domino, edidit, execrandus; tandem ultricem Dei manum, cujus iram tamdiù provocaverat, ſenſit in morte. Poſtquàm enim duos filios *Alexandrum*, & *Ariſtobolum*, quos è ſua conjuge *Mariamne* ſuſceperat, necari juſſiſſet *Herodes*, in gravem ac fœdum incidit morbum, quem in dies ingraveſcentem cùm nullis adhibitis remediis delinire poſſet, deploratæ ſuæ valetudini conſulturus, profectus eſt ultra Jordanem, ubi calidis ſeſe ſovebat aquis. Indè Hiericuntem repetiit, illùcque per ſummam immanitatem accerſitos Judæos, qui erant ex illuſtrioribus familiis oriundi, in Circo concluſit, ut trucidarentur ſtatim ac ipſe fato ceſſiſſet, ſicque eorum morte ac luctu temperaretur illud gaudium, quod Judæos in ejus obitu habituros prævidebat. Interim, *Herodes* Rex, multis contaminatus ſceleribus, divinæ juſtitiæ calicem quaſi guttatìm ſorbebat. Inteſtinum ignem ad viſcera populanda, intimis fovebat medullis. Horrendâ voracitate, & dyſenterico morbo laborabat,

ulcera,

ulcera, & colicos dolores graviſſimos patiebatur, pedes ex acerrimo pravorum humorum defluxu intumeſcentes, nervos ad convulſionem uſque contrahi, computreſcere genitalia, & ex toto corpore vermes ac intolerabilem erumpere fœtorem ſentiebat. Ad has morborum, & pœnarum corporis anguſtias accedebat perpetuus & incredibilis animi dolor, quo crudelis ille & undecùmque infelix tyrannus Regni ſui jacturam, domeſticorum diffidia, infamem vitæ exitum, omnium Judæorum in ſe unum concitata odia, imminens ab ira divina damnationis æternæ fulmen, tanquàm damna irreparabilia noctu diuque cum ſummâ anxietate perpendebat. Tot malis vexatus, & tantùmnon cadaveri, quàm ſpiranti ſimilior *Herodes*, litteras Româ recepit, quibus Imperator *Auguſtus* poteſtatem ei permittebat animadvertendi in filium *Antipatrum*, quem contra ipſius vitam conſpiraſſe cauſabatur. Hoc nuncio tantiſpèr recreatus eſt *Herodes*, ſed paulò poſt acutiſſimis doloribus vehementiùs quàm antehàc excruciatus, in furias actus eſt, voluit ſibi conſciſcere necem, à quo ſcelere impeditus à ſuis domeſticis, indoluit ſceleſtiſſimus ille Rex, quòd ſibi violentas manus inferre haud potuiſſet. Sparſus tamen eſt per Palatium rumor, auditusque de morte *Herodis* clamor, qui ad aures *Antipatri*, ejus filii, cùm perveniſſet, fugam è carcere, in quem à patre conjectus fuerat, moliri cœpit. Quod cùm *Herodi*, Regi, fuiſſet renunciatum, ſtatim filium ſuum *Antipatrum* occidi juſſit. Vivos etiam truculentiſſimus ille tyrannus comburi præcepit *Judam*, & *Mathiam*, nobiles juvenes Judæos ac Legiſperitos, quorum ſuaſu quidam Aquilam auream, quam ipſe in frontiſpicio Templi perturpem adulationem Imperatori *Auguſto* dicaverat, Religionis Legiſque zelo detraxerant. Poſtremò, die quintâ ab occiſione filii ſui *Antipatri*, & poſt Eclipſim Lunæ, quæ Hieroſolymis, teſte *Joſepho* lib. 17. *Antiq. Jud.* cap. 7. conſpicua viſa eſt anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*, annos natus ſeptuaginta, fœtidam animam exhalavit Rex *Herodes*, vermibus corroſus, domi exacerbatus à ſuis, criminum furiis exagitatus, Deo, & cunctis mortalibus exoſus, & malorum catervâ undecùmque oppreſſus. Obſervare tamen debes cum doctiſſimo *Schelſtrato* in Libro *De Antiquitate Eccleſiæ illuſtratâ*, duas Lunæ Eclipſes Hieruſolymis anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti* (quo anno Rex *Herodes*, ut diximus, mortuus eſt) contigiſſe. Primam Eclipſim laudatus ille Auctor aſſerit incidiſſe in diem XII. menſis Martii anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*, non verò in diem XIII. menſis Martii, ut *Petavio*, aliiſque Chronologis viſum eſt. Alteram autem Lunæ Eclipſim cenſet *Schelſtratus* accidiſſe die quintâ menſis Septembris ejuſdem anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*, & poſt illam ſecundam Lunæ Eclipſim vitâ functum eſſe *Herodem*, Regem, die XXV. menſis Novembris ejuſdem anni Imperii *Auguſti*. Hæc *Schelſtrati* Sententia mihi probabilior videtur opinione illorum, qui volunt, Regem *Herodem* mortuum eſſe circa Paſchatis Feſtum, hoc eſt, poſt primam Lunæ Eclipſim. Nam primò, ut obitèr dicam, Judæi mortem Regis *Herodis* in *Volumine jejunii* aſſignant diei ſeptimò menſis *Caſleu*, id eſt, diei XXV. menſis Novembris, quæ dies à Judæis feſtiva habetur, quòd in ea *Herodes*, qui in eos ſævüt, mortem oppetiit. Porrò hujus Judæorum *Voluminis jejunii* auctoritatem & antiquitatem maximè commendant *Uſſerius* Tomo ſecundo ſuorum Annalium, & *Schelſtratus* in libro mox à me laudato. Præterea, ſi Rex *Herodes* mortuus fuiſſet circa Feſtum Paſchatis anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*, non ſibi conſtaret *Joſephus*, Hebræus, dùm ſcribit, *Herodem*, poſtquàm à Romanis fuit creatus Rex Judææ, regnaſſe annis triginta ſeptem. *Herodes* namque, ut jam obſervavimus, à Romanis renunciatus eſt Rex Judææ menſe Octobri anni quinti Imperii *Auguſti*, ac ſubinde annus Regni *Herodis* trigeſimus ſeptimus inire dumtaxàt potuit menſe Octobri anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*. Si ergò *Herodes* mortuus fuiſſet circa Feſtum Paſchatis anni quadrageſimi Imperii *Auguſti*, non attigiſſet annum trigeſimum ſeptimum Regni ſui, immò, nec annum trigeſimum ſextum omninò compleviſſet. Probabilius itaque eſt, Regem *Herodem* mortuum eſſe non poſt primam Lunæ Eclipſim, quæ Hieroſolymis accidit menſe Martio anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*, ſed illum fuiſſe è vivis ſublatum die XXV. menſis Novembris ejuſdem anni quadrageſimi primi Imperii *Auguſti*, poſt ſecundam Lunæ Eclipſim, quæ eodem anno contigit Hieroſolymis die quintâ menſis Septembris. Teſtamentum, antequàm moreretur, condidit Rex *Herodes*, quo filio *Archelao* Judææ Regnum, *Antipæ*, alteri filio, Galilæam, & *Philippo*, tertio filio, Trachonitidem, Galaanitidem, Bathanæam, & Paneadem, Tetrarchiæ nomine, reliquit.

D. Hactenùs juxtà calculum *Joſephi*, Hebræi, præfixiſti annum obitûs Regis *Herodis*. Aſt, Cardinalis *Baronius* in ſuo ad Annales Eccleſiaſticos Apparatu, quem nupertimè legebam, pertendit, falſum eſſe hunc *Ioſephi* calculum, Regemque *Herodem* non eſſe mortuum anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*, ſed anno quinquageſimo Imperii ejusdem *Auguſti*, idque adeò verum eſſe exiſtimat ille Eminentiſſimus Annalium Parens, ut ibidèm in *Ioſephum*, & in alios, qui hujus Hiſtorici, Hebræi, calculum de anno mortis Herodis, Regis, ſectantur, acritèr invehatur his verbis: *Si* Joſephum, Hebtæum, *quis ſibi ſequendum proponat, deſerat neceſſe eſt Evangelicam veritatem, utpotè qui Iudæus Auctor (ut oſtendimus) antè Chriſtum natum ponat Herodis Senioris obitum. Sed redarguimus ejusdem Auctoris levitatem & inconſtantiam ex ipſiusmet ſcriptis ſuperiùs recitatis. Porrò, ſi quis eidem ita ſecum pugnanti, & Evangelicæ veritati penitùs repugnanti, fidem adhibendam putaverit, hac ex parte Celſum, Porphyrium, & Iulianum ſe ſuperare cognoſcat; cùm iidem, licèt Chriſtianæ Religionis hoſtes infenſiſſimi, & contradictores acerbiſſimi, nunquàm tamen auſi reperiantur præponere Ioſephum Evangeliſtis. At, cùm non ſolùm (quod ſatis erat) Evangelicâ veritate redarguerimus Judæum Hiſtoricum, ſed ex ſuis ipſius ſcriptis ſæpenumero apertâ luce eum mendoſiſſimum oſtenderimus, & in hoc ipſo de annis Herodis adeò diverſa & planè contraria locutum viderimus: quomodò non magis ſequendus nobis fuit Euſebius &c.* Poteratne Cardinalis *Baronius*, cujus auctoritas magni apud omnes ponderis eſſe debet, actiori Cenſûrâ *Ieſephum*, Hiſtoricum Judæum, percellere, ejusque calculum de anno obitûs Regis *Herodis* evidentiùs reprobare?

M. Bona verba, quæſo: Huic Cenſuræ, quâ Cardinalis *Baronius* perſtringit *Ioſephum*, Hiſtoricum Judæum, quæque ſale ac pipere ſatis aſperſa videtur, oppono primò judicium omnium virorum eruditorum hujus temporis, inter quos convenit, *Ioſephum*, Hebræum, immeritò vapulare à *Baronio* tanquàm imperitum temporum, cùm potiùs fuerit Hiſtoricus diligentiſſimus, cujus magna fides, & eximia eruditio in his, quæ ſpectant Hiſtoriam & annos Regni *Herodis*, maximè elucent. Hinc clariſſimi omnes hujus ætatis Scriptores, in ſacra & prophana Chronologia verſatiſſimi, calculum *Joſephi* tam circà initium Regni *Herodis*, quàm circà annum ejusdem Regis obitûs, tanquàm accuratiſſimum, ſequuntur, multisque luculentiſſimis mumentis (quæ nos in Diſſertatione ſextâ *Tractatûs de Myſteriis & annis Chriſti* expendimus) probant, *Herodem* fuiſſe à Romanis creatum Regem Judææ anno Imperii *Auguſti* quinto, qui concurrit cum anno ſexto Juliano, & cum anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo decimo quarto, Conſulibus *Cn. Domitio Calvino*, & *C. Aſinio Pollione*; Herodem verò, poſtquam regnaſſet annos triginta ſeptem, (ex quo videlicèt à Romanis Rex Judææ fuerat creatus) mortuum fuiſſe anno quadrageſimo primo Imperii *Auguſti*, qui annus concurrit cum anno Juliano quadrageſimo ſecundo, cum anno Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimo quinquageſimo, Conſulibus *C. Calviſio Sabino*, & *Rufo*, ſeu *Rufino*, ut habet *Severus Sulpitius*. Præterea, Viri hujus temporis undecùmque doctiſſimi duplicem aſſignant cauſam, cur Cardinalis *Baronius* calculum *Ioſephi* in deſcribenda Herodiana Hiſtoria improbarit. Prima cauſa eſt, quòd *Baronius* annos triginta ſeptem Regni *Herodis* putandos eſſe duxerit poſt pugnam, ſeu victoriam Actiacam, quam Imperator *Auguſtus* de *M. Antonio*, & de *Cleopatra*, Reginâ Ægypti, retulit die ſecunda menſis Septembris anni ſui Imperii decimi quarti, ſeu anni Urbis Romæ conditæ ſeptingenteſimi vigeſimi tertii. Quâ ſemel à *Baronio* poſita Epochâ exordii Regni *Herodis*, coactus eſt Eminentiſſimus ille Annalium parens mortem *Herodis*, qui triginta ſeptem annos regnavit in Judæa, detrudere ad annum Imperii *Auguſti* quinquageſimum, ſeu ad annum Urbis Romæ ſeptingenteſimum ſexageſimum. Sed hallucinatum fuiſſe Cardinalem *Baronium*, dùm initium triginta ſeptem annorum, per quos regnavit *Herodes* in Judæa, putavit petendum eſſe ab illo anno, quo Imperator *Auguſtus* in pugna Actiaca *M. Antonium* ſuperavit, duæ invictæ rationes demonſtrant. Nam primò, antiqui Hiſtoriæ Herodianæ Scriptores, disertè aſſerunt, *Herodem* annos triginta ſeptem Regni ſui in Judæa computaſſe ab anno quinto Imperii *Auguſti* (quo anno *Herodes* à Romanis fuit creatus Rex Judææ) nullus autem Herodianæ Hiſtoriæ Scriptor meminit iſtius triginta ſeptem Regni *Herodis* annorum ſupputationis, quam proprio marte adinvenit Cardinalis *Baronius*, quamque dumtaxàt poſt pugnam, ſeu

Victo-

Victoriam Actiacam, ab Imperatore *Auguſto* anno decimo quarto Imperii ſui de *M. Antonio* reportatam, initium habuiſſe affirmat. Deindè, ſi poſt pugnam, ſeu Victoriam Actiacam, *Herodes*, qui in Regno Judææ ab Imperatore *Auguſto* fuit confirmatus, Regni ſui triginta ſeptem annorum duxiſſet, ſicut pertendit *Baronius*, non verò ab anno quinto Imperii *Auguſti* (quo anno idem *Herodes* à Romanis renunciatus eſt Rex Judææ) ſequeretur, annum trigeſimum ſeptimum Regni *Herodis* concurrere, juxta calculum Cardinalis *Baronii*, cum anno quinquageſimo Imperii *Auguſti*, à quo anno Imperii *Auguſti* usque ad annũ quinquageſimum ſeptimum, qui fuit Imperii ejusdem *Auguſti* poſtremus, ſeptem dumtaxàt numerabis annos. Quomodò igitur, juxtà illum calculum, quem ſequitur *Baronius*, verum erit id, quod poſt *Joſephum*, Hebræum, aſſerunt omnes ad unum Scriptores Hiſtorici, videlicèt *Archelaum*, filium Regis *Herodis*, poſtquàm per novem annos Judæam non tanquàm Rex, ſed tanquàm Ethnarcha, rexiſſet, à Proceribus Judæorum, & Samaritanorum, qui ejus tyrannidem ferre haud poterant, accuſatum apud Imperatorem *Auguſtum*, omni ditione & pecuniâ mulctatum eſſe, & ab eodem Imp. *Auguſto* Viennæ in Galliis in exilium miſſum fuiſſe. Certè illius Facti Hiſtorici veritas, quæ apud omnes Scriptores indubitata eſt, nullatenùs cum calculo Cardinalis *Baronii* de obitu *Herodis* cohærere poteſt.

Altera cauſa, propter quam Cardinalis *Baronius* calculum *Joſephi*, Judæi, in deſcribenda Hiſtoria Herodiana vehementèr improbavit, hæc eſt: ſibi perſuaſit Eminentiſſimus, juxta ac doctiſſimus ille Annalium parens, *Joſephum* in deſcribenda Hiſtoria Herodiana hunc poſuiſſe calculum, ex quo neceſſariò ſequebatur, Chriſtum Dominum natum eſſe poſt Regis *Herodis* mortem. Verùm, cùm nunc apud omnes viros eruditos certiſſimè conſtet, ea, quæ *Joſephus*, Hiſtoricus Judæus, de *Herode* ſcripſit, Evangelicæ veritati non adverſari, ex iisque nullo modo ſequi, Regis *Herodis* obitum anteceſſiſſe Nativitatem Chriſti, ſtandum eſt *Joſephi* calculo, à quo dùm receſſit Cardinalis *Baronius*, in aliquot Chronologiæ impegit errores, quos retexerunt & emendarunt Cardinalis *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis*, & *Antonius Pagius* in *Critica Baronii*, & in ſua *Diſſertatione Hypatica*, ſeu *De Cæſareis Conſulibus*, quos, ſi tibi per otium liceat, adire poteris. Hoc unum dumtaxat hìc breviter annotabo, nimirùm viris eruditis jure optimo non probari opinionem Cardinalis *Baronii*, aſſerentis, Regem *Herodem*, anno quo mortuus eſt, occidiſſe in ea, quam edidit, puerorum Bethleemitarum ſtrage, filium ſuum bimulum. Hæc, inquam, Cardinalis *Baronii* opinio graviſſimis momentis à viris eruditis confutatur. Primò, quia licèt ex *Joſepho*, Hebræo, certum ſit, Regem *Herodem* morti addixiſſe tres filios ſuos *Alexandrum*, *Ariſtobulum*, & *Antipatrum*, nullus tamen ex his tribus Herodis filiis erat bimulus, ſed omnes erant grandævi. Immò, Rex *Herodes* eo tempore, quo in pueros Bethleemitas gladio ſævìit, nullum filium bimulum habebat, nec habere poterat, quippè qui, teſte *Joſepho*, jam ſenio confectus erat, & ſeptuageſimum ætatis ſuæ jam attigerat annum. Sed ut dem, Regi *Herodi* tum temporis fuiſſe filium bimulum, nihil tamen cauſæ erat, cur illum unà cum pueris Bethleemitis trucidari juberet. Nam *Herodes* eo conſilio horrendam illam puerorum Bethleemitarum ſtragem edixit, ut Chriſtum, quem natum Judæorum Regem à Magis inaudiverat, in cunabulis de medio tolleret, timens, ne Chriſtus ei, ejusque poſteris ſceptrum Judææ eriperet. At, tantùm abeſt, ut *Herodes* occaſionem habuerit timendi, ne ſibi, ſuisque poſteris ſceptrum Judææ proprius filius tenellus adhùc & ad ubera appenſus eriperet, ut potius per hunc puerulum, filium ſuum, Judææ ſceptrum in ſua Herodiana familia ſervatum iri, ſperare potuiſſet, ac debuiſſet. Denique, Rex *Herodes* juſſit tantùm occidi pueros, qui erant in Bethleem & in finibus ejus, ut ait Scriptura Sacra; ſi quem autem *Herodes* tunc habuiſſet filium bimulum ac tenellum; hunc certè non Bethleemi, ſed Hieroſolymis in Regia genuiſſet, aluiſſet, educaſſet: Nihil igitur cauſæ erat, cur pater *Herodes* lactentem adhùc filium ſuum cum cæteris pueris Bethleemitis occidi juberet. Edictum itaque Regis *Herodis* de occidendis pueris Bethleemitis confundi non debet primò cum Edicto ejusdem Regis de trucidandis filiis ſuis *Alexandro*, *Ariſtobulo*, & *Antipatro*, quia tres illi filii *Herodis* erant ætate grandævi, quandò, juſſu patris, fuerunt mortis ſupplicio affecti; pueri verò Bethleemitæ, qui, juſſu impii illius Regis fuerunt occiſi, tenelli adhùc erant, quos inter aliquis filius *Herodis*, qui bimulus eſſet, numerari non poteſt. Secundò, iſtud Edictum Regis *Herodis* de ſtrage puerorum Bethleemitarum confundi etiam non debet cum Edicto, quo crudeliſſimus ille Rex,

Rex, ingraveſcente ſuo morbo, ſicut ſuperiùs ex *Joſepho* obſervavimus, nobiliſſimos viros inter Judæos Hieticuntem accivit, & in hypodromo concluſit, datis mandatis ſorori ſuæ *Salome*, ejuſque viro *Alexæ*, ut, ſe extincto, per milites interficerentur. Hoc etenim ſæviſſimum Regis *Herodis* Edictum non fuit executioni mandatum, quia, teſte eodem *Joſepho*, *Salome*, mortuo *Herode*, fratre ſuo, nobiliſſimos illos Judæos, in Hypodromo concluſos, dimiſit incolumes, dicendo, ita *Herodem* juſſiſſe; At, Edictum Regis *Herodis* de jugulandis pueris Bethleemitis, vivente adhuc *Herode*, executioni traditum fuiſſe ait Scriptura Sacra cap. 2. *Matthæi*. Poſtremò, cædes puerorum Bethleemitarum confundi minimè debet cum illa cæde, quâ Rex *Herodes*, paulò antequàm moreretur, *Judam*, & *Matthiam Margalothum*, eorumque Socios, vivos exuri juſſit, ob deturbatam ab ipſis Aquilam auream, quam ſupra majorem Templi Hieroſolymitani portam idem Rex *Herodes* contra Legem poſuerat; cùm enim *Judas*, & *Matthias Margolothus*, Judæi, eorumque Socii jam ætate provecti eſſent, eorum cædes, juſſâ à Rege *Herode*, nihil commune habere potuit cum ſtrage infantium, quos Bethleemi, & in omnibus finibus ejus à bimatu & infra truculentus Rex *Herodes* occidi juſſit.

D. Inter Judæorum Sectas, quæ in ſexta Mundi Ætate emerſerunt, & de quibus hoc in Colloquio ſermonem te habiturum ſpoſpondiſti, una eſt, quæ, ſicut nuperrimè dicebat mihi vir eruditus, appellabatur Secta *Herodianorum*. Sed undenam illi Sectarii id nominis traxerint, vel ab *Herode*, Rege Judææ? vel ab altero *Herode*? & quosnam diſſeminarint errores? à te nunc ſcire deſidero.

M. *Herodianorum* meminêre quidèm Sacri Evangeliſtæ, nimirùm *Matthæus* cap. 22. v. 16. & *Marcus* cap. 8. v. 15. & cap. 12. v. 13. Sed utrùm hoc nomen vel ab *Herode*, Rege Judææ, vel ab alio *Herode* ſortiti ſint? Quosnam etiam errores ſparſerint iſti *Herodiani*? non ſatis adhuc liquet. Alii exiſtimant, hanc Sectam *Herodianorum* conflatam fuiſſe ex quibuſdam viliſſimis Judæis, qui dicti ſunt *Herodiani*, eò quòd *Herodem*, Regem Judææ, quamvis non eſſet genere Judæus, colerent pro Meſſia, quod putarent in eo impletum eſſe Patriarchæ *Jacobi* morientis vaticinium: *Non auferetur ſceptrum de Juda, donec veniat qui mittendus eſt, &c.* Sic ſenſit antiquus Scriptor *Tertullianus*, ſive Auctor, quiſquis eſt, *Supplementi* libri ipſius *De Præſcriptionibus*. Sed hanc Sententiam, tanquàm ridiculam explodit *S. Hieronymus* Commentario in caput 22. *Matthæi*, ubi hæc habet: *Quidam Latinorum ridiculè Herodianos putant, qui Herodem Chriſtum eſſe credebant, quod nusquàm omninò legimus.* Alii probabiliùs, meâ quidèm Sententiâ, cum *S. Hieronymo*, loco mox à me laudato, cenſent, iſtos *Herodianos* non fuiſſe Judæos, ſed milites & ſervos *Herodis*, Tetrarchæ Galilææ. Vocabantur autem illi milites & ſervi *Herodiani* à Phariſæis, qui eos ſolventes Tributa Romanis eo nomine irridebant, quia *Herodes*, Tetrarcha Galilææ, cujus erant milites ac ſervi, Præfectus erat à Romanis ipſis Tributis recipiendis. Hi *Herodiani* inſidiabantur Chriſto, qui ideò ſuos Diſcipulos præmonebat, ut ſibi caverent à fermento Phariſæorum, & à fermento *Herodis*: *Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento* (id eſt, à doctrina, quæ malitiæ & corruptionis plena erat) *Phariſæorum, & fermento Herodis*, cap. 8. v. 15. Evangelii *Marci*.

D. In quo potiſſimùm ſita erat *Phariſæorum* doctrina, quam Chriſtus Dominus nomine *Fermenti* indigitat?

M. Phariſæi Sectam apud Judæos conflarunt, quæ jam temporibus Machabæorum ſub Regno *Alexandri Iannæi* maximâ auctoritate pollebat. Præcipua eorum doctrinæ dogmata erant iſthæc: Primò, variis conſtitutiunculis, ad quæſtum ac tyrannidem excogitatis, irretiebant populum, & præcepta Legis Moſaicæ pravis interpretationibus pro ſuo arbitrio reſtringebant, & ſpuriis traditionibus corrumpebant. Secundò, Fatum admittebant, quod tamen liberum arbitrium non adimeret, ſicut teſtatur *Joſephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Iudaico* cap. 7. & lib. 13. *Antiquit. Iud.* cap. 9. Tertiò, Immortalitatem Animarum credebant quidem Phariſæi, ſed bonarum Animarum Metempſychoſim, ſeu migrationem in alia corpora defendebant, ut fidem facit idem *Joſephus*, Sectâ Phariſæus, lib. 18. *Antiq. Iud.* cap. 2. Denique, Phariſæi erant veri Hypocritæ, qui omnia ad pompam externam, ad publicum ſimulatæ pietatis ſpectaculum faciebant, affectabant Cælibatum, venditabant jejunia ſua bis in Sabbato, id eſt, in hebdomada; preces, eleemoſynas, & ſuperſtitioſas lotiones plenis ac crepitantibus buccis in publico, arrogantique ſupercilio prædicabant, dilatabant Philacteria ſua, & ut viderentur Legis Moſaicæ admodùm obſervantes, ſcribebant Decalogum in membranis, ceù

duobus

duobus Voluminibus, quorum alterum fronti, coronæ vice, circumponebant, alterum brachio: ut ſive quò manum porrigerent, eſſent in conſpectum, ſive caput moviſſent, ob oculos eſſent. Inde illi hypocritæ captantes auram popularem, atque ex mulierculis ſectantes iucra, faciebant grandes fimbrias, & quò quiſque latiores fimbrias circumferebat, hoc religioſior habebatur apud ſuperſtitioſos & ſimplices. Hi ſunt Phariſæi, qui in Jeſum Chriſtum ſtimulati ac livore perciti, quòd, certatim ad illum confluente populo, contemni ac deſeri ſe viderent, Chriſti doctrinæ totis ſuis viribus repugnabant, eum actitet inſectabantur, conviciis proſcindendo, inceſſendo dicteriis, fodicando actiones, miracula eludendo. At, Chriſtus Dominus illis hypocritis, qui ſanctitatis famam apud homines captabant, larvam detraxit, artemque detexit pſeudo illorum Doctorum, qui per illam externam pietatis, & ſanctimoniæ ſpeciem in animos plebis invadebant, cumque à Diſcipulis ſuis monitus fuiſſet, quòd Phariſæi verbis ejus fuiſſent offenſi, actutùm reſpondit Chriſtus: *Sinite illos, cæci ſunt, & Duces cæcorum: Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadent.* Quâ reſponſione apertè ſignificavit Chriſtus, ſe contemnere offenſionem Phariſæorum, quia veritate offendebantur, ſuiſque ſuperſtitioſis traditionibus addicti, gratiæ Myſteria pro nihilo habebant, & plebem à via ſalutis abducebant. Huic Phariſæorum Sectæ è diametro oppoſita erat altera apud Judæos Secta *Sadducæorum.*

D. Oſtende, ſi placet, quo pacto Sadducæorum Secta diſcrepet à Secta Phariſæorum?

M. Phariſæi, ut mox diximus, Fato omnia regi, illæsâ tamen ſtante hominum libertate, arbitrabantur; at, Sadducæi (ut teſtatur *Joſephus* lib. 2. *De Bello Jud.* cap. 7.) Fatum omninò negantes, & Deum extra omnem mali patrationem inſpectionemque conſtituentes, omnia hominum ſubjiciebant poteſtati, eoſque ſolos bonorum, vel malorum ſuarum actionum auctores eſſe affirmabant. Secundò, Phariſæi Animarum Immortalitatem, exiſtentiam ſpirituum, & corporum reſurrectionem confitebantur: Sadducæi verò hæc omnia inficiebantur, aſſerentes animas hominum cum corporibus interire, nec eſſe aliquos Spiritus, ſive Angelos bonos aut malos. Tertiò, Phariſæi Sacros omnes libros recipiebant: Sadducæi autem Sacros omnes Libros, præter Pentateuchum *Moyſis*, repudiabant. Denique, Phariſæi non tantùm Legem ſcriptam, ſed etiam Legem oralem, ſeu traditiones excipiebant, & probabant: Sed Sadducæi ſoli Scripturæ Sacræ Textui, rejectis omnibus Traditionibus, quaſi polypi ſaxo immobilitèr affixi, adhærebant. Hæc infecta Sadducæorum Dogmata ſi ſedulò expendas, fateberis ultrò, Phariſæos ſaniora Sadducæis ſenſiſſe atque docuiſſe. Hinc Chriſtus Dominus de Phariſæis ait: *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi, omnia quæcumque ergò dixerint vobis, ſervate & facite.* Et *S. Paulus* (ut legitur cap. 23. Act. Apoſt.) in jus vocatus coram Judæorum Senatu, *ſciens quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in Concilio: Viri fratres, ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & Reſurrectione mortuorum ego judicor. Et cùm hoc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.* Sed de his duabus apud Judæos præcipuis Sectis Phariſæorum, & Sadducæorum, hæc levi brachio attigiſſe ſufficiat.

D. Prodieruntne apud Judæos in ſexta Mundi Ætate aliæ Sectæ?

M. Prætèr has duas *Phariſæorum*, & *Sadducæorum* Sectas, aliæ apud Judæos in ſexta Mundi Ætate eruperunt Sectæ, videlicèt *Eſſæorum*, ſeu *Eſſenorum*: *Hemerobaptiſtarum*, *Samaritanorum*, *Galilæorum*, *Caraitarum*, & *Rabbaniſtarum*, de quibus hìc pauca dicam. In primis *Eſſæi*, ſeu *Eſſeni*, erant Sadducæis è fronte oppoſiti, quippè qui de providentia Dei, de animarum immortalitate, & de exiſtentia Spirituum, ſeu Angelorum, rectè ſentiebant, ut teſtatur *Joſephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Judaico* cap. 7. & lib. 18. *Antiq. Jud.* cap. 2. A cæteris Judæis puriori quodam vivendi genere, ſeu Aſceticæ vitæ ſtudio dumtaxat diſcrepant, cælibatum ſervabant, Sabbatum, aliis Judæis ſcrupuloſiùs obſervabant, victu parco & auſtero utebantur, omnia bona erant illis communia. Habebant inſupèr ſtatas horas ad orandum, variaſque artes & occupationes, in quibus ſeſe, citrà ullam cupiditatem, exercebant. Apud eos nemo ſervus, omnes liberi. A juramento, quaſi à perjurio, penitùs abhorrebant. Severi erant criminum vindices. Lectioni Scripturæ Sacræ deditiſſimi, pietatis, puerorum inſtitutionis, beneficentiæ, hoſpitalitatis ſtudioſiſſimi, ſolitudinis, & ſilentii obſervantiſſimi, adverſa quæq; etiam

mortem, exquiſitiſſimoſque cruciatus, pro Religionis defenſione æquaoimitèr, & alacritèr tolerabant. Iſti Judæi, dicti *Eſſæi*, ſeu *Eſſeni*, confundi noo debent cum *Therapeutis*, qui, ſicut deſcripſit *Philo*, Judæus, in libro *De Vita Contemplativa*, relictis civitatibus, in agro & ſolitudine degentes, orationi, & contemplationi jugitèr vacabant, & durum auſterumque vitæ genus ducebant; hos ſiquidem *Therapeutas* non fuiſſe Religione Judæos, ſed Chriſtianos, memini, me jam oſtendiſſe in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam trium priorum Eccleſiæ ſæculorum, quod, ſi tibi per otium liceat, lectitare poteris. Venio nunc ad Sectam *Hemerobaptiſtarum*, qui ita apud Judæos appellabantur; quòd ſingulis diebus Baptiſmo, ſeu Lavacro ſe abluerent, dicerentque, hominem ſine quotidiano illo Baptiſmo probè, ſanctèque vivere haud poſſe. Cum Sadducæis negabant iſti *Hemerobaptiſtæ* reſurrectionem mortuorum, ſed in aliis Religionis dogmatibus planè cum Phariſæis conſentiebant. Plura de his *Hemerobaptiſtis* legeſis apud *S. Epiphanium* Hæreſi 17. Quòd ſpectat Samaritanorum Sectam, jam obſervavimus in noſtris præcedentibus Colloquiis, decem Iſraëlitarum Tribus, poſt earum deportationem in Samariam à *Salmanaſare*, Aſſyriorum Rege, diro Schiſmate à Judæis fuiſſe ſeparatas, illudque Schiſma eò præſertim tempore invaluiſſe, quo *Sanaballetes*, Samariæ Præfectus, primùm à *Dario*, Perſarum Rege, deinde ab *Alexandro Magno* veniam impetravit ædificandi Templum in monte *Garizin*, æmulum Templo Hieroſolymitano, eidemque Templo Garizitano Sacerdotem præfecit *Manaſſen*, ſocerum ſuum, & fratrem *Jaddua*, Summi Pontificis Judæorum. Poſt extructum illud in monte *Garizin* Templum, in quo Samaritani, juxtà ritus ac cæremonias Judæorum, Sacra faciebant, erupit Samaritanos inter & Judæos implacabile odium, quamvis Samaritani unum Deum Iſraëlis adorarent, Meſſiam expectarent, & in Circumciſione, Sacrificiis, obſervatione Feſtorum, Purificationibuſque Legalibus cum Judæis convenirent. In tribus tamen potiſſimùm capitibus Samaritani diſcrepabant à Judæis. Primò, quia Samaritani Deum Iſraëlis colebant in Templo *Garizin*: Judæi verò Deum adorabant in Templo Hieroſolymitano, ſicut ipſemet Deus in Lege præcepit. Secundò, Judæi non ſolùm Pentateuchum *Moyſis*, ſed & Libros Propheticos, & alios, qui in Canone Esdrino erant conſcripti, ceu Sacros & Canonicos recipiebant. At, Samaritani Pentateuchum dumtaxàt *Moyſis*, ceu Sacrum, admittebant, repudiatis aliis libris, quos io ſuo Canone habebant Judæi. Denique, Samaritani Traditiones, per Phariſæos invectas, quas ſectabantur Judæi, omninò repudiabant, & unico puro Scripturæ Sacræ Textui adhærebant. Pentateuchum Samaritanum vetuſtiſſimum, & antiquis characteribus Hebræis exaratum fuiſſe, atque etiamnùm extare integrum ac ſincerum, memini me alibi ex Sanctis Patribus obſervaſſe; quâ de re ſi plura ſcire deſideres, legeſis doctiſſimum *Joannem Morinum*, Congregationis Oratorii Presbyterum, in *Exercitatione*, quam edidit *in Samaritanum Pentateuchum*, Conſule etiam *Capellum*, & *Waltonum* Prolegomeno undecimo in Biblia Polyglotta Loodinenſia. Nunc ipſe ab aliis Judæorum Sectis, quas mox indicavi, brevitèr me expedio. Sectæ *Galilæorum*, quam *Joſephus*, Hebræus, Sectis Judæorum accenſet, originem dediſſe videtur *Judas Galilæus*, ex oppido *Gamala*, qui, dùm *Quirinius* in Judæam, tùm temporis in Provinciam à Romanis redactam, ab Imperatore *Auguſto* miſſus fuiſſet, ut cenſum à Judæis exigeret; auctor erat Judæis, ut à Romanis impoſitum Tributum non perſolverent, eoſque, ſuaptè naturâ jam ad defectiooem proclives, omni, quâ valebat, eloquentiâ hortabatur, ut excuterent Romanorum jugum, ſuæque priſtinæ libertati reſtituti ea denegarent tributa, quæ ab ipſis nomine Imperatoris exigebantur. Sed brevi diſſipata eſt hæc Galilæorum Secta. Nam capto à Romanis ac cæſo illo *Juda Galilæo*, duobuſque ejus filiis in crucem actis, domiti ſunt Judæi, ſuiſque ingratiis colla jugo Romanorum ſubdere coacti ſunt. Secta *Caraitarum* conflata erat ex illis Judæis, qui Legem Oralem, ſeu Traditiones Phariſæorum, & Rabbinorum reſpuebant, & uni tantùm Scripturæ Sacræ Textui inhærendum eſſe pertendebant. Multi adhùc in Oriente Judæi Caraitæ reperiuntur. Poſtremò, Secta *Rabbaniſtarum* ex his coaluit Judæis, qui, præter Legem ſcriptam, excipiebant Legem oralem, ſeu Phariſæorum & Rabbinorum Traditiones, atque Sacrarum Scripturarum expoſitiones in maximo pretio & honore habebant, ideòque *Rabbaniſtæ* fuerunt appellati. Horumce Rabbaniſtarum Secta adhùc perſeverat in Judæis, qui per totam Europam ſunt diſperſi, & acerrimo odio Judæos Caraitas proſequuntur. His, quas hactenùs retuli, Judæorum Sectis,

ſunt

ſunt qui addunt Sectam *Scribarum*, ſed perperàm. *Scribarum* quippè nomen, ut mëmini, me in ſuperiori Colloquio obſervaſſe, non Sectæ, ſed ordinis & gradûs fuit. Inter illos *Scribas*, alii erant *Politici*, alii dicebantur *Sacri*, & *Eccleſiaſtici*. Politicorum Scribarum apud Judæos duplex erat claſſis. In prima erant politici Scribæ Superiores, ſeu Regii, qui erant à Secretis, vel Conſiliis Regum, quique penès ſe aſſervabant inſtrumenta & acta publica, & rationem temporum, geſtorum, ac redituum. In altera claſſe conſtituebantur politici *Scribæ* inferiores, qui erant Actuarii, & Notarii communes. At, *Scribæ*, qui dicebantur *Sacri* & *Eccleſiaſtici*, erant, ſicut jam oſtendimus, Doctores & Interpretes Legis, quibus ex officio incumbebat Legem interpretari, Sacras Scripturas in Templo & Synagogis populo prælegere, dubia diluere, obſcura dilucidare, indeque paſſim in Evangelio *Legis Periti* nuncupantur. Horum *Scribarum* ordinem, qui à Phariſæis diſtinctus erat, poſt captivitatem tantùm Babylonicam fuiſſe apud Judæos ortum, in ſuperiori Colloquio jam annotavi. Quamvis enim à *Moyſis* temporibus ſemper fuerint Judæorum Synagoga viri Legis peritiſſimi, probabilior tamen opinio eſt, Scribas ſucceſſiſſe Prophetis, qui poſt captivitatem Babylonicam ceſſarunt, ac primum, cui *Scribæ* nomen in Scriptura Sacra tributum eſt, fuiſſe *Esdam*.

D. Illuſtriores Philoſophos, Poëtas, & Oratores, qui ſextâ Mundi Ætate in Græcia floruerunt, accuratè in præcedenti Colloquio percenſuiſti. Præclara etiam geſta Machabæorum, qui eâdem Mundi Ætate, immortalem gloriam ſibi apud Judæos pepererunt, in iſto Colloquio plurimùm commendaſti; debes nunc attexere ſeriem celebriorum Scriptorum Latinorum, qui in ſexta itidèm Mundi Ætate, præſertìm circà tempora Imperatoris *Auguſti*, Romæ, & in Italia præ cæteris inſigni Eloquentiæ, & Poëſeos laude claruerunt.

M. Antiqui Romani usque ad tempora Imperii *Octaviani Auguſti* non tàm litteris, quàm armis nomen ſuum ubique nobilitarunt, utì declarant tot bella, quæ geſſerunt, & victricia ſua arma in varias nationes intulerunt, nimirùm Bella Gallicum, Macedonicum, Hiſpanicum, Numantinum, Mithridaticum, Jugurthinum, tria Bella Punica, quibus tandèm urbs Carthago, Romæ æmula, omninò deleta eſt, ut nihil in præſentia dicam de bellis civilibus *Sullam* inter & *Marium*: *Cæſarem* inter & *Pompejum*, qui ab eodem *Cæſare* in pugna Pharſalica victus eſt, & de aliis id genus bellis, quæ felicem habuerunt exitum, & Romanorum Reipublicæ magnum attulerunt incrementum, ſicut legere poteris apud *Polybium*, *Titum Livium*, *Vellejum Paterculum*, *Florum*, *Eutropium*, aliosque Hiſtoriæ Romanæ Scriptores. Non defuerunt tamen in Romanorum Republica antè tempora Imperatoris *Auguſti* aliquot viri litteris clariſſimi, quos inter cenſentur *Nævius*, Poëta, *Livius Andronicus*, Poëta, *Ennius*, Poëta, & plurimarum Tragædiarum Scriptor. *Cæcilius Statius*, Poëta Comicus; *Marcus Pacuvius*, Poëta Tragicus, & *Ennii* nepos: *Marcus Accius Plautus*, & *Terentius*, Poëtæ Comici elegantiſſimi, & nonnulli alii. Aſt, poſtquàm *Octavianus Auguſtus*, nepos *C. Julii Cæſaris*, devicto in pugna Actiacâ *Marco Antonio*, Imperii Romani habenas ſolus moderari cæpit, multò plures viri doctrinâ præſtantes Romæ, & in Italia prodierunt, qui veteris Græciæ viris illuſtribus nihilò inferiores fuerunt. *Cajum Julium Cæſarem*, avunculum Imperatoris *Octavii Auguſti*, inſignem Hiſtoricum & Oratorem fuiſſe teſtantur hi, quos edidit, *De Bello Gallico* Commentarii, in quibus dilucidè, copiosè, elegantèr, vehementèr, & appoſitè ſcribit pro rei natura, pro argumenti, temporum ac perſonarum conditione. Facundos Oratores, qui Romæ, & in Italia palmam eloquentiæ tulerunt, & inter cæteros *Hortenſium*, percenſet *Cicero* in libro *De claris Oratoribus*. Sed unus omnium Scriptorum cùm Græcorum, tùm Latinorum ſplendorem obſcuravit eloquentiæ laude *M. Tullius Cicero*, dicendi artifex peritiſſimus, & in Cauſarum Civilium actionibus nulli ſecundus. *Ciceronis* ſtylum & eloquentiam in ſuis libris expreſſam imitantur etiamnùm aliqui inter Chriſtianos Scriptores, qui hunc eximium Oratorem gaudent nocturnâ verſare manu, verſare diurnâ. Horum certè ſtudium non improbo, immò auctor ſum juvenibus ut libros *Ciceronis* in ſinu habeant, dummodò ſeriò cogitent primò, hùc humanas Diſciplinas, hùc Philoſophiam, hùc Eloquentiam tendere debere, ut Chriſtum intelligamus, ut Chriſti gloriam celebremus. Hic eſt enim totius eruditionis & eloquentiæ ſcopus. Prætereà, in primis curent adoleſcentes, ut notitiam aſſequantur Myſteriorum Chriſtianæ Religionis, nec minore ſtudio Libros Sa-

etos evolvant, quàm *Cicero* libros Philoſophorum, Oratorum, Poëtarum, Hiſtoricorum, & Juriſperitorum evolverat. In eos autem, qui eo dumtaxàt ſine libros *Ciceronis* legunt, ut ejus ſtylum ad vanam oſtentationem imitentur, verè quadrat iſtud Poëtæ *Horatii* Diſtichon?

O imitatores ſervum pecus, ut mihi ſæpè
Riſum, ſæpè jocum veſtri movere tumultus.

Marcus Tullius Cicero juſſu *Marci Antonii*, in quem ſuas Orationes Philippicas in Senatu declamaverat, occiſus eſt, annos ſexaginta quatuor natus, olim Conſul, de Romana Republica optimè meritus, ac Pater Patriæ appellatus, poſtquàm *Catilinæ* conjurationem diſſipaſſet. *Marco Tullio Ciceroni* coævus fuit *M. Terentius Varro*, quem *virum undècumque doctiſſimum* jure optimo appellat *Terentianus*. Quadringentos & nonaginta libros à ſe fuiſſe ſcriptos, & ad annum ætatis octogeſimum quartum ſe vitam produxiſſe teſtatur ipſemet *Varro*. Eum maximè commendat *Cicero*, qui ipſi librum primum *Academicarum Quæſtionum* nuncupavit, illiuſque teſtimonio ſæpiùs *S. Auguſtinus* in libris *De Civitate Dei*, præſertim cap. 2. lib. 6. ubi de Diis Gentium, & eorum Sacris agit, uſus eſt. Floruerunt circà idem tempus eximii Oratores, quos inter *C. Criſpus Salluſtius*. Sed aureum Imperatoris *Auguſti* ſæculum præcipuè illuſtrarunt celeberrimi Poëtæ Latini, quorum facilè Princeps eſt *Virgilius*, patriâ Mantuanus; *Æmilius Macer*, Veronenſis, *Sextus Aurelius Propertius*, *Quintus Horatius Flaccus*, Lyricorum Princeps, *Tibullus* in ſuis Elegiis cultiſſimus, quas tamen caſtis auribus indignas obſcænitate reddidit; & *Ovidius*, cujus libros *Amorum* & *De Arte amandi*, qui caſtitati & bonis moribus peſtilentem afflant auram, nequidèm ſummis digitis attingere, nedùm legere, debent Chriſtiani. Quocircà, ut obitèr dicam, nullo pacto ferre hactenùs potui quoſdam Grammaticulos, munditiarum in ſtylo moroſos exactores, qui à Sacrorum Librorum lectione, ob ſermonis, quo ſcripti ſunt, ſimplicitatem, omninò abſtinent, libros etiam aſceticos, qui de rebus piis citrà verborum cultum & elegantiam tractant, adductis labiis, faſtidiunt, & ſemper præ manibus habent Ethnicorum Poëmrum libros, eoſque, quod gravius eſt, Chriſtianæ juventuti legendos obtrudunt. In hos Grammaticulos, *Deſiderius Eraſmus*, vir licèt purioris Latinitatis ſtudioſiſſimus, in ſuo Dialogo, cui titulus eſt: *Ciceronianus*, his verbis juſtè invehitur: *Quale porrò ſit, materiam piam ob hoc ipſum putère nobis, quòd piè tractata ſit? At piè tractari qui poteſt, ſi nunquàm dimoveas oculos à Virgiliis, Horatiis, aut Naſonibus? niſi fortè quorumdam ſtudium approbes, qui fragmentis Homericorum, aut Virgilianorum Verſuum undique decerptis, & in centonem conſarcinatis, Chriſti vitam deſcripſerunt. Operoſum quidèm ſcribendi genus, ſed cui unquàm iſta lacrymulam excuderunt? Quem ad pietatem commoverunt? Quem ab impura vita revocarunt? . . . . . Oportebat enim omnem Chriſtianorum orationem reſpirere Chriſtum, ſine quo nec ſuave, nec ſplendidum eſt quidquam, nec utile, nec honeſtum, nec elegans, nec facundum, nec eruditum. In ſeriis, quodque gravius eſt, in piis materiis, quis ferat iſta paganica progymnaſmata?*

D. Tuo deinceps ſapientiſſimo utar conſilio, & valere juſſis Ethnicorum Poëtarum libris, Sacros dumtaxàt, vel Aſceticos Libros in ſinu meo deinceps circumferam, atque in deliciis habebo: ſingula in his piâ curioſitate cognoſcere, diſquirere, & excutere ſatagam, ut me in his ſedulò meditantem placida mors inveniat. Sed, cùm videam, jam imminere horam, quæ Colloquio noſtro finem imponere debet, obſecro te, ut eam, quam promiſiſti, hìc attexas ſextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam, quæ accuratum exhibeat calculum annorum, qui à captivitate Babylonica, ubi incipit ſexta Mundi Ætas, uſque ad Natale Chriſti Domini, ubi finem habet eadem ſexta Mundi Ætas, interfluxerunt.

M. Cùm tres præcipuæ Epochæ, ſeu Æræ, videlicèt Epocha, quæ figit initium Olympiadum, & Æra, dicta *Nabonaſſaris*, Regis Chaldæorum, per quas Græci tempora notare ſolent, necnon Epocha de condita Roma, quâ in ſubducendo annorum calculo utuntur Latini, ſuum in ſexta Mundi Ætate, ſicut jam in præcedentibus noſtris Colloquiis oſtendimus, habuerit exordium, ideò ipſe iſtam, quam hìc ſubjicio, ſextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam ſic diſponam ac digeram, ut non ſolùm tuos ob oculos ponam annos à creatione Mundi, ſed etiam annos Olympiadum annos Æræ *Nabonaſſaris*, & annos à condita Roma, ſicque, uno quaſi intuitu, modum conſignandi tempora, tàm apud Græcos, quàm apud Latinos uſitatum, perſpectum atque exploratum faciliùs habere poſſis.

TABULA CHRONOLOGICA.

Sextæ Mundi Ætatis, hoc eſt, à captivitate Babylonica uſquè ad Natale Chriſti Domini, non tantùm per annos à creatione Mundi, ſed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonaſſaris*, & à condita Roma, accuratè digeſta & ordinata.*

JOakin, Rex Juda, regnavit undecim annis, & anno illius Regni ultimo, qui concurrit cum anno octavo Regni *Nabuchodonozoris*, accidit captivitas Babylonica anno Mundi 3536, anno 3. Olympiadis quadrageſimæ quartæ, anno à condita Roma centeſimo quinquageſimo ſecundo, *Æræ Nabonaſſaris* centeſimo quadrageſimo ſexto antè Ætam Vulgarem anno ſexcenteſimo ſecundo.

Nabuchodonozor, Rex, poſt abductos Judæos in captivitatem Babylonicam, regnavit triginta ſex annis, & obiit anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio Olympiadis quinquaſimæ tertiæ, anno à condita Roma centeſimo octogeſimo octavo, Æræ *Nabonaſſaris* centeſimo octogeſimo ſecundo, antè Ætam Vulgarem quingenteſimo ſexageſimo ſexto anno, ab incepta captivitate Babylonica anno trigeſimo ſexto.

Evilmerodachus, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, anno primo Olympiadis quinquageſimæ quartæ, à condita Roma anno centeſimo nonageſimo, Æræ, *Nabonaſſaris* anno centeſimo octogeſimo quarto, antè Æram Vulgarem anno quingenteſimo ſexageſimo quarto, ab incepta captivitate Babylonica anno trigeſimo octavo.

Balthaſar cum patre ſuo *Nirigliſſare*, genero Regis *Nabuchodonozoris*, regnavit quatuor annis, & occiſus eſt anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octavo, anno primo Olympiadis quinquageſimæ quintæ, à condita Romà anno centeſimo nonageſimo quarto, *Æræ Nabonaſſaris* anno centeſimo octavo, antè Æram Vulgarem anno quingenteſimo ſexageſimo, ab incepta captivitate Babylonica anno quadrageſimo ſecundo.

Darius Medus, dictus *Nabomdus*, vel *Labynitus*, interfecto *Balthaſare*, Rex à Babyloniis electus eſt, & poſtquàm viginti ſeptem annos regnaſſet, è Solio à *Cyro*, Perſidis Rege, fuit deturbatus anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo quinto, anno quarto Olympiadis ſexageſimæ primæ, à condita Roma anno ducenteſimo vigeſimo primo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ducenteſimo decimo quinto, antè Ætam Vulgarem anno quingenteſimo trigeſimo tertio, ab incepta captivitate Babylonica anno ſexageſimo nono. In hoc *Dario Medo* finem habuit Babyloniorum Imperium. *Finis Babyloniorum Imperii.*

Cyrus anno vigeſimo ſeptimo Regni ſui in Perſide initi Babylonem occupavit, cæpitque imperare in Babylone, tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha, anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo ſexto, anno primo Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ, anno à condita Roma ducenteſimo vigeſimo ſecundo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ducenteſimo decimo ſexto, antè Ætam Vulgarem anno quingenteſimo trigeſimo ſecundo, ab incepta captivitate Babylonica anno ſeptuageſimo. *Cyrus* hoc anno primo Regni in Babylone initi laxavit captivitatem Babyloniċam, &, poſtquàm regnaſſet per tres annos in Babylone tanquàm ſupremus Perſarum Monarcha, occiſus eſt anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo octavo, anno tertio Olympiadis ſexageſimæ ſecundæ, à condita Roma anno ducenteſimo vigeſimo quarto, *Æræ Nabonaſſaris* ducenteſimo decimo octavo, antè Æram Vulgarem anno quingenteſimo trigeſimo, Monarchiæ Perſarum anno tertio. *Exordium Monarchiæ Perſicæ.*

Cambyſes, filius *Cyri*, regnavit ſeptem annis, & obiit anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo decimo quinto, anno ſecundo Olympiadis ſexageſimæ quar-

quartæ, à condita Roma ducenteſimo trigeſimo primo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ducenteſimo vigeſimo quinto, antè *Æ*ram Vulgarem anno quingenteſimo vigeſimo tertio, Monarchiæ Perſicæ anno decimo.

Smerdes Magus, poſt obitum *Cambyſis*, imperavit per annum integrum, & occiſus eſt anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo decimo ſexto, anno tertio Olympiadis ſexageſimæ quartæ, à condita Roma anno ducenteſimo trigeſimo ſecundo, *Æræ Nobonaſſaris* anno ducenteſimo vigeſimo ſexto, antè *Æ*ram Vulgarem anno quingenteſimo vigeſimo ſecundo, Monarchiæ Perſicæ anno undecimo.

Darius Hiſtaſpis filius, poſt occiſum *Smerdem Magum*, regnavit triginta ſex annis, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſecundo, anno quarto Olympiadis ſeptuageſimæ tertiæ, à condita Roma anno ducenteſimo ſexageſimo octavo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ducenteſimo ſexageſimo ſecundo, antè *Æ*ram Vulgarem anno quadringenteſimo octogeſimo ſexto, Monarchiæ Perſicæ anno quadrageſimo ſeptimo.

Xerxes, filius *Darii Hiſtaſpis*, regnavit annos viginti unum, & abiit è vivis anno Mundi ter milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo tertio, anno quarto Olympiadis ſeptuageſimæ octavæ, à condita Roma anno ducenteſimo octuageſimo nono, *Æræ Nabonaſſaris* ducenteſimo octuageſimo tertio, antè *Æ*ram Vulgarem anno quadringenteſimo ſexageſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ anno ſexageſimo ſeptimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ Perſicæ annis quadraginta, & vitâ functus eſt anno Mundi ter milleſimo ſeptingenteſimo decimo tertio, anno quarto Olympiadis octogeſimæ octavæ, à condita Roma anno trecenteſimo vigeſimo nono, *Æræ Nabonaſſaris* anno ducenteſimo vigeſimo tertio, antè *Æ*ram Vulgarem anno quadringenteſimo vigeſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo ſeptimo,

Xerxes hujus nominis *II.* & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, ſucceſſit patri ſuo in Monarchia Perſica, ſed paucos poſt dies à *Sogdiano*, filio ſpurio *Artaxerxis Longimani*, occiſus eſt. *Sogdianus* verò, parricida, Perſico potitus Imperio, paulò poſt pariter trucidatus occubuit.

Darius, dictus *Nothus*, quòd eſſet *Artaxerxis Longimani* filius ſpurius, proclamatus eſt Perſarum Monarcha eodem anno, quo ipſius pater *Artaxerxes Longimanus* mortuus eſt, Imperavit viginti annis, & vitâ functus eſt anno Mundi ter milleſimo ſeptingenteſimo trigeſimo tertio, anno quarto Olympiadis nonageſimæ tertiæ à condita Roma anno trecenteſimo quadrageſimo nono, *Æræ Nabonaſſaris* anno trecenteſimo quadrageſimo tertio, antè *Æ*ram vulgarem anno quadringenteſimo quinto, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo vigeſimo ſeptimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemon*, id eſt, memoriâ præditus, poſt *Darium Nothum*, Monatchiam Perſicam rexit annis quadraginta tribus, & migravit è vita anno Mundi ter milleſimo ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, anno tertio Olympiadis centeſimæ quartæ, anno à condita Roma trecenteſimo nonageſimo ſecundo, *Æræ Nabonaſſaris* trecenteſimo octuageſimo ſexto, antè *Æ*ram Vulgarem trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo ſeptuageſimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, regnavit annis viginti tribus, fuitque veneno ſublatus anno Mundi ter milleſimo ſeptingenteſimo nonageſimo nono, anno

anno ſecundo Olympiadis centeſimæ decimæ, à condita Roma anno quadringenteſimo decimo quinto, Æræ *Nabonaſſaris* anno quadringenteſimo nono, antè Æram Vulgarem anno trecenteſimo trigeſimo nono, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo nonageſimo tertio.

Arſes, filius *Artaxerxis Ochi*, imperavit duobus annis, fuitque occiſus anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo primo, anno quarto Olympiadis centeſimæ decimæ, à condita Roma anno quadringenteſimo decimo ſeptimo, Æræ *Nabonaſſaris* quadringenteſimo undecimo, antè Æram Vulgarem anno trecenteſimo trigeſimo ſeptimo, Monarchiæ Perſicæ anno centeſimo nonageſimo quinto.

Finis Perſarum Monarchiæ, quæ duravit annis 202.

Darius Codomanus imperavit ſeptem annis, & anno ultimo Imperii ſui victus eſt ad Arbella ab *Alexandro Magno* anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo octavo, anno tertio Olympiadis centeſimæ duodecimæ, à condita Roma anno quadringenteſimo vigeſimo quarto, Æræ *Nabonaſſaris* anno quadringenteſimo decimo octavo, antè Æram Vulgarem anno trecenteſimo trigeſimo, Monarchiæ Perſicæ anno ducenteſimo ſecundo.

Exordium Monarchiæ Græcorum, quæ in obitu *Alexandri Magni* finem habuit.

Alexander Magnus, devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Monarcha, regnavit in Babylonia, tanquàm ſupremus Græcorum Monarcha, annis ſex, & mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo decimo quarto, anno primo Olympiadis centeſimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringenteſimo trigeſimo, Æræ *Nabonaſſaris* anno quadringenteſimo vigeſimo quarto, antè Æram Vulgarem anno trecenteſimo vigeſimo quarto, Monarchiæ Græcorum anno ſexto.

Exordium Regni *Seleuci* in Syria, & Æræ Græcorum Seleucidarum.

Seleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicanor*, ſeu *Victorioſus*, ab anno duodecimo poſt obitum *Alexandri Magni* Regni ſui in Syria Epocham duxit. Annus autem duodecimus poſt obitum *Alexandri Magni* incidit in annum Mundi ter milleſimum octingenteſimum vigeſimum ſextum, in annum primum Olympiadis centeſimæ decimæ ſeptimæ, in annum à condita Roma quadringenteſimum quadrageſimum ſecundum; in annum Æræ *Nabonaſſaris* quadringenteſimum trigeſimum ſextum, & in annum antè Æram Vulgarem trecenteſimum duodecimum. Eodem anno incipit Æra Græcorum Seleucidarum. Regnavit *Seleucus Nicator* in Syria annis triginta duobus, & trucidatus eſt anno trigeſimo ſecundo Regni Græcorum Seleucidarum.

Antiochus I. dictus *Soter*, ſive *Salvator*, ſucceſſit in Regno Syriæ *Seleuco Nicatori*, anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo quinquageſimo ſeptimo, anno quarto Olympiadis centeſimæ vigeſimæ quartæ, à condita Roma anno quadringenteſimo ſeptuageſimo tertio, Æræ *Nabonaſſaris* anno quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo, antè Æram Vulgarem anno ducenteſimo octuageſimo primo, & poſtquàm regnaſſet annos undeviginti, mortuus eſt anno Regni Græcorum Seleucidarum quinquageſimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem *Deus*, regnare cœpit in Syria anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, anno tertio Olympiadis centeſimæ vigeſimæ nonæ, à condita Roma anno quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, Æræ *Nabonaſſaris* anno quadringenteſimo octogeſimo ſexto, antè Æram Vulgarem anno ducenteſimo ſexageſimo ſecundo. Regnavit quindecim annis, & mortuus eſt anno ſexageſimo ſexto, Regni Græcorum Seleucidarum.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* ſucceſſit patri ſuo in Regno Syriæ anno Mundi ter milleſimo octingenteſimo nonageſimo primo, anno ſecundo

cundo Olympiadis centeſimæ trigeſimæ tertiæ, à condita Roma anno quingenteſimo ſeptimo, *Æræ Nabonaſſaris* quingenteſimo primo, antè Æram Vulgarem anno ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo. Regnavit viginti annis, fuitque interfectus anno Regni Græcorum Seleucidarum octuageſimo ſexto.

Seleucus III. cognomento *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* regnare cæpit in Sytia anno Mundi ter milleſimo nongenteſimo undecimo, anno ſecundo Olympiadis centeſimæ trigeſimæ octavæ, à condita Roma anno quingenteſimo vigeſimo ſeptimo, *Æræ Nabonaſſaris*, anno quingenteſimo vigeſimo primo, anno antè Æram Vulgarem ducenteſimo vigeſimo ſeptimo. Regnavit tribus annis, & mortuus eſt anno Regni Græcotum Seleucidarum octuageſimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, frater *Seleuci II.* regnare cæpit in Syria anno ter milleſimo nongenteſimo decimo quarto, anno primo Olympiadis centeſimæ trigeſimæ nonæ, à condita Roma anno quingenteſimo trigeſimo, *Æræ Nabonaſſaris* anno quingenteſimo vigeſimo quarto; anno antè Æram Vulgarem ducenteſimo vigeſimo quarto. Regnavit annis triginta ſex, & interfectus eſt anno Regni Græcorum Seleucidarum centeſimo vigeſimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi III.* dicti *Magni*, ſucceſſit patri ſuo in Regno Syriæ anno Mundi ter milleſimo nongenteſimo quinquageſimo, anno ptimo Olympiadis centeſimæ quadrageſimæ octavæ, à condita Roma anno quingenteſimo ſexageſimo ſexto, *Æræ Nabonaſſaris* anno quingenteſimo ſexageſimo, antè Æram Vulgarem anno centeſimo octuageſimo octavo. Regnavit annis duodecim, & mortuus eſt anno Regni Græcorum Seleucidarum centeſimo trigeſimo ſeptimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*, ſeu *Illuſtris*, fratti ſuo *Seleuco IV.* in Regno Syriæ ſucceſſit anno Mundi tet milleſimo nongenteſimo ſexageſimo ſecundo anno primo Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ primæ, à condita Roma anno quingenteſimo ſeptuageſimo octavo, *Æræ Nabonaſſaris* anno quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, antè Æram vulgarem anno centeſimo ſeptuageſimo ſexto. Regnavit duodecim annis, & obiit anno Regni Græcorum Seleucidarum centeſimo quadrageſimo nono.

Exordium Principatûs Machabæorum in Republica Judæorum.

Judas Machabæus, filius *Matathiæ*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum eodem anno, quo *Antiochus IV.* dictus *Epiphanes*, exceſſit è vivis, ſeu anno Regni Græcorum Seleucidarum centeſimo quadrageſimo nono, anno Mundi ter milleſimo nongenteſimo ſepruageſimo quarto, anno primo Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ quartæ, à Roma condita anno quingenteſimo nonageſimo, *Æræ Nabonaſſaris* anno quingenteſimo octogeſimo quarto, antè Ætam Vulgarem anno centeſimo ſexageſimo quarto. Præfuit autem *Judas Machabæus* Reipublicæ Judæorum annis tribus.

Jonathas in Principatu Reipublicæ Judæorum ſucceſſit frarri ſuo *Judæ Machabæo* anno Mundi tet milleſimo nongenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, anno quarto Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ quartæ, à condita Roma anno quingenteſimo nonageſimo tertio, *Æræ Nabonaſſaris* anno quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, antè Æram vulgarem anno centeſimo ſexageſimo primo. Præfuit *Jonathas* Reipublicæ Judæorum ſeptemdecim annis.

Simon, frater *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum anno Mundi ter milleſimo nongenteſimo nonageſimo quarto, anno primo Olympiadis centeſimæ quinquageſimæ nonæ, à condira Roma anno ſexcenteſimo decimo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſexcenteſimo quarto, antè Æram vulgarem anno centeſimo quadrageſimo quarto. Præfuit autem *Simon* Reipublicæ Judæotum annis novem.

Joan-

Joannes Hyrcanus, filius *Simonis*, in Principatu Judæorum ſucceſſit patri ſuo anno quatèr milleſimo tertia, anno ſecundo Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ primæ, à condita Roma anno ſexcenteſimo decimo nono, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſexcenteſimo decimo tertio, antè Æram vulgarem centeſimo trigeſimo quinto. Principatum tenuit per triginta annos.

Ariſtobulus, filius *Joannis Hyrcani*, ſucceſſit patri ſuo in Principatu Judæorum anno Mundi quatèr milleſimo trigeſimo tertio, anno quarto Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ octavæ, à condita Roma anno ſexcenteſimo quadrageſimo anno, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſexcenteſimo quadrageſimo tertio, antè Æram vulgarem anno centeſimo quinto. His *Ariſtobolus* fuit primus, qui apud Judæos, poſt captivitatem Babylonicam, ſibi Regium Diadema impoſuit. Regnavit uno dumtaxàt anno.

Alexander Jannæus, filius *Ariſtobuli*, regnare cæpit in Judæa anno Mundi quatèr milleſimo trigeſimo quarto, anno primo Olympiadis centeſimæ ſexageſimæ nonæ, anno à condita Româ ſexcenteſimo quinquageſimo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſexcenteſimo quadrageſimo quarto, antè Æram vulgarem anno centeſimo quarto. Regnavit annis viginti ſeptem.

Alexandra, uxor *Alexandri Jannæi*, mortuo marito, regnare cæpit anno Mundi quatèr milleſimo ſexageſimo primo, anno quarto Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ quintæ, à condita Româ anno ſexcentesimo ſeptuageſimo ſeptimo, *Æræ Nabonaſſaris* ſexcenteſimo ſeptuageſimo primo, antè Æram vulgarem anno ſeptuageſimo ſeptimo. Regnavit *Alexandra* annis novem.

Hyrcanus hujus nominis *II.* filius *Alexandri Jannæi*, mortuâ matre *Alexandrâ*, regnare cæpit in Judæa anno Mundi quatèr milleſimo ſeptuageſimo, anno primo Olympiadis centeſimæ ſeptuageſimæ octavæ, à condita Roma anno ſexcenteſimo octuageſimo ſexto, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſexcenteſimo octuageſimo, antè Æram vulgarem anno ſexageſimo octavo. Regnavit *Hyrcanus II.* annos tres, ſed victus eſt ab *Ariſtobulo*, fratre ſuo, qui Regnum Judææ invaſit, illudque tribus annis occupavit. Tandèm, *Ariſtobulo*, invaſore Regni, à *Pompejo* in ordinem redacto, denuò Judææ Regno potitus eſt *Hyrcanus II.* & adhùc regnavit annis viginti tribus.

Antigonus, filius *Ariſtobuli*, à *Pompejo* in ordinem redacti, devicto *Hyrcano II.* Judææ Regnum occupavit, cæpitque regnare anno Mundi quater milleſimo nonageſimo octavo, anno primo Olympiadis centeſimæ octuageſimæ quintæ, à condita Roma anno ſeptingenteſimo decimo quarto, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſeptingenteſimo octavo, antè Æram vulgarem anno quatrageſimo. Regnavit *Antigonus* in Judæa annis tribus, & menſibus tribus.

Herodes, natione Idumæus, tribus annis poſtquàm à Romanis fuiſſet declaratus Rex Judææ, vicit *Antigonum*, ultimum apud Judæos ex ſtirpe Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, Principem, & ſolus in Judæa regnare cæpit anno Mundi quatèr milleſimo centeſimo primo, anno quarto Olympiadis centeſimæ octogeſimæ quintæ, à condita Roma anno ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, *Æræ Nabonaſſaris* anno ſeptingenteſimo undecimo, antè Æram vulgarem anno trigeſimo ſeptimo. Regnavit Herodes in Judæa, poſt devictum *Antigonum*, annis triginta quatuor, ſed ab anno, quo à Romanis creatus eſt Rex Judææ, regnavit annis triginta ſeptem.

Finis Principatûs Machabæorum. Et initium Regni *Herodis*.

Jeſus Chriſtus natus eſt in Bethleem die XXV. menſis Decembris anni à creatione Mundi quatèr milleſimi centeſimi quarti, ann. 4. Olympiadis centeſimæ nonageſimæ tertiæ, à condita Roma an. 749. *Æræ Nabonaſſaris* 743. Periodi Julianæ ann. 4709. ann. 40. Imperii *Octaviani Auguſti*, ann. 36. Regni *Herodis*, poſtquàm fuiſſet à Romanis conſtitutus

ſtitutus Rex Judææ,& anno trigeſimo tertio poſt quàm deviciſſet *Antigonum*, Conſulibus *Auguſto Cæſare XII.* Et *L. Cornelio Sulla*, quadriennio integro antè Æram vulgarem. Huic anno illigandum eſſe verum & proprium Natale Chriſti Domini, multis momentis evici in Diſſertatione ſextâ Tractatûs, quem edidi, *De Myſteriis & annis Chriſti Domini.*

Natale vulgare Chriſti, hoc eſt, juxtà Æram vulgarem, quam, ut ſuperiùs obſervavimus, excogitavit *Dionyſius*, Abbas, cognomento *Exiguus*, conſignari debet diei vigeſimæ quintæ menſis Decembris anni Mundi quatèr milleſimi centeſimi trigeſimi octavi, anno 4. Olympiadis 194. Æræ *Nabonaſſaris* 747. Periodi Julianæ 4713. ann. 44. Imperii *Auguſti*, Conſulibus *Coſſo Cornelio Lentulo*, & *L. Calpurnio Piſone*. Hoc anno natum eſſe Chriſtum Dominum exiſtimavit *Dionyſius*, Abbas, dictus *Exiguus*, ſed illum in conſignando Natali Chriſti quadriennio ſolido fuiſſe hallucinatum, jam oſtendimus.

Annus primus Æræ vulgaris, quæ etiam *Chriſtiana* dicitur, vel *Dionyſiana* à ſuo Auctore Abbate *Dionyſio Exiguo*, auſpicatur Kalendis menſis Januarii an. 45. Imperii Auguſti, ann. Mundi quatèr milleſimi centeſimi trigeſimi noni, à condita Roma ann. 754. Æræ *Nabonaſſaris* ann. 748. ann. Periodi Julianæ 4714. ann. 1. Olympiadis 195. Conſulibus *Cajo Cæſare*, nepote *Auguſti*, & *L. Æmilio Paulo*. Ab hoc autem anno primo Æræ vulgaris effluxerunt anni mille ſeptingenti viginti ſex anni, & ideò, annum, quem modò decurrimus, diximus eſſe, juxtà Æram vulgarem, ſeu Dionyſianam, milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum ſeptimum. Sed hæc Æra vulgaris, ſeu Dionyſiana, aberrat à vero & proprio Natali Chriſti Domini quadriennio ſolido, ut jam advertimus.

Hic Colloquiis noſtris in univerſam Hiſtoriam Sacram Veteris Teſtamenti finem facere decrevi, ne modum excedant. Tu interim frequentiſſimè lege Sacram Veteris Teſtamenti Hiſtoriam, quæ tota refertur ad Jeſum Chriſtum, qui, teſte Apoſtolo *Paulo*, *finis Legis eſt.* Cùm enim Vetus Teſtamentum, ſicùt ſæpiùs diximus, ſit umbra Hiſtoriæ Evangelicæ, maximè congruebat, ut nihil gereret Chriſtus, cujus non aliqua vel umbra, vel ſcintilla præceſſiſſet in Veteris Teſtamenti Libris, quò propenſior eſſet omnium fides ad rem non omninò ſubitam atque expectatam. Hinc quidquid Chriſtus præſtitit, promiſſum eſt Sacrorum Vatum Oraculis, adumbratum eſt figuris, & carptìm etiam expreſſum eſt, veluti ſubindè promicantibus hinc atque hinc ſcintillulis aliquot, quæ lucem illam, poſt erupturam, toti Orbi portenderent. Hæc omnia Veteris Teſtamenti Symbola, & Oracula perfectiſſimè adimplevit Chriſtus Dominus, qui verè eſt ſermo ille contractus, & in compendium redactus, quem tandem fecit Dominus ſuper terram, & in quo recapitulavit omnia, quæ in Cœlis & in Terris, ut quæcumque è tot Libris, è tot Sanctis Viris Veteris Teſtamenti antè petebantur, nunc compendio ab uno Chriſto longè tum expreſſiora, tùm abſolutiora ſumi poſſent. Hæc igitur omnia, quæ hactenùs de Sacra Veteris Teſtamenti Hiſtoriâ delibavimus, dicta ſunt in laudem & gloriam Domini Noſtri Jeſu Chriſti, cui honos ſit & imperium in omne ævum. Si quid tamen nobis in hoc Opere vel per ignorantiam excidiſſet, vel per errorem obrepſiſſet, pro non dicto, & revocato habemus. Ignorare quippè, oblivíſci, dormitare, falli, labi, ſunt humanæ naturæ, per peccatum *Adami* ſauciatæ, vitia, in quibus, quoniàm nos nihil aliud quàm homines eſſe meminimus, & quotidiè experimur, facilè veniam petimuſque damuſque viciſſim.

D. Rogaverat olim *S. Auguſtinum* Laurentius, ut ſcriberet aliquod *Enchyridion*, ſive Opuſculum mole exiguum, quo planè inſtrui poſſet, & inſtructus ex tempore de Deo rectè colendo loqui valeret. Petitioni *Laurentii* annuit *S. Auguſtinus*, & Enchyridion ſcripſit, quod obviis ulnis excepit *Laurentius*, & à cujus lectione ægrè divelli poterat. Sequar ipſe exemplum *Laurentii*, & Sacram Veteris Teſtamenti Hiſtoriam, quam meis exoratus precibus in variis Colloquiis à Creatione Mundi uſque ad Natale Chriſti Domini digeſſit, eò lubentiùs legam, quòd illam ſtylo ſimplici, ſed citrà barbariem, & compendioſè, citrà tamen obſcuritatem, deſcripſeris. Quæ methodus, ut candidè dicam, multùm mihi ſemper arriſit, utpotè ad ſtudioſæ juventutis captum magis accommodata, antiquo præſertim canente Poëta:

Quidquid præcipies eſto brevis, ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

FINIS Hiſtoriæ Sextæ Mundi Ætatis, & totius hujus Operis.

INDEX

INDEX RERUM.

A

Abdias, quartus inter Prophetas minores, de Chriſto vaticinatur. Ejus patria, Geſta, & Vaticinia. 71. 72.

Abias, Roboami filius, & Succeſſor. Ejus Geſta, & Regni duratio. 6.

Acaleptici, Socratis diſcipuli, eorum dogmata. 110.

Achab Rex Iſraëlis impius regnat. Ejus Geſta. 19. 20.

Achaz Joathamo patri ſuccedit. Ejus Geſta. 13.

Aera Nabonaſſari quando incipit? 24. Seleucidarum æræ initium. 107. 141.

Aera vulgaris a Dionyſio exiguo inventa. 154. 155.

Æra Lagidarum initium. 101.

Æra Pompejanæ exordium. 107.

Æſchylus, Poëta Tragicus. 111.

Æſchynes, orator. 111.

Æthyopes, Zarâ Duce, in Judæam irrumpunt, & ab Aſa delentur. 6.

Aggeus, Propheta minor. Ejus Geſta, & Vaticinia. 120. 121.

Ahias, Propheta, regnum Jeroboamo prædicit. 18.

Alexander Magnus Darium Codomannum tèr vincit. 44. 95. Ejuſdem res geſtæ. 98. 99. 167.

Alexander Jannæus regnat. 149. 150. 169.

Alexander Bala Syriæ regnum invadit. 109.

Alexander Zabina, Rex Syriæ. 148.

Alexandra Judææ Regina. 150. 169.

Amaſias Rex Judæ ſuccedit Joaſo Patri. 11.

Amon Manaſſe Patri pœnitenti ſuccedit. 15.

Amos inter Prophetas minores Tertius. Ejus Geſta, & Vaticinia. 70. 71.

Amri, poſt conflagratum Zamri, regnat. 19.

Anacreon Poëta Lyricus. 111.

Ananus, Propheta, Aſam reprehendit, & in vincula conjicitur. 7.

Anni regni Salomonis, 4.

Annius, Joh: viterbienſis errat circa librum de temporibus Philoni aſcriptum. 9.

Annulus Salomonis opus magicum. 4.

Antigonus, Aſiæ Rex, à Seleuco vincitur. 108.

Antigonus Gonotas regnat in Macedonia. 100.

Antigonus II. regnat. *ibid.*

Antigonus, Judæus, capite plectitur. 151.

Antigonus alter regnat. 169.

Antiochus I. Soter regnat poſt patrem. 108.

Antiochus II. Patri ſuccedit. *ibid.*

Antiochus III. Magnus. 168.

Antiochus IV. Epiphanes. 109. 168.

Antiochus Eupator. *ibid.*

Antiochus Sidetes. 147.

Antiochus Grypus. 148.

Antiochus Cyzizenus. *ibid.* Euſebes. *ibid.*

Antipater, & Alexander Caſſandri filii regnant. 100.

Antipater II. regnat dies XLV. *ibid.*

Antipater Aſcalonites. 150.

Apries, Ægypti Rex, admittit profugas Judæos. 23.

Arabes invadunt Judæam, omnes, excepto uno, Jorami filios trucidant. 8.

Aratus Poëta. 111.

Arbaces Medos in libertatem vindicat. 23.

Arceſilaus. Mediæ Academiæ princeps. 111.

Aridæus frater Alexandri regnat in Macedoniâ. 100.

Ariſtea Epiſtola ad Philocratem de verſione Septuaginta. 103.

Ariſteteles, Peripateticorum princeps. 110.

Ariſtobolus regium diadema ſumit. 149.

Ariſtobolus II. 150. 169.

Arphaxad nomen commune Regibus Mediæ. 24. 52.

Arſes Patri Artaxerxi Ocho Succedit. 95. 97. 167.

Arſinoe uxor Lyſimachi regnum occupat. 100.

Artaxerxes longimanus quando regnat? 94. 96. 166.

Artaxerxes Mnemon patri Dario Notho ſuccedit. 95. 97. 166.

Artaxerxes Ochus ſuſcipit Imperium Perſicum. 95. 97. 166.

Aſa, Abiæ filius, Rex Judæ. 6.

Aſiongaber, Judææ portus. 8.

Aſſaradinus, Babyloniorum & Aſſyriorum Rex, Manaſſem debellat, & capit. 15. 24.

Aſſuerus quis maritus Eſtheris? 135.

Athalia, uxor Jorami, filia Achabi. 8. Ejus crudelitas, & impietas. 10.

Athenienſis Respublica. 25.

Atrium Templi quotuplex? 2.

Auctores librorum Regum, & Paralipomenon quinam? 35.

Auguſti Octaviani Imperii Epocha duplex. 158.

Azarias, Propheta. 6.

Azarias, qui & Ozias, ſuccedit patri Amaſiæ. 12.

B

Baal, Idolum à Judæis coltum. 8.

Baaſa, Rex Iſraël, Ramam occupat, 6. interficit Nadab. 19.

Babylonium, & Aſſyriacum Regna conjuncta ab Aſſaradino. 24.

Bagoas, Eunuchus dives, Perſarum Reges occidit. 95.

Baji Mich. propoſitio damnata. 47.

Balſame planta à Reginâ Sabæ in Palæſtinam allata. 3.

Balthaſar cum Nirigliſſare, Patre ſuo, regnat. 41. 88. 89. 165.

Baronii circa mortem Herodis ſententia confutatur. 158.

Baruch, Prophetæ. 65. Ejus de Chriſto vaticinia. 66. deſcendit in Ægyptum. 16.
Baſemath, filia Salomonis. 4.
Beelzebud, Accaronitarum Deus. 20.
Beli à Daniele everſi hiſtoria. 115.
Benadadus, Syriæ Rex. 6.
Booz, Columna veſtibuli Templi. 2.
Bubatiſtarum in Ægypto Dynaſtia. 6.

C

CAbala apud Hebræos quid, & quotuplex ſit; & an Esdram auctorem habeat? 128. 129.
Callimachus Poëta. 111.
Calliſthenes Olynthius. 111.
Cambyſes, Cyri filius, & ſucceſſor. 92. 96. 165.
Canon librorum ſacrorum apud Hebræos duplex. 48.
Canticum Canticorum explicatur, & defenditur, 30.
Canus Melch. de fine captivitatis Babylonicæ explicatur. 42. 43. 90.
Captivitatis Babylonicæ Calculus. 91. Ejusdem initium. 16. 18. 38. 39. 42. 43. 90. Canon ejusdem Chronologicus. 41. Captivitas Aſſyriaca differt à Babylonicâ. Ejus initium. 38.
Caraitarum apud Judæos Secta? 161.
Caranus, Conditor Regni Macedonici. 101.
Carneades, novus Academicus. 111.
Carthago quandò condita. 23.
Carteſius philoſophiæ mechanicæ Sectator. 111.
Caſſander quando regnare cæpit? 100.
Chinaladanus, Rex Aſſyriorum, 25.
Chryſippus, Stoicus. 111.
Cicero, Academicus. 111. & Orator. 163.
Cimon, Athenienſis, terrâ marique Perſas vincit. 94.
Clavicula Salomonis, opus magicum. 4.
Cleantes, Zenonis ſucceſſor. 111.
Cleopatra, Soror Ptolomæi, dicti Dionyſii, regnat in Ægypto. 103.
Confucius, Sinenſis Philoſophus. 110.
Conſulatus quando Romæ introductus? 26.
Cyrus, Rex, Darium Medum vincit. 89. Duplex Epocha regni ejus. 40. 91. Libertatem Judæis impertit. 40. 90. 96. A Tomyre, Reginâ Maſſagetarum, occiſus. 92. 165.

D

DAmaſcus, Civitas Syriæ metropolis. 13.
Danielis Geſta ſub Nabuchodonozoro. 88. Sub Balthaſare. 89. Sub Dario Medo. *ibid.* 112.
Darius Medus, dictus Nabonidus, & Labynitus, regnat, & à Cyro vincitur. 41. 89. 165. Darius Hyſtaſpis filius regnat in Babyloniâ. 42. 93. 166. Darius Nothus regnat. 166.
Darius Codomanus ab Alexandro devictus. 44. 95. 97. 167.
Dejoces, Medorum Rex primus. 24. 52.
Demetrius Phalereus, Bibliothecam Alexandriæ inſtituit. 101.
Demetrius Poliorcetes regnat. 100. Demetrius ſoter regnum Syriæ occupat. 109. Demetrios II. Nicanor regnat in Syriâ. *ibid.* Demetrius filius Antigoni Gonatæ patri ſuccedit. 100. Demetrius Eucærus, Filius Antiochi Grippi. 148.
Democritus, Epicuri præceptor. 110.
Demoſthenes, Orator Athenienſis. 111.
Deutero canonici Judæorum libri quinam? 49.
Diogenes Cynicus Philoſophus. 111.
Dionyſius Halicarnaſſenſis hiſtoricus. 111.
Dionyſius exiguus author æræ vulgaris. 154.

E

ECcleſiæ Catholicæ eſt Canonem librorum Sacrorum condere. 34. 35.
Eccleſiaſtes liber contrà Impios & Atheos defenditur & explicatur. 31.
Eccleſiaſticus à quo compoſitus? 34.
Ela, filius Baaſæ, ſuccedit Patri. 19.
Eleazarus LXX. viros ad Ptolomæum Philadelphum mittit. 104.
Eleazari Senis martyrium. 145.
Elias, Prophetæ, Achabo excidium prænunciat. 19. Ejus tempus, miracula & res geſtæ, an vivat etiamnum? 77. 78. 79.
Eliakim qui Joakim & Jechonias, poſt abductum fratrem, regnat in Judæa. 16.
Eliakim, ſeu Joakim, Summus Sacerdos aſſeritur. 53.
Eliezer Joſaphato exprobrat fædus cum Ochoziâ. 8.
Eliſæus, Propheta. 20. Ejus res geſtæ, miracula, & vaticinia. 80. 81.
Epicurus, philoſophiæ mechanicæ cultor. 110.
Epitome librorum Regum & Paralipomenon. 37. 38.
Epocha annorum Regum Syriæ quando incipit? 107.
Eſdras auctor aut ſaltem compilator librorum Sacrorum hiſtoricorum. 35. Quis ille fuerit? 124.
Eſſenorum Secta. 161.
Eſtheris hiſtoria deſcribitur. 130.
Evilmerodachus, Rex Aſſyrius. 41. Jechoniam libertate donat. 88. 165.
Eupolemi error circa Salomonis ad Tyri Regem Epiſtolam. 22.
Euripides, poëta Tragicus. 111.
Expenſa in ſtructurâ Templi. 2.
Ezechias, piiſſimus, Patri Achazo impiiſſimo ſuccedit. 14.
Ezechielis Prophetæ res geſtæ, & de Chriſto vaticinia. 67.

F

FOrma Templi Salomonici quotuplex? 2.

G

GAlilæorum apud Judæos Secta. 161.
Garizin mons ubi Templum à Samaritanis extruitur. 99.
Gaſſendus, philoſophiæ mechanicæ ſectator. 111.

Græci

Græci Perſas in campis Marathoniis debellant. 94.
Grotius Hugo, in Hiſtoriam Judithæ vapulat. 51.

H

HAbacuc, Prophetarum minorum ſeptimus. Ejus patria, tribus, & Vaticinia. 74.
Hananus, Pater Jehu Prophetæ. 8.
Harduinus Joan: arguitur.
Hazael, Syriæ Rex, irrumpit in Judæam. 11.
Hebdomades LXX. Danielis quando incipiunt? 118.
Hecbatanis Civitas à Dejoce condita. 24.
Helcias in Templo librum legis invenit. 15.
Hemerobaptiſtarum Secta. 161.
Herodis regni in Judæa anno trigeſimo ſexto naſcitur Chriſtus. 87.
Herodis Regni duplex Epocha. 151. 152. Ejuſdem hiſtoria. 151. 169.
Herodianorum Secta. 160.
Heſiodus quando vixit? 25.
Hieremias, Propheta, ſecedit in Ægyptum poſt mortem Godoliæ. 16. Ejus hiſtoria. 64. 65. Ejus de Chriſto vaticinia. 65. 66.
Hiramus, Tyriorum Rex. 3. 22.
Holofernes, Dux Exercitus Babylonici. 53.
Homerus quando floruit? 25.
Horatius D. Poëta Lyricus. 164.
Hyrcani Joan. res geſtæ. 149. 169.
Hyrcanus Pont. 150.

I

JAchim columna veſtibuli Templi. 2.
Jaddus, Summus Pontifex, Alexandro occurrit, & benignè excipitur. 98.
Jadon Propheta Jeroboamum litantem Diis corripit. 19.
Idumaa deficit à Joramo. 8. Idumæi ab Amaſia debellati. 12.
Jehu, Propheta, Joſaphatum arguit. 8.
Jehu deſtructor familiæ Achabi. 9. 20.
Jehu propheta à Baaſa occiditur. 19.
Jeroboamus, filius Nabati, Rex ab Iſraëlitis eligitur. 18. 5. Jeroboamus II. Rex Iſraëlis, Patri Joas ſucceſſor datus. 21.
Jeſus Chriſtus quando naſcitur? 87. 153. 169.
Jezabel, filia Ethbaal, uxor Achabi. 19.
Interregnum Iſraëliticum XII. annis durat. 21.
Joachaz, filius Jehu, Patri ſuccedit. 20.
Joachaz, qui & Ochozias, filius Jorami. 8.
Joachazus poſt Joſiam Rex captivus in Ægyptum abducitur. 16.
Joakim filius Eliakim, ſucceſſor Patris poſt tres menſes captivus abductus eſt. 16. 165. Joakim, qui & Iechonias, & Eliakim, fratri ſucceſſor datus. 16.
Joas, filius Joachaz, regnum Iſraëlis hæreditat à Patre 21. Joas, filius Ochoziæ, à Joſaba, Amitâ, ſalvatur. 9. Succedit Patri ſeptennis. 10. Joaſus, Iſraëlis Rex, Amaſiam captum ducit Hieroſolymam. 12.
Joathas Patri Oziæ ſuccedit. 13.
Joel inter Prophetas minores ſecundus. Ejus vaticinia. 70.
Jojadas, Pontifex, cum uxore Joſabâ in templo Joaſum, abſcondit, & reſtituit ſolio. 10.
Jonas, inter Prophetas minores quintus, vaticinatur de Chriſto. 72.
Jonathas Machabæus Rex Judæorum. 147. 168.
Joramus, Rex Iſraëlis, cum Ochoziâ infauſtè Hazaelem aggreditur. 8. Joramus, Achabi filius, Ochoziæ fratri ſuccedit. 10. Jorami nuptiæ cum Athaliâ. 8. Patri mortuo ſuccedit. *ibid.* Fratres ſex occidit. *ibid.* Idololatriam in Regnum invexit. *ibid.*
Joſaphatus Aſæ Patri ſuccedit. 7.
Joſephus, Hebræos, Jobi, & Tobiæ hiſtorias quarè prætermiſit? 48. Ejus error in annis Regni Salomonis. 4. Ejus calculum circà initium Regni, & obitum Herodis Regis accuratiſſimum eſſe probatur contra Card. Baronium. 158. & ſeq.
Joſias, piiſſimus, impœnitenti Amoni Patri ſuccedit. 15.
Iſaias, Propheta, mortem, ſanitatem, & captivitatem Babylonicam Ezechiæ denunciat. 14. Ejuſdem res geſtæ. 61. De Chriſto vaticinia. 62. à Manaſſe ſerrà per medium diſſectus. 15.
Iſmael, Ammonita, Godoliam obtruncat. 16.
Iſocrates, orator. 111.
Iſraëlis Regnum à Jeroboamo conſtituitur. 5. 18. Tabula Chronologica Regum Iſraëlis. 18.
Iuda Regnum. 5.
Juda Regum à Davide uſque ad Sedekiam Tabula Chronologica. 17.
Juda Machabæi facinora, & mors. 146. 168.
Judæorum opiniones falſæ de Meſſiâ. 75. & ſeqq.
Judices per urbes Judæ à Joſaphato conſtituti. 7.
Juditha hiſtoria contrà Grotium, Lutherum, & alios propugnatur. 51. & ſeq.
Julius Cæſar mittitur in Ægyptum. 103. Ejus Commentaria. 163.

L

LAboroſardochus, qui & Balthaſar. 89.
Labynitus, qui & Darius Medus. *ibid.*
Lactantii de Regum imitatione ſententia. 21.
Lacydes, tertiæ Academiæ auctor. 111.
Latini Scriptores circa tempora Auguſti. 163.
Leotychidas, Lacedæmonius, Perſas ad Mycalem debellat. 94.
Leprâ corripitur Rex Ozias ob impietatem. 13.
Lycurgus dat Reip. Lacedæmoniorum leges. 23.
Lyſimachus regnat in Macedonia. 100.

M

MAcedonicum Regnum fundatur. 25.
Machabæorum hiſtoria. 140. & ſeqq. Ejus authoritas, ſolutio argumentorum. *ibid.*
Magica Salomonis opera falſa. 4.
Malachias, Propheta inter minores duodecimus. Ejus Geſta, & Vaticinia. 122. 123.
Manahemus Regnum Iſraëliticum invadit. 21.

Manaſſes, Ezechiæ filius, impius, ſanctiſſimo Patri ſuccedit. 14. 15.
Manaſſes, Jaddi frater, templum in monte Garizin extruit. 99.
Manethos, ſebennyta, hiſtoricus. 111.
Mardochai hiſtoria. 131.
Mardokempadus, qui & Merodach Baladan, Rex Babyloniorum. 24.
Mardonius, Perſarum Dux, à Græcis vincitur. 94.
Marathonia Græcorum victoria à Perſis relata. *ibid.*
Maſora apod Hebræos quid ſit? 128.
Maſſagetarum natio. 92.
Maſſilia fundatio. 25.
Mathan, Baalis Sacerdos, à Joaſu Rege occiſus. 11.
Matthanias, vide Sedecias.
Mathatias, Sacerdos, Machabæorum pater, & Dux. 145.
Medici tanquam Dei miniſtri obſervandi. 7.
Meleager regnat in Macedonià. 100.
Mendacium Jehu à SS. Patribus improbatum. 20.
Menander, novæ Comœdiæ Poëta. 111.
Menelaus, Judæorum Pſeudopontifex. 145.
Mercatura Iſraëlitarum ante Salomonem. 3.
Merodach Baladan, Rex Babylonius. 14.
Michaas, Propheta, perniciem Achabo prædicit. 20. Michæas, Prophetarum minorum ſextus, vaticinatur de Chriſto, Diverſus eſt ab alio Michæâ filio Jemlæ. 73.
Molochus, Idolum Judæorum. 14.
Moria mons. 2.
Mulieres Salomonis ad mille acceſſerunt. 4.

N

Naaman, Syrus, ab Eliſæo mandatus leprâ. 83.
Naamanem ab Eliſæo Propheta petiiſſe licentiam ſimulandi cultum externum Idolo exhibitum, oppido falſum eſt. *ibid.*
Nabonaſſarus rex Chaldæorum creatur. 24.
Nabonidus, qui & Darius Medus. 89.
Nabopolaſſar, ſeu Nabuchodunoſor. I. 25. 41.
Nabothus, vineâ & vitâ à Jezabele exutus. 19.
Nabuchodonoſor, rex, in Judæam irrumpit. 16. 44. 88. 165. Nabuchodonoſor II. Patri ſuccedit. 25.
Nabuzardan urbem Hieroſolymam incendit. 16.
Nadab Jeroboamo ſuccedit filius. 19.
Nahum, Prophetarum minorum ſeptimus. 74.
Nanea Templum in Perſide fruſtrà aggreditur Antiochus Epiphanes. 146.
Natale verum & proprium Chriſti diſtingui debet à Natali Chriſti, quod dicitur vulgare & Dionyſianum. 154.
Nechaon, Ægypti Rex. 15. 23.
Nehemias Hieroſolymam orbem ædificat. 97. & ſeqq. 125.
Nehemias, qualis fuerit? *ibid.*
Neriglyſſar regnat cum filio Balthaſare. 88.

O

Ochoſias, Iſraëlis Rex, fædus pepigit cum Joſaphato. 8. 20. Ochozias, qui & Joachas, Jorami regis Judæ filius, Patri ſuccedit. 9.
Ochus, ſeu Darius Nothus, Imperio Perſico potitur. 95. 97.
Octavius Auguſtus Cleopatram & M. Antonium ad mortem adigit. 103.
Oded, Propheta, in Samaria. 13.
Olympias prima quando inſtituta? 25.
Ophir, regionis ſitus. 4.
Oſee, filius Elæ, parricidio regnum Iſraëlis invadit. Regum Iſraëlis ultimus. 21.
Oſee, inter Prophetas minores primus, ejus vaticinia. 68. 69.
Ovidius Naſo, Poëta. 164.
Ozias, qui & Azarias, Rex Judæ, filius & ſucceſſor Azariæ. 12.

P

Pœnitentia Salomonis an certa? 4.
Paſcha celebratur à Rege Ezechia. 14.
Perſeus ultimus Rex Macedoniæ à Romanis victus. 100.
Pezroni error in annis Regni Salomonis. 4.
Phacee in Regem Iſraëlis inauguratio. 21. Judæam invadit. 13.
Phaceja, filius Manahemi, mortuò Patri in Regnum ſufficitur. 21.
Phariſæorum ſectæ & errores. 160.
Philippus, frater Caſſandri, Rex in Macedoniâ. 100.
Philippus, filius Demetrii, Rex Macedoniæ. *ibid.*
Philo, Judæus, non eſt auctor libri de temporibus, ipſi ab Annio Viterbienſi affícti. 9.
Phurim, dies feſtus Judæorum. 131.
Pindarus, poëta lyricus. 111.
Plato, Philoſophus. 110.
Pompejus regnum Syriæ in provinciam redigit. 109. 148.
Prophetæ nomen quid ſignificet? 57. Notæ veri Prophetæ. 58. Quomodò ſolet Deus inſpirare Prophetas? 59. Quorum vaticiniis fidem habere tenemur contra Grotium. 59. & ſeqq. Sexdecim ſunt Prophetæ. 61. Quomodo factis Vaticinati ſunt? 84.
Prophetarum oracula ad Chriſtum Dominum recta collimant. 60 61.
Prophetia apud Hebræos duplex. 48.
Protagoras, Philoſophus & Orator. 111.
Propertius, Sextus Aurelius, Poëta. 164.
Protocanonici Judæorum libri quinam? 49.
Proverbiorum liber an ſit totus Salomonis? 30.
Ptolomeus, Lagi filius, regnat. 100. Ægyptum occupat, 101. A quonam incipit æra Lagidarum? *ibid.* Ptolomæorum Regum Series. 101. & ſeqq. Ptolomæus laturus, Ægypti Rex. 148.
Puncta vocalia in libris Hebræorum an ab Eſdra inventa? 127.
Pyrrhonici à Pyrrhone Academico dicti. 110.
Pyrrhus regnat in Macedoniâ. 100.
Pythagoras, Sectæ Italicæ dogmaticæ Princeps. 110.

Q

Queſnelli error damnatus. 47.

R. *Rabba-*

R

Rabbaniſtarum apud Judæos Secta. 161.
Rabbini, Judæorum doctores. 139.
Raphael Archangelus à Mendacio excuſatur. 47.
Razias mortem ſibi conſcivit. 144.
Razinus, Rex Syriæ, contrà Achaz. 13.
Regnum quid differt à Sacerdotio ex Chryſoſtomo? 12.
Regum, qui Alexandro Magno in Regno Ægypti ſucceſſerunt, Series. 101.
Regum duodecim priorum, qui Alexandro M. in Regno Syriæ ſucceſſerunt, ſeries. 108.
Regum Syriæ Geſta usque ad Pompejum, qui illud Regnum in Provinciam redactum Romano ſubjecit Imperio. 145.
Revelatio duplex mediata, & immediata. 59.
Roboamus, Salomonis filius, quot annis regnavit, 5.
Roma fundatio deſcribitur. 26.
Romanorum Regum Series. *ibid.*
Romulus, Romæ fundator. *ibid.*

S

Saba Regina venit Hieroſolymam. 3. fabula de ejuſdem cum Salomone concubitu, & de prole ab ipſo ſuſcepta, refellitur. *ibid.*
Sadducæorum Secta. & errores. 161.
Salaminia navalis pugna. 94.
Salluſtius, Criſp. hiſtoricus. 164.
Salmanaſar Regnum Iſraëliticum è medio ſuſtulit. 21.
Salomon an peccaverit occidendo Adoniam, Joabum; & Abiatarem exauctorando? 29. Quot libri ab eo ſcripti ſunt Canonici? *ibid.* Uxorius Idola veneratur. 4. Quot mulieres habuerit? *ibid.* Quot annis regnavit? *ibid.* An ſit ſalvus? 27. & *ſeqq.* Ejus Stirps non defecit in Ochozia. 9. 10.
Salomon ſocietatem inivit cum Hiramo Rege Tyriorum, & naves ad mercaturam cum aliis nationibus exercendam conſtruxit. 3.
Salomonis in ſtructura Templi Hieroſolymitani, & Regiæ ſuæ domûs magnificentia. 2.
Salomona cum ſeptem filiis Machabæis martyrium ſubiit. 145.
Samaria Civitatis origo. 19.
Samaritanorum apud Judæos Secta. 161.
Sancta Sanctorum, pars templi. 2.
Saoſduchinus, Aſſyriæ Rex, Manaſſem libertate donat. 25. 15. 52.
Sapientia liber à quo ſcriptus? 34.
Sardanapalus occiſus. 23.
Scribæ apud Judæos quinam erant. 163.
Scribæ apud Judæos alii erant politici, alii Sacri, & Eccleſiaſtici, *ibid.*
Sebaſta urbs quæ & Samaria. 138.
Sedekias, qui & Matthanias, ultimus Judææ Rex. 16.
Secta apud Judæos, Phariſæorum, Sadducæorum, Herodianorum, Eſſenorum, Hemerobaptiſtarum, Samaritanorum, Galilæorum, Caraitarum, Rabbaniſtarum, *à pag.* 160. *uſque ad pag.* 163.
Seleucidarum æra. 107.
Seleucidarum Æram ſectabantur Judæi, Syro Macedones, Edeſſeni, Apameenſes, Damaſceni, Tripolitæ, Antiocheni, Seleucienſes, Laodicem, Gazenſes, &c. 107.
Seleucus, Nicanor, regnum Syriæ conſtituit. *ibid.* 108. 167. Seleucus Callinicus. 108. 167. Seleucus Cerannus. 109. 168. Seleucus IV. Philopator. 109. 168.
Sellumus Regnum Iſraëliticum occupat. 21.
Semejas, Propheta, Roboami expeditionem in Rebelles coërcet. 5.
Sennacherib obſidet Hieroſolymam, fugit inde deleto ab Angelo exercitu. 14. 24.
Serpens æneus ab Ezechia confractus. 14.
Seſacus, Rex Ægypti, vaſtat Judæam. 5. Quis iſte Seſacus? *ibid.* 23.
Seſoſtris idem ac Seſacus, Seſooſis, Seſonchis, Seſachis. 5.
Severus Sulpitius correctus in annis Roboami. 5. idem de annis Evilmerodachi. 88. Ejus error de annis Balthaſaris. 89.
Simon Machabæus, Dux populi Judaici. 147. 168.
Simonides Ceus, Poëta Lyricus. 111.
Simonis, Rich. Critica de hiſtoriâ Pentateuchi exploſa. 36.
Smerdis Magus Cambyſi ſuccedit. 93. 166.
Socrates, Scepticorum princeps. 110.
Sogdianus, ſeu Secundianus Xerxem II. occidit, & regnat. 95. 97.
Solon, Legislator, quando floruit? 25.
Sophocles, Poëta tragicus. 111.
Sophola, quæ & ophir? 4.
Sophonias, Prophetarum minorum nonus. 75.
Soſthenes regnat in Macedoniâ. 100.
Stoici, auctore Zenone, coaleſcunt. 110.
Suſanna à Daniele puero liberatur. 112. 88.
Synagoga magna Hebræorum quid ſit? 137.

T

Tabula Chronologica Regum Judæ à Davide ad Sedekiam. 17. Tabula Regum Iſraël. 18. à captivitate Babylonica uſque ad Natale Chriſti. 165.
Tabula Chronologica, exhibens ſeriem initium, & finem Monarchiæ Perſicæ. 96.
Tabula Chronologica ſucceſſorum Alexandri Magni in Regno Macedoniæ, usque ad Perſeum. 100.
Taphet, filia Salomonis. 4.
Teglathphalaſar, Aſſyriæ Rex, Achazo fert ſuppetias. 13. 24.
Templum Salomonicum quo anno cæptum? 1. Ejuſdem Templi deſcriptio. *ibid.* & ſeqq. forma quotuplex? 2. Templi, & Civitatis Hieruſalem hiſtoria quando incipit, & deſinit? 42. & ſeqq. 90.
Thales Mileſius Sectæ Jonicæ Dux. 110.
Tharſis, regionis ſitus. 4.
Thebnes æmulus Amri in Regno Iſraëlitico. 19.
Theocratia, Dei regimen. 2.
Theocritus, eglogarum ſcriptor. 111.
Termopylarum pugna. 94.
Therſa, Civitas Metropolis Regni Iſraëlitici antè Samariam. 18.
Thucydides, Hiſtoricus Græcus. 111.

Tobia

Tobia hiſtoria. 45. 46. Canonicam eam agnoſcit Conc. Trid. 48. circà eandem Hæreticorum objectiones. 49.
Tomyris, Regina Maſſagetarum, Cyrum obtruncat. 92.
Tyranni imago in Manaſſe Rege. 15.
Tyriorum hiſtoria. 22. Tyrii Mercatores. 3.

V

VArroniana Epocha cæteris præferenda. 26. M. Terent. Varro Vir doctiſſimus. 164.
Verſio Sacræ Scripturæ quomodo à LXX. viris facta? 103. & ſeqq.
Virgilius Maro? poëta. 164.

X

XErxes Patri Dario ſuccedit. 94. 96. 166.
Xerxes II. Artaxerxis longimani ſucceſſor à Sogdiano occiditur. 95. 96. 166.

Z

ZAcharias Propheta, Jojadæ filius, à Joaſo occiſus. 11.
Zacharias Propheta apud Regem Oziam. 12.
Zarachias filius Jeroboami II. ſuccedit Patri. 21.
Zacharias, Propheta minor. 121.
Zamri, occiſo Rege Elâ, regnat. 19.
Zara, Æthiopum rex, ab Aſâ deletus. 6.
Zeno, Stoicorum auctor. 110.
Zoilus, dictus canis hiſtoricus. 111.
Zorobabel Duplex. 129.

MENDA

Quæ irrepſerunt in Editionem hujus Tomi Tertii.

pag.	lin.	menda.	Corrige.
9.	3.	quanta	quantò
21.	17.	ad ſummam	ad ſummum
84.	48.	*Iſaias*	*Ezechiel*
129.	56.	*Lucas*	*Matthæus*
156.	1. & 2.	Centeſimo octavo	Centeſimo octogeſimo octavo.
166.	3. & 4.	ducenteſimo vigeſimo tertio	treceнteſimo vigeſimo tertio.

Alia, ſi quæ inter legendum, offendas menda pro tua humanitate, benigne Lector, facilè condonabis.

A01 1469733